

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

X. ÉVFOLYAM.

1911.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1911.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

TARTALOM.

I. FÜZET:

1. Dr. Gohl Ödön: Magyar orvosok emlékérmek	1. lap
2. Dr. Harsányi Pál: A m. nemzeti múzeum százéves éremtára	18. »
3. Dr. Gohl Ödön: Adalékok a hazai barbárpénzek Corpusához. II.	24. »
4. Dr. Harsányi Pál, Éles Géza és Leszih Andor: Éremleletek	27. »
5. Érem- és könyvvásár	29. »
6. Társulati élet	30. »
7. Német és francia kivonat	42. »

II. FÜZET:

8. Zimmermann Lajos dr.: Visszapillantás a M. Numizmatikai Társulat tízéves működésére	43. lap
9. Gohl Ödön dr.: Barbár aranypénzeink	52. »
10. Réthy László dr.: A Béla- s István-féle rézpénzek első megfajtója	70. »
11. Szentgáli Károly: Társulatunk jubileumi emlékszetonja	70. »
12. Harsányi Pál dr.: Kiállítás a budapesti ág. hitv. főgimnáziumban	73. »
13. G—n: A csorbai tó emlékérmek	74. »
14. Érem- és könyvvásár	74. »
15. Társulati élet	76. »
16. Német és francia kivonat	82. »
Melléklet: Magyar Numizmatikai Adattár. (3-ik félév.)	

III. FÜZET.

17. Gohl Ödön dr.: Magyar egyházi emlékérmek. I. rész	85. lap
18. Dékányi Kálmán dr.: Kovásznai Tóth Sándor értekezése „A magyar pénzekről“	109. »
19. Múzeumok, gyűjtemények	116. »

20. *G—n*: Dessewffy Miklós gróf barbárpénzei 119. lap
21. *Érem- és könyvvásár* 120. »
22. *Társulati élet* 121. »
23. Német és francia *kivonat* 124. »
Melléklet: *Magyar Numizmatikai Adattár* (negyedik félív).
Külön melléklet: *Gróf Dessewffy Miklós barbárpénzei. II.* (1910—1911. évi szerzemények)
6 képtáblával (Dessewffy Miklós gróf ajándéka).

IV. FÜZET :

24. *Gohl Ödön dr.*: Magyar egyházi emlékérmek. II. rész 125. lap
25. *Kovács Ferencz dr.*: Tanulmányok a magyar középkori pénzverés köréből.
Az aranyforintok köriratai 140. »
26. *Tömörkény István*: Cháron obolusai az alföldön 147. »
27. *Gohl Ödön dr.*: Liszt Ferencz születésének századik évfordulójára készült
érmek és plakettek 149. »
28. *Érem- és könyvvásár*. 150. »
29. *Társulati élet* 152. »
30. *Német és francia kivonat* 154. »
31. A Numizmatikai Közlöny X. kötetének *címlapja, tartalomjegyzéke és betű-
rendes tárgymutatója*.
Melléklet: *Magyar Numizmatikai Adattár* (ötödik félív).
-

A NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

1911. évi (X.) évfolyamának

BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓJA.

A

Aba Sámuel = Ovo. 111.
Ábrai Lajos gyűjteménye 145.
Adattár 50. 80. 122. 1. és a 2.—4. füzetek mellékletein.
Adler Lajos dr. érme 2.
Aes grave 50.
Aetolia 68.
AINORIX 57.
Albrecht főhg. ajándéka 57.
Alexandros pénzei 68. — pénzei Erdélyben 110. — pénzeinek barbár utánzatai 53. 54. 62. 64.—67. 83. 84.
Államsegély a m. num. társulatnak 48.—52. 77.—79. 121. 122.
Alsókubini éremlelet 54.—62. 64.—66. 68.
Alsósegesdi éremlelet 27.
Alsószolczai éremlelet 28. 117.
Alvincz 125.
Antal Gábor érme 104.
Antiquáriusok 100 év előtt 22.
Antonius IIIvir 73.
Apollófejes barbárpénzek 68.
Aquileia 68. — képe érmeken 111.
Aquincumi kirándulás 121.
Arad 8. 9. 125. 126. — -megyei éremlelet 117.
Arany Attila-érem (Rudolf császáré) 111. — bányák Philippinél 68 — bányászat és mosás (La Tène korbelt) 67. 68. — barbárpénzek 52.—70. 82.—84. — barbárpénzek Ausztriában 53. 62. 64. — barbárpénzek bizanci mintára 63. 64. — bizanci aranyak átszámítása magyar pénzre 112. — a. m. Dukát (pénznem) 112. — értéke 112. — értékviszonya az ezüsthöz

ókorban 68. 69. — fogyatékosága La Tène-kori leleteinkben 67. 68. — forint (= 100 pénz) 111. — forintok (magyar) 140—146. — forintok hibás feliratai 140.—146. — forintok típusai 144. — (halvány) 55.—57. — a kincs fogalmát földi ókorban 68. — Lysimakhos-félék a Sztrigy vizében 110. — márká 113. — Nagy Sándor-félék Erdélyben 110. — pénzek 31. 76. 118. 119. 140.—146. — római császári aranyak barbár utánzatai 62.—64. 66. — rudacsok forgalma 68. — Sponsianus-féle 63. — valuta (barbároknál) 68. 69. — valuta (görögöknél) 68. — velenceiek 119.
Arbitrage-üzlet 69.
Árpádházi pénzek 111. 118. — rézpénzek 70—72.
Árverés 29. 50. 75. 76. 120. 150. — Sz.-György-céhé (4-ik) 29. — társulati 29. 31. 122.
Attila aranyérme 111. — ezüst érme (óbudai lelet) 111.
Ausztriai barbár aranypénzek 53. 62. 64.
Avarok pénzverése 66. 67. 70.

B

Babelon Ernest 153.
Bácsföldvári éremlelet 119.
Bácsmegyei éremlelet 63. 64.
Bajorországi barbár aranypénzek 53. 54.
Bakócz Tamás érmei 85. 86.
Bakonybéli emlékérem 126.
Balassa János érme 2.
Bánffy-Hunyad János érme 2.
Bankó (lásd: papírpénz).
Bányák (arany) Philippinél 63.

Bányászat és mosás (arany, ókori) 63. 67. 68.
Barbárpénzek 24.—27. 118. — aranyból 52.—70. 82.—84. — darabolási rendszere 65. — Dessewffy Miklós gróf gyűjteményében 51. 53. 58. 61. 77.—80. 118. 153. és külön mellékletben. — ellenjegyei 26. — a miskolci múzeumban 117. — a pozsonyi k. k. főgimnáziumban 116.
 Báró József 129.
 Bartakovics Béla érmei 86.
Batka (Batko) 111. — értéke $\frac{1}{3}$ krajcár 111.
 Baumhorn Lipót 137.
 Bayreuth 91.
 Beck Ö. Fülöp 149.
Bécs 88. 93. 105. 107. — és Znaim közti barbár aranypénzek 54.—65.
Bécsi cs. k. éremtár 57.—59. 61. 62. — éremlelet 62. — fillér egyenértékű a magyarral 111.
 Bél Mátyás 111.
 Béla király (I.) pénzverése 110.
 Béla és István rézpénzei. 70.—72. 83. 84.
 Belházy János gyűjteménye 48.
 Bene Ferenc érme 3.
 Sz.-Benedek-rend 87. 135. 136.
 Benedikt Móríc dr. plakettje 3.
 Berán Lajos 149.
 Beregmegyei éremlelet 63. 64.
 Beregszászi éremlelet 63. 64.
 Berger Ignác dr. érme 3.
 Berlini éremtár 146.
 Besztercebánya 9. 96. 126.
 Betűk a magyar aranyak köriratában 140.—146.
 BIATEC pénzei 54. 57. 59. 64.—67. 69.
 Biharmegyei éremlelet 63. 64.
Bizánci aranyak barbár utánzatai 63.—64. 66. 67. 70. — értékviszonya a magyar pénzhez 112. — stílú magyar rézpénzek 70.—72. 83. 84.
 Bizantius (pénznem) 112.
 Bizonytalan típusú barbárpénzek 54. 60. 62. 64.—66.
 Blumenau éremlelet 53.
 Boii 65. 66. 68.
 Boiohaemum 65. 68. 69.
 Boldogasszony képe aranyokon 140.
 Bolzman (Polzman) Boldizsár érmei 95.
 Borsod-miskolci múzeum 29. 116.—117.
 Both pusztai éremlelet 118.

Bourbon Ferdinánd nápolyi király 21.
 Brassó 105.
 Brassói éremlelet 61. 64. 65.
 British Museum 145.
 Brooser Béla gyűjteménye 74.
 Bruckenthal-múzeum 62.—64. 145.
 Bruxelles-i numizm.kongresszus 51. 79.
 Brünni múzeum 58. 61.
Buda 106. 126. — 129. — visszavétele (1686) 126. 127.
 Budai keserűvízforrás (Hunyadi János) 16.
 Budapest 9. 14.—17. 105. 108. 109.
Budapesti egyetem 14. — ev. ág. főgimn. 73. 74. 84. — fehér-kereszt-egylet 16. — közegészségügyi kongresszus 16. — lelenc-ház 15. — mentőegyesület 16. — orsz. kiállítás (1885) 15. — orvosegyesület 16. — orvosi kongresszus 16. — Stefánia-gyermekkórház 17.
 Búji éremlelet 61. 64.
 BVSV 57.
 BVSVMARVS 57.
 Búziás 10.

C

Cesinge János érme 87.
 Charon obolusai 147. 148.
 Chyzer Kornél dr. érmei 3. 4.
 CIECIN 54. 61. 62. 64. 66.
 Cillii éremlelet 64.
 Cisztercita-rend 89. 90.
 Clementis Kálmán gyűjteménye 74.
 COISA 57.
 Comenius János Ámos 104.
 Cotinusok pénzei 57. 65. 67. 68.
 Crudy Dénes 22.
 Csáky Károly gr. érme 87.
 Család könyve 70.
 Csaváros krajczár 122.
 Csehországi barbár aranypénzek 53. 54. 61. 62. 64.—66. 68.
 Csereviszonyok a N. K.-nyel 123. 124.
 Csezmiczai János érme 87.
 Csuroghi éremlelet 119.
 Sz. Cyrill (és Method) érmei 138. 139.
 Czeizel Gábor 153.
 Czelnai éremlelet 110.
 Czermak N. János érme 4.
 Czobor Béla 118.
 Czuczor Gergely érme 87.

D

Dácia 68.
Dáciai barbár aranypénzek 62. 63. 66. 67. 69.
Darabolás (barbár arany). 65. 69.
Debreczeni múzeum 119.
Decretumok (magyar pénzügyi) 111. 112.
Deidricius György érme 104.
Dekáni Kálmán dr. 106.—116. 124.
Delhaes István gyűjteménye 53.
Demográfiai kongresszus érme 16.
Denis Mihály 19. 20.
Dessewffy Miklós gróf barbárpénzei 51. 53. 58. 61. 77.—80. 119. 120. 124. 153. és különmelléklet.
DEVIL (Devius) pénzei 57.
Djakovár 101. 129.
Domokos Lajos 22.
Dorozsmai éremlelet 119.
Drégelyi kápolna 129.
Dunántúli éremleletek 24. 25. 54. 66. — kerület püspöke 104.
Duna-Tisza köze 62. 63. 66. 67. 69. 70.
Dunavölgyi barbár aranypénzek 54. 68.

E

Éber Lászlóné 45.
Ebnetter János érme 88.
Eger 10. 86.—88. 95.—96. 98.—100. 129.
Eggenburgi éremlelet 62.
Egyetem 14. 21. 128. 139.
Egyházi emlékérmek 85.—109. 124. 125.—140. 154.
Electron pénzek (barbár) 55.—57. 64. 66.
Éles Géza 28.
Előpatak 10.
Eltz Hugó gróf érme 88.
Emlékérmek 1.—18. 47. 49.—52. 72.—75. 77. 83.—109. 118. 119. 122. 124.—140. 149.—150. 154.
Engel 23.
Enyeter Ferenc † 121.
Eperjesi kollégium érme 129.
Erbstein-féle gyűjtemény árverése 29. 150.
Erdélyi éremleletek 64. 110. — múzeum 119. 144.—146. — pénzek 28. 118. 119. — püspök 90. 91. 107. 131. 132.
Érdy János 70.
Érem- és könyvvásár 29. 30. 75. 76. 120. 121. 150.—152.
Éremleletek 27.—29.

Éremleletek a következő lelőhelyekről: Alsókubin 54. 62. 64. 66. 68. — Alsósegesd 27. — Alsózsoltca 28. 117. — Aradmegye 117. — Ausztria 53. 62. 64. 65. — Bácsföldvár 119. — Bácsmegye 63. 64. — Bajorország 53. 54. 64. — Bécs 62. — Bécs és Znaim közti vidék 54.—65. — Beregmegye 63. 64. — Beregszász 63. 64. — Biharmegye 63. 64. — Bisztorecz 54.—57. 64.—67. 69. — Blumenau 53. — Both pusztá 118. — Brassó 61. 64. 65. — Búj 61. 64. — Colchis 64. — Csehország 53. 54. 61. 62. 64. — Csurogh 119. — Czelna 110. — Dácia 62. 63. 66. — Dorozsma 119. — Dunántúl 24. 25. 54. 63. 66. — Duna-Tisza köze 70. — Eggenburg 62. — Erdély 64. 110. — Gagers 64. — Gallia 53. — Gerencsér 117. — Gredistye (Muncseli) 64. — Gross-Meseritsch 61. — Hajós 63. 64. — Harka 61. 64. 68. — Hortobágy 119. — Igló 64. — Jahrendorf (Németjándorf) 57.—59. 64.—66. 68. — Jazygföld 62. 63. 66. — Kecskemét 63. 64. — Keresztúr 119. — Kiskúnfélegyháza 63. 64. — Krainburg 63. — Ladendorf 61. — Lapujtő 25. 57. — Lemberg (Cillinel) 64. — Lengyel határ 53. — Lindau 62. — Magdalenenburg 62. — Mährisch-Blumenau 53. — Male Hradisko 58. 61. 64. — Márczfalu 59. — Margitta 63. 64. — Mátrahegység 58. 64. — Morvaország 53. 54. 61. 62. 64. — Mosonmegye 57.—59. 64.—67. — Muncseli Gredistye 64. — Nádasd 54. 59.—61. 64. 65. 68. — Nagybjom 63. 64. — Nagybisztorecz 54.—57. 64.—67. 69. — Nechanitz 62. — Németjándorf (Jahrendorf) 57.—59. 64.—66. — Németujvár 58. 64. 65. 68. — Nischburg 64. — Nógrádmegye 25. — Óbéba 119. — Óbuda 63. 64. 110. — Ónod 28. — Orosháza 63. 64. — Ószőny 58. 65. — Öttömös 148. — Parndorf 57. 58. 64. 66. — Pilin 25. — Podbaba 58. — Podmokl 54. 58. 61. 64. 65. — Pozsonymegye 58. — Prossnitz 58. 62. — Rakacza 117. — Simmering 65. — Stájerország 64. — Stradonic 58. 61. 62. — Strigy 110. — Szalacska 63. 64. — Szászváros 62. 64. — Szatymaz 119. — Szegszárd 61. 64. 68. — Szilágy-somlyó 28. 64. — Szőregh 119. — Sztrigy

(vizében) 64. 110. — Tapolcza 27. —
Táth 63. 64. — Tisza-Duna köze 62. —
Tokaj 62. 64. — Trapezunt 64. — Tzelna
110. — Ujszeged 119. — Ujvidék 63.
64. — Üzbég 54. 62. 64.—66. — Vadasd
63. 64. — Vasmegye 61. 64. — Velem-
szentvid 58. 61. 64. 65. — Vinkovce 119.
Vörösmart 25. — Zalaújlak 28. — Zám
119. — Zebrak 64.
Éremhamisító 46.
Éremtár (m. nemz. múzeum 100 éves jubil.)
18.—24. 42.
Eremitage-múzeum (duplumai) 120.
Erzsébet királyné (Nagy Lajos anyja) 113.
Estei I. Hippolyt érme 88.
Esterházy Imre hg. érme 88. — Pál hg.
érme 11.
Esztergomi egyházi emlékérmek 85. 86.
88.—92. 94. 95. 97.—103. 130. 131. —
kirándulás 46.
EVOIVRIX 57.
Exner Károly 52. 73.
Ezüst márka értéke 113. — valuta (ókori)
67.—70.

F

Fadrusz János érme 50. 77.
Fehérkereszt (egylet) 16.
Fehérvármegyei múzeum 118.
Feledy testvérek gyűjteményei 73. 74.
Ferdinánd (Bourbon) 21. — (I., m. kir.)
115.
Fertó (ferton) értéke 114.
Fillero 111.
Finály Gábor dr. 45. 121. 153. — Hen-
rik 50.
Fiume 10.
Folyóiratok cseréje 123. 124.
Forint 112. — értéke 111. 112.
Forrer Róbert gyűjteménye 57. 59. 61. 62.
64. 65.
Főfelügyelőség 49.
F R éremhamisító 46.
Francia kivonat 42. 84. 124. 154.
Frankok (nép) pénzverése 66.
Fülöp Koburg-góthai hg. 138.

G

Gagersi éremlelet 64.
Gallia 68.
Galliai barbár aranypénzek 53. 54. 65.

Garas 111. — értéke 111. — fajai 111.
Gárdonyi Albert dr. 19. 20.
Gejza magyar király 71.
Gerencséri éremlelet 117.
Gerl Károly 47. — műveinek kiállítása 49.
Goetz Károly 149. 150.
Gohl Ödön dr. 1.—18. 24.—27. 29. 30.
42. 44. 52.—57. 74.—76. 82.—84. 46.
49. 51. 79. 85.—109. 119.—121. 124.—
140. 149. 150. 154.
Goldzieher Vilmos érme 4.
Görög-keleti püspökök érmei 107. 108.
Görög ország 68. — pénzek forgalma Magyar-
országban 110.
Gredistyei (muncseli) éremlelet 64.
Grossmeseritschi éremlelet 61.
Grüber József érme 4.
Gyermekekórház (Bpest. Stefánia-) érme 17.
Győr 11.
Győri kath. legényegylet érme 131. —
kirándulás 47.
Gyulafehérvár 131. 132.
Gyulai tanonckiállítás érme 131.

Gyűjtemények: Ábray L. 145. — Belházy
János 49. — Budapesti gimn. tanulóké
73. 74. — Delhaes István 53. — Des-
sewffy Miklós gr. 51. 53. 58. 61. 77.—80.
119. 120. 124. 153. és különmelléklet.
— Erbstein 29. 150. — Forrer R. 57.
59. 61. 62. 64. 65. — Horsky János 75.
— Iklé 119. 120. — Kazay Sámuel 22.
— Kovács Ferenc dr. 144.—146. — Lanna
75. — Marosvásárhelyi ref. kollégiumé
109.—116. — Num. társulaté 80. — Pauer
János 118. — Percy-Barron 120. — Peer
Jakab 20. 21. — Pesti Ferenc 29. —
Pozsonyi k. k. főgimn. 116. — Prokesch-
Osten 64. — Ruschek Antal 47. — Stein
(báró, Bécs) 119. — Stroehlin Pál 75. —
Széchényi Ferenc grófé 18.—24. — Trau
Ferenc 63. — Walla József 119. — Win-
dischgrätz 53. 58. 59. 61. — Zichy
Antal és Károly grófoké 122.

H

Hajnóczy József 20. 30.
Hajósi éremlelet 63. 64.
Halász Gábor 46. 47.
Haliczky 23.
Haller-címer 75.
Halottak szájában lelt magyar pénzek 148.

Halvány-arany barbárpénzek 55.—57. 64. 66.
 Hamisítás 46.
 Hamisítvány-kiállítás 78. 111. 122. 152. 153.
 Harang (érmeken) 137.
 Harkai éremlelet 61. 64. 68.
 Harsányi Pál dr. 18.—24. 27. 28. 30. 42.
 52. 73. 74. 79. 84.
 Haulik György érme 89. 139.
 Hazslinszky Fr. 129.
 Heiligenkreutzi érmek 90.
 Heiller Károly érmei 89.
 Helyi vonatkozású egyházi emlékérmek
 125.—140.
 Henis János érme 4.
 Herczel Manó dr. érme 5.
 Hibás köriratú magyar aranyak 140.—146.
 Hippolyt (Estei) érme 88.
 Hollandus jutalomérmek 106.
 Honter János érmei 105.
 Horsky János gyűjteménye 75.
 Hortobágyi éremlelet 119.
 Horvát Endre (Pázmándi) 89. — István 23.
 Horvátországi barbár aranyérmek 53. —
 magyar kir. pénzek 71.
 Högyes Endre dr. plakettje 5.
 Hüttl Hümér dr. plakettje 5.
 Hunyadi János keserűvízforrás 16.
 Hyrtl József érme 5.

I.

Ifjúság gyűjteményének kiállítása 73. 74.
 Iglói éremlelet 64.
 Iklé-gyűjtemény 119. 120.
 Illyria 68.
 Illyrek 68.
 Imhoof-Blumer Frigyes 153.
 XI. Ince pápa érmei 126. 127. 136.
 István és Béla rézpénzei 70.—72. 83. 84.
 Sz. István jobbja 127. — pénze három király
 nevével 111.
 Sz. István társulat érmei 108. 109.
 Itáliai arany-árak (ókorban) 68. 69.

J

Jaák 132.
 Jahrendorfi éremlelet 57.—59. 64.—66. 68.
 Sz. János képe magyar aranyakon 140.
 Janus Pannonius érme 87.
 Javított körirat magyar aranyakon 142.
 Jazygek 62. 63. 66.
 Jessensky János érme 6.

Jeszenszky Géza 50.
 Joannovics György plakettje 52.
 Joób Vendel 129.

K

Kádár György 109.
 Kagylótípusú barbárpénzek 54. 56. 57. 60.
 64.—66. 69.
 Kalocsa 91. 102.
 Kalocsai gimnázium érme 132. 133.
 Karlsruhe-i múzeum 53.
 Károly Ambrus főhg. érmei 89.
 Károlyi István gr. érme 108.
 Kassa 133. — és Eperjes 11.
 Katholikus egyházi emlékérmek 85.—104.
 125.—140. — ifjak győri önképző egy-
 lete 131. — legényegyletek érmei 128.
 131. 133. 137. — nagygyűlések érmei
 128. — papok és püspökök érmei 85.—104.
 Kazay Sámuel 22.
 Kecskeméti éremlelet 63. 64.
 Kelta (lásd Barbár)
 Kelták bányászata, aranymosása 67.
 Kegyes tanítórend 93.
 Kenner Frigyes 65.
 Keresztúri éremlelet 119.
 Kiállítás: budapesti ev. ág. gimn. 73. 74.
 84. — Gerl K. műveiből 49. — hamisít-
 ványokból 78. 122. 152. 153. — londoni
 50. — társulati 32. 49. 50. 77.
 Kirándulás Aquincumba 121.
 Kiskunfélegyházi éremlelet 63. 64.
 Kismarton 11. 133.
 Klagenfurti múzeum 62.
 Klobusiczky Ferenc 90.
 Klosterneuburgi érmek 95. 133.
 Kóburg-góthai Fülöp hg. 138.
 Kollár János érmei 105.
 Kollonich Lipót érmei 90.
 Kolozsvár 11. 17.
 Komáromy Ödön érme 90.
 Kongresszus 16. 51. 79.
 Kongresszusok érmei 16. 17.
 Kopácsy József érmei 91. 135.
 Korányi Frigyes érme 6.
 Korláthkeő 133.
 Kossuth Lajos érme 122.
 Kovachich György 22.
 Kovács Ferenc dr. 140.—146. 154. — József
 érme 6. — Miklós érme 91. 132.
 Kovásznai Tóth Sándor 64. 109.—116.

Kováts Ede 140.
Kozma Erzsébet 50.
Könyvek (numizm.) 30. 76. 121. 151. 152.
Köriratok (magyar aranyakon) 140.—146.
Körmöczbánya 47. 75.
Körmöczbányai kirándulás 48. — kirándulás érme 50. — pénzverő 144.
Közegészségi egyesület 16. — kongresszus 16.
Krainburgi éremlelet 63.
Krumbholz József K. érme 105.
Kubinszky Mihály dr. érme 91.
Kunszt József érme 91. 132.
Kupeczky János érme 122.

L

Ládendorfi éremlelet 61.
I. Lajos m. kir. pénzei halottak szájában 148.
Lanna-gyűjtemény árverése 75.
Lapátalakú barbár aranyak 55.—57. 64. 66.
Lapujtői éremlelet 25. 57.
Laszki János érme 91.
Sz.-László képe magyar aranyakon 140.
La Tène-kori aranyosítás 67. — bányászat 67. — fogyatékos arany 67. 68.
Latinizálás 69.
LAVVMARVS 57.
Legényegyleti érmek 128. 131. 133. 137.
Legkisebb méretű barbár aranyok 62.
Lelencházi érmek 15.
Lembergi éremlelet (Cillinél) 64.
Lengyel határon lelt érem 53.
XIII. Leo pápa érme 128.
Leszih Andor 28.—30. 51. 116. 117.
Lilienfeld 96. 134.
Lindaui éremlelet. 62.
II. Lipót koronázása 21.
Liszt Ferencz 91. 92. — centennárium 149. 150.
London 49.
Londoni British Museum 146.
Lósy Imre érme 92.
Löw Immánuel 108. 137.
Lysimakhos aranyai a Sztrigy vizében 110. — aranyainak barbár utánzata 62. 64. 66.

M

Macedónia 68.
Mádai Dávid Sámuel 7.
Máday Károly 106.
Magdalenenburgi éremlelet 62.

Magyar aranyak köriratai 140.—146. — aranyak típusai 144. — Cháronpénzek 147. 148. — egyházi emlékérmek 85.—109. 124. 125.—140. 154.—Kurir (1792) 115. — nemz. múzeum 18.—24. 46. 48. 51. 53.—66. 119. 144.—146. 152. — num. társulat (lásd: numizm. társulat)—ország-címer a pénzekben 115. — orvosok emlékérmek 1.—18. — orvosok és természetvizsgálók gyűlései 8.—14. — pénzekről (értekezés) 109.—116. 124. — pénznemek nevei és értékük 111.—116. — pénzügyi dekretumok és törvények 111. — pénzverés kezdete 110. — pénzverési jog 115.
Magyarországi barbár aranypénzek 53.—66. 144.—146.
Mährisch-blumenau éremlelet 53.
Makói éremlelet 119.
Male hradiskói éremlelet 58. 61.—64.
Manuel bizanci császár 71. — pénzei 71.
Márczfalvi éremlelet 59.
Margittai éremlelet 63. 64.
Mária-Czell 134.—136.
Márjás 115. — értéke 115.
Márka 113. — fajai és értékük 113. 114.
Máramarosziget 12.
Marosvásárhely 12. 106.
Marsovszky József érme 7.
Martinuzzi György érme 92.
Massilia 68.
Mátrahegységi éremlelet 58. 64.
Maywald József érme 93.
Mazuranič János 139.
Mehádia 12.
Mentő-egyesület 16.
Mellen Jakab 114.
Sz. Method érme 138. 139.
Migazzi Kristóf érmei 93. 139.
Mihalovic József érme 93.
Millennium 128.
Miller 23.
Miskolczi múzeum 116. 117.
Moesia 68.
Moesiai barbár aranypénzek 67.
Mollen Jakab 114.
Morvaországi barbár aranypénzek 53. 61. 62. 64.—66.
Mosonmegyei éremlelet 57.—59. 64.—67. 69.
Muncseli Gredistyei éremlelet 64.
Múzeum: bécsi (cs. k.) 57.—59. 61. 62. — berlini 146. — borsodmegyei 116.—117.

— brünni 58. 61. — debreczeni 119. — erdélyi 51. 119. 144.—146. — Eremitage 120. — fehérvármegyei 118. — karlsruhei 53. — klagenfurti 62. — londoni 146. — magyar nemzeti 18.—24. 46. 48. 51. 53. —66. 119. 144.—146. 152. — miskolci 116. 117. — mosonmegyei 51. — müncheni 144. 145. — nagyenyedi 110. 115. — nagyszebeni 62.—64. 145. — prágai 58. — soproni 59. 60. — szegedi 119. — székesfehérvári 118. 123. — szent-pétervári 120. — turóc-szentmártoni 117. — verseczi 59. — zágrábi 53.
Müller L. 64.
Müncheni éremtár 144. 145.

N

Nádasdi éremlelet 54. 59.—61. 64. 65. 68.
Nagybajomi éremlelet 63.—64.
Nagybányai pénzverő 144.
Nagybiszterczi éremlelet 54. — 57. 64.—67. 69.
Nagyenyedi kollégium 110. 115.
Nagy Sándor aranyai Erdélyben 110. — aranyainak barbár utánzatai 53. 54. 62. 64.—67.
Nagyszebeni árvaház temploma 134. — Bruckenthal-múzeum 62.—64. — pénzverő 144.
Nagyszombat 135.
Nechanitzai éremlelet 62.
Nedeljkovič Tódor dr. † 30.
Nemzeti múzeum 18.—24. 46. 48. 51. 53. 66. 119. 144.—146. 152.
Német kivonat 42. 82.—84. 124. 154.
Németjándorfi éremlelet 57.—59. 64.—66. 68.
Németujvári éremlelet 58. 64. 68.
Neszveda István érme 94. 138.
Neudeck Gyula 74. 75.
Neumann Ferenc 21. 30.
Nischburgi éremlelet 64.
NONNOS 57.
Noricum 66. 68. 69. — latinizálása 69.
Noricumi aranybányák 68.
Nuber Károly 43. 49.
Numizmatikai adattár 50. 80. 122. 1. s a 2.—4. füzet melléklete — kongresszus Bruxellesben 51. 79. — könyvek 30. 76. 121. 151. 152.
Numizmatikai Közlöny története 44.—52.
Numizmatikai társulat ajándékai 31. 32.

77. 122. 153. — állami segélye 48. 52. 77.—79. 121. 122. — árverései 29. 31. 50. 51. 122. — éremgyűjteménye 80. 152. — éremvásárja 31. 48. 49. 80. — éremkiállítás 32. 50. 77. — felolvasásai 18.—24. 52. — folyóirat-cseréi 123. 124. — Gerl-kiállítás 49. — hamisítvány-kiállítás 122. 152. 153. — helyisége 48. 51. — jubileumi zsetónja 52. 72. 73. 78. 83. 84. 123. — kirándulásai 46. 47. 121. — könyvtára 47. 80. 122. 152. — mérlege (1910) 80. 81. — össze-jövedelei 31. 77. 153. — számadásai 80. 81. — tagjainak névsora 33.—41. — tagsági érme 47. 77. — tiszteletbeli tagjai 78. 82. 153. — tiszti- és tagnévsora 33.—41. — tízéves jubileuma 43.—52. 82. — története 43.—52. 82. — választmányi ülésai: lásd a *Társulati Élet* rovatát.
Nyiregyházi templomszentelési érem 99. 135.
Nyitra 94. 102.

O

Óbébai éremlelet 119.
Obeslaus László érme 126.
Óbudai éremlelet 63. 64. 110.
Obolusok fajai 111.
Ónodi éremlelet 28.
Orosházai éremlelet 63.
Orosz pénzek a turóc-szentmártoni múzeumban 117.
Ortho (pénznem) 114. — értéke 114.
Orvosegyesület 16.
Orvoskongresszus (XVI.) 16. 17.
Orvosok emlékérméi 1.—18. — és természetvizsgálók vándorgyűlései 8.—14.
Őszönyi éremlelet 58. 65.
Osztrák-magyar bank alapítványa 78.
Ovo = Aba Sámuel 111.
Öttömösi Cháron pénzek 148.

P

Pallasfejes (CIECIN) barbár aranyak 54. 61. 62. 64. 66.
Palma Károly 19.
Palugyai Imre érme 94. 138.
Pannonhalma 135. 136.
Pannonia 68. 69.
Pannoniai barbár aranypénzek 65. 66. 67.

Pannonok népe 68.
 Pannonius (Janus) érme 87.
 Pap József (Fogarasi) érmei 106. 107.
 Párkányi diadal érme 136.
 Pauer János gyűjteménye 118.
 Parndorfi éremlelet 57. 58. 64. 66.
 Pázmány Péter érmei 94.
 Pécs 12. 87. 104. 136.
 Pécsvárad 88.
 Peer Jakab 20. 21. 30.
Pensa 110. — értéke 113.
 „Pénz” = $\frac{1}{2}$ krajcár 111.
 Pénzszemek (régí magyar) értékei 111.—116
 Pénzügyi decretumok és törvények 111.
 Pénzverési jog (magyar) 115.
 Pénzverdék (magyar) 144.
 Percy-Barron-gyűjtemény 120.
 Pesti egyetem érme 128.
 Pesti Ferenc 29.
 Petrikovich János dr. 117.
 Philippeus (ezüst) 68
 Philippii aranybányák 68.
Philippos aranyvalutája 68. — pénzeinek
 barbár utánzatai 53. 54. 83. 84.
 Piaristák 93.
 Pilini éremlelet 25.
 X. Pius pápa érmei 128. 130.
 Podbabai éremlelet 58.
 Podmokli éremlelet 54. 58. 61. 64. 65.
 Polikeit Károly 116.
 Politzer Ádám dr. érme 7.
 Polzman Boldizsár érme 95.
 Popasu János érme 107.
 Posta Béla dr. 119.
 Pozsony 13. 17. 89. 103. 105. 107.
 Pozsonyi k. k. főgimn. éremgyűjt. 116. —
 zárándoklat Máriaczellbe 136.
 Pozsonymegyei éremlelet 58.
 Prágai múzeum 58.
 Prokesch-Osten-gyűjtemény 64.
 Prossnitz éremlelet 62.
 Protestáns papok érmei 104.—107
 Pyrker László érmei 95. 96. 129.

R

Raab Ignác 22.
 Raeti 69.
 Raetiai barbár aranyak 53. 65.
 Raiding 92.
 Rajasich József érme 108.
 Rakaczai éremlelet 117.

II. Rákóczi Ferenc 48. — temetése 133.
 Rampacher Pál 48. 153. 154.
 Regele A. 149.
 Regling K. 75.
 Reláció (ókori) arany és ezüst közt 68. 69.
 Réthy László dr. 43. 46. 47. 70.—72. 83. 84.
 Rimaszombat 13.
 Rimély Károly érme 96.
 Rohde Károly 48.
Római aranyak barbár utánzatai 62.—64. 66.
 — denárok barbár utánzatai 66. — keres-
 kedelem a La Tène-korban 68. — pénzek
 63. 116.—118. — pénzek forgalma nálunk
 110. — pénzek típusai a num. társ. zse-
 tónján 72. 73.
 Rómaiak aranygyűjtése 68. 69.
 Rósa Izsó 137.
 Rosty Zsigmond 70.—72.
 Rövidítő jel magyar aranyakon 143.
 Röser Kristóf 22.
 Rudacsok (arany) 68.
 Rudnay Sándor érmei 97. 98.
 Rudolf császár arany Attila-érme 111.
 Rupp Jakab 70.
 Ruschek Antal gyűjteménye 47.

S

Salzburg 101. 102. 136. 137.
 Samassa József érmei 98. 99.
 Sambucus János érme 8.
Sándor (macedóniai) pénzei Erdélyben 110.
 — nek barbár utánzatai 53. 54. 62. 64.—67.
 Sándor Béla gyűjteménye 74.
 Saxlehner András 16.
 Scheid 73.
 Schlesinger József 152.
 Schmid Dániel érme 107.
 Schönwisner István 19. 20. 22. 23. 70.
 Schwantner 23.
 Scitovszky János érmei 99. 100. 130.
 Semmelweis János plakettje 8.
 Sexagena (pénznem) értéke 114.
 Sigla 140.
 Siklóssy Gyula dr. érme 8.
 Simmeringi éremlelet 65.
 Simor János érmei 100. 129.
 Sobieski János 136.
 SOBISOVOMARVS 57.
 Société internationale de num. 44.
 SONNON 57.

Sopron 13. 137.
Soproni múzeum 59. 60.
Spitzer Mór 116.
Sponsianus pénzei 63.
Stájerországi éremleletek (barbár) 58. 61. 62.
Stal 76.
Stefánia-gyermekekórház érme 17.
Steinberger Imre gyűjteménye 74.
Stradoniczi éremlelet 58. 61. 62.
Strigy éremlelet 110.
Stroehlin-gyűjtemény árverése 75.
Strossmayer József érme 101. 139.
Stein-féle gyűjtemény 119.

SZ

Szalacsikai éremlelet 63. 64. 67. 69.
Szarmaták 62. 63. 66.
Szászvárosi éremlelet 62. 64. 106.
Szatymazi éremlelet 119.
Széchenyi Ferenc gróf 18.—24. — emlékünnepe 30. 51. 79.
Széchenyi Lajos gróf 20. 21.
Szegedi múzeum 119. — rabbi 108. 137. — zsinagóga 108. 137.
Szegszárdi éremlelet 61. 64. 68.
Székesfehérvár 100. 101. 138.
Székesfehérvári múzeum 118. 123.
Szelcze ünnepi érme 138.
Személyi emlékérmek: egyháziak 85. 109. 124. — Liszt Ferencz érmei 149. 150. — magyar orvosokéi 1.—18.
Szenczy Ferenc érme 101.
Szent György-céh árverése 29.
Szent István-társulat érmei 108. 109.
Szent László képe magyar aranyakon 115.
Szent Ulászló (Sz. László helyett) 143.
Szentgáli Károly 52. 72. 73. 83. 84. 118. 122. 123.
Szentkereszti apátság 90.
Szentiványi József érme 74. 75.
Szeplőtelen fogantatás dogmájának emlékérmé 130.
Szerb pátriárka emlékérmé 108.
Sziklay Jenő 30.
Szilágyosmlyói éremlelet 28. 64.
Szilézia 65.
Szivák Imre 44.
Szmrecsányi József 74. 75.
Szolár Ferenc 73.

Szombathely 13. 14. 101.
Szondy-kápolna érme 129.
Szódy Szilárd 149.
Szöregi éremlelet 119.
Sztrigy vizében lelt Lysimakhos aranyak 64. 110.
Szűz Mária képe magyar aranyokon 115.

T

TAC éremfelirat 69.
Tagok névsora 33.—41.
Tallér értéke 114.
Tanítóképző intézetek NK-példányai 121.
Tanulók gyűjteményeinek kiállítása 73. 74.
Tapolczai éremlelet 27.
Tarentumi aranypénzek 53.
Tarnóczy Miksa érmei 101.
Társulat: lásd *Numizmatikai társulat*
Társulati Élet rovata 30.—32. 76.—82. 121.—124. 152.—154.
Táthi éremlelet 63. 64.
Teke 104. 105.
Telcs Ede 50.
Telegdi János érme 102.
Temesvár 14.
Templom-alapkövetési érmek 130. 134.
Templomszentelési érmek 126. 129. 130. 132. 133. 135. 136. 138.—140
Terchova 138.
Természetvizsgálók vándorgyűlései 8.—14.
Teutsch György Dániel érme 107.
Thráczia 64. 68.
Tibolth 21. 23.
Tisza-Duna köze 62.
Tiszteletbeli tagok 78. 82.
Tiszti névsor 33.
Tokaji éremlelet 62. 64.
Toldy Ferenc érme 8.
Tóth Sándor (kovásznai) 64. 109.—116. 124.
Tömörkény István 119. 147. 148. 154.
Török aranypénzek 31.
Törvények (magyar pénzügyi) 111. 112.
Trapezunti éremlelet 64.
Trau Ferenc gyűjteménye 63.
Trencsényi Sz. Mária-társulat 138. 139.
Túróczi krónikája 110.
Turócszentmártoni múzeum 117.
Tűzvészek emlékérméi 126. 133.
Tzelnai éremlelet 110.

U

Újszegedi éremlelet 119.
Újvidéki éremlelet 63. 64.
Ulászló aranyai 115.
(Szent) Ulászló (Sz. László helyett) 143.
Utiesenovič György érme 92.
Üzbégi éremlelet 54. 62. 64.—66.

V

Vacs 138.
Vác 18. 87. 93. 94. 139.
Vadasdi éremlelet 63. 64.
Változtatott köriratok magyar aranyakon
143. 144.
Valuta (ógörög) 67. 68.
Vándorgyűlések érmei 8.—14.
Vasbányászat (La Tènekori) 67.
Vas megyei éremlelet 61. 64.
Vegyesházi magyar aranyak 140.—146. —
pénzek 28. 112.—114. 117.—119. 148.
Velemszentvidi éremlelet 58. 61. 64. 65.
Velenczei aranypénzek 119.
Veranchich János érmei 102.
Verdejegy 140. — nélküli magyar arany 140.
Veres Zoltánné 50.
Verseczi múzeum 59.
Veszprém 91.
Vinkovczi éremlelet 119.
Visszapillantás a m. num. társulat 10 éves
történetére 43.—52. 79. 82.

W

Wächter János érme 107.
Walla József 51. — gyűjteménye 119.
Weifert Ignác † 76.
Weszerle József érmészeti táblái (új kiadás)
31. 32. 49. 77. 122. 152.
Widmanstätter János Albert érme 103.
Windischgrätz hg. gyűjteménye. 53. 59. 59.
61.
Wurschbauer 125.

Z

Zágráb 89. 93. 139.
Zalathna 140.
Zalaújlaki éremlelet 28.
Zárai éremlelet 119.
Zebraki éremlelet 64.
Zene-oskola érme 132.
Zichy Antal és Károly gr. gyűjteménye 122.
— Ferenc gr. 104. — Géza gr. 149.
— Gyula gr. 104. — Nándor gr. 108.
Zimmermann Lajos dr. 30.—41. 43.—52.
76.—82. 121.—124.
Zsámboki János érme 8.
Zschesche & Köder-féle árverés 76.
Zsetón (num. társulati) 52. 72. 73. 83. 84.
Zsidó rabbi érme 108.
Zsinagóga (szegedi) 137.

Magyar orvosok emlékérméi.

A magyar vagy hazai vonatkozású emlékérmek sorozatos közzétételének távolabbi célja ezen immár évről évre rohamosan gyarapodó éremcsere korpuszának az útját egyengetni. Azonban ahhoz, hogy ezen egymagában is sokoldalú medallisztikai feladatnak megfelelhessünk, több munkatárs és több idő szükséges, mint amennyi a Num. Közlöny szerkesztőségének egyelőre rendelkezésére áll. Amidőn tehát a magyar medallisztika nagy anyaghalmozából olyan fejezeteket szemelünk ki, amelyek gyűjtőink és amatőrjeink egyes széleskörű csoportjainak érdeklődését ébresztik föl, vagy pedig elégitik ki, a mostani lehetőség keretei közt maradván, a speciális témák megoldásával egyszersmind a fönnebb jelzett általános cél érdekében majdan értékesítendő részletmunkákat végezzünk. Ilyen szempontok vezettek a Buda visszavívásának emlékérméi, Budapest újabb emlékérméi, a magyar jogászok és államférfiak, a magyar iskolák és ezúttal a magyar orvosok emlékérméinek, legközelebbi alkalommal pedig a magyar egyházi emlékérmeknek (kéziratban már készen álló) sorozatos leírására.

A magyar orvosok mindenkor elsőrangú helyet foglaltak el úgy a magyar tudományos életben, mint a hazai társadalom világában és ha annyi hírneves magyar orvos hálával ápolt emlékének egyelőre még adósa maradt egy-egy emlékéremmel a társadalom, ez csak magyar medallisztikai művészetünk ifjú mivoltát bizonyítja; hiszen a gyermeknek is férfiúvá kell fejlődnie, hogy módja, ideje és elég megértése legyen hálakötelezettségeinek lerovására.

A természetes és egészséges mozgalom azonban megindult ebben az irányban is. A Kovács József-érem s a Chyzer Kornél-érem alapítása, a Semmelweis- s a Balassa-érem létesítése egy-egy ilyen hálááldozat volt a szereplés s az élet mezejéről letűnt, érdemekben gazdag tudós magyar orvosok emlékének, másrészt pedig — miként a ciprus mellett a babér is szokott zöldelni — régi nagyjaink mellett a körünkben élő, serényen működő, hírnevet szerző orvosoknak jubiláris, vagy olykor még friss érdemeit is jutalmaztuk alkalmi emlékérmekkel vagy külső megjelenésükben is modern, szembetűnő plakettekkel. — Ezen újabb érmeikkel szemben, a régiekben feltűnő hiánya mutatkozik a magyar orvosokra vonatkozó emlékérmeknek, s ha mégis találunk ilyeneket, nem itthon, hanem külföldön készültek és azoknak emlékét őrzik meg, akik künn, más társadalmak keretében szereztek babérokat.

Legrégibb magyar orvosi érmeink a Zsámboki (Sambucus) János és a Henis János (augsburgi) XVI. századbéli orvosok érmei. Utánuk következnek, kor tekintetében nagyjesezni Jeszenszky János, II. Rudolf császár udvari orvosának, Bánffy-Hunyad Jánosnak, Márai Dávid Sámuelnek, majd a XIX. századbéli régiek közül Marsovszky József, Bene Ferenc, Siklóssy Gyula, az irodalom terén kitűnő Toldy Ferenc, a bécsi egyetemen működő Hyrtl, Benedikt, aztán Czermak meg a bécsi Berger érmei, végül pedig a legújabb kor termékei.

A magyar orvosok személyi emlékérmeknél kívül tekintélyes éremcsere sorozatot alkotnak a magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűléseinek emlékére készült emlékérmek is. Ezek az 1842-től 1847-ig évenként tartott III—VIII., továbbá az 1864—1876 közt tartott

X—XVII., végül az 1880 és 1886-iki XXI. és XXIII. vándorgyűlések alkalmából verettek.¹ Ezen 21 fajból álló sorozathoz tartozik még az 1847-ik évi soproni vándorgyűlés elnökének: Esterházy Pál hercegnek „hálaemlékül“ készült kismartoni emlékérem és az 1863-iki IX-ik, Pesten tartott vándorgyűlésen aláírások útján gyűjtött költségen készült Bene érem is.

Orvosi, illetve közegészségügyi érmeinknek vegyes tartalmú harmadik csoportját alkotják a kongresszusok és közegészségügyi intézmények emlékérmek, a m. orvosok és természetvizsgálóknak az 1885. évi kiállításon nyújtott érem és egyetemeink orvosi karainak királyi adományképpen nyert érmei.

I. Személyi emlékérmek.

Adler Alajos.

1. Arcképes érem. Hátlapján 3 meztelen alak; egyikük fáklyát tart, melyet a másik átvenni készül.

Berán Lajos műve. (1910 december havában készülőfélben.)

(Pontosabb leírását még nem kaphattam, minthogy az érem még nem készült el)

a) Ezüst. 60 mm. — b) Bronz.

Balassa János.

2. Fej jobbfelé, jobboldalt félkörben: JOANNES BALASSA (a mezőben, baloldalt: BECK Ö. FVLÖP mesterjegy. Szegély nincs.

Hátlap: Két meztelen nő ül egy kövön, a baloldali háttal, kissé jobbfelé, a jobboldali pedig balra fordulva olvas egy könyvből. Az előtérben helyenkint pontfűzésekkel díszített vastag kígyó teste csavarodik és mindkét nő ölén át fölfelé kanyarodik. Fönn a mezőben bevésett betűkkel: SOCIETAS REGIA | MEDICORVM | BVDAPESTINENSIS | Lenn, középen: DDD bevésett betűkkel. Szegély nincs.

a) Ezüst. 67 mm. — b) Bronz. 67 mm. — NM. — B. U. E. 600. sz.

Balassa János.

3. Az előbbi érem előlapjának mintája.

Bronzöntvény. Átm. 18 cm.

4. Ugyanazon érem hátlapjának mintája.

Bronzöntvény. Átm. 18 cm.

Bánffy-Hunyad János.

(XVII. századbeli érem.)

5. Középen ovális keretben férfimellkép jobbfelé. (Bajuszszal, kis szakállal az állán, széles vállraajló gallérú sima öltönyben, mely a mellen sűrű gombsorral záródik. A gallér alól a nyakról karikán függő két kis medaillon látszik ki. Ezek beponcolt pontkörrel vannak díszítve. Fönn félkörben: IOHAN: BANFIHVNIAD RIWLINEN UNG A. Lenn a kép-alatti szelvényben: AE 69. A széles szalagszerű, humorúlatos szegélybe fönn, lenn és 2 oldalt 1—1 domború részlet van iktatva, ezeken különböző domború kivitelű képek, úgy-mint fönn: állványon földgömb bevésett délkörökkel, lenn: balra: piramis alakú

¹ Ezeknek sorozatát Bernáth József, a m. orvosok és természetvizsgálók vándorgyűléseinek könyv- és levéltárosa a XXV. vándorgyűlés munkálatainak kötetében (576—584. l.) adta ki, részletes adatok kíséretében, „A m. orvosok és természetvizsgálók emlékérmek” című alapvető közleményében.

tárgy, pontozott alsó szegélylyel; jobboldalt: fióla, állványos és egyszerű retorta. A mellkép haja, bajusza, szakálla, úgyszintén a felirat betűi is cizélva vannak.

Hátlapja sima. — Ovális egylapú érem.

Ezüst. 57 mm. magas és 49 mm. széles. 42·84 gr. — NM. — Weszerle G. IV. t. 11. sz. Valószínűleg öntvény.

Bene Ferenc.

6. Mellkép balfelé (borotvált arc; hosszú haj). A nyakszelvényen: I · D · BOEHM · F · mesterjegy. Körül: BENE FERENCZ ORVOSTUDOR SZÜL. 1775. MEGH. 1858.

Hátlap: Mezei virágokból font koszorúban: A MAGYAR ORVOSOK | ÉS TERMÉSZETVIZSGÁ, | LÓK GYÜLÉSE ALAPÍ, | TÓJÁNAK ÉS NESZTO, | RÁNAK HÁLA-EM, | LÉKÜL. 1863.

a) Ezüst. 41·7 mm., 34·5 és 34·94 gr. — NM. — B. U. E. 442. sz. a) — Wiener Num. Monatshefte: I., 44.

b) Barnára patinázott bronz. — NM. — B. U. E. 442. sz. b) — Bernáth: 581. sz.

A magyar orvosok és természetvizsgálók Pesten tartott 1863. évi (IX-ik) nagygyűlése alkalmával aláírás útján gyűjtött költségen veretett a gyűlés elnökének tiszteletére.

Benedíkt Móríc.

7. Mellkép balfelé. Fönn: DR MORIZ BENEDIKT | PROFESSOR A · D · WIENER UNIVERSITÄET | Jobboldalt (felülről lefelé) GEB. ZU EISENSTADT IN UNGARN 1835 | A szelvényben fönn 2 oldalt apró betűkkel: E. TELTSCH FEC L STANEK IO (?) alább pedig nagyobb betűkkel: ZUR ERINNERUNG | AN SEINE 40. J. SCHRIFTSTELLERISCHE | THÄTIGKEIT. 2. FEBRUAR 1896. | Sima szegély. Négyszögletes egyoldalú plakett.

Bronz. 60 mm. magas és 44 mm. széles — N. M. — Ball: Medicina in nummis. 57. sz.

Berger Ignác.

8. Férfi-mellkép balfelé, csiptetős szemüveggel. Fönn vízszintes irányban: VMBRA SVMVS A szelvényben baloldalt 3 könyvön koponya és gyertya, tartóban, és tintatartó. Ettől jobbra e felirat: VNIV. MED. DR | IGNATIVS BERGER | OR. DE MISKOLCZ | ANNO MDCCCLII | A mellkép előtt balra a mezőben: REMÉNYI J. | 1907 | Négyszögletes egylapú öntött plakett.

Bronz. 172 mm. magas és 118 mm. széles.

Chyzer Kornél.

9. Chyzer Kornél dr. képe derékig, jobbfelé. Kezében félig nyitott könyv. Mellette könyvek. Fönn jobbra: · ETATIS · | · SVÆ · | · LXVII · | A szelvényben egy pálmaág és bevéssett betűkkel: · CORNELIVS · CHYZER · | MED · DR · GOMMEOBR · ACADEMIAE · SCIENTI · | ARVO · LVNG · PROTOMEDICVS · REGNI LVNG · | Fönn balra függélyes irányban bevéssett betűkkel: h. KAUTSCH mesterjegy.

Hátlap: Erdőszélen forrásnál áll Hygieia, jobbfelé fordulva. Jobbkezeében csésze, melyből kigyó iszik, balkezét pedig egy előtte álló nő vállára teszi, aki csészéből iszik. Fönn jobbra, bevéssett betűkkel: h. KAUTSCH mesterjegy. A szelvényben bevéssett betűkkel: · IN MEMORIAM · LVSTR · II · OFFICII · | SVI — MDCCCXCIII — MDCCCIII — GRATO · | ARMO · DEDICANT · SOCI · ET COLLEGAE · | Négyszögletes plakett (felső széle ívesen hajlik).

a) Ezüstölt réz (homályosított felülettel). 2 lapból van összeállítva. — 84 mm. magas és 61 mm. széles. — Orsz. m. iparműv. múzeum. — B. U. E. 445. sz. — b) Bronz (egy darabból áll). — Jeszenszky Alajos gyűjt. — B. U. E.: a 445. sz.-hoz (pótlék).

10. Szakállas férfi mellképe balfelé; alatta pók és babérfagally. Körül: MAGY. ORVOSOK ÉS TERM. VIZSG. VÁNDORGYÜLESE CHYZER CORNEL EMLÉKÉNEK | Szegély nincs.

Hátlap: Szakállas aggastyán kőpadon ül, kissé jobbfelé fordulva, ruhátlan felsőtesttel, lábai körül lepellel. Jobb könyökét egy talpazatra támasztja, baljában emberi koponyát tart s ezt szemléli. Jobbfelé egy oszlop a háttérben. A mezőben, jobbra, felülről lefelé olvasandó felirat: MISKOLCZ 1910 | A baloldali talpazaton, szintén felülről lefelé olvasandó kisbetűs felirat: VASTAGH GYÖRGY | IFJ. | Keskeny síma szegély. Felülete homályosított.

a) Arany. — b) Sárgás bronz. 30¹/₂ mm.

Czermak Nep. János.

11. Félig ruhátlan férfi jobbfelé fordulva ül és torkához emeli kezét. Vele szemben fiatal nő áll és gégetükröt meg homlok-fényvetítőt tart. Az ablakon át a háttérben Bécs látóképe. Lenn R. MARSHALL mesterjegy homorú betűkkel.

Hátlap: Két férfifej szemben, egymás mellett. Fölöttük TÜRCK és CZERMAK, alattuk két oszlopban 1. Türk képe alatt: GEB: | 22 · JULI | 1810 | GEST: | 25 · FEBR · | 1868 | és 2. Czermák képe alatt: GEB: | 17 · JVNI | 1828 | GEST: | 16 · SEPT · | 1873 | Ezek alatt vízszintesen fekvő, szalagokkal átkötött babérfüzér. Ez alatt: ERSTER INTERNAT · | LARYNGO-RHINOLOGEN | KONGRESS | WIEN 1908 | Négyszögletes vert plakett, rézsút levágott felső sarkokkal. Felülete homályosított.

Bronz. 60·5 mm. magas és 46 mm. széles. — American Journal of Nummismatics 201. füzet, 146. lap. — Faludi Géza dr. gyűjt.

Goldzieher Vilmos.

12. Mellkép jobbfelé. Körül: PROFESSOR DR. GUILMUS GOLDZIEHER | A fej mögött, balra a mezőben kisebb betűkkel: AETATIS | SUAE | LX. | A mezőben jobbra, a kép előtt írott betűkkel bevésve Csillag | 909 |

Hátlapja sima. — Egyoldalú kerek vert érem (plaque).

a) Ezüst. 55 mm. 69·30 gr. — NM. — Num. Közlöny IX. k. 1. tábla 3. sz. — b) Bronz. — NM.

Gruber József.

13. Mellkép jobbfelé. Fönn: DR. JOSEF GRUBER | PROFESSOR A. D. WIENER UNIVERSITÄT | AETAT SUAE LXX. A mezőben balra bevéssett apró betűkkel: TELTSCH | fec | jobbra pedig L STANIEK | fec. | A szelvényben: ZUR FEIER SEINES 70TEN GEBURTSTAGES | VON SEINEN SCHÜLERN, FREUNDEN UND VER- | EHRERN GEWIDMET 3 AUGUST 1897. | Sima szegély. Négyszögletes egyoldalú plakett.

a) Ezüst. — American Journal of Numismatics 42. k. 2. füz. (= 199. füzet) 59. l. 2530. sz. — b) Bronz. 99 mm. magas, 44·5 mm. széles. — NM. — Chaufepié 31. t. 146. sz.

Henis János

(szül. 1585 Augsburgban. Magyarországi orvos).

14. Mellkép jobbfelé.

Hátlap: 7 soros felirat. — (Cormano = Kornemann műve.)

Ólom (öntvény). 43 mm. — Ball: Medicina in Nummis; 19. lap, 334. sz.

(Tüzetesebb leírását nem kaphattam meg.)

Herczel Manó.

15. A városligeti fasorban lévő Herczel-féle szanatórium épületének képe. Ettől jobbra babérlombok közt kerek medaillonban dr. Herczel Manó mellképe balfelé, vászon operálóöltözetben, csipetős szemüveggel. A szelvényben: PUSZTASZENTPÉTERI DR. HERCZEL MANÓ | EGYET. TANÁRNAK | ORVOSI MŰKÖDÉSE TÁRSADALMI ELISMERÉSEÜL HÁLÁS TISZTELŐI |

Hátlap: Öt orvos. vászonköntösben, fejükön vászonsapkával, egy beteget operál. Egy ápolónő segédkezik nekik. Fönn jobbra BERÁN-L mesterjegy homorú betűkkel. — Mindkét lapon sima szegély. Felülete homályosított. Négyyszögletes vert plakett. — Berán Lajos műve.

a) Arany. 74 mm. magas, 100 mm. széles. — Dr. Herczel Manó birtokában. —
b) Ezüst (5 mm. vastag). — NM. — c) Bronz. — NM.

Högyes Endre.

16. Mellkép balfelé. Fönn bevéssett írott betűkkel: HÖGYES ENDRE (autogramm). Lenn jobboldalt, bevéssett betűkkel: MINT. ÖCSGSE DR. HF (Dr. Högyes Ferenc műve).

Hátlapja sima. — Egyoldalú négyyszögletes plakett.

Bronz. 135 mm. magas, 78 mm. széles. — NM.

Hültl Hümér.

17. Kissé mélyített négyyszögletes mezőben két férfi-mellkép jobbfelé; a baloldali szemüveggel. Velük szemben egy férfi-mellkép balfelé. Mögötte, a mezőben jobbra BERÁN | 1908 | mesterjegy. A szelvényben kétsoros felirat, mely a képen ábrázolt férfiak neveit tartalmazza. A keresztnév mindenütt az illető vezetéknev alatt van. DR ROSENAK | MIKSA | DR PAVNZ | SÁNDOR | DR HVLTL | HVMÉR |

Hátlap: Kissé mélyített négyyszögletes mezőben: három orvos, vászonsüveggel, vászonköntösben, egy beteget operál. Az előtérben jobbra szűrkenéne (betegápoló apáca) áll egy letakart asztalka mellett, melyen négyyszögletes tálca van. Mögötte orvosi készülék, állványon. Lenn jobboldalt: BERÁN |

Négyyszögletes vert plakett. — Felülete homályosított.

a) Ezüst. 56 mm. magas, 84 mm. széles.

b) Bronz. — NM. — Num. Közlöny VII. k. 172. l.

Hyrtl József.

18. Mellkép balfelé, nyakán a vaskorona-rend szalagon függő jelvényével és mellén két rendjellel; alatta A. SCHARFF mesterjegy. Körül: JOSEPHI · HYRTL SEPTVAGENARI |

Hátlap: Babér- és tölgykoszorúban: DIEM · NATALEM | PIE · GRATEQUE · CELEBRANS | COLLEGIVM | MEDICINÆ · DOCTORVM | VIENNENSE | VI · IDVS · DECEMBRES | MDCCCLXXX | (az utolsó sor lefelé hajló ívonalban). — Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 64 mm. 108 gr. — NM. — Hirsch, VIII. Auction, 264. sz. — Robert Ball: Medicina in Nummis. 396. sz.

b) Bronz. — Th. Unger 4210. sz. — Loehr 20. l. 50. sz. — American Journal of Numismatics, 200. füzet (42. k. 3. füzet 1907/8.) 2551. sz. — Ball 397. sz.

19. A fönti érem előlapjával azonos arckép. Egylapú kerek plaque. 120 mm. — Loehr i. h. 50. a) sz. — American Journal of Num. i. h. 2552. sz.

20. Mellkép jobbfelé, széles gallérú köpenyben. A kép alatt JAVNER mesterjegy. Körül, félkörben: IOSEPHVS · HYRTL · NATVS · MDCCCXI · IN · CASTRO · FERREO · HVN-GARIAE · |

Hátlap: Babérkoszorúban, melybe lenn Alsó-Ausztria ötpacsirtás címerpajzsa, a hercegi süveggel, van becsatolva, sugaras csillag alatt e felirat: IOSEPHO · HYRTL · | VNIVERSITATIS · VINDOBONENSIS | CELEBERRIMO · QVONDAM · PROFESSORI | DISCIPLINAE · SUAE · ANATOMIAE | VBERRIMO · AVCTORI | ELOQVENTISSIMOQVE · EXPLICATORI | QVI PERENNEM · INGENII · GLORIAM | HVMANITATIS · LAVDE · FERE · SVPERAVIT | OB · INGENITIA · BENEFICIA | CVM · UNIVERSAE · PATRIAE | TVM · HVIC · PROVINCIAE · COLLATA | DELECTI · CONCILII | AVSTRIAE · INFRIORIS | GRATISSIMI | Mindkét lapon 2 sima szegély.

Ezüst. — American Journal of Numismatics. 200. füzet. 81. l. 2553. sz. — Ball 398. sz.
Bronz. 70 mm. — NM. — Ball 390. sz.

Jessensky János.

(II. Rudolf háziiorvosa.)

21. Mellkép szemben, süveggel. Körül: ✠ D · JOAN · IESSENSKY † DE MAGNA · IESSEN ·

Hátlap: Címer, sisakdíszszel: ✠ RECTOR ACAD · CAROLIN · PRAGENS · ET · MED CAESAR ·

Ezüst. 47 mm. — Welzl 13973. sz. (öntvény). — Th. Unger 4221. sz. (46 mm., 65·5 gr. későbbi, igen magas dombormívű öntvény). — Duisburg 388. sz. (a szók közti pontokat, stb. nem írja le).

22. Előlapja olyan mint a Weszerle G. XVI. 8. sz. éremé (szembenéző mellkép, kalappal, kettős vonalkörben), hanem: ° D · IOAN · IESSENSKY ° DE MAGNA · IESSEN ·

Hátlapján ugyanolyan címer mint az előbbin, 16—18 évszám között. ☉ RECTOR ACAD · CAROLIN · PRAGENS · ET MED CAESAR Ovális öntött érem.

a) Aranyozott ezüst. 42·5 mm. magas és 39 mm. széles; 3 mm. vastag. — Latour 6773. sz. — Jessenszky Alajos gyűjt. — b) Ezüst. — Duisburg 389. sz.

23. Mellkép kalappal.

Hátlap: Címer sisakkal.

Ön (öntvény). 45 mm. — Ball 417. sz. — Rud. 295. l. (talán azonos a Weszerle G XVI. 8. sz. éremfajjal?)

Korányi Frigyes.

24. a) Mellkép balfelé; alatta BECK ö. FVLÖP mesterjegy. Körül: FRIDERICO · KORÁNYI · DE TOLCSVA · PER · LVSTRA · X · MED DOCTORI · GRATI · DISCIPLVI · | Lenn: D · D · D ·

Hátlap: Négy beteg j., az előtérben, feljük (balfelé) fordulva, meztelen nő áll és kezében csészét tart, melyből a karjára tekeredő kígyó iszik. Fönn, bevéselt betűkkel: ÆGROTIS SALVS | MDCCCLI — MDCCCCI | Lenn jobbra: B Ö F monogramm. Felülete homályosított.

a) Ezüst. 70 mm., 110·5 gr. — Orsz. iparműv. múzeum. — B. U. E. 484. a). — Ball 465. sz.

b) Bronz. — NM. — B. U. E. 484. b). — Ball 466. sz.

c) Verőtövei a nemz. múzeum éremtárában vannak. — B. U. E. 484. c).

24. b—c) A fönti érem mindkét lapja külön-külön, mint kerek plakett.

Bronz (öntvény), circa 25 cm. — Dr. Korányi Frigyes tulajdona. — B. U. E. 485—486. sz.

Kovács József.

25. Mellkép szemben. Körül: MAGYAR · ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK · VÁNDORGYÜLESE | Lenn, a szelvényben: D^R. KOVÁCS JÓZSEF · | EMLÉKÉNEK · | A kép mellett a mezőben, jobboldalt: BECK · Ö · FVLÖP mesterjegy.

Hátlap: Az érem mezejét ketté metsző nagy egyszerű kartus. E mögött középen, függélyesen, szalaggal átkötött égő fáklya, e mellett két oldalt könyvre tett koponya és babérág, továbbá görög serleg és kígyó. Lenn jobbra B Ö F monogrammm. Mindkét lapon egyszerű sima szegély. — Felülete homályosított.

a) Arany. 30·5 mm., 20·19 gr. — NM. — Szabadkai múzeum. — B. U. E. 296. a).

b) Ezüst. — NM. — B. U. E. 296. b).

c) Barnára patinázott bronz. — NM. — B. U. E. 296. c).

d) Alumínium. — B. U. E.: a 296. sz.-hoz. — Beck Ö. F. tulajdona.

A m. nemz. múzeum aranypéldányának hátlapján e felirat van bevésve a kartusba: XXXI. VÁNDORGYÜLÉS | BARTFÁN ÉS BARTFA FÜRDŐN | 1901 AUG. 21—24. | (Dr. Horváth Géza m. nemz. múz. osztályigazgató kapta ezen érmet.)

Mádai Dávid Sámuel.

(Anhalt-cötheni udv. orvos. Szül. Selmecbányán 1709, † Berkendorf b. Halle 1780.)

26. Mellkép jobbfelé, parókával. Lenn: F. W. WERMVTH mesterjegy. Körül: DAV · SAM · A MADAI HVNG · CONSIL · AVL · & ARCHIAT · PRINC · ANHALT · C ·

Hátlap: VIRO | ARTE MEDICA | CANDORE IN AMICOS | MERITIS IN REM NVMIARIAM | EXCELLENTI | HOC AMICITIAE MORIMENTVM | DICAT | I : A : AP : | MDCCCLXXIII | Mindkét lapon tagolt sima szegély.

Ezüst. 42·5 mm., 27 gr. — NM. — Welzl 14184. sz. — Weszerle G. XXIV. t. 4. sz. — Berchtold-ár. 1137. sz. — Ball 531. sz.

Ön — Nummus 29. füzet, 116. sz. — Ball 532. sz.

Marsovszky József.

27. Középen botra csavarodó kígyó. Körül: * IOSEPHI MARSOVSZKY DE MARSOVA MED. DOCT. ET INCL. COMIT. POSON. PHYSICI ORD.

Hátlap: Tölgy- és babérkoszorúban: LAVREAM | SEMISECVLAREM | CELEBRANT | MEDICI | POSONIENSES | MDCCCXXXV | Lenn, kissé jobbfelé: PÖN. mesterjegy. Mindkét lapon tagozott sima szegély. — Pön műve.

a) Ezüst. 42 mm., 26·3 gr. — NM. — Weszerle G. 24. t. 6. sz. — Unger 4326. sz. 26·6 gr. — Berchtold 1138. sz. — Montenuovo (magyar) 1518. sz. — Ball 546. sz.

b) Sötétkékre futtatott bronz. — NM.

c) Barnára patinázott bronz. — NM. — Ball 547. sz.

Politzer Ádám.

28. Mellkép jobbfelé. A kép mögött a mezőben, balra, TELCS mesterjegy. A széles szelvényben: ADAMO POLITZER | PROFESSORI CLARISSIMO | AURIUM SCIENTIAE PER IX | LUSTRA IN UNIV. VINDOB. | DOCTORI | DISCIPULI GRATISSIMI | MCMVII | Fönn és kétoldalt a kép körül keskeny sima szegély.

Hátlapja sima. — Egyoldalú négyszögletes vert plakett.

a) Ezüst. 68 mm. magas és 43 mm. széles.

b) Bronz. — (Vasárnapi Ujság 1910. jul. 27-iki (29.) sz.)

Sambucus (Zsámboki) János

(orvos, cs. kir. tanácsos, történetíró és érmész. † 1584.).

29. Szembenéző mellkép. Körül: IOH. SAMBUC. MED. C. AC. R. CONS. E. HISTOR. | Egyoldalú érem.

a) Ezüst. 52 mm. — Bécsi cs. kir. éremtár. — N. K. IX. 119. l. 44. sz.

b) Fehér fém. 52 mm. — Welzl 14695. sz. (Újabb öntvény.)

c) Ugyanolyan érem, hanem az arckép mellén bevésve † 1584.

Ön. 53 mm. 67·84 gr. (Új öntvény.) — Györík II. k. személyek emlékérméi 64. l. 355. sz.

Semmelweis Ignác.

30. A budapesti erzsébettéri Semmelweis-emlék képe; háttérben bokrok; balra egy fa, jobbra egy rózsabokor. Lenn balra BERÁN L. mesterjegy. A szelvényben: IGNATIO PHILIPPO SEMMELWEIS | MDCCCXVIII MDCCCLXV |

Hátlap: Lekerekített sarkú négyszögletes babérfüzér-keretben e felirat: MEDICO HUNGARO | PROF. ARTIS OBSTETR. | IN UNIV. BUDAPESTIENSI | INDAGATORI INDEFESSO | CONSERVATORI MATRUM | SIGNUM | AERE IN ORBE UNIVERSO COLLECTO | POSUERUNT COLLEGÆ | BUDAPESTINI | MDCCCCVI. | Négyszögletes vert plakett.

a) Ezüst. 80·5 mm. magas és 50 mm. széles. — NM. — b) Bronz. — NM.

Id. Siklóssy Gyula

(kórházi szemész-főorvos, egyetemi m. tanár).

31. Mellkép éles profilban jobbfelé. A nyak alatt: KUGLER P. (?) F. 869 mesterjegy. Egyoldalú kerek plaque.

Bronz. (Későbbi öntvény) 40 cm. — Dr. Siklóssy László tulajdona.

Toldy Ferenc.

(1829-ben nyert orvosi oklevelet.)

32. Fej jobbfelé; a nyakszelvényben, apró betűkkel: C. RADNITZKI mesterjegy. Fönn: TOLDY FERENC | lenn: MDCCCLXXI (ívesen).

Hátlap: Babérkoszorúban: ÍRÓI PÁLYÁJA | FÉLSZÁZÉVES | ÜNNEPÉRE | TISZTELŐI | Mindkét lapon fonott kör és 2 sima szegély.

a) Ezüst. 37 mm. 18·7 gr. — NM. — B. U. E. 535. sz. — Ball 933. sz.

b) Bronz. — NM. — B. U. E. 535. sz. — Mont. (Magyar) 1559. sz. — Th. Unger 4588 sz.

* * *

II. A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűléseinek emlékérméi.

(A helynevek betűrendes sorrendjében).

Arad.

33. Vízöntő urna és boroshordó, szőlőtőke, kalászkéve meg sarló közt fiatal nő ül szemben, kissé jobbfelé fordított testtel és balkezában koszorút emel; — a háttérben hegy, víz, hajó, kút (?), vasúti vonat. A szelvényben jobboldalt W SEIDAN mesterjegy és e felirat: A' TERMÉSZET | A' MŰVÉSZETNEK | MESTERE |

Hátlap: Középen nyílt korona alatt Arad város és Arad megye egymáshoz dőlt címerpajzsai. A kissé emelkedett és homályosított szegélyen, körül: * Á (így!) MAGYAR

ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK * | lenn: ARADON 1870. | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 44·2 mm. 35 gr. — Ball 1082. sz. — Faludi Géza dr. gyűjt.

b) Barnára oxidált bronz. 44·2 mm. — (Világosbarna és sötétbarna patinával.) — NM. — Th. Unger 3365. sz. — Ball 1083. sz.

Besztercebánya.

34. Hegyvidéki tájkép vonalkörben. Baloldalt Zólyom megye és Besztercebánya város címerpajzsai, egy fához támasztva, mellettük bagoly ül. Jobbra bányabejárat fenyves domb alján. Háttérben a ragyogó nap. A szegélyen, körül: egyesülve haladiunk (így!) Lenn kis virágfüzér. A szelvényben: MDCCCXLII.

Hátlap: Koszorúféle keretben: A' | MAGYAR ORVOSOK' | ÉS | TERMÉSZETVIZSGÁLÓKNAK, | BESZTERCE-BÁNYA. | Két keresztbe tett bányászkalapács. Mindkét lapon sima erős szegély. — Vert érem.

Ön. 48 mm. — NM. — Besztercebányai városi múzeum. — N. K. II. 12. 1.

35. Ugyanazon érem mint az előbbi, hanem (későbbi) öntvény.

a) Ezüst. 48 mm. — NM. — N. K. II. 12. 1.

b) Vas. 48 mm. — Besztercebányai városi múzeum. — N. K. II. 13. 1.

(Ezen érmek csak néhány próbapéldányban készültek. Karl Henrik körmözcébányai éremvéső készítette. Történetüket 1. Num. Közlöny II. k. 13. 1.)

36. Oszlopon ülő bagoly Besztercebánya és Zólyom vármegye címerpajzsát tartja (1. Hullámos pólya alatt és fölött 3—3 sziklahegy közt 2—2 fenyő. — 2. 7-szer osztva ezüst és zölddel). A talapzaton jobbra H. KARL F. mesterjegy. Fönn félkörben: EGYESÜLVE HALADJUNK. A szelvényben két keresztbe tett bányászkalapács.

Hátlap: babér- és tölgykoszorúban: A' | MAGYAR ORVOSOK | ÉS | TERMÉSZETVIZSGÁLÓKNAK | BESZTERCE-BÁNYA. | AUG. IV. MDCCCXLII. | Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. 46 mm. 49·60 gr. — NM. — Ball 1050. sz.

b) Ezüstölt réz. 46 mm. — NM. — Montenuovo (magyar) 1399. sz.

c) Fényes bronz. — NM.

d) Barnára oxidált bronz. — Súly 42—39 gr. közt. — NM. — Mont. (magyar) 1398. sz. — Ball 1051. sz.

Budapest.

Lásd fönnebb a 6. sz. és alább a 65. sz. érmet.

Búziás.

(Trefort Ágoston.)

37. Középen Trefort Ágoston balfelé tekintő képe. Ettől jobbra alulról fölfelé olvasandó K · B · verdejegy. A magasabb szegélyen, körül: * TREFORT ÁGOSTON M. K. VAL-
LÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTER | Hátlap: Babérkoszorúban, melyre lenn Búziás
(gémeskút) és Temesvár kis címerpajzsai vannak helyezve, e felirat: A | MAGYAR ORVO-
SOK | ÉS | TERMÉSZETVIZSGÁLÓK | XXIII. VÁNDORGYŰLÉSE | BUZIÁS-TEMES-
VÁROTT | 1884 | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 50·5 mm. 64·99 gr. — NM. — b) Barnára oxidált bronz. — NM.

Eger.

38. A liceum homlokzata. Fönn, ívonalban: EGER A MAGYAR ORVOSOKNAK
ÉS TERMÉSZET- | VIZSGÁLÓKNÁK 1868 | A szelvényben: EGRI ÉRSEKI | LYCEUM |

Hátlap: Középen kis angyal szembenéző mellképéről szalagon két címerpajzs függ
(1. egyszarvú kék mezőben, zöld gyepen, heraldice balfelé, és 2. kígyót evő gólya zöld
gyepen, szőlőfürttel a jobb körmei közt). A pajzsok alatt 2 lombfűzér és szalagok, alább:
SEIDAN mesterjegy. A széles és homályosított szegélyen kalász- és szőlőkoszorú. Mindkét
lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 44 mm. — NM. — Mont. (magyar) 1373. sz. — Ball 1078. sz.

b) Barnára oxidált bronz. 45 mm. — NM. — Súly 57—43 gr. közt váltakozik.

Előpatak.

39. Nyílt korona alatt, diszítmények közt két ovális pajzsban 1. sas, 2. kardra szúrt
szívet tartó páncélos kar. Körül: * A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZET VIZS-
GÁLÓK XVIII NAGY GYŰLÉSÉNEK |

Hátlap: Előpataki kép pavillonnal és folyosós épülettel. A szelvényben: ELŐPATAK |
1875 | 2 sima szegély.

a) Aranyozott bronz. 40·9 mm. — Bernáth József. 577. l.

b) Ezüstölt sárgaréz. 41 mm. — NM.

c) Sárgaréz. — NM. — Ball 1087. sz.

Fiume.

40. Babér- és tölgykoszorúban, 18—69 évszám közt Fiume címerképe (kétfejű sas
heraldice balfelé, vízöntő urnán áll, alatta legendszalagon bevésve: INDEFICIENTER, a
sas fölött az osztrák császári házi korona, 2 szalaggal). Fönn ívonalban: FIUME lenn:
SEIDAN mesterjegy.

Hátlap: Középen a fiumei part régi képe, ragyogó nappal és vitorlás hajóval, e fölött
pedig: CONGRESSO XIV | MEDICI E NATURALISTI | UNGHERESI | A homályosított
szegélyen, körül: A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK XIV NAGY-
GYŰLÉSÉNEK * | (A torony zászlaja a tenger felé leng.) — Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 51 mm. — 43 24 gr. — NM. — Mont. (magyar) 1375. sz.

b) Barnára oxidált bronz. — NM.

c) Ón. — NM. — Th. Unger 3417 sz. — Mont. (magyar) 1376. sz. — Ball 1080. sz.

41. Mint az előbbi, hanem a toronyzászlócska a szárazföld felé van fordítva.
Ón. 51 mm. — Ball: Medicina in nummis 1081. sz.

Győr.

42. Középen pálma- és tölgykoszorúban Győr város címerpajzsa nyílt korona alatt (hasított pajzsban 1. pálmát tartó álló szent, aranypólyás kék mezőben és 2. tornyos várkapu kék mezőben, alatta piros mezőben 3 hullámos ezüst pólya. — A homályosított szegélyen: * SZABAD KIRÁLYI GYŐR VÁROSA * | Lenn: 1874 |

Hátlap: Pallas és Hermes szemben állnak, mögöttük gyárak, vasúti viadukt és vonat, bagoly, horgony, csomagok, hajó; egyik lán: 1848 felirat. Körül: A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK XVII NAGYGYÜLESE EMLÉKEÜL | A szelvényben jobbra SEIDAN mesterjegy. Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 44 mm. — 34.05 gr. — NM.

b) Barnára oxidált bronz. — NM. — Mont. (magyar) 1436. sz. — Ball 1086. sz.

Kassa és Eperjes.

43. Két antik öltözetű nő, fejükön falkoronával, egymást átkarolva állanak és egyikük Kassa, másik Eperjes ovális címerpajzsát tartja. A talapzaton, jobbra, I. D. BOEHM F. mesterjegy, körül: A' TESTVÉRILEG EGYESÜLT SZ. K. VÁROSOK KASSA ÉS EPERJES |

Hátlap: Különbéféle levelekből font és feliratos szalaggal átfont koszorúban e felirat: SZÍVESEN FOGADJÁK | AZ AUG. 10—16 | EGYBEGYÜLT MAGYAR ORVOSOKAT | ÉS | TERMÉSZET VIZSGÁLÓKAT | A koszorút átfonó szalagon kisebb betűkkel e feliratok: SÓVÁR | BARTFA | LIPÓC | Ó RUZSIN | ARANYIDKA | JÁSZÓ | RÁNK | V. VÁGÁS | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 51 mm. 52.56 gr. — NM. — Mont. (magyar) 1384. sz. — Ball 1059. sz. — Th. Unger 3441. sz. — (Csak 6 ezüst pld. veretett!)

b) Barnára oxidált bronz. — NM. — Mont. (magyar) 1386. sz. — Ball 1060. sz.

c) Aranyozott bronz. — NM. — Berchtold árv. 1165. sz.

Kismarton.

(Esterházy Pál herceg.)

44. Mellkép balfelé pléhgalléros magyar huszártábornoki (?) egyenruhában, vállra vetett mentével, nyakán az aranygyapjas rend jelvényével. Körül: GALANTHAI HERCEG ESTERHÁZY PÁL | A kép alatt, lenn: I. D. BOEHM F. mesterjegy.

Hátlap: A kismartoni kastély homlokzata. Fönn, ívesen: A MAGY. ORV. ÉS TERM. VIZSG. VIII. NAGYGYÜLESE | ELNÖKÉNEK HÁLAEMLEKÜL | A szelvényben: 1847 AUG. 17 | Mindkét lapon tagolt sima szegély.

a) Ezüst. 41 mm. 35.05 gr. — NM. — Ball 1065. sz.

b) Barnára oxidált bronz. 41 mm. — NM. — Mont. (magyar) 1485. sz. — Ball 1066. sz.

c) Ezüstölt bronz. — Faludi Géza dr. gyűjt.

Kolozsvár.

45. Szárnyas génusz kevés lepellel, fején lángocskával, jobbfelé fordulva lebeg és Kolozsvárnak barok kartusba foglalt ovális címerét (háromtornyú várkapu) s a fölötte lebegő fejedelmi süveget tartja. A kartus jobboldalát pálma- és babérlomb díszíti. Fönn, ívonalban: ÜDVEZLEK

Hátlap: Koszorús nő, antik ruhában balfelé fordulva és egy gyöpös kövön ülve ír. Körülötte távcső, könyv, földgömb, retorta, mögötte fára tekerőző kigyó. A kép alatt jobbra BERNSE F mesterjegy. Körül: MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZET VIZSGÁLÓK

(így) GYÜLÉSE | A szelvényben: KOLOZSVÁRT | SEPTEMB. 2. 1844 | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 45 mm. 26·25 gr. — NM. — Ball 1055. sz.

b) Ón. — Despinits P. gyűjt.

Mármarossziget.

46. Szemben álló ifjú nő Mármaros megye és Mármarosziget város címerpajzsait tartja. (1. Sziklát vágó 2 bányász 2 fenyő közt; alattuk kék mezőben 4 hullámos ezüst pólya. 2. Kék mezőben szembenéző ökörfej; szarvai közt egyenszárú kereszttel, alatta csillag és heraldikus lilium.) — A háttérben fenyő és várrom. A szelvényben: SEIDAN mesterjegy.

Hátlap: Középen négykarélyú keretben (a felső s az alsó karély kisebb) a sz. korona (fönn) és az országcímer (lenn) közt e felirat: A | MAGYAR ORVOSOK ÉS | TERMÉSZET VIZSGÁLÓK | XIX. GYÜLÉSÉNEK | 1876 | A homályosított szegélyen, kétoldalt, ívesen: MÁRAMAROS MEGYE ÉS SZIGET KOR. VÁROSA | Mindkét lapon 2 sima szegély.

Barnára oxidált bronz. 44 mm. — NM. — Mont. (magyar) 1456. sz. — Th. Unger 3519. sz. — Ball 1088. sz.

Marosvásárhely.

47. Középen barok keretű ovális mezőben Marosvásárhely címere (kék mezőben egyenes kardra szúrt vadkanfőt és szívet tartó páncélos kar). Körül: MAROS · VÁSÁRHELY · SZ : KIR : VÁROSA | Lenn díszítmény.

Hátlap: A | MAGYAR ORVOSOK | ÉS TERMÉSZET VIZSGÁLÓK (így!) | X : GYÜLÉSÉNEK | 1864 | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Bronz. 42 mm. — Ball 1073. sz.

b) Aranyozott bronz. 42 mm. — NM.

Mehádia.

48. A herkulesfürdői Herkules-kút képe. A szelvényben: MEHADIA | 1872 | Jobboldalt, alulról fölfelé olvasandó SEIDAN mesterjegy.

Hátlap: Középen herkulesfürdői látókép. Körül, a homályosított és kissé magasabb szegélyen: * A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK XVII^{IK} NAGYGYÜLÉSE EMLÉKEÜL | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 44 mm. 34·97 gr. — NM.

b) Barnára oxidált bronz. — NM. — Mont. (magyar) 1392. sz. — Th. Unger 3467. sz. — Ball 1085. sz.

Pécs.

49. Oroszlánháton ülő Cybele, fején falkoronával; kezében dárda és kerek cymbalum; előtte a félhold, mögötte a ragyogó nap. A talapzaton I · D · BOEHM F. mesterjegy. Lenn: KERESVE LEL. | Körül: SZ · KIR · PÉCS VÁROSA A KEBELÉBEN 1845 : AUG. 11 EGYBEGYÜLT MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓKNAK.

Hátlap: A pécsi székesegyház képe (amilyen akkor, a restaurálás előtt volt.) A szelvényben: SZÉKESEGYHÁZ | Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. 51·5 mm. — NM. — Ball 1057. sz.

b) Barnára oxidált bronz. — NM. — Montenuovo (magyar) 1378. sz. — Th. Unger 3420. sz. — Ball 1058. sz.

c) Ezüstölt bronz. — NM. — Montenuovo (magyar) 1377. sz.

Pozsony.

50. Kútnál ülő nők. Egyik csészét tart, melyből a karjára tekeredő kígyó inni készül, a másik antik tükröt tart. Köztük, az előtérben bagoly ül. A kép alatt: W. SEIDAN INV. & FEC. Körül: SCIENTIA MOTU CLARIOR.

Hátlap: Középen tagozott szegélyű négykaréjos mezőben, melynek felső és alsó karélya kisebb, a sz. korona alatt és Pozsony város címerpajzsa fölött e felirat: A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZET VIZSGÁLÓK | XI. GYŰLÉSÉNEK | 1865 | A szegélyen, kétoldalt, ívesen: POZSONY SZABAD KIRÁLYI VÁROSA | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 46 mm. 40·56 gr. — NM. — Ball 1074. sz. (50 gr.)

b) Barnára oxidált bronz. — NM. — Th. Unger 3488. sz. — Ball 1075. sz.

51. Magyarország címere (négy ezüst pólyával) a sz. korona alatt.

Hátlap: MAGYAR ORVOSOK | ÉS | TERMÉSZET | VIZSGÁLÓK | 1865^{IK} ÉVBEN | POZSONYBAN | TÖRTÉNT | ÖSSZEJÖVE | TELÉNEK EMLÉKEÜL | Mindkét lapon tagozott sima szegély. — Füzett érem.

Ön. 23 mm. — NM.

Rimaszombat.

52. Falkoronás, pikkelyes vértű, prémpalástos nő, kardkötővel, szemben áll és Gömör vármegye címerpajzsát (hármás dombon kerek vártorony zöld (l) mezőben) tartja balkezeiben. Körülötte mellszobor, kéve, bagoly, fogaskerek, horgony, csomag, kohókémény. A szelvényben: 1866 évszám. Baloldalt alulról fölfelé olvasandó SEIDAN mesterjegy.

Hátlap: Középen, tagozott szegélyű körben, indadíszítmény közt Rimaszombat város címerpajzsa (heraldikai értelemben jobbra tekintő heraldikus sas.) A homályosított szegélyen, körül: RIMASZOMBAT A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK-NAK * | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 44 mm. 34·89 gr. — NM. — 27·3 gr. — Ball 1076. sz.

b) Barnára okszidált bronz. — NM. — Ball 1077. sz.

c) Ezüstölt bronz. — Faludi Géza dr. gyűjt.

Sopron.

53. Koszorút tartó, antik öltözetű ifjú nő a kígyósbotot tartó, félig ruhátlan Aesculapiussal paroláz. Köztük, kezeik alatt Sopron város címerpajzsa áll. (Háromtornyú nyílt várkapú fölött piros mezőben 2 csillag.)

Hátlap: Gyümölcs- és kalász-koszorúban, melynek aljára a koronás magyar ország-címer van helyezve, e felirat: SZABAD KIRÁLYI | SOPRON VÁROSA | A MAGYAR ORVOSOK | ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK | VIII. NAGY GYŰLÉSÉRE | 1847 AUGUSTUS 11—17 | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 41 mm. 35 gr. — Montenuovo (magyar) 1402. sz. — Faludi Géza dr. gyűjt.

b) Barnára okszidált bronz. 41 mm. — NM. — Mont. 1403. sz. — Th. Unger 3480. sz. — Ball 1063. sz.

c) Aranyozott bronz. — NM. — Berchtold-ár. 1180. sz.

Szombathely.

54. Épület képe. Fönn (ívesen): A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK | lenn (ívesen): XXI^{IK} NAGYGYŰLÉSE EMLÉKEÜL |

Hátlap: Középen díszes keretű pajzsban Szombathely címere (tornyos várkapú előbástyákkal, toronyerkélylyel; fönn félhold és nap). A homályosított szegélyen körül:

❖ SZOMBATHELY REND. TAN. VÁROS. ❖ | Lenn: 1880 | Mindkét lapon 2 sima szegély.

- a) Barnára okszidált bronz. 45 mm. — NM. — Th. Unger 3508. sz. — Ball 1089. sz.
b) Nikkelezett(?) bronz. 45 mm., 44·95 gr. — NM.

Temesvár.

55. Középen nyílt korona alatt Temesvár címere (osztott és félig hasított pajzs szív-pajzszzsal: 1. piros mezőben 3 hullámos ezüst pólya. 2. zászlós torony kék mezőben. 3. A város képe, nap és csillagok, lenn piros mezővel. 4. Az osztrák kétfejű sasos címer. | — A címerpajzsot két, díszítményeken álló ló tartja. Körül, két sorban: * SZ · K · TEMESVÁR · VÁROSA · A' · M · ORVOSOK · 'S · TERMÉSZETBUVÁROK · | * AZ · 1843 · ÉVI · AUG · 8 · KEBELÉBEN · TARTOTT · GYŰLEKEZETE · EMLÉ-KEÜL · |

Hátlap: Oszlophoz támaszkodó, antik ruhás fátyolos nő jobbfelé fordulva áll és körvonalakkal díszített gömböt tart. Az oszlopon irattekercs, hozzátámasztott kígyós bot, a nő előtt jobbra távcső, göreb (retorta), könyvek, babérkoszorú. A szelvényben: I · D · BOEHM F · mesterjegy. Körül: GAZDAGITVA BOLDOGÍT | Mindkét lapon tagolt sima szegély.

- a) Ezüst. 52 mm. 61·34 gr. — NM. — (Bernáth J. szerint 51·9 mm.)
b) Barnára okszidált bronz. — NM. — Mont. (magyar) 1458. sz. — Berkeszi 24. sz. — Ball 1053. sz.
c) Aranybronz. — Berchtold-ár. 1189. sz.

* * *

III. Vegyesek.

(Az egyetemek orvosi karainak érmei. Orvosi és közegészségügyi kongresszusok és intézmények emlékérméi.)
(A helynevek betűrendes sorrendjében.)

Budapest.

56. Koszorús mellkép jobbfelé, alatta I. HARNISCH F. mesterjegy. Körül: FRANCISCVS I. IMP. AVST. REX. HVNG.

Hátlap: MVNIFICENTIA AVGVSTI P. P. | FACVLTIATI MEDICAE | SCIENTIARVM VNIVERSITATIS | HVNGARICAE | PESTIENSIS. | MDCCCXIX. | Mindkét lapon 2 sima szegély.

- a) Arany. 32 mm. — A budapesti tud. egyetem birtokában.
b) Ezüst. 12·65 gr. — NM. — Welzl 8529. sz. — Appel: Repert. IV. 2600. sz. — Mont. 2481. sz. (17·7 gr.)
c) Ón. — Despinits P. és Kunváry F. gyűjt.
d) Verőtüve a bécsi pénzverdében. — Arneth 100. I. 253. sz.

57. Főnn: * és díszítmény. Körül: * EMLÉKPÉNZ A FELÉPÍTENDŐ ORSZÁGOS LELENCHÁZRA * | az érem mezejében: MELYNÉK CÉLJA ELHAGYATOTT | GYERMEKEK MEGMENTÉSE | HOGY AZOK KIK KÜLÖNBEN | A MOSTOHA SORS | CSAPÁSAINAK SÚLYA ALLATT (így!) ELVESZNEK: AZ ELET ES | ERENYNEK MEGTARTASSANAK | EZEN INTÉZETNEK HASZNA ES | SZÜKSÉGES VOLTA FELLET (így!) A KEBELLÁZÍTÓ NAPI ESEMÉNYEK | LEGNAGYOBB BIZONYSÁGOT | NYUJTANAK | —————
AZ EMBERISEG ÜDVE | LEGYEN VELÜNK! | 1867 |

Hátlap: Főnn: * és díszítmény. Körül: DENKMÜNZE ZUR ERBAUUNG DES LANDES FINDELHAUSES IN UNGARN | az érem mezejében: DESSEN ZIEL | DIE | RETTUNG | VERLASSENER KINDER | IST WELCHE SONST IM | MISSGESCHICKE ZU GRUNDE | GEHEN WÜRDEN UND

SO ABER | DER BURGERLICHEN GESELLSCHAFT | UND DER TUGEND ERHALTEN | WERDEN ÜBER DIE
NÜTZLICHKEIT | DIESES INSTITUTES LIEFERN SO | VIELE HERZZERREISSENDE | VORFÄLLE UND GERICHTS
VERHANDLUNGEN | DEN DEUTLICHSTEN BEWEIS | | DAS HEIL DER MENSCHEN | SEI MIT UNS!
1867. — Mindkét lapon aprószemű gyöngysor-szegély.

Az érem peremén: MAGYAR EMLÉK PÉNZ * UNGARISCHE DENK MÜNZE |
Ezüstölt réz. 50 mm. — B. U. E. 278. sz. — NM.

58. Koronás magyar országcímer, alatta: 1869 | Körül: AZ EMBERISÉG ÜDVE
LÉGYEN VELÜNK. |

Hátlap: Fönn díszítmény. Körül: * EMLÉK AZ ORSZÁGOS LELENCZ HÁZRA * |
az érem mezejében: CZÉLJA | ELHAGYATOTT | GYERMEKEK MEG- | MENTÉSE ÉS AZ • | ERÉNY JAVÁRA
| VALÓ | FENNTARTÁSA | Mindkét lapon aprószemű gyöngysor-szegély. — Pereme fogazott.
Fehér fém. 31 mm. — B. U. E. 279. sz. — NM.

59. Koronás magyar országcímer, alatta: 1869 | Körül: DAS HEIL DER MEN-
SCHEN SEI UNSER ZIEL |

Hátlap. Körül: * ERINNERUNG AN DAS UNGARISCHE LANDES FINDELHAUS |
az érem mezejében: * | DESSEN ZIEL | IST VERLASSENE | KINDER RETTEN U. | SIE DER TUGEND
ZU ERHALTEN | * | Mindkét lapon aprószemű gyöngysor-szegély. — Pereme fogazott.

a) Britannia-fém. 38·5 mm. — B. U. E. 280. a) — NM.

b) Fehér fém. 38·5 mm. — B. U. E. 280. b) — Th. Unger 3382. sz. — NM.

60. Előlapja olyan, mint az 58. sz. éremé.

Hátlap. Körül: EMLÉK AZ ORSZÁGOS LELENCZ HÁZRA | Az érem mezejében:
CZÉLJA | ELHAGYATOTT | GYERMEKEK | MEGMENTÉSE ÉS | AZ ERÉNY JAVÁRA | VALÓ | FENNTARTÁSA | * |
Mindkét lapon apró gyöngysor-szegély. — Pereme fogazott.

Fehér fém. 31·5 mm. — B. U. E. 281. — NM.

61. Ugyanazon érem, hanem az előlapon nagyobb betűkkel és számjegyekkel.

Fehér fém. 31·5 mm. — B. U. E. 282. — NM.

62. Előlapja olyan, mint az 58. és 60. sz. érmeké, hanem a felirat kisebb betűk-
kel van írva.

Hátlapja: mint az 58. sz. éremé, hanem az érem mezejében levő felirat 3. és 4.
sora végén pont helyett kettős pont áll (MEG: és AZ:).

Peremén: ::::: MAGYAR :: EMLÉK :: PÉNZ ::::::::::: UNGARISCHE DENK ::
MÜNZE ::::: |

a) Ezüstölt réz. 31 mm. — B. U. E. 283. a) — NM.

b) Réz. 31 mm. — B. U. E. 283. b) — NM.

63. I. Ferencz József király feje.

Hátlap: nagyobbára magyar felirat és körirat. DAS HEIL | DER MENSCHEN | SEI
UNSER ZIEL | (Pontos leírását nem adhatom).

Ezüst. 37 mm. — 15·5 gr. — B. U. E. 284. — Mont. 2737. sz.

64. Ugyanolyan, mint az előbbi, hanem kisebb alakban.

Ezüst. 31 mm. — 11 gr. — B. U. E. 285. — Mont. 2738. sz.

65. Reneszánsz díszítésű oltárka mellett babérkoszorús fejű nő áll, aki az oltáron
levő koszorúk közül egyet balfelé nyújt. Mellette balra babérág nyúlik föl a szelvényből.
Körül: ORSZÁGOS ÁTALÁNOS KIALLÍTÁS BUDAPESTEN | A szelvényben: 1885
évszám és jobboldalt: s. SCHWARTZ FEC. mesterjegy apró betűkkel. — Gyöngysoros szegély.

Hátlap: Széles babérkoszorúban, keresztben álló hosszas négyszögletes, díszes kar-
tusban: MAGY. ORVOSOK ÉS | TERMÉSZETVIZSGÁLÓK | VÁNDORGYÜLÉSÉNEK
BUDAPEST | (vert, domború betűkkel). A kartus alatt: AZ ÉRDEM JELEÜL | Gyöngy-
soros szegély.

Bronz. 65 mm. — NM.

66. Középen, vonalkörben, botra csavarodó kígyó. Körül, a szegélyen: BUDAPESTI KIRÁLYI ORVOSEGYESÜLET * |

Hátlap: Középen, vonalkörben, egyszerű, széles egyenszárú kereszt. Körül a szegélyen: ORSZÁGOS KÖZEGÉSZSÉGI EGYESÜLET | Lenn: * 1886 * |

Aranyozott sárgaréz. 23 mm. (Lyukas.) — Pákozdi Károly dr. gyűjt. — B. U. E. 295. szám.

67. Középen, vonalkörben, hármás dombon kettős kereszt. Körül, a szegélyen: BUDAPESTI ÖNKÉNTES MENTŐ EGYESÜLET * |

Hátlap: Középen babérkoszorú. Körül: PRO SALVTE PROXIMORVM | Mindkét lapon 2 sima szegély. — Fülezett érem karikával.

a) Fehér fém. 32 mm. — Pákozdi K. dr. gyűjt. — B. U. E. 293 a).

b) Bronz. — NM. — B. U. E. 293 b). — (Mentő-egyesületi jelvény-érem.)

68. Máltai kereszt körül (fönn): FEHÉR | (lenn): KERESZT. | Sima szegély.

Hátlap: Fönn félkörben: BUDAPEST | a mezőben bevésve az érem folyószáma, (például: 1733) és ez alatt: SZ. | Sima szegély. — Ovális érem füllel és hosszúkás nagy karikával.

Ezüst, fülestül 20, anélkül circa 17 mm. magas és 14 mm. széles.

A fehérkereszt-egylet lelencháza ápoltságainak (a gyermekeknek) jelvénye.

69. Ő Felsége mellképe jobbfelé; fején a sz. korona, vállain a koronázási palást; alatta 2 babérág. Körül: Ő CSÁSZ. ÉS APOST. KIR. FELSEGE VÉDNÖKSÉGE ALATT.

Hátlap: Budapest címere indadíszben álló oroszlán és grif közt, a sz. korona alatt. Körül: VIII. NEMZETK. KÖZEGÉSZSÉGI ÉS DEMOGRAFIAI CONGRESSUS | Lenn: * BUDAPEST 1894 * | Mindkét lapon gyöngysoros szegély. — (Szárnovszki Ferencz műve).

a) Arany. 44 mm., 40.25 gr. — NM. — B. U. E. 170. a).

b) Ezüst. — B. U. E. 170. b).

c) Bronz (biborszínű lakkal bevonva). — NM. — B. U. E. 170. c).

70. Páncélos mellkép szemben, kissé jobbfelé. (Hunyadi János képe.) Körül: SAX-LEHNER ANDRÁS HUNYADI JÁNOS FORRÁSA *

Hátlap. Körül: VIII. NEMZETK. KÖZEGÉSZSÉGI ÉS DEMOGRAFIAI CONGRESSUS * | Középen: KIRÁNDULÁS | 1894 | SZEPT. 8^{AN} (Az 1. és 3. sor kört alkotó ívonalakban.) — Mindkét lapon sima szegély. — Fülezett zsetón.

Réz. 25 mm. — NM — B. U. E. 171. sz.

71. Aesculapius oszloptalapzat előtt ül, balfelé fordulva és kígyós botját tartja kezében. Haját szalag szorítja össze, lepel csak a jobb lábán van. Mellette bagoly ül. Kissé balra, a háttérben, füstölő oltárka. A mezőben, balra: CONVENTUS | MEDICORUM | XVI | INTER- | NATIONA- | LIS. Jobboldalt, alulról fölfelé olvasandó mesterjegy IFI (így!) VASTAGH GY.

Hátlap: Buda látóképe: a vár, Tabán, lánchíd a Dunával, ezen 2 gőzös, háttérben a hegyek. Előtérben a sz. korona alatt az ország és Budapest ovális cimerei 2 egymáshoz dőlt barok kartusban, babér- és tölgyfalomb közt a balfelé irányuló nemzeti színű szalagon bevéssett betűkkel: MCMIX | BUDAPESTINI | Lenn a jobb sarokban 1891 (így!) v. gy. mesterjegy. Négyyszögletes vert plakett, melynek felső széléből a középső rész kupolaszerűen kikanyarodik. Füllel és karikával.

Bronz. 44 mm. magas és 40 mm. széles. — NM.

72. Koronás fejű Hungária balfelé fordulva ül s a magyar birodalmi címerpajzsra támasztja bal kezét. Jobbját kinyújtva, vele az előtte (balfelé) elterülő Budapest látóképére utal. (A Gellérthegyőről vett látókép az Erzsébet-híddal az előtérben.) Fönn: középen (ívesen) BUDAPEST, balra pedig felhőkben a gall kakas babérágat s a francia köztársaság címerét tartja. Lenn a bal sarokban T. SZIRMAI — mesterjegy.

Hátlap: Serleg köré csavarodó kígyó és ettől jobbra szalaggal átfont tölgy- és babérfalomb közt téglalakú kartus. Ezek fölött e felirat: XVIE CONGRÈS INTERNATIONAL | DES SCIENCES | MÉDICALES | 29 AOUT — 4 SEPTEMBRE 1909 | Négyyszögletes plakett, felső széle ívesen hajlik.

Bronz. 49—53 mm. magas és 57 mm. széles. — Faludi Géza dr. gyűjt.

(Külső peremének alsó szélén beponcolva: BRONZE).

73. Középen karos széken balfelé fordulva ül Aesculapius a kígyós bottal. Jobb kezét asztalra támasztja, melyen lombik, palack és pohár áll. Vele szemben, jobbfelé fordulva egy nő áll; bal karján kis gyermeket tart, jobbán pedig másik gyermekét vezeti. A háttérben kőfal kapunyílással, melyről lámpa (?) függ le. Balra egy oszlop látszik részben, a talajon növények. A szegélyen, körül: ∞ ∞ SZEGÉNY KISDEDEK KORHÁZA (így!) PESTEN | Lenn, az érem széle mellett agárfejes ezüst próbaponc van beütve.

Hátlap: Középen bevésve: 1839 | 1884—1909 | Mindkét lapon sima szegély. — Fülezzet érem karikával. (A Stefánia-gyermekekórház jubileumára készült.)

a) Arany. 36. mm. — b) Ezüst. — NM.

Kolozsvár.

74. Ő felsége koszorús feje jobbra. (Javakorbeli arckép.) A nyak alatt J. TAUTENHAYN mesterjegy. Körül: FERENCZ JÓZSEF I. K. AUSZTRIAI CSÁSZÁR ÉS MAGYARORSZÁG APOSTOLI KIRÁLYA * |

Hátlap: Körül: A KOLOZSVÁRI M. K. FERENCZ JÓZSEF TUDOMÁNY-EGYE-TEM * | Középen hatágú, sugaras csillag alatt (folytatólag): ORVOSI KARÁNAK | MDCCCXCVI | két keresztbe tett babérgally. Lenn: K · B | Mindkét lapon tagolt sima szegély.

Arany. 39¹/₂ mm. — 27·87 gr. — Kolozsvári egyetem. — NM.

Pozsony.

75. Hosszúruhás, fátyolos fejű nő áll szemben, jobbában hosszú keresztet tart, baljával a mögötte elterülő Pozsony városára mutat. (Baloldalt a kir. palota s a vár meg a koronázási templom, jobboldalt kis tornyos ház [kórház?] és feszület látszik). Körül: EXIMIA CIVIUM PIETATE FUNDATUM · | a szelvényben: PISONII SÆC · XIV | I · LANG · F · | (mesterjegy).

Hátlap: Hosszúruhás nő egy botra támaszkodó görnyedt beteget karon vezet a pozsonyi új kórház épülete felé, jobbra. Körül: PARI LARGITATE FUNDITUS RESTAURATUM · | A szelvényben: MDCCCXXX | I · LANG · F · | (mesterjegy). — Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. 41 mm. 26·40 gr. — NM. — Welzl 1354. sz. — Mont. (magyar) 1431. sz. —

Th. Unger 3487. sz. — Ball 1229. sz.

b) Kékre futtatott bronz. — NM.

Vác.

76. Támlás széken ülő nő, balfelé fordulva. Ölében nyitott könyv nyugszik, mellette pedig leányka áll, akit ajkára illesztett kézzel oktat a beszélésre. A háttérben fenn a ragyogó nap és felhők, baloldalt kőkorlát, jobbfelé pedig kétemeletes épület képe vasrácsos kerttel. A szelvényben a koronás magyar országcímer tölgy- és babérlomb közt, ennek két oldalán parányi betűkkel: TERV. ÉLTETŐ B. VÉST. EXNER K. A kissé kiemelkedő szegélyen: A SIKETEK HALLANAK A NÉMÁK BESZÉLNEK | · HEPHATA · | Finom gyöngyör és sima szegély.

Hátlap: A | SIKETNEMÁK VÁCZI | ORSZ. KIR. INTÉZETE | 100 ÉVES FENN-
ÁLLÁSÁNAK | EMLÉKÉRE | 1802—1902 | * | Sima szegély.

Ezüstölt réz. 36 mm. — Gohl: Magyar iskolák érmei 115. sz. — NM.

77. Előlapja ugyanazon bélyeggel veretett, mint az előbbi éremé.

Hátlap: Körül: A JÓ IZLÉS ELISMERÉSÉÜL A SZORGALOM JUTALMÁUL *
Középen: SIKETNEMÁK | IPARKIÁLLÍTÁSA | A VÁCZI ORSZ. KIR. INTÉZET | 100
ÉVES FENNÁLLÁSÁNAK | ÜNNEPÉN | 1902 | Sima szegély.

Bronz. 36 mm — Gohl: Magyar iskolák érmei 116. sz. — NM.

Dr. Gohl Ödön.

A magyar nemzeti múzeum százéves éremtára.

(Emlékezés gróf Széchenyi Ferencről).

Lehetnek olyanok, akiknek furcsán hangzik ez a cím, élénken emlékezvén még az 1902-ben lefolyt nagyszabású ünnepélyre, melyet a m. n. múzeum alapításának századik évfordulója alkalmából rendeztek s az intézet tisztviselői „A Magyar Nemzeti Múzeum multja és jelene” c. tanulságos diszmunkával is megörökítettek. — Több helyen van ebben szó a nagy alapító, gróf Széchenyi Ferenc éremgyűjteményéről is. — Megjegyzendő azonban, hogy ezt az éremgyűjteményt csak 1810-ben adta át hivatalosan Széchenyi s így róla, mint nemzeti kincsről csak ettől kezdve lehet beszélni. — Ez volt az oka annak is, hogy a mult év dec. 29-én a Magyar Numizmatikai Társulat fölolvásó estély keretében emlékezett meg e fontos eseményről s a m. n. múz. éremtárának százéves főnnállását ünnepelte.

A mult évben országszerte sokat emlegették a Széchenyi nevet. — Az iskolákban felsőbb meghagyásra iparkodtak „a legnagyobb magyar” halálának félézázados évfordulóján az ifjúság szeme elé állítani azt a férfit, aki „hervadónak tartott minden koszorút, melyet egyik ember fon a másik ember halántékai körül . . . de hitte, hogy nem megy veszendőbe, amit — isteni szikrától hevítve, — ember tett embertársainak fölemelésére, az egész nemzet dicsőségére.”¹

Társulatunk őt is ünnepelhetné, mert az egyesületi, *társulati életnek* hazánkban ő volt a megindítója. — De mint numizmatákat sokkal közelebből érdekel bennünket az apja, gróf Széchenyi Ferenc, ki a maga korának szintén általánosan tisztelt alakja volt, az utána következőnek pedig hosszú időn keresztül eszményképe lehet.

Nem mondhatjuk első magyar éremgyűjtőnek, mert ezek sora már Mátyás királyllyal megkezdődik s a következő századokban is több gyűjtőről van tudomásunk,² „Széchenyi volt azonban az első, a ki nevezetesebb s mi fő, közhasználatra szánt magyar éremgyűjteményt teremtett s ezzel a magyar numizmatika megalakulásának útját megnyitotta.”³

¹ Acta univ. litt. reg. Hung. Franc.-Jos. kolozsváriensis anni MCMIX—X. Fasc. II. Széchenyi-ünnep. — Kolozsvár, 1910. Fasc. II. 49. l.

² Num. Közl. I. évf. 1902. 5. s köv. I. V. ö. még V. évf. 1905. 51. s köv. I. Gohl Ö. közl.

³ Num. Közl. III. évf. 1904. 39. s köv. I. Gárdonyi A. dr. és kül. leny. 1. l.

Gróf Széchenyi Ferenc életét és munkásságát a legalaposabban Fraknói Vilmos írta meg.¹ Ezt a Széchenyi országos könyvtár megalapítására vonatkozólag kiegészíti Kollányi Ferenc a Magyar Könyvszemle új folyamában.² Mindkét helyen sok adatot találunk Széchenyiről mint numizmatáról s éremgyűjteményének sorsáról is. E szempontból legbehatóbban foglalkozott vele Gárdonyi Albert dr.³ Sok mindenről tudósít bennünket éremgyűjteményére vonatkozólag a M. N. Múz. multja és jelene c. díszmunka is: Terjedelmes irodalma van annak a kornak is, amely szülte és fölnevelte.⁴

E korban kezd a középkor kifejesztette rendi szervezet romjain a magyar állam kialakulni. — A francia kultúra uralkodóvá lesz egész Európában.⁵ Mária Terézia és férje nagy pártolója ennek s e révén nemsokára hazánkba is eljut. Eredménye azonban nemzeti szempontból igen káros volt, éppen azért, mert Ausztrián át jött.⁶ A XVIII. század második felében főúr és nemes egyaránt elmagyartalanodik.⁷ „A magyar mágnást mindenek előtt az jellemezte, hogy nem volt magyar.” — „Nem találhatók az országban a művelődés... intézményei sem, mint a nyilvános gyűjtemények, képtárak, múzeumok”⁸...

Ilyen világban kerül a 18 éves Széchenyi Ferenc 1772-ben a bécsi Collegium Theresianumba (lovag-akadémia, Ballagi i. m. 9. l.), mely iskola — Fraknói szavai szerint — azt célozta, hogy az összbirodalomra törekvő uralkodó család „különböző országaiból az előkelő családok fiai, az udvar szemei előtt, közös intézetben nyerjék neveltetésüket és kiképeztetésüket: hogy így kora gyermek éveiktől kezdve az ország vonzóerejéhez hozzászokjanak; azokat a nyelveket, melyeknek ismerete az udvarnál mellőzhetetlen volt, tökéletesen elsajátítsák; majdan a közpályára lépven, egymással szoros kapcsolatban maradjanak.”⁹

Az itten eltöltött évek, a vezető szerepre ösztönző családi hagyomány,¹⁰ tapasztalása nyugat előrehaladottságának s a magyarság elmaradottságának, a magyar testőrség körében ébredő irodalmi mozgalom,¹¹ mind-mind közrejátszhatott abban, hogy Széchenyiben az az elhatározás érlelődjék meg, „hogy összegyűjti mindazt, ami hazánkra, annak történetére, irodalmára stb. vonatkozik”¹² s ezáltal a magyar művelődés előmozdítására szenteli életét.

Ebben az intézetben ismerkedett meg két magyar emberrel: Schönwisner István archaeologussal¹³ és Palma Károly historikussal¹⁴ s a Theresianum könyvtárával Denis

¹ Magyar tört. életrajzok XVIII. 3—5. Bpest. 1902.

² L. az 1902. (X.), 1903. (XI.), 1904. (XII.) évi új folyamokat. V. ö. még a régi folyam 1885. (X.) és 1887. (XII) évi kötetiben Horváth J. emlékiratát, Csontos és Sebestyén cikkei.

³ Num. Közl. II. 1903. 5—7., 87—90., III. 1904. 39—42., 61—65., 91—94. II. s ez utóbbi különleny. Bpest. 1904. Széchenyi Ferenc gróf éremgyűjteményének megalapítása (1791—1807.) címen.

⁴ Fontosabbak: Ballagi A., A magy. kir. testőrs. tört. Pest. 1872., Falk M., Széchenyi I. és kora (ford. Áldor I. és Vértessy A.) Pest. 1868., Fraknói V., Martinovics és társainak összeesk. 1880. (V. ö. Századok 1877., 1878., 1879. évi évf.) Grünwald B., A régi Magyarország. Pest. 1888. (különösen a VI., VII., VIII. XVIII. §), Marczali H., Magyarország. tört. II. József kor. I. kiad. I—III köt. Pest. 1881., 1885., 1888., 2. kiad. I—II köt. 1885., 1888. — Beöthy Zs., A magy. nemz. irod. tört. I. köt. 8. kiad. Pest. 1903.

⁵ Fraknói. Századok 1878. évf. 2—3. I. Martin. és társ. 1—2. l.

⁶ Ballagi i. m. 1. s köv. l.

⁷ Marczali i. m. 2. kiad. I. 150. s köv. l. Beöthy i. m. 90. s köv. l. és A magyar irod. kis-tükre. Pest. 1896. 59. l.

⁸ Grünwald i. m. 95., 362. l.

⁹ Fraknói i. m. 68. l., Kollányi, M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) évf. 216. l.

¹⁰ V. ö. más szempontból Kemény Zs., Tanulmányai. Pest. 1870. I. köt. 202. l. (előbb Csengery A., Magy. szónokok és státusf. Pest. 1851. 331. s köv. l.), Falk i. m. 2. s köv. l. és Magyarország. és a Nagyvilág 1867. III. évf. 2. sz. 13. s köv. l.

¹¹ 1772-től kezdődik az irodalomban a felújulás kora, az előbbi „nemzetietlen” (Beöthy), „a nemzeti szellem szunnyadásának kora” (Bodnár), a „hanyatlás” (Pintér kora után).

¹² Kollányi, M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 220., 221. l. — Fraknói i. m. 72. l. Ez a Theresianum praefectura volt, 1777-ben budai egyet. kvtári másodőr, 1780-tól az egyetemen a régészet tanára, rector s 1794-től az egyet. kvtár igazg. Szül. 1738-ban Eperjesen. — Szinnyei, Magy. írók, XII. köt. 588. l.

¹³ U. o. 72. l. A Thérés. tanára, 1773-tól Mária Terézia udv. káplánja, a magy. címertan megalapítója (Fraknói i. m. 72. l.). — Szül. 1735-ben Rózsahegyén (Liptó m.). — Szinnyei, M. írók, X. köt. 209. l. A Fil. lértár 1834. I. évf. 40. szám 313. s köv. l. szerint „kedvencz tudományai (Széchenyinek) a” történet, pénz” és régiség” ismerete. — ¹⁴ U. o. 72. l.

Mihálylyal. Ez utolsónak rá gyakorolt hatását tanúsítja Széchenyi könyvtára s Denissel való későbbi összeköttetése. — Palmát levelében magasztalja mindazért, amit neki köszönhet.¹ — Schönwisner egyénisége is hagyott nyomot lelkében. — Gyűjti az érmekeket is² s a gyűjteménye katalógusát Schönwisner csinálja meg. — E férfiak mindegyikének van érdeme abban, hogy „mikor a lelkes vármegyéknek még csak az iskolák kezdetleges tan-könyvei és a literátus követek programbeszédei magyarázták a homályból kibontakozó multat, az idősb czeni gróf már nagy foliánsok titkait kereste s íróasztala mellett az ismeret általánosításán, a történelem rejtett emlékeinek közkinccsé tételén eszmélkedett. Megtanulta becsülni a könyvet, a régi kézírásokat, mappákat, képeket, szobrokat, érmekeket, miket igen jellemzőleg emlékeztető pénzeknek nevezett: tehát mindent, a mi multunkat magyarázta és megérzékítette.“³

Hogy, mint hazájának minden emléke iránt lelkesülő gyűjtő, kiterjeszté figyelmét az érmekekre is, természetesen nagy szerepe volt ebben európai színvonalon álló műveltségének, a haladás iránti érzékének s világlátottságának is. — Gárdonyi említi először,⁴ amit én is igen hangsúlyozni kívánok, nyugateurópai körútjának⁵ e tekintetben is nagy fontosságát, „amikor alkalma nyílt az európai kultúrnépek hasonló gyűjteményeivel megismerkedni.“⁶ Mert, — mint Falk Miksa írja,⁷ — „a szórakozás csak látszólagos célja volt ez utazásnak, — tanulni, ez volt a sajátképi cél“⁸ — Már pedig akinek gondja, mint följegyzéseiből kitűnik,⁹ minden aprólékosságra kiterjedt, úgy hogy a heringszáritást is részletesen megfigyelte s recepteket másolt le a juhok betegségei ellen, de emellett egy csomó könyvet is összevásárolt és mindezt azért, hogy vele nemzetének használjon, lehetetlen, hogy annak lelkében a gazdag nyugat műemlékei, érem- és régiséggyűjteményei is föl ne keltették volna azt a gondolatot, amit a külföld minden másban való előbbrehaladottsága fölkeltett, hogy t. i. hasonló gyűjteményekkel a nemzeti művelődést és tudományosságot idehaza is üdvös lenne előmozdítani.

Ebben az időben veti meg Széchenyi érem- és régiséggyűjteményének alapját Hajnóczy József, ekkor szerémi alispán, később vértanu,¹⁰ ki az alsó Duna mellékein (a régi Sirmium környékén) talált római pénzeket és egyéb régiségeket küldött a czeni kastélyba. — A kezdetleges kis alapot azután fejleszteni kezdte Széchenyi. — 1791-ben Peer Jakab pozsonyi akad. tanárral lép összeköttetésbe s megveszi tőle éremgyűjteményét, melynek katalógusát Peer, Széchenyi fiának, a 10 éves Lajos grófnak számára és okulására elkészíti s a gyűjtemény magyar részét tudományosan feldolgozza.¹¹ „A munka nem csupán az egyes érmekeik leírását adja, hanem éremtörténeti fejtegetéseket is közöl. Így ismerteti p. o. az Anjouk újításait az aranypénz behozatala körül vagy I. Mátyás intézkedéseit a pénzverésről. Mind az érmekeik leírása, mind az éremtörténeti adalékok nagyon

¹ Fraknói i. m. 72. l.

² „A képek és érmeke — régi könyvtárak szokásaként — a könyvvállomány kiegészítő részei voltak“, mondja a M. Kvszemle. Új f. 1896. (IV.) 97. l., de Széch. gyűjteménye több volt ennél!

³ Sebestyén, M. Kvsz. Régi f. 1891. évf. 176., 177. l.

⁴ Num. Közl. 1904. III. évf. 40. l. és különleny. 1. l.

⁵ Fraknói i. m. 112. s köv. l. (Bécsből indul 1787-ben Prága, Berlin, Köln, Aachen iránt Belgiumon keresztül Angliának.) M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 209. l.

⁶ Gárdonyi i. m. 40. l. illetve 1. l.

⁷ Magyarország és a Nagyvilág 1867. III. évf. 2. sz. 13—16. l. és Széch. I. és kora 2—5. l.

⁸ Fraknói i. m. 113. l. szerint „Feltűnő, hogy a politikai viszonyokra és kulturai intézményekre angolországi útjában nem irányult figyelmé.“ De a 162. l. nápolyi útjánál már kiemeli a művészet és a műkincsek rá gyakorolt hatását! V. ö. M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 216. l.

⁹ Fraknói i. m. 113. l.

¹⁰ Fraknói i. m. 117—120. l. Századok 1878. évf. 19. s köv. l. Martin. és társ. 98—120. l. — 1779-ben Széchenyinnél nyer alkalmazást, 1781-ben titkársa lesz, 1786-ban szerémi alispán. — Sógora volt Bartsch bécsi múzeum-őrnek s Bécsbe is sokszor küldött régiségeket. — L. még Num. Közl. 1903. II. évf. 87. l. — Hajnóczy jellemzését l. még Kollányi, M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 216. l. Könyvtáráról M. Kvsz. 1876. I. évf. 115. l. és 1885. (X.) évf. 15. l.

¹¹ Gárdonyi, Num. Közl. 1904. III. évf. 40., 41. l. Különl. 1., 2. l.

becsesek azért, mert ez az első rendszeres magyar éremtani munka, amely azonban nyomtatásban nem jelent meg.¹

„Ez az éremgyűjtemény volt Széchenyi nagy éremgyűjteményének alapja“, mondja Gárdonyi, ami tekintve Hajnóczy ajándékának kicsiny voltát, igaz is. — Peer továbbra is segít a grófnak a gyűjtésben s ha valami hasznavehetőre akad, siet neki levélben tudtára adni.²

1791. márc. 10-én határozta el a pozsonyi orsz. gyűl., hogy a nápolyi királyi párnak II. Lipót koronázási ünnepélyén történt megjelenésére emlékérmet veret s egy magyar főúrtól küldi el a nápolyi kir. párnak is, meg több külföldi udvarnak és nevezetesebb személynek is.³ — Az emlékérem előállításában is, átadásában is gróf Széchenyi Ferenc jár el. — Ismerjük az emlékérem tervezeteit s a rajta tett, Széchenyinek tulajdonítható változtatásokat is, melyekben szintén az ő erős magyar érzése jut kifejezésre. — 1792 jan. 22.-én nyújtotta át az ajándékot Nápolyban a királyi párnak, vitt egy példányt VI. Pius pápának is, azonkívül Florenzben, Pármában, Milanóban, Turinban is osztogatott „nemcsak a fejedelmi személyeknek és a főrangú előkelőségeknek, hanem a jelesebb tudósoknak is, főképen az éremtudomány művelőinek“⁴... Egynehány darabot azonban már postán küldött el, mert II. Lipót halálhírére sietett haza.⁵ Az 1792 jún. 11-iki orsz. gyűléstől fölhatalmazást kért, hogy a megmaradt példányokat átadhassa a budai egyetemnek, hogy ezzel „az ifjúság érdemes tettekre serkentessék.“⁶ Hogy a választás ez ügyben is rá esett, előkelősége mellett valószínűnek annak is tulajdonítható, hogy az érme iránti érdeklődése köztudomású volt. — Az átadás körüli ünnepséget s a belőle nemzetünkre háramló dicsőséget az egész ország éber figyelemmel kísérte. A „Magyar Hirmondó“ örömmel adja tudtul,⁷ hogy jan. 6-án megérkezett Nápolyba Széchenyi, „kit Hazánk' Tek. Státusai és Rendjei választottak azon emlékeztető pénznek el-vitelére, és bé-ajánlására“, melyeket a nápolyi felségek tiszteletére veretett a magyar nemzet s leírja az ünnepély lefolyását: „Most jött már a' hat lovas pompás udvari hintó, mellyben Gróf Széchenyi Ferentz ő Excell.-ja ült, Ns. Sopron Vármegye' Formá-ruhájában (uniformis v. upiform);... A második hat lovas hintóban ült az Ifjú Gr. Sz. Lajos' Nevelője Tibolth Úr érdemes hazánkfia, a' ki is Titoknoki személyt viselt és az emlékeztető pénzeket két kis módos ládatkákbán magánál tartotta“⁸...

Közben nem felejtkezett el Széchenyi éremgyűjteményének gyarapításáról sem. — 1792-ben Neumann Ferenc bécsi udvari érem- és régiséggyűjtemény-igazgató magángyűjteményét vette meg (a görög érmekeket nem!) s megbízta, hogy továbbra is gyűjtsön számára. 1793—1799 közti levelezésük tájékoztat az időnként történt gyarapodásról. „Inné

¹ U. o. 42. l., illetve 3. l.

² U. o. 42. l. illetve 4. l.

³ Fraknoi i. m. 144. s köv. l. Num. Közl. 1902. I. évf. 9. s köv. l. részletesen ismerteti ezt. V. ö. még Falk, Magyarország. és a Nagyv. 1867. III. évf. 2. szám. 14. l. és Széch. I. és kora 6. l. Kemény Zs. i. m. I. 203. l. (Csengery i. m. 370. l.)

⁴ Fraknoi i. m. 162. l. Az érmeke képét lásd u. itt 153. l. és Num. Közl. 1902. I. évf. 12., 13. l.

⁵ Az út mintegy 46476 forintjába került. M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 219. l.

⁶ Fraknoi i. m. 163. l.

⁷ 1792. Böjt-elő havának (febr.) 10. napi számában.

⁸ A köv. szám (febr. 14.) 209., 233. l. közli Széchenyi és a királyi pár beszédét, a február 21.-i pedig arról értesít, hogy „az emlékeztető pénzek' által-adatásának alkalmatosságára szép olasz versek jöttek ki Nápoly városában, mellyek mind ő Nápolyi Felségeknek, mind kedves Nemzetünknek dicsőségekre szolgálnak;... Úgy értjük, hogy a Nápolyi első Rend', az az a' Szent Januárius Rendje tzi-merével megtiszteltetett Gróf Széchenyi Ferentz ő Excel.-ja.“ L. ezt Fraknoi i. m. 160. l. Hogy a köztudatban mennyire összeforrott Széchenyi nevével a nápolyi emlékérem ügyében tett emlékérem áldozata és fáradozása, mutatja az, hogy mikor Vályi András egyet. tanár „Magyarország leírása“ c. könyvének harmadik kötetét 1798-ban neki ajánlotta s e mű részére Széchenyi egy Bécsben dolgozó magyar rézmetszővel, Czetter Sámuellel, elkészíttette képét, ez alul a Széchenyi-cimer mellé odametszette a nápolyi nagy emlékérem mindkét oldalának kicsinyített képét is. L. ezt Fraknoi i. m. 188. l. után s M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 209., 213. l.

magyarázható az a körülmény is, hogy több olyan osztrák emlékérem is jutott gyűjteményébe és katalógusába, melynek csak nagyon közvetett vonatkozása van Magyarországra.¹ 1793-ban Domokos Lajos debreceni főbirót kéri fel, hogy legyen segítségére éremgyűjteménye szaporításában, mit Domokos vállal is készséggel s kéri a gróf gyűjteményének lajstromát, hogy fölösleges darabokat ne vásároljon s kéri, hogy minő érmekeket keressen; „csak Magyarokat-e? vagy rómaiakat is? mert ilyeneket még többet találni, talán olyanokat is, amellyeket meg a világ nem látott.”² Hogy mi lett az eredmény, adatok hiányában nem tudjuk. De a Kazay-gyűjtemény, melyeket Domokos figyelmébe ajánlott Széchenyinek, nem került az ő kezébe.³

1795—1796 közt Prágában Mader Józseffel a hírneves numizmatával levelez érmeke ügyében s egy kis megszakítással 1806-ban ismét.⁴ 1793-tól, főként 1794-től kezdve szaporítja különösen nagy buzgalommal könyvtárát és kéziratgyűjteményét. — „Összeköttesbe lép úgyszólván minden jobb hírű külföldi könyvtárússal több könyvtárnokkal, tudóssal, akik főmérdek nyomtatványt, kéziratot, földabroszt, metszetet szállítanak neki. — Degen W. és Binz bécsi antiquariusok 1794-től, Murr nürnbergi könyvtárús 1795-től, Bartsch és Schaumburg Bécsből 1797-től, Thiele Ábrahám Lipcséből ugyancsak 1797-től rendes szállítói.”⁵ Ez utolsóról tudjuk, hogy 1797—1802 közt érmekeket is vásárolt Széchenyi számára.⁶ 1796 júniusában Kovachich Márton Györggyel (a magy. udv. kamara levéltáránál volt alkalmazva) köt egyességet, melynek 4. pontja értelmében Kovachich „kötelezi magát, hogy egész életén át törekedni fog Széchenyi gyűjteményét nemcsak könyvekkel és kéziratokkal, hanem minden egyébbe, ami a hazai viszonyok megvilágítására szolgálhat, úgymint érmekekkel, pecsétekkel stb. növelni és gyarapítani, úgy, hogy ha valahol ilyesmit felfedez, azt a saját nevében elfogadható áron megveszi és a grófnak ugyanazon áron átengedi”⁷ „... Kovachich főleg arra ösztönözte a gróft, hogy kizárólag hazai tárgyú nyomtatványokat és érmekeket gyűjtsön.”⁸ Ezenkívül másokkal is levelezett éremgyűjteménye gyarapítása ügyében, mint Raab Ignác bécsi ügyvéddel (1798-ban), Crudy Dénes superintendenssel (1800 óta), Rösler Kristóf könyvtárossal (1801-ben).⁹

Az így lassanként megszorodott s rendszeresen lajstromozott éremgyűjteményt 1802-ben könyv- és kéziratgyűjteményével együtt *a nemzetnek ajándékozta!*¹⁰

A gyűjtemény ezáltal némileg már közkinccsé lett s hogy még inkább azzá legyen, ezért adta ki az adományozó saját költségén 3 kötetben s 107 táblából álló képatlaszban az egésznek nyomtatott katalógusát, melyet Schönnwiesner István rendezett sajtó alá. — Ez a rész 1808-ban jelent meg s az ez év őszén a pozsonyi országgyűlésre egybesereg-

¹ Gárdonyi, Num. Közl. 1904. III. évf. 61. s. köv. 1. Különl. 4. s. köv. 1. — A M. N. Múz. multja és jelene 170. l.

² Gárdonyi, Num. Közl. 1903. II. évf. 5. s. köv. 1., 1904. III. évf. 61. l. és Különl. 4. l.

³ Gárdonyi, Num. Közl. 1903. II. évf. 7. l. Jankovich Miklós vette meg s ennek gyűjteményével került a m. n. múzeumba.

⁴ Gárdonyi, Num. Közl. 1904. III. évf. 91. l. és Különl. 8., 9. l.

⁵ Kollányi, M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 219., 220. l.

⁶ Gárdonyi, Num. Közl. 1904. III. évf. 65. l. és Különl. 8. l.

⁷ Fraknoi i. m. 208. s. köv. 1. Kollányi, M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 233. l.

⁸ Fraknoi i. m. 221. l. Kollányi, M. Kvsz. Új f. 1902. (X.) 236. l.

⁹ Gárdonyi, Num. Közl. 1904. III. évf. 92., 93. l. Különl. 10. l.

¹⁰ 1802 márc.-ban ír ez ügyben a királynak, ki ápr.-ban küldi le véleményadásra a helytartótanácsához, ez ápr. 26.-án felel, hogy elfogadható, csatlakozik hozzá az udvari kancellária és az államtanács s I. Ferenc király 1802 jún. 23.-án válaszol s júl. 2.-án értesíti róla Széchenyit a kancellária és júl. 26.-án jelöli ki a helytartótanács a gyűjtemény helyéül az egykori pesti pálos épületet. — V. ö. M. Kvsz. régi f. 1885. (X.) 1—41. l., 1887. (XII.) 226. l., Új f. 1896. (IV.) 97. l., 1902. (X.) 265—274. l., Fraknoi i. m. 234. s. köv. 1., a M. N. Múz. multja és jel. VII. s. köv. 1. — A gyűjtemény viszontagságos életét 1. 1805-ben M. Kvsz. régi f., 1885. (X.) 2. l., 1887. (XII.) 227. l.; 1806-ban M. Kvsz. Új f. 1896. (IV.) 98. l.; 1809-ben M. Kvsz. régi f. 1885. (X.) 3., 229. l., Új f. 1896. (IV.) 98. l.; 1817-ben M. Kvsz. régi f. 1887. (XII.) 232. l., Új f. 1896. (IV.) 98., 99. l.; 1824-ben M. Kvsz. régi f. 1887. (XII.) 234. l. és 1836—1846-ig az új palotába költözésig M. Kvsz. régi f. 1885. (X.) 8. l., Új f. 1896. (IV.) 99. l. s a M. N. Múz. multja és jelene I—XXVI. l.

lett rendek között osztotta szét Széchenyi s megküldötte az ország összes hatóságainak s egyes magánembereknek is.¹

Az éremgyűjtemény szabályszerű átadása 1810 jún. 9-én történt meg. — Ez „majdnem kizárólag magyar és erdélyi pénzekből és emlékérmekből állt“ (702 db. arany, 1768 db. ezüst, 193 db. réz, 12 ón = 2675 db.) s 30—50 ezer forintba becsülték.² Horvát István szerint:³ „kirakatván ismét a vándorlott nemzeti könyvtár maga helyére, nem sokára fényesebb alakot vőn magára; mert elérkezett Pestre és huszonkét hazai fákból készült tsinos almárjomban tereme közepén két sorban szemlélésre kitétetett a Széchenyi ajándékozta Magyar és Erdély országai gazdag Pénz gyűjtemény, s ennek íme pótlék lajstroma is nyomtatásban kiadatott és szétküldetett.“⁴

A pótléket (Appendix ad. cat. num. Hung. ac Trans. inst. nat. Széch. Pesthini 1810) a törzskatalógusba becsúszott hibákön kívül szükségessé tette azon körülmény is, hogy Miller 1807-iki fölhívása óta kezdenek ajándékozni érmekeket és régiségeket is,⁵ melyek a meglevő katalógusban nincsenek benne. — Ezért utasította Miller Haliczkyt, hogy a pótlásokat függelékben állítsa össze s még 1810-ben arról értesíté Széchenyit, hogy a pótkötetet nyomják, mit a gróf nagy örömmel fogadott s kérte, hogy tudassa a költségről, hogy utalványozhassa.⁶

Eképpen lett tavaly mult száz éve a Széchenyi-éremgyűjtemény hazánk sok tekintetben méltó büszkeségének s a magyar és erdélyi érmekeben a világon első helyen álló m. n. múzeumi éremtárnak alapja,⁷ mely éremtár törzsgyűjteménye kerekszámban mintegy 117 ezer különböző éremdarabot foglal magában jelenleg. — Azóta nagyot haladt a magyar numizmatikai tudomány s a katalógus több helye javításra szorul, de azért „máig közkézen forog és Weszerle képtábláival és Rupp idevágó képeivel együtt mai napig a legáltalánosabb áttekintést nyújtó kiadvány a magyar emlékérmeket illetőleg“,⁸ a maga korában pedig hézagpótló mű volt.

Az elmondottakból azonban tévedés volna azt következtetni, hogy Széchenyi Ferenc vérbeli numizmata volt. — Korántsem volt olyan szakértő és képzett érmész, mint kortársai közül Wiczay gróf, vagy a mi korunkban Dessewffy gróf. — Inkább lelkes amatőr-gyűjtőnek mondható, ki oly szeretettel csüngött multunk minden tárgyi emléken, mint

¹ A művön 1807. évszám jelöli a megjelenést, de ez nem helyes. „Az éremgyűjtemény példányairól a metszetek az 1806. évben készen állottak. Miután azonban ebben az időben Tibolth sokat betegeskedett, Széchenyi a nyár folyamán kérdést intézett Engelhez (ki magyar történész, az erdélyi udvari kancellária fogalmazója volt s 1797-ben a cenki kastélyban dolgozott; l. erről Wurzbach, Biogr. lex. IV. 47—49. l.), vajjon nem lenne-e hajlandó megírni az éremgyűjtemény katalógusát. Engel azonban november 11-én Tibolthoz intézett levelében, részint egészségi állapotára, részint nagymérvű elfoglaltságára való hivatkozással elhárítja magátől e megbízatást és vagy Schönwisnert vagy Schwantnert soproni tanár, majd az egyetemen a diplomatica tan.) ajánlja maga helyett. Ekkor Széchenyi Schönwisner apátot nyerte meg a katalógus megírására, a ki a munkához azonnal hozzá is fogott.“ M. Kvsz. Új f. 1903. (XI.) 210. s. köv., 149. s. köv., 361. s. köv. l. — 1806-ban adta át Széchenyi a 22, hazai fákból készült szekrényt is, melyben az érmeke zár alatt voltak, de ezeket kellő alakiságok mellett nem vették át. V. ö. Millernek a nádorhoz intézett levelét M. Kvsz. Új f. 1903. (XI.) 210. l.

² M. Kvsz. Új f. 1903. (XI.) 197., 321. l., M. N. Múz. multja és jelene XIV. l. és 170. l.

³ M. Kvsz. régi f. 1887. (XII.) 224—238 l. Mikor Kubinyi Ágost lett igazgató, az egyes gyűjteményekről tájékoztatást kért s erre írta e jelentést Horvát.

⁴ „Ez a munka úgy jött létre, hogy átvevén Miller az intézet nevében Széchenyi éremgyűjteményét, minden egyes darabot megszámláltatott és összevetetett a nyomtatott katalógussal; mely alkalommal kiderült, hogy úgy a leírásba, mint a metszetekbe több hiba, tévedés csúszott be, úgyszintén, hogy az újabb szerzemények nem szerepelnek a katalógusban.“ M. Kvsz. Új f. 1903. (XI.) 326. l.

⁵ M. Kvsz. Új f. 1903. (XI.) 194—196. l. „A régipénzgyűjtemény kiegészítéséhez úgyszólván már nem szükséges egyéb, mint hogy azokat, a melyek a közel jövőben megjelenő katalógusba nincsenek felvéve, tulajdonosaik ajándékban vagy cserében engedjék át az intézetnek.“ U. o. 200. l. Az ajándékozókrol s egyéb szaporodásról l. u. i. 143., 207., 215., 216. l.

⁶ U. o. 326. l.

⁷ További szaporodást l. M. N. Múz. multja és jelene XXII. l. és 170. s. köv. l. M. Kvsz. régi foly. 1885. (X.) 7 s. köv. l. Új f. 1896. IV.) 101. l. stb.

⁸ A M. N. Múz. multja és jelene. 170. l.

Arany a hagyomány régiségein s amit meg tudott belőle menteni, azt odatette a haza oltárára. Gróf Széchenyi Ferencnek nemcsak a m. n. múzeum, hanem a m. numizmatikai társulat s minden lelkes érmész hálával tartozik, hogy gyűjteményéből n. múzeumot fejlesztve a numizmatikai tudomány továbbfejlődésének alapját nálunk megvetette. — Fonjuk homloka körül a koszorút, ha hervadót is s most, mikor a m. n. múzeum is, a m. numizmatikai társulat is olyan sok híját érzi annak, hogy nincs Széchenyi Ferenc, tekintsünk e szent tradíciójú családra azon reménységgel, hogy majd támad még belőle az ősöknek, ebből a szempontból is, méltó utóda!

Dr. Harsányi Pál.

Adalékok a hazai barbárpénzek Corpusához.¹

II.

Utalva az első közlemény bevezető soraiban mondottakra, ismét néhány kiadatlan és tanulságos hazai barbárpénzt kívánok itt ismertetni, (folytatólagos sorszámozással).

1. ábra.

10. Szakállatlan és bajusztalan fej jobbfelé, két dupla sor durva pontból álló koszorúval, nyakánál szabadon lebegő hajfürttel. — Hálap: Lépésben balfelé haladó lovak, kinek testét egy vonalka, fejét pont jelzi. Lábai aránytalanul nagyok. A ló nyakán gyeplőszár. Fönn nagyobb körbe foglalt hatküllős kerék. A ló lábai alatt hat pontból álló vízszintes vonal s e fölött (a ló lábai közt), kettős vonalú köröcskébe zárt szabálytalan pont.

Ezüst. Átm. 23—24 mm., súlya 12.72 gr. — NM. — Lelőhelye ismeretlen. — Említettem a N. K. IX., 114. l., a rákosi éremlelet 1. sz. éremfajához, analógia gyanánt.)

Ezen érem előlapja analóg a rákosi lelet zömét alkotó (Dessewffy 103—107., De la Tour 9901, 9907., Windischgrätz 2950., Forrer 302. sz.) pénzek előlapjával, amely ezen pénzeket egyrészt a Velem-szentvidi (N. K. IX. k. 103. l. 8. kép) nagyobb fajta ezüstpénzekkel, másrészt pedig az ú. n. Apollofejes pénzeknek hazánk nyugati vidékén és a nyugati szomszédos tartományokban otthonos csoportjával hozza kapcsolatba.

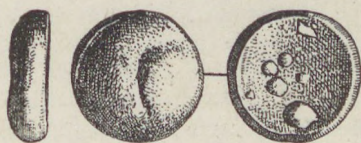
Ellenben, az itt bemutatott érem hátlapja teljesen különbözik az említett rákosi éremfaj hátlapi típusától. A ló feje lényegében véve egy kerekégből és ebből kiágazó 2 sugárszerű vonalból van alkotva. Ilyen fejalkotást a Dessewffy 238—239. (Forrer 294.) sz. és a Dessewffy 265. sz. pénzek némely dekadens változatain találhatunk, melyek valamennyien a Dunántúlba sorozhatók. A rákosi pénzekben látható laza, hullámos vonalakkal alkotott lófark helyébe, tömött alkatú, végén keskenyedő lófark lép, amilyen a philippeusok barbár utánzatain gyakori, a kettős vonalú lábszárak azonban a rákosi pénzekben levőkkel analógok. A ló fölötti nagy kerék a TI feliratú noricum kelta pénzek még nagyobb kerekével s a réti és tótfalusi aprópénzek mellékjegyeivel áll rokonságban.

Hiányzik érmünkön a szügy-izmok erős és részletes kidomborítása, ami a nyugati barbárpénzecsoporthoz egyik jellemző tulajdonsága, ezzel szemben azonban a ló farát, mint

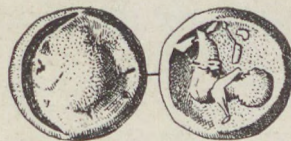
¹ Az első közleményt l. a Num. Közlöny VIII. k. 4. füzetében, 120. l.

egészen különálló testrészt domborította ki az éremvéső. — Fölsorolt észrevételeimet összegezve az világlik ki belőlük, hogy ezen pénznem a rákosiakkal körülbelül egykorú és ugyancsak a nyugati vidékre helyezendő, azonban hátlapi bélyegének koncepciójából sajátságos vegyülékét láthatjuk részint a philippeus-típusú, részint az „Apollofejes” pénzek csoportjába tartozó különböző hazai nyugati barbárpénzfajok típus-elemeinek. Tudjuk különben is, hogy e két csoport itt a Dunántúlban találkozik egymással; keveredésüknek egyik érdekes példáját nyújtja az itt bemutatott éremfaj. — Még érdekesebb fényt vet úgy az itt tárgyalt éremre, mint a rákosi érmek csoportjára az a jelenség, hogy egy másik olyan fajt is ismerünk, mely a rákosiakkal azonos előlap mellett már egészen határozottan philippeus-típusú hátlappal bír. Ez: a Dessewffy gyűjt. 107. sz. éremfaj.

Azt a hibridséget, amely e két éremfajon tapasztalható, úgy lehetne magyarázni, mint numizmatikai tanubizonyságát a Dunántúlban virágzott La Tène kultúra két különböző árnyalata vagy áramlata találkozásának. A kelet felőli áramlattal a súlyosabb philippeus-típusú pénzek használata áradt ide, nyugatról és a Dráva-Száva közéből pedig könnyebb súlyú és acsupasz arcú (ú. n. Apollofejes) pénztípusok. E két áramlat találkozásának tulajdoníthatjuk az ilyen hibridtípusú pénzeket. Az archaeológusok dolga kimutatni, mennyiben igazolják e föltevést a Dunántúl La Tène-kori régiségleletei.

2. ábra.

3. ábra.

11. Pilin és Lapujtő nógrádmegyei községek határában talált leletekből már régóta ismerjük a fenti 2-ik képen bemutatott ezüstpénzfajt. Egyik lapján két gömbölyded, középen szelíd vápában egybeolvadó domborodás látható, túlsó, lapos oldalán egy nagyobb és négy kisebb, többé-kevésbé kerek domborúság és néhány a mezőben elszórt folt pótolja az éremképet. (Súlyuk átlag 10·35 gr.) Gyakorlatból ugyan már tudtuk, hogy ezek a torz típusok a philippeusok fej- és lovag-típusából romlottak le ennyire, de kézzelfogható bizonyítékot csak pár év előtt kaptunk rá. Ezt 3-ik képünkön mutatjuk be. Az előlapon már itt sem látható a fej, hanem a páros domb sem alakult még ki rajta. A hátlapon azonban ott a lovag, aki pálmaág helyett karját emeli föl. A ló lábai már itt sem látszanak. A két kép egybevetéséből látjuk, hogy a ló farából lett a nagyobbik, a ló szügyéből s a lovag testéből pedig az egy csoportban együtt látható négy kisebbik domb. Az elszórt foltok a ló fejének és lábának maradványai. — A m. nemz. múzeumnak két példánya van ezen éremfajból. Egyiket Nógrádmegyében lelték, átmérője 18 mm, súlya 11·69 gr.

4. ábra.

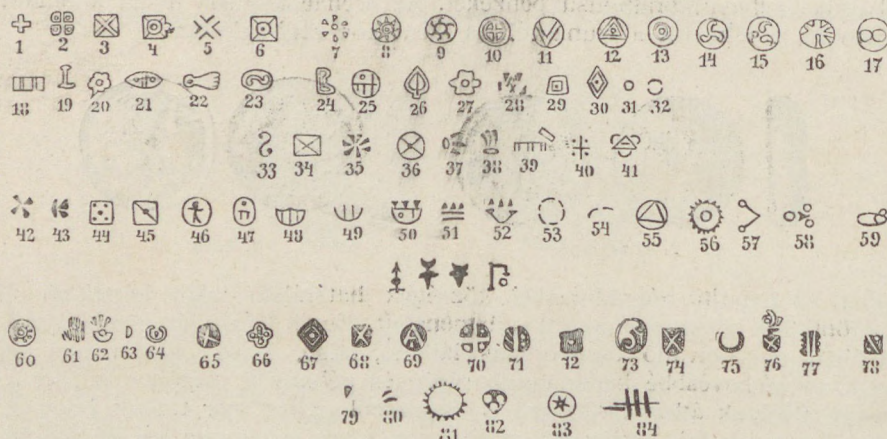
12. Az itt ábrázolt kis ezüstpénzt Baranyamegyében, Vörösmarton találták. Előlapján balfelé tekintő fej, melynek alsó álla nincsen kikepezve, homloka körül diadémel. Hátlapján balfelé haladó lovag. A lovag testét egy vonalka, fejét középponttal ellátott kör ábrázolja, a ló feje az ú. n. trombitaszájú típus körébe tartozik, amely minden változataiban a Dunántúlban és a Dráva-Száva közében otthonos. Átm. 8 mm., súlya 0·55 gr. — Rokonfajú, ha nem is azonos példányok (fej j., ló b.) Belgrádból, továbbá Surduk, Vin-kovce, Novi Banovce, Stari Slankamen, és Gibarac szerémmegyei lelőhelyekről ismeretesek.

5. ábra.

13. Szakállas fej balfelé, hosszú üstökkel. Hátlap: Lovag balfelé. — Ezüst. Átm. 8 mm., súlya 0·80 gr.

Előlapi típusáról, különösen pedig a jellemző hajviselet révén könnyen megállapíthatjuk, hogy ezen kis pénz, mint aprópénz a Dessewffy 262—263., 265—266., De la Tour 9782—9787. (Muret 9780—87. sz.) éremfajhoz vagy csoporthoz tartozik. A m. nemz. múzeum 9. a Dessewffy-gyűjtemény 4 és Muret 8 dbjának (összesen 25 dbnak) átlagos súlya 13·618 gr. Nem csekély valószínűséggel azt tarthatjuk, hogy a bemutatott kispénz a fől sorolt „tetradrakmonoknak” $\frac{1}{16}$ részét volt forgalomban. Az $\frac{1}{16}$ -nak ideális súlya 0·85 gr. lenne, 5 ctgr., azonban remediumra, kopásra bízást leszámlítható.

6. ábra.

14. Nyolcvannyolc féle barbár ellenjegyek (contremarque) képeit közlöm itten, amelyek mind hazai barbár ezüstpénzekben beponcolva fordulnak elő.¹ — Vannak barbár pénzfajok, amelyeknek minden egyes példányán megtalálható, ugyanazon helyen, ugyanazon (de esetleg több bélyegváltozatú) ellenjegy. Így a Dessewffy-gyűjt. 308. sz. fazon a ló szügyén mindig ott van ugyanazon ellenjegy. A Dessewffy 381. sz. faj minden példányán a ló nyakán van a sok bélyegváltozatban ismeretes ellenjegy. A Dessewffy 380. sz. (Arch. Ért. XXI. 418. l. 17. kép) éremfaj hátlapján pedig a ló alatt mindig be van poncolva a triquetrum.

Egyes leletek is dúslakodnak ellenjegyekben, ilyen volt pl. a kisjenői (aradmegyei) lelet, mely csupa barbár philippeusokból állt Érdekes, hogy olykor ugyanazon példányon 2—3 ellenjegy és azonfölül 1—2 bevágás is található.

A főnti képsorozat nagy részéről, (bár régi anyaggyűjtésem), megvannak följegyzéseim, hogy hol fordult elő az illető ellenjegy. Így az említett kisjenői leletbeli barbár philippeusokon az 1—3, 5., 7—28., 31—41. sz. ellenjegyek fordultak elő. A Dessewffy-gyűjt. 381. sz. éremfaj állandó ellenjegyű különböző példányain a 4., 6., 29., 30. és 67. sz. ellenjegyváltozatokat találtam. A 3. sz. egy Sirokon (Gömör m.) lelt barbár philippeuson

¹ A 85—88. sz. ellenjegyek tévedésből számozatlanul maradtak a rajzon. Ezek felülről az 5. sorban vannak. — Lásd Arch. Ért. XXI. k. (1901) 418. l. 16. ábra.

(NM.), a 13. sz. a Coll. Windischgrätz 2854. sz. érmen, a 22. sz. a 75. sz. ellenjeggyel együtt egy barbár philippeus hátlapján (NM.), a 42. sz. ellenjegy a Dessewffy-gyűjt. 308. és Windischgrätz 2853. sz. éremfajon, azonkívül egy Titelen lelt barbár philippeuson (NM.), a 60. sz. szintén barbár philippeuson (NM.), a 66. sz. egy bevágott barbár philippeus előlapján, (a mezőben) (NM.), a 69. sz. egy bevágott barbár philippeuson a ló nyakán (NM.), a 70. és 71. sz. ellenjegyek egy bevágott philippeuson (egyik a Zeusfej halántéka fölött) (NM.), a 72. és 74. sz. ismét együtt fordul elő egy philippeuson, egyik a ló farán, másik a ló szügyén (NM.). A 75. sz. a 22. sz.-mal együtt már említém, a 77. sz. egy bevágott barbár philippeuson a ló orra előtt, a 81. sz. másikon a ló farán, 2 bevágás mellett (NM.), a 82. sz.-hoz hasonló, de 3 karélyos ellenjegy a szentgyörgyi (Gyurgyevác) lelet egyik érmén, a ló szügyén, a 83. sz. az Arch. Ért. XXI. k. 419. l. 18. képen, a 84. sz. u. ott a 353. l. 2. képen ábrázolt ezüstrudacson fordul elő, melyet tulajdonosa: Forrer R. barbrának minősített, én azonban — kivált hasonló alakú ezüstrudacsoknak egy, néhány év előtt (Péczelen?) lelt középkori fillérleletben való előfordulása alapján — középkorinak tartok.

Ami az ellenjegyek magyarázatát illeti, az már bizonyosnak látszik, hogy úgy ezek, mint a bevágások, beszúrások (vagy a középkorban a vékonyabb pénzeknek a fogakkal való megharapdálása), a pénzdarab valódiságának, illetve az ezüst finom lágyságának ellenőrzésére szolgáltak; a bevágások főképen a bélelt pénzekből való félelemből magyarázhatók.

Az egyes ellenjegyek minden valószínűség szerint nagyrészt egyes magánemberek, illetve kereskedők vagy cégek jegyei voltak, mint ahogy ez keleten maig is divott. Ezek mellett azonban valószínűnek találom, hogy az állandó jellegű ellenjegyek, amelyekre fennebb rámutattam, magasabb helyi (vagy esetleg szövetséges) hatóságnak vagy kormányzó hatalommal felruházott egyének a jegyei.

Dr. Göhl Ödön.

Éremléletek.

Zala megye **Tápolca** községének Szent-György hegyén 71 db. ezüstérmet találtak. — Magyarországiak a következők voltak benne: Rudolf κ—B jegyű denárja 1611-ből (1), II. Ferdinánd κ—B jegyű denárjai 1630-ból (1), 1637-ből (1), 1638-ból (1), III. Ferd. κ—B jegyű denárja 1654-ből (1), I. Lipót *S. C.* monogrammos XV-öse 1675-ből (1), κ—B jegyű VI-krosa 1671-ből (2), 1672-ből (1), κ—B jegyű 3-krosa 1693-ból (1), κ—B jegyű denárjai az 1673. (4), 1678. (1), 1683. (3), 1685. (3), 1686. (1), 1688. (1), 1689. (1), 1690. (3), 1693. (4), 1694. (5), 1696. (1), 1700. (1) évből, κ—B jegyű duariusai az 1696. (1), 1697. (3), 1698. (1), 1699. (3), 1700. (2), 1703. (1), 1704. (1) évből Osztrák tartományi érmek voltak: I. Lipót AC. monogr. XV-öse 1664-ből (2), jegy nélküli VI-osa 1665-ből (1), Δ jegyű 1665-ből (1), M M jegyű 1683-ból (1), 1688-ból (1), 1689-ből (2), 1690-ből (1), F. I. K jegyű 1675-ből (1), SHS jegyű 1676-ből (1), 1682-ből (1), jegy. nélk. 1-krosa 1697-ből (1), FN jegyű 1700-ból (1). — Steier XV-öse 1694-ből (1). — Karinthiai 6-krosa 1673-ból (1). — II. Károly olmtüzi VI-osa 1693-ból (1), Paris salzburgi érsek 1-krosa (1).

Somogy megye **Alsóseged** községében 239 dbból álló ezüst éremlélet került elő. — Az érmek közt voltak: 1 *Magyarországi* κ—B jegyű XV-ösök az 1663. (1), 1674. (1), 1675. (2), 1676. (5), 1678. (3), 1679. (2), 1680. (4), 1682. (2), 1683. (1), 1684. (2), 1685. (4), 1686. (1), 1687. (2), 1688. (1), 1689. (2), 1690. (7), 1692. (3), 1693. (1), 1694. (1), 1696. (1) évből, VI-osak az 1661. (1), 1668. (1), 1669. (1), 1670. (1), 1672. (1), 1673. (1) évből, ^{N B}_{P O} jegyű XV-ös 1685-ből (1), c—H jegyű 1695-ből (1), c—M jegyű 1696-ből (1), háromtoronyú várkapu — magyar címer — *SC* monogramm a hátapon 1674-ből (1), 1675-ből (1), 1676-ből (1), I. Ferenc B jegyű XX-asa 1795-ből (1). — 2. *Franciaországi* érmek: XIV. Lajos tallérja (előlapon a király képe Engel-Serrure I. 23. l. 23. ábra, hátapon E.-S.

I. 23. 26 alatti címer, a címer alatt L jegy) 1666-ból (1), (E., E.-S. I. 25. 30, H., E.-S. I. 25. 31. a közepén levő jegy elkopott) 1690-ből (1), u. ez P jeggyel 1691-ből (1), S jeggyel 1691-ből (1), (E., E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 27. 39.) D jeggyel 1704-ből (1), (E., E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 26. 32.) alul A, V, W jeggyel 1694-ből (3), u. ez elkopott jeggyel (2), u. ez K, L, M jeggyel 1695-ből (3), u. ez & jeggyel 1697-ből (1), (E., E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 26. 35.) 1702-ből A (4), X (1) jeggyel, & (1), u. ez nem látható évszámmal 9 jegyű (1), $\frac{1}{2}$ tallérja E., (E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 23. 26., a címer két oldalán kaparás: Ugyanez a kaparás megvan a M. N. Múzeum gyűjteményében levő példányon is.) HB jeggyel a címer alatt, évsz. nélk. (1), (E., E.-S. I. 23. 22., H., E.-S. I. 23. 26.) 1650-ből N jegyű (1), u. ez 1651-ből G, F és H jegyű (3), u. ez 1655-ből L jegyű (1), u. ez 1656-ből 9 jegyű (1), 1669-ből A jegyű (1), 1679-ből & jegyű (1), (E., E.-S. I. 25. 30., H., E.-S. I. 25. 31.) nem látható évszámmal, a közepén koronás M jeggyel (1), u. ez 1690-ből A és B jeggyel (2), 1691-ből A és P jeggyel (2), (E., E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 27. 39.) 1701-ből A jeggyel (1), elvert jeggyel (1), 1702-ből (2 db. az egyiknél az előlap szokásos körirata a címeres oldalra van verve s viszont), 1704-ből (1), (E., E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 26. 32.) elvert évszámmal B jegyű (1), 1691-ből B jegyű (1), 1694-ből D, W?, 9, S elvert jegyű (4), 1695-ből HB és M jegyű (2), 1696-ből elvert jegyű (1), (E., E.-S. I. 27. 41., H., E.-S. I. 26. 35.) elvert évszámmal a címer alatt fordított W jeggyel (1), 1694-ből A jeggyel (1), 1702-ből A, E, I, K, M, T jeggyel (6), 1703-ből G? jeggyel (1), $\frac{1}{4}$ tallér 1691-ből igen rossz veret (2). — 3. *Német birodalmi* érmek: Max. József bajor választófejedelem A jegyű tallérja 1773-ből (1), Albert porosz herceg garasa 1545-ből (1), György liegnitz-briegi XV-ösei 1662-ből (2), 1663-ből (2), 1664 (1), kopott (1), Christiantól u. ez 1662-ből (1), 1664-ből (7), Sylvius Frid. würtemberg-ölsi S—P XV-öse 1675-ből (1), II—T jegyű 1694-ből (2), S—P jegyű VI-kros 1674-ből (1), Ferenc Lajos L · P—H jegyű XV-öse 1694-ből (2).

Zalamegye **Zalaújlak** helységében V. László C. N. H. 170. típusához tartozó egy darab aranyérmét találták.

Szilágyssomlyó határában egy db. prehistorikus, ezüst karikába foglalt, üveggyönggyel II. Mátyás 1616-ból való K—B jegyű magyar dénárát (1), Bethlen Gábor 1626-ból való széles garasait [Resch 329 (3), 354 (1)] találták. — Velük együtt 3 db. ilyen garas órláncnak volt megcsinálva, e közül egynek előlapja R. 339., hátlapja R. 340., R. 342 (1), R. 363. (1).

Dr. Harsányi Pál.

Ónodon a következő érmeket találták pár évvel ezelőtt: *Magyar*: I. Mátyás K—P[•] jegyű ezüst dénárja; II. Lajos K—A jegyű dénárja 1526-ból. I. Ferd. 1533., 1535. (2), 1538., 1542 (2), 1546. (2), 1548. (2), 1549., 1550. (2), 1552. (5), 1553. (3), 1554. (2), 1555. (2), 1556., 1557., 1561. (2), 1562., 1564., 1565.; II. Miksa 1565., 1566., 1567., 1568., 1570. (2), 1571. (2), 1572., 1576 (3), 1577. (3), 1578. (2); II. Rudolf 1580. (3), 1581. (5), 1582. továbbá 1582. N—B jeggyel, 1583. (3), 1584. (2), 1585. (6), 1586. (5), 1587. (3), 1588. (2), 1590., 1591., 1593. K—B jegyű dénárjai. — *Lengyel*: Alexander 4 db. $\frac{1}{2}$ garasa; I. Zsigmond garasa 1524-ből; 3 db garasa 1511-ből; Albert 4 db. garasa; III. Zsigmond 3-as garasa 1589-ből. — *Nyug.-Poroszország*: Bränd Albert garasa 1544-ből. — *Csehország*: I. Ulászló (4); I. Ferd (2); Miksa (1) egylapú fillérjei. — *Schweidnitz város*: II. Lajos garasai 1520. (2), 1526. (2).

Éles Géza.

Alsószolcán (Borsod m.) 1910 május havában, házépítés alkalmával a következő 138 darab ezüstpénz került napfényre: I.) *Róbert Károly magyar király (1308—1342) széles garasai*: C. N. H. II. 4. szám 1 db., C. N. H. II. 6. szám 1 db. jegye nincsen, C. N. H. II. 6. szám 1 db. jegye H—V, C. N. H. II. 6. szám 2 db. jegye Σ—Λ, C. N. H. II. 6. szám 1 db. jegye ugyanaz, de a belső körirat nem *jus dat pacem* stb., hanem *jus da pacem*. — II.) *II. Venczel cseh király (1275—1305) prágai garasai*: VENCEZLAVS ○ SECVNDVS a korona mind 3 ága felett 1—1 pont 1 db., VENCEZLAVS ● SECVNDVS

a korona mind 3 ága felett 1—1 pont 7 db., VENCEZLAVS ○ SECVNDVS csak a korona középső ága felett van 1 pont 4 db. VENCEZLAVS ● SECVNDVS csak a korona középső ága felett van 1 pont 12 db. — *III. I. Luxemburgi János cseh király (1310—1346) prágai garasai*: IOHANNES PRIMUS DEI GRATIA REX BOEMIE 1 db.; hátlap: GROSSI ○ PRAGENSES 18 db.; GROSSI : PRAGENSES 69 db. és 20 db. egyéb változat. A lelet a Borsod-miskolci múzeumban van. *Leszih Andor.*

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

A M. Numizmatikai Társulat mult évi december hó 9.—10. napjain tartotta 3-ik társulati éremárverését a tagok nagy számának élénk résztvevésével. Az 545 tételre rúgó lajstromot, mely egyszersmind a 2-ik társulati éremárverésen elért árak lajstromát is tartalmazza, annak idejében szétküldtük a tagoknak. — A 3-ik éremárverésen vidéki tagjaink is nagy számmal vettek részt, részint személyesen, részint megbízás útján. — Az elért árak tanúskodnak a numizmatika minden ága iránt fokozódó érdeklődésről, másrészt pedig sok esetben, a kereskedőknél szokásos árakhoz viszonyítva, igen jutányosan jutottak tagjaink szép és becses darabokhoz. — Az árverést Rampacher Pál másodtitkár vezette. — A negyedik társulati éremárverés a f. év elején várható.

A Szent György-céh mult évi november hó 21.—23. napjain tartotta negyedik árverését, mely alkalommal nagyobbára Pesti Ferenc gyűjteményéből származó tárgyak jutottak kikiáltásra. Ezúttal is jutottak árverésre, bár kisebb számmal, plakettek és érmek.

Adolf Hess Nachfolger (Frankfurt a/M., Mainzer Landstr. 49.) f. évi január 9-ikén árverezte az Erbstein gyűjtemény ötödik részét, mely városok és tengerentúli országok pénzeiből és emlékérmekből, személyi és miscellán érmekből stb. áll. Magyar vonatkozású emlékérmek is meglehetősen számmal vannak a gyűjteményben, mely rendkívül sok becses és ritka darabot tartalmaz. A díszes kiállítású lajstrom a 15674—20016. sz. éremleírásokon kívül a 42—48. sz. képtáblákat is foglalja magában. Az Erbstein-gyűjtemény előző részeinek árverési lajstromai, az elért árak jegyzékeivel együtt a nevezett cégnél kaphatók, mérsékelt árakon. A középkori pénzeket tartalmazó 6-ik rész ugyancsak a Hess utódai cégnél a f. év folyamán jut árverésre.

Leo Hamburger (Frankfurt a/M., Scheffelstr. 24.) mult évi november hó 21-én árverezett görög, római, gall, bizánci és különféle közép- és újkori pénzeket és emlékérmeket. Sok német, francia, városi és személyi érem is volt köztük. A lajstrom 2013 éremleírást és 18 fénynyomatú képtáblát foglal magában.

J. Schulman (Amsterdam, Keisersgracht 448.) mult évi december hó 9-én árverezte a Couturier-, Santesson-, Neyboer- és Foster-féle éremgyűjteményeket, melyek görög és római pénzeket, szükségpénzeket, németalföldi és más országokból származó különféle pénzeket, emlékérmeket és zsetónokat és numizmatikai könyveket tartalmaztak. A 3662 tételre rúgó lajstromot 14 szép fénynyomatú képtábla díszíti.

J. Schulman f. év január hó 9-ikén árverezte a Bignell, Foster, Santesson, stb. gyűjteményeiből származó ázsiai, afrikai, amerikai és ausztráliai pénzeket és emlékérmeket. Sok ritka és érdekes ellenjegyes rudacs és pénz is van köztük. A lajstrom 2537 tételen kívül 3 képtáblát is tartalmaz.

Charles Dupriez (Bruxelles, avenue de Longchamps 69.) mult évi november hó 29-én liégei, angolszász, németalföldi és egyéb pénzeket, továbbá részben belga és németalföldi emlékérmeket és zsetónokat, valamint igen szép régi plaketteket árverezett. (1384 tétel és 8 képtábla.)

Étienne Bourgey (Paris, rue Drouot 7.) mult évi december hó 7 én görög, gall, római és francia pénzeket, továbbá régi francia emlékérmeket és zsetonokat árverezett. Igen szép galliai éremsorozat és néhány magyarországi barbárpénz is volt a gyűjteményben, melyeket a 991 tételre rúgó és 5 képtáblával ellátott lajstrom nagyrészt ábrákban is bemutat.

Ugyanezen cég mult évi december hó 16-án antik és francia pénzek, emlékérmek és numizmatikai tartalmú könyvek gyűjteményét árverezte (801 tétel).

2. Eladó érmek lajstromai.

Brüder Egger (Wien, I., Opernring 7.) XV. Verkaufskatalog v. Münzen u. Medaillen der Griechen u. Römer, d. Mittelalters u. d. Neuzeit. (1910 december) 5261 tétel. Szép görög és római, magyar, erdélyi, stb. pénzek, városi és személyi emlékérmek stb.

Friedrich Redder (ezelőtt Zschiesche u. Köder, Leipzig, Thomaskirchhof 21, I.) 2. Verzeichniss einer Sammlung römischer Münzen, Dr. Güntz, Wiesbaden. 2072 tétel, nagyrészt róm. császári pénzek. Mérsékelt árak.

L. Fuldauer (Amsterdam, Singel 84.) 27., 28. és 29. sz. éremlajstromai (franciául). Hollandi, portugál, gyarmati, stb. pénzek. Aranypénzek és emlékérmek (magyarok is).

Spink & Sons (London, Piccadilly) Monthly numismatic Circular, 216. és 217. sz. (1910 nov. és dec.).

3. Numizmatikai könyvek.

Paul Geuthner (Paris, 68, rue Mazarine) Catalogue 44. (Bibliotheca Aegyptiaca) (117—119. l., 2918—2963 tétel).

Fr. Rohrer's Antiquariat (Lienz, Tirol) Katalog Nr. LVII. — Katalog Nr. LXVI.

Lásd fönnebb J. Schulman dec. 19-iki és E. Bourgey dec. 16-iki árveréseinek lajstromait és Spink & Sons: Monthly numismatic Circular-t.

T á r s u l a t i é l e t.

Dr. Nedeljković Tódor †. Sajnálattal értesültünk azon szomorú eseményről, hogy dr. Nedeljković Tódor, ügyvéd, társulatunk rendes tagja, 1910. évi február hó 11-én Zimonyban 67 éves korában elhalálozott. Az elhunyt mint ügyvéd és mint országgyűlési képviselő élénk részt vett szűkebb hazája politikai és társadalmi életében és mindenütt szeretettel és tisztelettel őrzik meg emlékét. Nyugodjék békében!

Gróf Széchenyi Ferenc-ünnepély. Társulatunk 1910. évi december hó 29-én, este 6 órakor a társulati helyiségben rendezett felolvasás keretében ünnepelte meg azon, a magyar numizmatikára oly nagy jelentőséggel bíró eseménynek 100. évfordulóját, hogy gróf Széchenyi Ferenc a magyar nemzeti múzeumnak ajándékozta éremgyűjteményét s ezzel megvetette alapját a nemzeti múzeum nagyhírű gyűjteményének. — Sziklay Jenő elnöki megnyitó beszédében megemlékezett a multakkal való foglalkozás nemesítő hatásáról s példaképpen állította oda ama korszak nagy embereit a mai kor sivár életében. — Megemlékezett arról, hogy ezen ünnepélyt a társulat Leszih Andor rendes tag indítványára rendezte. — Utána dr. Harsányi Pál, a magyar nemzeti múzeum tisztviselője, társulati rendes tag, tartotta meg tartalmas felolvasását, melyet gr. Széchenyi Ferenc emlékezetének szentelt. Ismertette a magyar éremgyűjtést gr. Széchenyi Ferenc koráig, majd a gróf gyűjteményeinek megalapítását Hajnóczy József ajándékából s a Peer és Neumann-féle gyűjtemények megszerzésével: — ismertette azokat az utakat és módokat, melyekkel a gyűjteményt folytonosan gyarapította. Egész gyűjteményét 1802-ben ajándékozta a magyar nemzethez, az éremgyűjtemény hivatalos átvétele azonban csak 1810 június 9-én

történt, tehát 100 esztendeje. — Ezzel a nemes cselekedetével a nagylelkű adakozó megalapította a magyar nemzeti múzeum éremtárát. — Azután megemlékezett a gyűjtemény katalógusának létrejöttéről, ennek a magyar numizmatikai irodalomban való fontosságáról s a magyar nemzeti múzeumnak jelenleg több mint 117 ezer darabból álló gyűjteménye kialakulásáról. — Az elnök zárszavai után a szép számban megjelent tagok és vendégek, kik között a magyar nemzeti múzeum képviselőjében Szalay Imre igazgató s a budapesti tudományegyetem képviselőjében Hampel József egyet. tanár foglaltak helyet, lelkesen ünnepelték a felolvasót.

Társulati harmadik éremvásár. A kincstár tulajdonába jutott s a m. kir. főfémjelző és fémbeváltó hivataltól kiválasztás végett letétbe kapott leletekből az 1910. évben 8 leletet vettünk át s bocsátottunk tisztelt tagjaink rendelkezésére, szép sikerrel, — ami már abból is következik, hogy az átvett 4260 éremből 752 darabot vettek át t. tagjaink 956 K 35 f áron. — Megemlítendőnek tartjuk, hogy ezek között az átvett érmek között 59 aranypénz is volt, főképpen magyar és török aranyak. — A szép eredménnyel felbuzdulva a legközelebbi alkalommal ismét több érmelet kerül kiválasztás alá.

Társulati harmadik éremárverés 1910. évi december hó 9-én és 10-én folyt le a társulat helyiségében. Érdekelni fogja tagtársainkat, hogy az árverésre beküldött 545 tételtől elkelt 440 db. 1803 K 50 f-ért, visszamaradt 98 db. 107 K 10 f értékben, ami azt mutatja, hogy árveréseink megfelelnek a kitűzött célnak. A katalógus 1—220. száma magyar pénzeket sorolt fel; ezek között magas áron kelt el a 46/a. (33 K), 190. (11 K), 204. (50 K) és 207. (58 K) szám, viszont alacsony áron vették meg a 132. (7 K 50 f), 138. (3 K), 148. (15 K), 152. (9 K 20 f) és 156. (5 K) számokat. A 221—266. szám alatt felsorolt görög és római érmek közül a szép fenntartásukkal és patinájukkal kiváló 248. és 249. számok értek el elég magas árat (8 K 50 f, illetőleg 7 K 10 f). A 267—545. számú emlékérmek és vegyesek közt a 315. (4 K 20 f), 397. (18 K) és 521. (24 K) számok magas áraival ellentétben igen sok darab nagyon jutányos áron jutott a vevő kezébe, különösen kiemeljük a 325. (11 K), 476. (26 K), 482. (9 K), 487. (46 K) és 490. (22 K) számokat. Az árverésen számos tagtársunk közt vásárolt a magyar nemzeti múzeum is. A szép eredmény Rampacher Pál másodtitkár buzgóságát dicséri, s egyúttal arra a gondolatra is vezet, hogy vajjon nem kellene-e inkább 2—300 tételnél nem nagyobb, egy nap alatt befejezhető árveréseket tartani többször, mint két napra terjedőket nagyobb időközökben.

Társulatunk céljaira a múlt év végén, felhívásunk folytán több lelkes tagunk járult adományával, kiknek nem mulaszthatjuk el köszönetünket ez úton is neveik megemlékezésével kifejezésre juttatni. — E lelkes tagjaink a következők voltak: Babics József 30 K, Faludi Géza dr. 20 K, Finály Gábor dr. 10 K, Forster Gyula báró 20 K, Glück Frigyes 20 K, Gohl Ödön dr. 20 K, Jeszenszky Géza 20 K, Kammerer Ernő dr. 10 K, Kilényi Hugó 50 K, Kunváry Fülöp 20 K, Nákó Sándor gróf 20 K, Pákozdi Károly dr. 20 K, Rampacher Pál 10 K, Schulek Alfréd dr. 30 K, Sziklay Jenő 20 K, Varga Béla 10 K, Weifert Ignác 20 K, Wodianer Albert báró 25 K, Zimmermann Lajos dr. 20 K.

Weszerle érmészeti tábláinak második kiadása előre nem látott akadályok, különösen a szöveg megszerkesztésével megbízott tagjaink másnemű nagy elfoglaltsága folytán még mindig késik. Választmányunk elhatározta, hogy egyelőre a táblákat készítteti el s küldi szét az előfizetőknek, a szöveget pedig fokozatosan annak elkészülte szerint. — Ily módon t. előfizetőink az első küldeményt még a folyó év első hónapjaiban megkapják.

Összejöveteleinket a társulati helyiségben (VIII., Csepregy-utca 4., II. em. 15) a következő napokon tartjuk: 1911 január 12. és 26., február 9. és 23., március 9. és 30., április 13. és 27., május 11. és 25., június 8. és 29., július 13., augusztus 10., szeptember 14. és 28., október 12. és 26., november 9. és 30., december 14. és 28-án. — Az összejövetelek után társas vacsora van Frenreisz István éttermének (VIII., József-körút

56.) külön szobájában, a nyári hónapok kivételével, a mikor is (június 29., július 13. és augusztus 10-én) egy a tagokkal külön közlendő nyári helyiségben vacsorázunk.

Lakhelyváltozásaik bejelentésére t. tagjainkat már saját érdekükben is felkérjük.

Gyűjtési körök vagy az abban történt változtatás közlésére kérjük fel t. tagjainkat, hogy a tagok névsorában azt a valóságnak megfelelően kimutathassuk.

Magyar éremművészek műveinek állandó kiállítását társulati tagjaink naponként, a nagyközönség hétfőn, csütörtökön és szombaton délután 5—7 óráig díjtalanul tekintheti meg társulati helyiségünkben. — Minden kiállított tárgy eladó. — Bővebb felvilágosítással Rampacher Pál másodtitkár szolgál.

Társulati tagsági érmünk, az illető tag nevével és a felvétel évszámával kiverve, ezüstben 12 korona, bronzban 8 korona áron rendelhető meg a társulat titkári hivatalánál. — A vétellárral együtt a helybeli tagok 32 fillér, a vidéki tagok 55 fillér postaköltséget is szíveskedjenek beküldeni.

A Numizmatikai Közlöny régi évfolyamai, a teljesen elfogyott II. évfolyam kivételével, a társulati titkári hivatal útján megszerezhetők. Az I. évfolyam ára 10 korona, a többi évfolyamonként 6 korona. Minden évfolyam után 30 fillér postaköltség is beküldendő.

Társulati könyvtárunkat t. tagjaink rendszerint hétfőn és csütörtökön d. u. 5—7 óráig használhatják. Ugyanekkor megtekinthetik társulati gyűjteményünket is.

A társulati könyvtár és gyűjtemény gyarapítására utolsó kimutatásunk óta a következő adományok érkeztek: az Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárától „Dolgozatok” 1. kötete, dr. Faludi Gézától és Rampacher Páltól 4 érem, Szentgáli Károlytól 3 katalógus és 5 külföldi bárca, dr. Zimmermann Lajostól 1 (frankfurti lövész) érem, továbbá dr. Finály Gábor alapítványa címén 62 kötet és füzet. — Az ajándékozók fogadják ez uton is hálás köszönetünket.

Kivonat a választmány 1910 december hó 8-iki ülésén felvett jegyzőkönyvből. — Elnök: Sziklay Jenő, jegyző: Kiss Zoltán. — Jelen vannak még: Finály Gábor dr., Gohl Ödön dr., Kilényi Hugó, Kunváry Fülöp, Rampacher Pál és Zimmermann Lajos dr. vál. tagok.

A választmány részvétellel veszi tudomásul Nedeljković Tódor dr. rendes tag elhalálozását. — A választmány Dombai Mihály, ifj. Husnik János, Korentsy Sándor K., Löfkovits Artur és Szabó György r. tagok kilépését tudomásul vette, — viszont Nagy Sámuel dr. rendes tagot törli a tagok sorából. — A választmány jóváhagyja az államsegély iránti s egyéb kérvények szövegeit. — A választmány elfogadja a Weszerle-féle érmészeti táblák előállítását illetőleg a Pallas nyomdai és irod. r.-t. ajánlatát. — A választmány elhatározza, hogy a gróf Széchenyi Ferencz-ünnepélyt a társulat helyiségében rendezi december hó 29-én. — A Múzeumi és Könyvtári Értesítő-vel csereviszony létesül. — A választmány behatóan foglalkozik a társulat anyagi helyzetével s lelkes tagjaihoz felhívást intéz annak anyagi támogatását illetőleg, melynek nyomban eredménye volt. — A választmány köszönetet szavaz Gohl Ödön dr. szerkesztőnek a Közlöny most megjelent füzeté által szerzett érdemeiért, — köszönetet szavaz Dessewffy Miklós grófnak a Közlöny ezen füzetének mellékleteképpen megjelent „Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei” című mű költségének viseléseért, s köszönetet szavaz Mihálovics Béla dr.-nak az ugyanazon füzetben megjelent közleménye nyomdai költségének fedezéséért. — A választmány nem tartja kívánatosnak, hogy a bécsi Monatsblattnak a társulati ülésekről és ügyekről rendszeres értesítések küldessenek.

K. m. f. Sziklay Jenő s. k., elnök. Kiss Zoltán s. k., jegyző. Hitelesítjük: Gohl Ödön dr. s. k. Kunváry Fülöp s. k.

A Magyar Numizmatikai Társulat tiszttikara:

Tiszteletbeli elnök: Dr. Szivák Imre.
Elnök: Dr. Réthy László.
Alelnök: Kilenyi Hugó.
Alelnök: Sziklay Jenő.
Titkár: Dr. Zimmermann Lajos.
Másodtitkár: Rampacher Pál.

A Numizmatikai Közlöny szerkesztője:
 Dr. Gohl Ödön.
Pénztáros: Kunváry Fülöp.
A gyűjtemény és könyvtár őre: Dr. Finály Gábor.
Másodkönyvtáros: Szentgáli Károly.
Jegyző: Kiss Zoltán.

Választmányi tagok:

Babics József.
 Dr. Despinits Péter.
 Gróf Dessewffy Miklós.
 Dr. Finály Gábor.
 Báró Forster Gyula.

Dr. Gohl Ödön.
 Kiss Zoltán.
 Kunváry Fülöp.
 Mihalik József.
 Dr. Moldoványi István.

Dr. Pákozdi Károly.
 Rampacher Pál.
 Szentgáli Károly.
 Telcs Ede.
 Dr. Zimmermann Lajos.

Felügyelő bizottság:

Fejér József.

Ott János.

Ifj. Zachar Antal.

Póttag: ifj. Walla József.

A Magyar Numizmatikai Társulat tagjai 1911. év január 1-én.

Alapító tagok:

1. Andrassy Dénes gróf, nagybirtokos,
Krasznahorkaváralja	200 kor.	Budapest, VIII., Fhg. Sándor-u. 4.
(görög pénzek).	200 kor.
Arad szab. kir. város közönsége,
Arad	200 "	10. Dessewffy Sándor, csanádi püspök,
v. b. t. t., Temesvár († 1907)	200 "
Babics József, uradalmi jogigazgató,
Zsombolya (Torontál m.) (magyar
és erdélyi pénzek és érmek).	200 "	Docan Miklós, román kir. külügy-
miniszteri osztályfőnök, Bucarest,
Strada Regala 14. (román érmek)	200 "
Belvárosi takarékpénztár-részvény-
társaság, Budapest, IV., Kigyótér 1.	400 "	Festetics Pál gróf, földbirtokos, fő-
rendiházi tag, Budapest, V. ker.,
Zrinyi-utca 10.	200 "
5. Bleyer Izsó dr., ügyvéd, Temesvár,
Lonovics-utca 6. (magyar és
erdélyi, barbár, görög, római és
középkori pénzek).	200 "	Finály Gábor dr., főgimn. tanár,
Budapest, VIII., József-körút 68.
(Magyarország területén lelt ró-
mai pénzek és érmek lelőhelyei-
nek a katonai térkép szerinti
pontos közlését s az illető érmek
leírását kéri).	200 ¹ "
Budapest székes főváros közönsége,
Budapest.	200 "	Frigyes főherceg Ő cs. és kir. Fen-
sége, Bécs	200 "
Daróczy Zoltán, királydaróci, föld-
birtokos, Puszta-Alsó-Biritó, u. p.
Paks (Tolna m.) (ált. gyűjt., kü-
lönösen római p.)	200 "	15. Fülöp Szász-Coburg-góthai herceg
Ő kir. Fensége, Bécs I. Seiler-
státte 3	300 "
Debrecen szab. kir. város közön-
sége, Debrecen	200 "		
Dessewffy Miklós gróf, földbirtokos,			

¹ Alapítványát könyvekben tette.

- Glück Frigyes, szállodatulajdonos,
Budapest, VIII., Rákóczi-út 7 . 200 kor.
Győr szab. kir. város közönsége . 200 „
Hatvany-Deutsch Károly báró, nagy-
birtokos, Budapest, VI., Délibáb-
utca 16 200 „
Horsky János, vállalkozó mérnök,
Bécs, IV., Luisengasse 3. 200 „
20. József főherceg Ő cs. és kir. Fen-
sége, Budapest, I., Szentgyörgy-
tér 4. 200 „
Karátsonyi Andor, földbirtokos,
Beodra (Torontál m.) 200 „
Karátsonyi Jenő gróf, v. b. t. t.,
nagybirtokos, Budapest, I., Krisz-
tina-körút 127. 200 „
Klobusitzky János, földbirtokos, Bu-
dapest, VIII., Fhg. Sándor-u. 9. és
Zsitva-Újfalu (Bars m.) 200 „
Magyar Leszámtoló és Pénzváltó
Bank, Budapest, V., Dorottya-
utca 6. 200 „
25. Nákó Sándor gr., v. b. t. t. nagy-
birtokos, Nagyszentmiklós (ált.
gyűjtő) 200 „
Nuber Károly, numizmata, Buda-
pest, I., Mozdony-utca 23. (*Sir-
miumi, délszláv és oláh p.*) . . 200 „¹
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye kö-
zönsége, Budapest, IV., Vár-
megyeház 200 „
Rampacher Pál, kir. tvszéki jog-
gyakornok, Budapest, V., Klo-
tild-utca 4. 200 „
Réthy László dr., nemz. múzeumi
igazgatóőr, Budapest, VIII., Szent-
királyi-u. 14. 200 kor.
30. Sacelláry György, orsz. képviselő,
Budapest, IV., Zöldfa-u. 15. . . . 200 „
Schulek Alfréd dr., orvos, Budapest,
V., Sas-u. 23. (*magyar p. és ma-
gyar vagy magyar vonatkozású
emlékérmek*) 200 „
Spitzer Mór, földbirtokos, Budapest,
VI., Szondy-u. 98/A. 200 „
Szeged szab. kir. város közönsége,
Szeged 200 „
Sziklay Jenő, m. á. v. főmérnök,
Budapest, V., Nádor-utca 56.
(*nagybányai veretek*) 200 „
35. Telcs Ede, szobrász, Budapest, VI.,
Lendvay-utca 8. (*görög és római
érmek*) 200 „
Temesvár szab. kir. város közön-
sége, Temesvár 200 „
Vay Béla báró, v. b. t. t., földbirtokos,
Alsó-Zsolca († 1910) 200 „
Walla József, keresked. tanácsos,
főv. bizottsági tag, Budapest, VII.,
Rottenbiller-utca 15. (*római, ma-
gyar és erdélyi gyűjt.*) 200 „
Wodianer Albert báró, főrendiházi
tag, Bpest VI., Liszt Ferenc-tér 7. 200 „
40. Zichy Jenő gróf, v. b. t. t., orsz.
képviseelő, Budapest († 1906) . 200 „
41. Zimmermann Lajos dr., ügyvéd,
Budapest, VII., Erzsébet-körút 2.
(*árpádházi magyar p.*) 200 „

Rendes tagok:

1. Alsó-fehérmegyei történelmi, régészeti és ter-
mészettudományi egyesület, Gyulafehérvár
(Alsó-Fehér m.) (ált. gyűjt.).
Akantisz Ignác, nyug. 1848/49 iki honvéd
hadnagy, kir. törvényszéki irodaigazgató.
Jászberény. (ált. gyűjt.)
Ábrahám Vilmos, az osztr. magy. bank fel-
ügyelője, Budapest, V., Szabadságtér 8.
Ábrai Lajos, felső keresk. iskolai igazgató,
Arad (*magy. és erdélyi tallérok és aranyak*).
5. Állami Darnay-Múzeum, Sümeg (Zala m.)
Árvamegyei Csaplovics-könyvtár, Alsókubin.
Baich Milán báró, főrendiházi tag, Budapest,
V., Bécsi-u. 8.
Balatoni múzeum-egyesület, Keszthely (Zala
m.) (*Balatonvidéki eredetű éremleletek*).
Ballagi Aladár dr., egyetemi ny. r. tanár,
Budapest, IX., Kinizsi-u. 29.
10. Baranya vármegye közönsége, Pécs.
Barna János dr., főgimn. tanár, Szatmár-
németi.
Bartalos Gyula dr., róm. kath. pap, Eger
(Heves m.)
Bathó Lajos, vármegyei aljegyző, Komárom.

¹ Alapítványát érmekben tette.

- Baumgarten Nándor dr. ügyvéd, egyet. m. tanár, Budapest, V., Zoltán-u. 18.
15. Bács-Bodrogh vármegyei történelmi társulat, Zombor (Bács-Bodrogh m.) *(ált. gyűjt.)*.
Bártfai magy. kir. állami gimnázium, Bártfa (Sáros m.) *(ált. gyűjt.)*.
Beck Ö. Fülöp, szobrász, Göd, u. p. Sződ (Pest-Pilis-Solt-Kiskún m.).
Beökönyi Viktor, földbirt., Ludas (Heves m.).
Berán Lajos, szobrász, Bpest, IX., Ráday-u. 41.
20. Berwaldszky Kálmán, el. isk. tanító, iskolaszéki jegyző, Igló, Kossuth Lajos-sor 91.
Besztercebányai városi múzeum (Besztercebányai történelmi és régészeti társulat, Besztercebánya (Zólyom megye) *(általános gyűjt.)*.
Békéscsabai múzeum-egyesület, Békéscsaba (Békés m.) *(ált. gyűjt.)*.
Békésvármegyei közművelődési egyesület, Gyula *(ált. gyűjt.)*.
Bibliothèque d'art et d'archéologie. Paris, 19 rue Spontini.
25. Biharmegyei és nagyváradai régészeti és történelmi egyesület, Nagyvárad *(ált. gyűjt.)*.
Bodrogi János, főgimn. tanár, Nagyenyed, (Alsó-Fehér m.).
Boroskay János, városi erdőmester, Zólyom (Zólyom m.).
Borsod-miskolci közművelődési és múzeum-egyesület. Miskolc (Borsod m.) *(ált. gyűjt.)*.
Borsos István, főgimn. tanár, Pápa (Veszprém m.) *(a pápai ref. kollégium számára görög, római és magyar p. és emlékérmeket)*.
30. Bothár Samu dr., városi orvos, Besztercebánya (Zólyom m.).
Bozó Géza, gyógyszerész, Budapest, I., Alkotás-utca 34.
Böhm Lénárt, szőlőbirtokos, Fehértemplom, Verseci-utca 13.
Brenner Ferenc, takarékpénztári pénztáros, Esztergom *(magyar és római p.)*.
Br. Bruckenthal-féle múzeum, Nagyszeben (Szeben m.) *(általános gyűjt., különösen Magyarország és Erdély.)*
35. Budapest IV. ker. kegyesrendi főgimnázium, IV., Városház-tér 4. *(ált. gyűjt.)*.
Budapest VII. ker. (Barcsay-utcai) állami főgimnázium ifjúsági könyvtára, Budapest, VII., Barcsay-utca 5.
Cahn E. Adolf, éremkereskedő, Frankfurt a. Main. Niedenau 55.
- Csillag István, szobrász, Budapest, VI., Kmety-utca 19.
Czapáry László dr., ciszt. r. főgimn. tanár, Székesfehérvár (Fehér m.) *(magyar és római pénzek)*.
40. Daniel Ferenc, gazdasági gyakornok, Vargyas u. p. Olasztelek (Udvarhely m.) *(magyar és erdélyi p.)*.
Daubner József, gyógyszerész, Ulma (Temes megye) *(Magyar és osztrák papírpénzek, ezek hamisítványai, ezekre vonatkozó irodalmi adatok)*.
Dáni Nándor, gyáros, Budapest, VIII., Röck Szilárd-utca 37. *(medália és plakettek)*.
Despinitz Péter dr., ny. ítélőtáblai bír., Budapest, VI., Bajza-u. 25. *(ált. gyűjt.)*.
Délmagyarországi történelmi és régészeti múzeum társulat, Temesvár *(délmagyarorsz. emlékérmek, ottani leletek, barbár, viminaciumi és dáciai p.)*.
45. Dimák Gyula, takarékpénztári pénztáros, Selmecbánya.
Dirner Gusztávné, Budapest, IV., Kigyó-tér 1. *(magyar és erdélyi p. és emlékérmek)*.
Dobay Ferenc, nyomdatulajdonos, Gyula (Békés m.) *(magyar p. és emlékérmek)*.
Dobiaschi József, gyáros, Arad, Kölcsey-u. 2.
Duka Marcel, min. tanácsos, p. ü. főtanácsos, kat. helyszíni felügyelő, Szeged, Bástya-utca 19.
50. Durugy Ferenc, m. kir. adótárnok, Szászsebes (Szeben m.) *(ált. gyűjt.)*.
Egger Ármin, éremkereskedő, Bécs, I., Opernring 7.
Enyeter Ferenc, m. kir. csendőrezredes, Budapest, I., Pauler-utca 10. *(ált. gyűjt.)*.
Eperjesi ág. hitv. ev. kollégium főgimnáziuma, Eperjes (Sáros m.) *(ált. gyűjt.)*.
Erdélyi Aladár dr., ügyvéd Budapest, IV., Sörház-u. 4.
55. Erdélyi nemzeti múzeum érem- és régiség-tára, Kolozsvár *(ált. gyűjt.)*.
Ernuszt József dr., ny. főispán, Szombathely.
Eszék sz. kir. városi múzeuma, Eszék *(délsláv pénzek, görög és római pénzek, emlékérmek)*.
Esztergomi főkáptalan, Esztergom.
Esztergom vármegye törvényhatósági bizottsága, Esztergom.
60. Éber Lászlóné, Budapest, I., Kemenes-u. 6.
Édeskúty Jenő, nagykereskedő Budapest, V., Erzsébet-tér 8.

- Eles Géza, oklev. gyógyszerész, Diósgyőr (*magyar és római pénzek*).
- Éremkedvelők Egyesülete, Budapest, VI., Ó-utca 1. (*modern érmek és plakettek*).
- Érseki papnevelő intézet, Esztergom.
65. Faludi Géza, dr. orvos, Budapest, VI., Váci-kürút 19.
- Faragó Miksa, az osztrák-magyar bank tisztviselője, Budapest, V., Szabadság-tér 8.
- Farkas Sándor, magánzó, Nagyenyed, Kossuth Lajos-u. 63. (*görög és római p.*)
- Farkas Sándor, gyógyszerész, múzeumtulajdonos, Szentés (*ált. gyűjt.*).
- Fejér Gyula, műszaki és keresk. iroda tul., Budapest, V., Eötvös-tér 2. (*római és magyar p.*).
70. Fejér József, éremkereskedő, Budapest, VIII., József-körút 70.
- Fejérvármegyei és Székesfehérvár városi múzeum, Székesfehérvár.
- Fekete Győző, finevelőintézeti igazgató, Szalonca u. p. Bolesó (Trencsén m.) (*ált. gyűjt. különösen magyar és ókori pénzek, emlékérmek*).
- H. Fekete Péter, községi iskolaszéki jegyző, Nagyvárad, Damjanich-utca 7.
- Felkai Tatra-múzeumegylet, Felka (Szepes m.) (*ált. gyűjt.*).
75. Felsőlövői ev. főgimn., Felsőlövő. (*ált. gyűjt.*)
- Fiala Ede, cs. kir. kormánytanácsos, a cumberlandi hg. gyűjteményeinek őre, Bécs, Penzingerstrasse, Palais Cumberland.
- Fischer János, ny. jószágfelügyelő, Tolna.
- Fogel Ágoston, kereskedő, Eger (Heves m.).
- Forray József Sándor, az osztr.-magy. bank felülvizsgálója, Arad (*magyar és erdélyi p., valamint az országban forgalomban volt osztrák pénzek*).
80. Forster Gyula báró, főrendiházi tag, min. tanácsos, a műemlékek orsz. bizottságának elnöke, Budapest, II., Lánchíd-u. 4.
- Főfémjelző és fémbeváltó hivatal, M. kir., Budapest, V., Mérleg-u. 11.
- Fraknói Vilmos, arbei vál. püspök, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelője, Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum.
- Frey Imre ifj., ügyvédjelölt, Zombor, Kossuth Lajos-utca 7. (*görög, római, barbár és magyar p. és emlékérmek*).
- Friedmann Izidor, régiségkereskedő, Budapest, IV., Károly-u. 4.
85. Gálóczi Zoltán, vármegyei levéltárnok, Ungvár (Ung m.). (*görög és római köztársasági p., tallérok és emlékérmek*).
- Gáspár Fülöp, m. kir. honvédszázados kt., Budapest, VII., Dembinszky-u. 33.
- Geszti György, műszaki nagykereskedő, Budapest, V., Markó-u. 3.
- Gohl Ödön dr., tanár, nemzeti múzeumi őr és szerkesztő, Budapest, I., Márvány-utca 20.
- Gömörmegyei múzeum, Rimaszombat (Gömör m.) (*ált. gyűjt.*).
90. Gramberg Nándor dr., ügyvéd, Pancsova (Torontál m.) (*római császári, különösen viminaciumi és délszláv p., Belgrádra vonatkozó emlékérmek*).
- Grünhut Alfréd, kereskedő, Nagykanizsa (Zala m.) (*római és magyar p., Nagykanizsára vonatkozó tárgyak*).
- Gulovics Tivadar, főgimn. tanár, Ungvár.
- Gundel Károly, vendéglős, Budapest, VI., Állatkerti vendéglő (*lengyel p., különösen III. Zsigmond hármass garasai, magyar p. és emlékérmek*).
- Győri Szent-Benedekrend főgimnáziumának múzeuma, Győr (*ált. gyűjt.*).
95. Győrik Márton, liceumi tanár, Pozsony, Vécölöp-u. 59. (*a pozsonyi ág. hitv. ev. liceum számára magyar és erdélyi p.*).
- Gyulai Noé Hugó dr., ügyvéd, Budapest, VIII., József-körút 81.
- Hajdú Dezső dr., ügyvéd, Budapest, IV., Múzeum-körút 13.
- Halász Olivér ifj. dr., Budapest, IV., Veres Pálné-utca 6.
- Halász Sándor dr., ügyvédjelölt, Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 18.
100. Hamburger József, éremkereskedő, Frankfurt a. Main, Bahnhofplatz 2.
- Haranghy György, takarékpénztári osztályfőnök, Debrecen, Péterfia-u. 72. (*ált. gyűjt.*).
- Harsányi Pál dr., magy. nemzeti múzeumi gyakornok, Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum.
- Hauzer Pál, szig. állatorvos, Dunapentele (Fehér m.).
- Hámos Pál dr., m. hivatalnok, a keresk. akadémia magántanára, Budapest, VII., Király-utca 91. (*medáliai*).
105. Helbing Ottó utóda, éremkereskedő, München, Maximilianstrasse 13.

- Hernfeld Miksa, éremkereskedő, Bécs, I., Lugeck 7.
- Hess Adolf utódja, éremkereskedő, Frankfurt a. Main, Mainzer Landstrasse 49.
- Hidvéghi Sándor, közs. iskolai tanító, Gic-Hathalom (Veszprém m.) (római p.). (különösen IV. századbeli officina- és bélyeg-változatok.)
- Hild Viktor író, Szolnok (Jász-Nagykún-Szolnok m.).
110. Hirsch Jakab dr., éremkereskedő, München, Arcisstr. 17.
- Hlatky József, ny. áll. főreáliskolai tanár, Körmöcbánya.
- Hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium. Hódmezővásárhely. (ált. gyűjt.)
- Hoffmann Frigyes, dr., Budapest, V., Zoltán-utca 18.
- Holesch István dr., keresk. és iparkamarai titkár, Besztercebánya.
115. Hont vármegye közönsége, Ipolyság (Hont m.).
- Horváth Antal, ügyvéd, Pécs (Baranya m.), Ferenciek-u. 25. (ált. gyűjt.).
- Horváth A. János, áll. tanítóképző-intézeti tanár, Igló (Szepes m.) (magyar, osztrák és római p.).
- Horváth B. Ákos dr., Coburg hg. uradalmi orvosa, Vereskő (Gömör m.) (ókori, különösen kelta p.).
- Horváth Mihály, m. kir. honvéd-huszárszázados, Budapest, IX., Üllői út 115/b.
120. Hurtay Lajos ifj., pénzverőhivatali éremvésnök, Körmöcbánya.
- Hübner Károly, takarékpénztári igazgató, Székesfehérvár.
- Hüll Dezső dr., műépítész, Budapest, I., Budafoki-út 3. (régí és modern emlékérmek, különösen a római Szent Péter templomra vonatkozó érmek).
- Iglói ág. hitv. ev. főgimn., Igló (Szepes m.) (ált. gyűjt., különösen magyar p.).
- Jankovich-Bésán Endre, földbirtokos, Gic, u. p. Gicathalom (Veszprém m.)
125. Jankovics József Mihály dr. áll. főgimn. tanár, Munkács, (magyar és osztrák p.)
- Jánó Béla, ref. főgimn. tanár, Szászváros.
- Jászberényi m. kir. állami főgimnázium, Jászberény.
- Jeszenszky Alajos, apátkanonok, Nyitra (magyar pénzek és emlékérmek; pápai emlékérmek).
- Jeszenszky Géza, földbirtokos, Patvaróc, u. p. Brunóc (Nyitra m.) (magyar p. és érmek; különösen árpád-házi p., II. Rákóczi Ferenc, lotharingiai Ferenc pénzei és rézpénzek).
130. Joanneum, Münzen- u. Antikenkabinet am Landesmuseum, Graz (ált. gyűjt., különösen stájerországi veretek).
- Jókay Endre, áll. polg. iskolai tanár, Mór. (ált. gyűjt. különösen magyar és osztrák p. és magyar lelőhelyű római p.)
- Juhász Gyula, szobrász, Budapest, IX., Rákos-utca 11.
- Kacska József, róm. kath. plebános, Dóval, u. p. Martalja (Zólyom m.) (ált. gyűjt.).
- Kalocsai Jézustársasági érseki főgimnázium, Kalocsa, (ált. gyűjt.)
135. Kammerer Ernő dr., min. tanácsos, a szépművészeti múzeum igazgatója, Budapest, VIII., Fhg. Sándor-u. 28.
- Karácson Béla, főgimn. tanár, Kisújszállás.
- Karcagi ev. ref. gimnázium, Karcag (Jász-Nagykún-Szolnok m.) (ált. gyűjt.).
- Kassai múzeum (Felsőmagyarországi Rákóczi-múzeum (általános gyűjt., különösen Felsőmagyarországon vert magy. p. és római p.)
- Katona Béla dr., Budapest, VII., Rákóczi-út 26. (ált. gyűjt.).
140. Kállai Dezső, éremkereskedő, Bécs, I., Lobkowitzplatz 3.
- Kállay András, földbirtokos, nyug. főispán, Nyíregyháza (Szabolcs m.).
- Kecskemét t. h. város tanácsa, Kecskemét (Pest m.).
- Kecskeméti róm. kath. főgimnázium, Kecskemét. (ált. gyűjt.).
- Keppich Gyula dr., ügyvéd, Budapest, V., Zoltán-u. 18. (ált. gyűjt., különösen árpád-házi magyar, görög és római császári p.).
145. Kertay Viktor, pénzügyi fogalmazó-gyakornok, Arad, Pénzügyi palota. (római császári p.).
- Kilényi Hugó, ny. minisztr. tanácsos, Budapest, I., Lógody-u. 23. (ált. gyűjt., különösen magyar, erdélyi és osztrák érmek).
- Kiskunfélegyházi városi múzeum, Kiskunfélegyháza (Pest m.) (ált. gyűjt.).
- Kiskunhalasi ev. ref. főgimnázium, Kiskunhalas (Pest m.) (ált. gyűjt.).
- Kiss Zoltán, jogszigorló, Budapest, VIII., József-körút 70.
150. Kolozsvári kegyestanító-rend kath. főgimnáziuma, Kolozsvár (ált. gyűjt.).

- Kolozsvári ref. kollégium, Kolozsvár. (ált. gyűjt.).
 Komárom vármegye közönsége, Komárom.
 Komárom vármegyei és városi múzeum-egyesület, Komárom (ált. gyűjt.).
 Konkoly Thege Balázs dr., ügyvéd, Komárom (magyar p.).
155. Kósa Sándor, m. á. v. főművezető, Temesvár-Józsefváros, Pacsirta-u. 11. (ált. gyűjt., különösen magyar p.).
 Kovács István dr., osztályarchelogus, Kolozsvár, Központi egyetem.
 Kováts Ede, díszműárúkereskedő, Kolozsvár, Mátyás király-tér 4.
 Kováts Ferenc dr. egyetemi m. tanár, jogakadémiai ny. r. tanár, Pozsony, Újtelep 3. (magyar aranyforintok és azokkal rokon középkori p.).
 Kováts Kálmán, díszműárúkereskedő, Kolozsvár, Mátyás király-tér 4.
160. Kristóráy Sándor, kriscsóri, iparos, Arad.
 Kunváry Fülöp, ny. főmérnök, Budapest, VII., Wesselényi-u. 20. (ált. gyűjt., különösen magyar érmek).
 Kürti Gyula, hivatalnok, Rózsahegy (Liptó m.) (ált. gyűjt., különösen magyar és osztrák p., I. Ferenc József érmei).
 Küttel Samu dr., kir. ítélőtáblai bíró, Temesvár-Belváros, Kormányoszéki épület.
 Leszih Andor, a borsod-miskolci múzeum őre, Miskolc (Borsod m.), Borsod-miskolci múzeum.
165. Lippay Károly, a 17. sz. helyőrségi gyógytár főnöke, Budapest, I., Alkotás-u. 25. (numizmatikai könyvek és folyóiratok, érmészek életrajzai, arcképei és arcképes érmei).
 Listyevity Lajos, kereskedő, Zenta.
 Losonc rendezett. tanácsú város közkönyvtára, Losonc.
 Lossonczy István ifj., Nyiregyháza, Kossuth-utca 23. (görög és római p. és borsodmegyei eredetű kelta p.).
 Lossonczy Károly, m. kir. gazdasági intéző, Bábolnapuszta (Komárom m.) (ált. gyűjt., különösen római és magyar p.).
170. Löwenstein Arnold, a Pallas irod. és nyomdai r.-t. igazgatója, Budapest, V., Honvéd-u. 10.
 Lukeschitz Ármin, éremkereskedő, Graz, Volksgartenstrasse 4.
 Magurányi József, főképtalan ügyész, Esztergom.
- Magyar Iparművészeti Társulat, Budapest, IX., Üllői-út 33—37.
 Magyar Kegyes-Tanítótrend, Budapest, IV., Városház-tér 4.
175. Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségoszt., Bpest, VIII., Múzeum-körút 14—16.
 Magyarországi Kárpátegyesület múzeuma, Poprád.
 Maksziányi Dezső dr., vasuti felügyelő, Isaszeg, Pest m.
 Markoff Alexis, a császári Érémitage-múzeum éremtárának igazgatója, Szentpétervár, (Oroszország.).
 Marosvásárhelyi ev. ref. kollégium, Marosvásárhely (Maros-Torda m.) (ált. gyűjt.).
180. Martinovich Róbert dr., m. á. v. fogalmazó, Arad, M. á. v. üzletvezetőség (magyar, erdélyi és osztrák p.).
 Maszlaghy Ferenc, pápai prelátus, szentsigmondi prépost, komáromi főesperes és kanonok, Esztergom.
 Mayer Elek, m. kir. vésnök, Körmöczbánya.
 Mály János dr., p. ü. fogalmazó, Budapest, I., Díszter 2.
 Merzbacher Jenő dr. utódai (előbb Merzbacher Jenő dr. és Neustätter és Társa), éremkereskedők, München, Karlstrasse 10.
185. Mezőturi ev. ref. főgimnázium, Mezőtúr (Jász-Nagykun-Szolnok m.) (ált. gyűjt.).
 Mihalik József, kir. tanácsos, a múzeumok és könyvtárak orsz. felügyelőségének előadója, Budapest, VII., Aréna-út 29.
 Mihálovics Béla dr., ügyvéd, Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 23. (ált. gyűjt.).
 Milch Ármin, fakereskedő, Komárom (által. gyűjt., különösen római császári p.).
 Mild Gyula ifj., a mosonm. tört. és régészeti egyesület titkára, Magyaróvár (Moson m.), Magyar-u. 11. (modern érmek és plakettek).
190. Milleker Bódog, községi néptanító, múzeumi őr, Versec (Temes m.)
 Moldoványi István dr., kir. ipari főfelügyelő, Budapest, I., Átlós-út 20. (magyar pénzek 1526—1848-ig; erdélyi p. 1538—1690-ig; II. Rákóczi Ferenc p.).
 Mosonmegyei történelmi és régészeti egyesület, Magyaróvár (Moson m.) (mosonm. leletek).
 Moson vármegye közönsége, Magyaróvár.
 Munkácsi m. kir. áll. főgimnázium, Munkács (Bereg m.) (ált. gyűjt.).
195. Munkácsy József, vaskereskedő, a gráci ma-

- gyar egyesület elnöke, Graz, Rechbauerstrasse 10. (ált. gyűjt.).
- Murányi Gyula, szobrász, Budapest, V., Koráll-u. 8.
- Múzeumi tót társaság, Turócszentmárton (Turóc m.) (ált. gyűjt.).
- Nagy József, tanár, Debrecen, Thaly Kálmán-utca 13. (római, magyar és erdélyi p. és emlékérmek)
- Nagy Mór, könyvnyomdatulajdonos, Budapest, VIII., Röck Szilárd-u. 28.
200. Nagy Zoltán, állomásfőnök, Verebély (Bars m., (róm. császári p., magy. p. és emlékérmek).
- Nagybányai múzeumegyesület, Nagybánya (Szatmár m.) (ált. gyűjt.).
- Nagyenyedi Bethlen-kollégium régiségtára, Nagyenyed (ált. gyűjt.).
- Nagyszombati városi közkönyvtár, Nagyszombat.
- Nagyvárad premontrei kath. főgimnázium, Nagyvárad (ált. gyűjt.).
205. Neubauer Zoltán, természetrajzi preparatórium és tanszerkészítő-intézet tulajd., Leibic (Szepes m.) (erdélyi p.).
- Neumann Károly dr., min. tanácsos, Budapest, VI., Nagy-János-u. 7.
- Neuschloss Kornél dr., műépítész, Budapest, II., Fő-utca 17.
- Nécsey József, kir. postamester és földbirtoke, Verebély (Bars m.) (Verebély környékén lett p.).
- Nyitra megyei múzeum, Nyitra (ált. gyűjt.).
210. Nyáry Albert br. dr., Budapest, VII., Klauzál-tér 16.
- Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, Budapest, IX., Üllői-út 33—37.
- Országos Régészeti és Embertani Társulat, Budapest, VIII., M. nemzeti múzeum.
- Ott János, vasuti üzletvezető, Budapest, VIII., József-körút 31/B. (ált. gyűjt., különösen római császári p.).
- Örmény múzeum-egyesület, Szamosújvár.
215. Pannonhalmi szent Benedek-rendi központi főkönyvtár, Pannonhalmá, u. p. Győrszentmárton (ált. gyűjt.).
- Papp Ernő dr., orvos, Kolozsvár.
- Payer Endre dr., fogorvos, Pozsony, Kosuth Lajos-tér 5.
- Pazár Zoltán, okl. rajztanár, Léva (Bars m.) (magyar árpádházi és római császári p.).
- Pákozdi Károly dr., orvos, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 14. (magyar és erdélyi p. és emlékérmek).
220. Pápay Pál dr., ügyvéd, Kisújszállás. (római és magyar p.).
- Pelachy János, kir. járásbirósági tisztviselő, Selmechánya (Hont m.).
- Pesti Ferenc, székes fővárosi nyug. előljáró, Budapest, X., Orczy-út 23.
- Petrikovich János dr., megyei járásorvos, Turócszentmárton (Turócz m.) (a múzeumi tót társaság számára ált. gyűjt.).
- Pécsi városi múzeum, Pécs (Baranya m.) (ált. gyűjt.).
225. Pénzverőhivatal, M. kir., Körmöcbánya (Bars m.) (körmöcbányai veretek).
- Pfinn József, vasuti felügyelő, Budapest, VI., Eötvös-u. 42.
- Philipp István, főgimn. rajztanár, Székesfehérvár (Fehér m.) (magyar és lengyel p., cseh és osztrák pénzek magyar vonatkozásban).
- Pintér Sándor, ügyvéd, Nagyszécsény (Nógrád m.).
- Pokorny László, kir. betétszerkesztő bíró, Kisújszállás (Jász-Nagykun-Szolnok m.).
230. Pompéry Elemér, miniszt. tanácsos, m. kir. szabadalmi bíró, Budapest, I., Gellért-tér 3.
- Poszvék Ödön dr., ügyvéd, Dévaványa (Jász-Nagykun-Szolnok m.).
- Pozsony városi múzeum, Pozsony, Városház (ált. gyűjt.).
- Pozsonyi ág. ev. hitv. liceum dr. Schimkó Dániel-féle éremgyűjteménye, Pozsony, Védcsölöp-u. (ált. gyűjt.).
- Pozsonyi kir. kath. főgimnázium, Pozsony (ált. gyűjt., különösen magyar, erdélyi és osztrák érmek).
235. Puky József, ny. miniszt. tanácsos, Miskolc, Urak-u. 6. (ált. gyűjt., különösen magyar és erdélyi p.).
- Rajos Lajos ifj., mérnök, kir. közalapítványi segédfelügyelő, Budapest, IX., Lónyay-utca 9.
- Rausch Aladár, gyáros, Budapest, VI., Andrássy-út 8. (emlékérmek).
- Rácsay Géza dr., kir. közalapítványi jogügyi tanácsos, Budapest, I., Biró u. 8.
- Regényi István ifj., Ujvidék (római császári, magyar és erdélyi p. és emlékérmek általánosságban).
240. Regling Kurt dr., a berlini kir. múzeum őre, Berlin-Charlottenburg, Kantstr. 123.

- Rehák Rezső, takarékpénztári tisztviselő,
Budapest, I., Bécsikapu-tér 5.
Reisner József, m. kir. pénzverdei vésnök,
Körmöcbánya.
Resch Adolf, ékszerész, Brassó.
Réthi Zsigmond, régiségkereskedő, Budapest,
IV., Városház-u. 1.
245. Révay Gyula br. ifj., Kisselmec (Túróc m.).
Rhé Gyula, m. á. v. hivatalnok, Jutas, Pálya-
udvar (Veszprém m.)
Richter Viktor dr., ügyvéd, Pozsony, Deák-
utca 8.
Ritter Frigyes Vilmos, takarékpénztári tiszt-
viselő, Sopron, Müller P.-u. 1. (*magyar
és erdélyi p. és emlékérmek*)
Rohde Tivadar, ingatlan-tulajdonos, a zurányi
magy. robbanóanyag-gyár r.-társ. igazgató-
sági tagja, Bécs, I., Schauflegasse 2. (*ró-
mai p., különösen Aurelianus, I. Ferenc
József p. és forgalmon kívül helyezett
magyar és osztrák papírpénzek*).
250. Roser József, kereskedő, Zenta.
Ruisz Gyula, kir. jószágigazgató, Kisbér (Ko-
márom m.) (*lakóhelyén előforduló leletek*).
Sarbó Leó, a Foncière biztosító-intézet igaz-
gatója, Budapest, V., Sas-utca 10. (*emlék-
érmek*).
Sárosvármegyei múzeum, Bártfa (*ált. gyűjt.*).
Schlesinger József, magánzó, Budapest, VI.,
Nagymező-u. 37.
255. Schmideg Alfréd, a m. kiviteli és csomag-
szállítási r.-t. főtisztviselője, Budapest, I.,
Lövház-u. 3. (*ált. gyűjt.*)
Scholz Antal ifj., sörgyáros, Pécs, Új sör-
gyár.
Schreiber Antal, bútor- és régiségkereskedő,
Pécs, Deák-u. 4.
Schvarcz Nándor, joghallgató, Budapest, V.,
Szabadság-tér 5.
Schweng József, városi tanácsos, Besztercze-
bánya.
260. Schweninger Jakab, r.kath. plebános, Ferenc-
falva, u. p. Resica (*magyar p.*).
Selmec és Bélabánya sz. kir. város közön-
sége, Selmecbánya (Hont m.).
Selmecbányai ág. hitv. evang. liceum, Sel-
mecbánya (Hont m.) (*ált. gyűjt.*).
Severeanu György dr., orvos, Bucarest, Str.
Campineana.
Smetana Aladár, gyógyszerész, Ipolyság (*ált.
gyűjt.*).
265. Somogyvármegye könyvtára, Kaposvár (So-
mogy m.), Áll. főgimnázium (*ált. gyűjt.*).
Somssich János gróf, Hetes (Somogy m.)
(*magyar tallérok és vegyesházi aranyak*).
Soproni ev. főgimnázium, Sopron (*ált. gyűjt.*).
Stein Pál, felső keresk. iskolai tanuló, Zom-
bor, Sándor Béla-u. 7.
Steiner Ferenc, gyáros, Budapest, IX., Köz-
telek-u. 6.
270. Steinitz Sándor, a „Landesbank“ tisztviselője,
Sarajevo (*ált. gyűjt.*).
Strauss Pál, kereskedő, Budapest, V., Árpád-
utca 11.
Szabadka sz. kir. város közönsége, Szabadka.
Szabó Elemér dr., m. kir. honvéd-törzsorvos,
Székesfehérvár, Tolnai-utca 4. (*Magyar-
ország területén lakott népek p. és emlék-
érmek; különösen a Rákóczi-korszak pénzei.*)
Szabó Otmár, ciszterci-rendi pap, könyv- és
levéltár-őr, Zirc (Veszprém m.) (*ált. gyűjt.
a zirci apátsági gyűjtemény számára*).
275. Szalay Imre, min. tanácsos, a magy. nemz.
múzeum igazgatója, Budapest, VIII., Jó-
zsef-körút 35.
Szarvasi ág. hitv. ev. főgimnázium, Szarvas
(Békés m.) (*ált. gyűjt.*).
Szatmári Kölcsey-Kör múzeuma, Szatmár-
németi (*ált. gyűjt.*).
Szatmárvármegye múzeuma, Nagykároly.
(*ált. gyűjt.*)
Szászvárosi ev. ref. Kún-kollégium, Szász-
város (*ált. gyűjt.*).
280. Szeghalmi Gyula, tanító, Szeghalom
Szekfű György, ny. városi főjegyző, Zenta.
Szép-u. 247. (*ált. gyűjt.*)
Szende Gyula dr., főgimn. tanár, Budapest,
VII., Damjanich-u. 25/a.
Szendrei János dr., miniszt. tanácsos, Buda-
pest, I., Attila-utca 23. (*ált. gyűjt.*)
Szentgáli Károly, főv. tanító, Budapest, I.,
Budafoki-út 15/a.
285. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy
(Háromszék m.) (*ált. gyűjt.*).
Székesfehérvár szab. királyi város tanácsa,
Székesfehérvár.
Sziklaváry Zoltán dr., körorvos, Veszprém-
Varsány.
Szilágyi Imre dr., Debreczen, Rákóczi-u. 15.
Szirmai Antal, szobrász-érmész, Páris, 112.
Boulevard Malesherbes (*modern érmek és
plakett*).

290. Szivák Imre dr., ügyvéd, orsz. képviselő, a budapesti ügyvédi kamara elnöke, Budapest, IV., Egyetem-tér 5. (ált. gyűjt.; főképen a Rákóczi-korszak érmei).
- Sztechlo Ottó, építőművész, Budapest, I., Karátsonyi-u. 9.
- Thallóczy Lajos, udv. tanácsos, cs. és kir. osztályfőnök, Bécs, I., Johannesgasse 6.
- Tinis József, kir. telekkönyvvezető, Abauj-Szepesi (Abauj-Torna m.).
- Tiszafüredi múzeum és könyvtáregylet, Tiszafüred (Heves m.) (ált. gyűjt.).
295. Tolnavármegyei múzeum, Szekszárd (Tolna m.) (ált. gyűjt.).
- Tomik Bernardin, kapucinus r. áldozár, Tata (Komárom m.) (a tatai kapucinus rend studiuma számára ált. gyűjtő, különösen magyar p.).
- Torontál vármegye közönsége, Nagybecskerek (ált. gyűjt.).
- Tóth Sándor, kegyesrendi főgimnáziumi igazgató, Léva (ált. gyűjt.).
- Tömörkény István, a szegedi Somogyi-könyvtár és városi múzeum igazgatója, Szeged.
300. Türk József L., takarékpénztári pénztáros, Körösladány.
- Tyll Gusztáv, birtokos, Újmoldova (Krassó-Szörény m.).
- Ujváry Béla, urjeli, magánzó, Dunapentele (Fehér m.).
- Ungar Dezsőné, Budapest, VI., Lendvay-u. 3.
- Ungvári kir. kath. főgimnázium, Ungvár (Ung m.) (ált. gyűjt.).
305. Varannai István, gimn. tanár, Szakolca (ált. gyűjt., különösen magyar p.).
- Varga Béla, tinódi, az osztr.-magy. bank felülvizsgálója, Budapest, V., Nádor-utca 55. (magyar pénzek, emlékérmek és zsetonok általában).
- Varsányi Román, főgimnáziumi bencés tanár, Sopron.
- Vasvármegyei kulturegyesület, Szombathely (Vas m.) (ált. gyűjt.).
- Váci múzeumegyesület, Vác (ált. gyűjt.).
310. Várnay Ernő ifj. dr., közjegyző, Újvidék (görög, római, magyar és erdélyi p.).
- Váry Szabó Elemér, uradalmi számvevő, Budapest, IX., Erkel-u. 19. (magyar pénzek és emlékérmek).
- Versec városi múzeum, Versec (Temes m.) (ált. gyűjt.).
- Verseci m. kir. állami főreáliskola, Versec.
- Veszprémmegyei múzeum, Veszprém (ált. gyűjt.).
315. Vértes Sándor, körjegyző, Vaskörtléves.
- Weinberger Antal, akad. szobrász, Bécs, III., Löwengasse 33.
- Voetter Ottó, cs. és kir. alezredes, Bécs, III., Kollergasse 3. (római érmek).
- Vojtás Mátyás, főgimn. tanár, Selmechánya.
- Vuits János, földbirtokos, Zenta.
320. Walla Ferenc dr., éremkereskedő, Bécs, I., Mölkerbastei 12.
- Walla József ifj., gyáros, Bpest, VII., Rottenbiller-utca 15. (római, magyar és erdélyi p.).
- Walla Vilma, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 15. (római, magyar és erdélyi p.).
- Weifert Ignác, birtokos és sörfőzőtulajdonos, Pancsova (Torontál m.) (római p.).
- Weiss Berthold, udvari tanácsos, Budapest, VI., Váci-körút 27.
325. Wersényi Róza, városi óvónő, Selmechánya.
- Wertheim Pál, bizt. főügynök, urad. bérló, Székesfehérvár (Fehér m.), Ligetsor 1. (I. Ferenc József érmei és pénzei, kiállítási érmek és zsetonok, Napoleon-érmek, papírpénzek, modern művészi érmek és plakettek).
- Woyciechowski Vilmos, a magy. leszámítoló és pénzváltó-bank tisztviselője, Budapest, IX., Fővámter 15.
- Zachar Antal, székes-fővárosi pénztáros, Budapest, IX., Páva-u. 34. (ált. gyűjt.).
- Zambaur Ede, cs. és kir. százados, a bécsújhelyi cs. és kir. katonai akadémia tanára, Bécsújhely (Alsó-Ausztria), Neunkirchnerstrasse 14.
330. Zandrea Vilmos, cs. és kir. őrnagy, Budapest, IV., Veres Pálné-u. 9.
- Zentai községi főgimnázium, Zenta (Bács-Bodrog m.) (ált. gyűjt.).
- Zilahi ev. ref. Wesselényi-kollégium, Zilah (Szilágy m.) (ált. gyűjt.).
- Zöld János, polg. isk. tanár, Nagyszombat (Pozsony m.).
- Zsoldos Benő, gimnáziumi tanár, Sárospatak (Zemplén m.).
335. Zwack Ákos, kereskedő, Budapest, VI., Csengery-utca 80.

Inhalt.

Dr. Edmund Gohl: Medaillen der ungarischen Ärzte. Die diesbezüglichen Medaillen sind hier in drei Serien geteilt: 1. Personen Medaillen, 2. Medaillen der Wander-Versammlungen der ungarischen Ärzte und Naturforscher, 3. Medaillen der medicinischen Fakultäten der ungarischen Universitäten, jene der medicinischen und hygienischen Congresse und Institute.

Dr. Paul Harsányi: Festrede zur Gelegenheit der hundertjährigen Jubiläumsfeier der Übergabe und Aufstellung der Münzen- und Medaillensammlung des Grafen Franz Széchenyi, Gründer des Ungarischen Nationalmuseums.

Dr. Edmund Gohl: Beiträge zu einem Corpus der Barbarenmünzen Ungarns. II. — Einige unedirte Barbarenmünzen, ferner 88 Contremarken von ungarischen Barbarenmünzen.

Dr. P. Harsányi, G. Éles und A. Leszih: Münzfunde.

Auktions- und Lagerkataloge.

Gesellschafts-Nachrichten, Verzeichniss der Mitglieder.

Sommaire.

Le dr. Edmond Gohl: 1. Médailles des médecins et des assemblées, congrès et instituts médicaux et hygiéniques de la Hongrie. — 2. Contributions au Corpus des monnaies barbares de la Hongrie.

Le dr. Paul Harsányi: Au centenaire de l'installation du cabinet des médailles du musée national hongrois.

Le dr. P. Harsányi, G. Éles et A. Leszih: Trouvailles.

Ventes et catalogues.

Nouvelles de la **société hongroise et numismatique** et liste des membres.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

Visszapillantás a Magyar Numizmatikai Társulat tízéves működésére.*

Az egyesületeket rendszerint valamely érdek létesíti, mely lehet egyesek önérdeke vagy pedig közérdek. A Magyar Numizmatikai Társulat is egyesek érdekéből, még pedig azon szükségérzetből fakadt, hogy egy közös kapocs létesüljön ezen tudományszaknak elsősorban működő kedvelői és művelői között, amelynek elsősorban azon hivatást szánták, hogy közös működésre összehozza mindazokat, kik egyrészt éremgyűjtéssel, másrészt pedig a numizmatikával tudományosan foglalkoznak. Midőn pedig a társulat megkezdte működését, kitént, hogy nemcsak az egyesek érdekének volt hivatva szolgálni, hanem annak létesítése közszükséglet és közérdek volt. Ennyit akartunk előrebocsátani ama lélektani okok magyarázataként, amelyek a társulat alapítóit vezették akkor, amidőn elhatározták annak létesítését.

Ezek után pedig a legnagyobb tárgyilagossággal és csak a legfontosabb eseményekre szorítkozva akarjuk előadni a társulat alapításának előzményeit, annak megalakulását és működését fennállásának első évtizedében.

A társulat alapítása előtt hazánkban a numizmatikát egymástól jóformán teljesen különállóan művelték egyrészt a Magyar Nemzeti Múzeumnak s még néhány vidéki nevesebb gyűjteménynek tisztviselői, kiknek egyrésze a gyűjtemények fejlesztése és rendezése mellett tudományosan is foglalkozott a numizmatikával, másrészt pedig a gyűjtőknek elég tekintélyes száma, akik előtt viszont a múzeumoknak részben tudományosan feldolgozott éremanyaga a dolog természetéből folyólag alig volt hozzáférhető. De az éremgyűjtők egymás között sem érintkeztek, mert nem volt meg a kapocs, amely őket összehozza és összetartsa. Más országokban, fejlettebb viszonyok között, rendszerint az éremkereskedők üzletei létesítették az első összeköttetéseket a gyűjtők között. Nálunk még erre is alig volt alkalom, mert ez időben ezen téren csak egy komolyabb kereskedő működött s a gyűjtőknek érintkezése nála is kezdetleges volt. Mégis a társulat megalapításánál neki is szerepe jutott. 1901. év tavaszán a fentemlített éremkereskedő, Fejér József helyiségében helyezte el Nuber Károly, a már akkor elismert névvel bíró szakértő a Magyar Nemzeti Múzeumtól csere útján szerzett, különösen árpád- és vegyesházi magyar érmekből álló anyagát, amely gazdagságával felhívta sok gyűjtőnek s ezek között jelen sorok írójának figyelmét is. Megismerkedve Nuber Károlylyal, kölcsönös panasz tárgyává tették a gyűjtők közti érintkezés hiányát s elhatározták, hogy karöltve megkísérlik egy társulat létesítését, amely ezen hiányt hivatva lesz megszüntetni. Az eszmét nyomban követte a cselekedet, amennyiben Nuber Károly éremgyűjtő-ismerőseit egy 1910. évi május hó 7-én tartandó előértekezletre hívták meg, mely meghívás folytán aznap délután a Rákóczi-úton levő „Balaton” kávéházban egy öttagú, névszerint Nuber Károly, dr. Pákozdi Károly, Szemlér Mihály, Sziklay Jenő urakból és jelen sorok írójából álló társaság gyűlt össze és élénk eszmecsere után elhatározta, hogy a felvetett eszmét ez egyszer nem hagyja elaludni s le fogja küzdeni azt a közönyt, amely eddig minden e téren mutatkozó törekvést megfojtott. Elhatározták, hogy egy rövid tájékoztató felhívást küldenek szét s némileg ellátják a napisajtót is a társulat alakításának hírével. Összeköttetésbe lépnek a magyarországi numizmatikai tudomány központjával, a Magyar Nemzeti Múzeummal és protektort keresnek, ki ügybuzgóságán és tudásán kívül nevével és összeköttetéseivel fogja előreségíteni ezen eszmét. A Magyar Nemzeti Múzeum dr. Réthy László elnökünk

* Felolvastatott a Magyar Numizmatikai Társulathoz 1911. évi március hó 30-án tartott rendes közgyűlésén.

és Gohl Ödön szerkesztőnk személyében csatlakozott ezen eszméhez, protektorunk pedig dr. Szivák Imre országgyűlési képviselő lett.

Az ideát a megvalósulás követte, mert 1901. évi május hó 14-én este megtartottuk a tudományos akadémia engedelmével elsőemeleti kisebb tanácstermében, dr. Szivák Imre elnöke alatt ideiglenes alakuló közgyűlésünket. E közgyűlésen 17-en vettek részt, névszerint: dr. Despinits Péter, Fejér József, Gohl Ödön, Kunváry Fülöp, Lenz József, Nuber Károly, dr. Pákozdi Károly, Réthy Zsigmond, Szemlér Mihály, Sziklay Jenő, dr. Szivák Imre ideiglenes elnök, Wisinger Mór és Zimmermann Lajos ideiglenes jegyző. Mint vendégek Pick Adolf és Roger Adolf, akik később tagjai lettek a társulatnak, s Topscher Samu a m. kir. főfémjelző és fémbeváltó hivatal igazgatója, végül a fővárosi sajtó egy képviselője voltak jelen. A közgyűlés kimondotta a megalakulást és nyomban meg is alakult 1 alapító és 12 rendes taggal. A közgyűlés egyéb tárgyát a társulat nevének megállapítása mellett alapszabályainak elfogadása képezte.

Az elfogadott alapszabályok kormányhatósági jóváhagyás végett fel lőnek terjesztve s azt 1901. évi július 15-én 70670/IX. 1901. szám alatt el is nyerték.

Ezen időponttól kezdve egy éven át a társulat csendes, de buzgó működést folytatott a taggyűjtés terén. A vezetők érezték, hogy a társulat csak úgy lesz képes céljait megvalósítani, hogyha mindjárt nagyobb erővel lát ezek kiviteléhez, kevés taggal pedig ez nem lett volna lehetséges. Az ideiglenes vezetőség azért nyomban a közgyűlés után, 1901. május 18-án s az azt követő napokon egy felhívást bocsátott ki a magyar társadalomhoz, buzdítván azt ezen eszme támogatására. Ugyanazon szövegű felhívást egy második kiadásban 1902. február 15-én küldötték ismét szét, aminek meg is volt az eredménye, mert midőn a társulat 1902. évi június hó 15-én megtartotta végleges alakuló közgyűlését, elnökünk már tényleges 103 tagról, ezek között 8 alapító tagról volt képes beszámolni. E közgyűlésen ismét dr. Szivák Imre elnökölt, s kivüle részt vettek azon Fejér József, Gohl Ödön, Kilényi Hugó, Kunváry Fülöp, Majláth Béla, Nuber Károly, dr. Pákozdi Károly, Pokorny László, Schlesinger József, Szemlér Mihály, Sziklay Jenő és Zimmermann Lajos mint jegyző, valamint a napisajtó egy képviselője, mint tizennegyedik. A társulat a közgyűlésen kimondotta végleges megalakulását, megválasztotta az elnökséget és pedig tiszteletbeli elnök dr. Szivák Imre, elnök dr. Réthy László, alelnök Sziklay Jenő lett s megalakították ezenkívül az első választmányt és pedig: Babics József, dr. Despinits Péter, dr. Finály Gábor, Forster Gyula, Gohl Ödön, dr. Kammerer Ernő, Kilényi Hugó, Kunváry Fülöp, dr. Pákozdi Károly, Szabó Ferenc, gróf Zichy Jenő és Zimmermann Lajos tagokból. Számvizsgálók lettek: Fejér József és Majláth Béla. A közgyűlés főbb mozzanata volt a választmánynak adott azon utasítás, hogy mielőbb teremtsen meg a társulat folyóiratát. Ezenkívül kimondotta a közgyűlés a Párisban megalakult „Société Internationale Numismatique”-ba való belépést és felkéri Gohl Ödönt ezen társulat folyóiratának előadójául.

Néhány napra rá, 1902. június 21-én volt az első választmányi ülés s ezen megalakították a tisztkart is. Titkár lett Zimmermann Lajos, pénztáros Kunváry Fülöp, ellenőr Kilényi Hugó, a gyűjtemény és könyvtár őre dr. Finály Gábor s az alapítandó közlőny szerkesztője Gohl Ödön. A jegyzői és ügyészi tisztt nem lőn betöltve. A társulat végleges megalakulásáról s működése megkezdéséről a tagokat körlevélben értesítette a társulat elnöksége, buzdítván őket, hogy a társulat beléletéből vegyék ki ők is a részüket.

Ezen időponttól kell számítanunk társulatunknak tulajdonképeni életét, mely először csak a tudományos akadémiában tartott választmányi üléseken nyilvánult, 1902. december 18-tól fogva azonban az „István főherceg” szálloda éttermének külön helyiségében kezdetben havonként egyszer, majd később közkívánatra havonként kétszer rendezett összejöveteleken is. Az október 11-én tartott második választmányi ülésen kötötte meg a társulat a Numizmatikai Közlöny nyomdai előállítására vonatkozó szerződést a Hornyánszky Viktor céggel s 1902. december 11-én tartott harmadik választmányi ülésén ügybuzgó szerkesztőnk bemutatta a választmánynak az első magyar numizmatikai folyóiratnak legelső

példányát, a Numizmatikai Közlönynek a szerkesztő által propaganda céljából külön nyomtatott 50 példányon felül 300 példányban megjelent I. évfolyamát. Ez volt a társulat első igazi eredménye. Ugyanezen választmányi ülésen mutatta be a titkár azon átiratokat, melyeket a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, annak érem- és régiségosztálya, Széchenyi orsz. könyvtára, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, a Műemlékek Országos Bizottsága, az Országos Régészeti és Embertani Társulat és a Magyar Történelmi Társulat intézett a társulathoz, üdvözölve azt megalakulása alkalmából.

A társulatnak ez évi működése még főképen a taggyűjtésre szorítkozott s emellett ajándékok útján igyekezett könyvtárának és gyűjteményének alapját megvetni, melyek ideiglenesen a társulat titkáránál nyertek elhelyezést. Ugyancsak a könyvtár gyarapítására, szintűgy a tagoknak a külföld numizmatikai mozgalmában való tájékoztatására a társulat ezen időtől kezdve arra törekedett, hogy bel- és külföldi numizmatikai, régészeti és történelemtudományi szakközlönyökkel a Numizmatikai Közlönyt illetőleg csereviszonyokat létesítsenek. Ez időben egyelőre még csak két folyóirat kiadójával létesült ily csere, ma már 29 kiadóval 33 folyóiratot illetőleg állunk csereviszonyban.

A tagok gyűjtését a társulat vezetői oly eredményesen folytatták, hogy az 1903. évi március hó 29-én tartott közgyűlésen a titkár jelentésében 183 tagról s ezek között 10 alapító tagról számolhatott be. Ugyanezen közgyűlésén az alapszabályok módosítását akarta tárgyalatni a választmány, azonban azok módosítására szükséges határozatképességgel a közgyűlés nem birt s így e tárgyat le kellett venni a napirendről. E közgyűlés egyébként újlag megválasztja az eddigi elnökséget egy további évre. A kisorsolt dr. Finály Gábor, Kilényi Hugó és Kunváry Fülöp választmányi tagok pedig újabb három évre választottak meg. Szabó Ferenc helyébe ugyancsak három évi működési időtartammal Varga Béla került. Az eddigi számvizsgálók is megmaradtak.

Az 1903. év április hó 14-én tartott választmányi ülésen a mult évi tisztkart egy újabb évre választották meg, jegyző pedig Varga Béla lett. Az ezen ülés után tartott rendkívüli közgyűlés tárgya kizárólag az alapszabályok módosítása volt. E módosítások főképen az alapítványok lekööttségére és a tisztkar és választmány szaporítására vonatkoztak. Az alapszabályok jóváhagyás végett felterjesztetvén, 1903. május 23-án 50783/III. a.—1903. szám alatt elnyerték a m. kir. belügyminiszter jóváhagyását.

Ugyanezen év május 24-ik napján rendezte a társulat első kirándulását, még pedig Aquincumba, a tagok élénk részvétele és dr. Finály Gábor tagtársunk szakszerű kalauzolásával.

Tekintettel szerény anyagi helyzetére, a társulat ez év folyamán azzal a kéréssel fordult a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez, hogy a társulatot államsegélyben részesítse. E kérvénynek azonban eredménye nem volt, miről az év végén nyertünk értesülést.

A tagok szaporítása s a társulat megerősítése céljából ez év végén egy új felhívást bocsátott ki az elnökség, ami ismét szép eredménnyel járt s a tagok a társulati életből is lassan kiveszik a maguk részét, különösen az összejöveteleken, melyeket 1904. év eleje óta a „Virágbokor“ című vendéglő külön helyiségében tartottak meg.

1904. február 5-én tartotta meg a társulat a tudományos akadémiában első felolvasó ülést, melyen dr. Finály Gábor „Finály Henrik magyar metrológiája“ címen ismertette édes atyjának numizmatikai és a numizmatikával rokon tudományos működését. E felolvasást rövidre rá, március 4-én, ugyancsak az akadémiában követte Eber Lászlóné tagtársunk felolvasása, aki az általa a magyar nemzeti múzeumban feldolgozott richardpusztai árpád-kori emléket ismertette egy érdekes előadás keretében.

1904. év elején, február 28-án, a társulat legelső alapítóinak egyike, Szemlér Mihály halálozott el, akinek emlékét a társulat kegyelettel őrizte meg.

Természetesen tudományos működésünk középpontjában akkor is a Numizmatikai Közlöny állott, melynek 1903. évi II. évfolyama 250 példányban jelent meg, bő és mély tudományu tartalommal.

Az 1904. év március hó 27-én tartott közgyűlésen az eddigi elnökség újra meg lett választva, mint új tagok pedig Fraknoi Vilmos, Halász Gábor és dr. Moldoványi István kerültek a választmányba. Ugyanakkor választották meg az első felügyelő bizottságot Áldor Gyula, Fejér József és ifj. Zachár Antal személyében. A társulat ekkor a titkári jelentés szerint 13 alapító és 239 rendes tagból, összesen tehát 252 tagból állott.

A tisztikarban ez évben nem esett változás, hanem az eddigi tisztviselők erősítették meg a választmány által, annak április hó 14-ki ülésén. Legfőbb törekvése volt a választmánynak ez évben is, hogy a társulat helyiségének kérdését megoldja, sajnos, eredménytelenül, mert államsegély iránti kérelmünk ismét sikertelen maradt, saját erőnkéből pedig ezt az ügyünket megoldani nem tudtuk, miután a tagsági díjnak önkéntes felemelésére hívtuk fel tagjainkat, azonban ez sem járt a kellő eredménnyel.

A társulat 1904. június 29-én egy jól sikerült kirándulást rendezett Esztergomba, amelyen a hercegprimási gyűjtemények mellett a szent Benedek-rendi főgimnázium és egy magángyűjtőnek nagyobb éremgyűjteményét tették a tagok tanulmányuk tárgyává.

Tagjainak régi óhaját teljesítette a társulat, midőn az 1904. év végén kieszközölte a magyar nemzeti múzeum igazgatóságánál, hogy annak hírneves éremgyűjteménye négy csoportban a társulat tagjainak bemutatassék. E bemutatások elseje 1904. november 27-én volt, mely alkalommal Gohl Ödön múzeumi őr úr, érdemes szerkesztőnk, volt oly szíves a múzeum emlékérméit és az osztrák tartományok pénzeit megmutatni. Ezt követte december 18-án a magyar pénzek bemutatása, melyeket dr. Réthy László igazgatóúr, elnökünk, kísért érdekes magyarázatokkal. Majd 1905. január 15-én ismét Gohl Ödön ismertette a nemzeti múzeum ókori pénzeinek gazdag gyűjteményét.

Tudományos működésünk ez évben két felolvasásban is nyilvánult. 1904. december 7-én dr. Zimmermann Lajos olvasta fel a tudományos akadémiában, igen érdekes bemutatások mellett „Régipénzhamisítás és régipénzhamisítók” című tanulmányát, amely felolvasás egy láncszeme volt amaz akciónak, melyet társulatunk az akkor hazánkban egy F..... R..... nevű egyén által igen nagy mértékben űzött régipénzhamisítás meggátolására indított. A társulat egy véletlen folytán megszerezte egy fővárosi vésnöknel nevezett régipénzhamisító által megrendelt eredeti verőtöveket, s oly érmekeket is kapott, amelyek ezen verőtövekkel verettek s ugyancsak F. által hozattak forgalomba. Miután ezzel kétségtelen bizonyítékait birta F. R. működésének, a fentemlített felolvasás után 97575/1904. számú kérvényével fordult a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez, melyben felhívta annak figyelmét ama körülményre, hogy F. R. éppen a miniszterium engedélyével hamis éremgyűjteményét mutatja be a középiskolákban s helyezi el ily módon hamisítványait a vidéki gyűjteményekben. Ezen kérvényünknek meg is volt az elvárt eredménye, mert a miniszterium 94902/1905. számú rendeletével megvonta az évekkel ezelőtti 67429/1897. szám alatt adott éremmutogatási engedélyét és figyelmeztette a vidéki múzeumokat és középiskolákat F.-től való tartózkodásra. A mi részünkről azzal fejeztük be mozgalmunkat, hogy szerkesztőnk egy gondosan összeállított kimutatásban közölte az akkor, t. i. III. évfolyamától kezdve már 400 példányban megjelenő Numizmatikai Közlönyben a legismertebb magyar éremhamisítványok jegyzékét. Egyéb-ként ez időre esik azon törekvésünk, hogy társulatunk gyűjteményét főképen éremhamisítványok beszerzésével gyarapítsuk, ami eddig is igen szép eredménnyel járt.

Harmadik felolvasó ülésünkön, 1905. március 16-án, Halász Gábor tagtársunk olvasta fel az akadémiában „A magyar papírpénzekről” szóló értekezését.

Az 1905. március 25-én megtartott közgyűlésen a választások a régi választmányból új választás alá került tagoknak megerősítését eredményezték, a felügyelő bizottságba pedig Áldor Gyula helyett Ott János került. A titkári jelentés szerint a társulatnak akkor 17 alapító és 259 rendes, összesen tehát 276 tagja volt. Ki kell emelnünk itt azon körülményt, hogy a taggyűjtésnek az előző évben az adott nagy lendületet, hogy kérelmünkre a m. kir. belügyminiszter úr 5921/II. a.—1905. számú rendeletével társulatunkat különös

figyelmébe ajánlotta a hazai törvényhatóságoknak, minek folytán több törvényhatóság alapítvánnyal lépett be tagjaink sorába. A közgyűlés után megtartott első választmányi ülés az eddigi tisztkart erősítette meg hivatalában.

Az előző társulati évben megkezdett bemutatások sorozatát dr. Réthy László igazgató őr 1905. április 16-án zárta le, mely napon bemutatta a társulat tagjainak a magyar nemzeti múzeum erdélyi és külföldi közép- és újkori pénzeit.

Az éremverés szépművészeti oldalának művelés tekintetében első lépésünk is ez időre esik, mert 1905. évi közgyűlésünk után szétküldtük tagjainknak a Gerl Károly által a legrégebb magyar tallér mintájára vésett és a körmőcbányai pénzverdében kiverett társulati tagsági érmünket, amelyből a mai napig 124 ezüst és 21 bronz példányt verettünk ki tagjaink megrendelése folytán.

Fel kell említenünk, hogy részben társulatunk tagjainak támogatásával alakult meg ez év május havában az Éremkedvelők Egyesülete, amelylyel kölcsönös tagsági viszonyban állunk s vezetésében helytfoglaló tagjaink révén is szoros viszonyt tartunk fenn, örömmel látván annak fejlődését. Egyébként ugyanezen évtől kezdve az Országos Régészeti és Embertani Társulattal is kölcsönös tagsági viszonyban vagyunk.

1905. július havában társulatunk könyvtárát és gyűjteményét a tudományos akadémia elnökségének jóvoltából az akadémia egyik helyiségében rendelkezésünkre bocsátott szekrényben helyeztük el s ettől kezdődik a könyvtár rendezése és rendszeres használata. Sajnos, államsegély híján, — mert ez évi kérvényünknek ismét nem volt eredménye, — saját helyiségünk megteremtésére nem gondolhattunk s ezt az ekspedienst is hálásan kellett fogadnunk.

A felolvasások sorozatában az ötödiket, 1906. március 22-én, ismét Halász Gábor tagtársunk tartotta, ki „A magyar szabadságharc állami papírpénzei” címen olvasta fel alapos tanulmányát az akadémia termében szép számban összegyűlt hallgatóság előtt.

Társulatunk fennállásának első öt évét az 1906. április 1-én tartott közgyűlés zárta le, a régi választmányból új választás alá került tagokat s a felügyelő bizottságot újolag megválasztva. Tagjaink száma akkor 294 volt, még pedig 29 alapító és 265 rendes tag. Az alapító tagok között ki kell emelnünk az elmúlt évfolyamán belépett József és Frigyes főherceg Ő császári és királyi Fenségeit és Fülöp szász-koburg-gótai herceg Ő királyi fenségét.

A közgyűlést követő választmányi ülésen a tisztkarban nem történt változás, hanem a régi maradt meg.

Ez évben a társulat ismét egy, ha a résztvevők számát illetőleg nem is, egyébként azonban igen sikerült kirándulást rendezett június 10-én Győrbe. A kirándult tagok megtekintették a szent Benedek-rendi főgimnázium hírneves éremgyűjteményét és a város nevezetességeit, ez utóbbiak között a székesegyház kincstárát és Ruschek Antal apát-kanonok magángyűjteményét.

Ugyancsak ez év őszén, november 11-én, a társulat tagjainak meghívása mellett nyitotta meg Walla József alapító tagunk numizmatikai múzeumát Gizella-uti vendégszerető házában, mely bemutatásról tagjaink gazdag tapasztalatokkal jöttek el.

Az éremverés szépművészeti részét társulatunk ez évben a budapesti kir. orvos-egyesület Balassa János-émlékbizottsága által megrendelt s Beck Ö. Fülöp művészetét dicsérő Balassa-érem s a Semmelweis-émlékbizottság által veretett s Berán Lajostól eredő Semmelweis Ignác-plakettnek propagálásával mozdította elő, amennyiben az elsőből 23 bronzpéldányt, utóbbiból 19 bronzpéldányt rendeltek meg közbenjárásunkra tagjaink.

1906. december 16-án a társulat alapítása óta választmányi tagját, Zichy Jenő grófot ragadta el a halál alapító tagjaink sorából.

Egy nagy horderejű ügyünket sikerült ez évben megvalósítanunk s tagjainkat egy értékes kedvezményhez juttatnunk. A kincstár tulajdonába jutott éremlétek tudvaleg, miután a magyar nemzeti múzeumon kívül még két vidéki múzeum kezén mentek keresztül kiválasztás végett, eddig a m. kir. főfémjelző és fémbeváltó hivatal által nyilvános árve-

résen előtervezettek, ami pedig megmaradt, be lőn olvasztva. Társulatunk kezdetben az árverésről hivatalos értesítést nyert s tagjainak figyelmét külön meghívóban hívta fel azokra; többet azonban érdekükben nem tehetett. Az 1906. év nyarán kérvényt adtunk be a m. kir. pénzügyminiszter úrhoz, kérvén őt, hogy biztosíték ellenében egy évi időtartamra adja az előtervezés előtt az éremléteket hozzánk letétbe, hogy tagjaink azokból gondosan kiválaszthassák a gyűjteményeikbe beváló darabokat. E kérésünk teljesítve is lett, amennyiben a pénzügyminiszter 1907. január 20-án kelt 5205/1907. számú leiratával az engedélyt megadta s ez év tavaszán már át is vettünk kilenc leletet, amelyeket szakszerűen feldolgoztunk és jegyzékbe foglaltunk össze.

Az 1907. március 24-én tartott közgyűlésen, amelyen már 33 alapító és 265 rendes tagot, tehát 298 tagot mutatott ki a társulat, az elnökség került választás alá, mely alkalommal az eddigiek közé alelnökül Kilényi Hugó miniszteri tanácsos lett megválasztva, a választmányba pedig mint új tagok Rampacher Pál és Telcs Ede kerültek bele. Az eddigi felügyelő bizottság pedig ifj. Walla Józseffel mint póttaggal lett kiegészítve. Mint-hogy pedig a múlt társulati évben államsegély iránti kérvényünk újból eredménytelen maradt, társulatunk fellendülését pedig saját helyiség nélkül nem várhattuk, több lelkes tagtársunk a közgyűlésen hozzájuk intézett felhívás folytán több évre kötelezte magát egy létesítendő társulati helyiség költségéhez bizonyos összeggel hozzájárulni, mely lépés azután döntő befolyású lett a helyiség kérdésében.

A következő társulati évben a tisztikart illetőleg nem volt változás.

II. Rákóczi Ferenc, a nagy fejedelem emlékének szentelte a társulat 1907. április 16-án rendezett hatodik felolvasó ülését, amelyen Rohde Tivadar, Bécsben élő tagtársunk által német nyelven írt és dr. Zimmermann Lajos által lefordított, kibővített és átdolgozott „II. Rákóczi Ferenc pénzei“ című értekezést olvasta fel Rampacher Pál, aki saját „II. Rákóczi Ferenc emlékérméi“ című tanulmányát is előadta. A felolvasó ülés értékét Thaly Kálmán, a Rákóczi-korszak ősz történetírójának felszólalása is emelte.

A társulat legsikerültebb kirándulása az 1907. május 20. és 21-én Rampacher Pál által rendezett kétnapos körmöcbányai kirándulás volt, amely nemcsak a résztvevő tagok száma tekintetében — részt vett 34 tag és 11 vendég — mondható sikerültnek, hanem a program érdekessége okából is kiemelkedett a többi kirándulások közül. Az első napon, május, 20-án Körmöcbánya szabad királyi és főbányaváros érem- és régiség-gyűjteményét tekintette meg a társulat, majd a város dísztermében hetedik felolvasó ülését tartotta igen nagy számban megjelent közönség jelenlétében, amelyen Rampacher Pál „A Belházy-gyűjtemény. Adalékok a körmöcbányai pénzverde történetéhez“ című tartalmas értekezését olvasta fel. Az első napot diszvacsora zárta le. Másnap, május 21-én, a társulat tagjai megtekintették az aranybányát, a pénzverdét és a hirneves Belházy-féle gyűjteményt, végül egy közös ebéden búcsúztak el a vendégszerető város megjelent előkelőségeitől.

Részint lelkes tagjainknak a közgyűlésen tett kötelező nyilatkozatai, részint az időközben megérkezett azon értesítés, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. kormány tiszteletbeli elnökünk, dr. Szivák Imre érvelése és hathatós közbenjárása által meggyőzve, részünkre 600 korona államsegélyt utalványozott ki, lehetővé tette a társulat saját helyiségének megteremtését, úgy hogy május 14-én már utolsó választmányi ülésünket tarthattuk a tudományos akadémiában. A társulat ugyanis május hó folyamán kibérelte a IV. ker., Kaplony-utca 7. számú háznak II. emelet, 13. számú kétszobás helyiségét és tagjaink áldozatkészsége folytán, nagyrészt ajándékok útján, részint pedig saját költségén bebútorozta. Már a június 13-án tartott választmányi ülésünket saját helyiségünkben tarthattuk. A közhasználatnak azonban csak július hó végén adhattuk át s azontúl ott tartjuk összejöveteleinket; vacsoráinkat pedig Katona Béla közelfekvő éttermében rendeztük. A társulat könyvtára és gyűjteménye is végre méltó elhelyezéshez jutott. A magyar nemzeti múzeum igazgatósága két üvegtetejű tárló szekrényt adott kölcsön társulatunknak és így alkalom és mód nyílt kiállításokat és bemutatásokat rendeznünk.

A főfémjelző és fémbeváltó hivataltól átvett kilenc lelet feldolgozás után azok jegyzéke a Numizmatikai Közlöny mellékleteként szétküldetvén, a társulati első éremvásár 1907. augusztus 15-étől november 28-áig rendeztetett. A kiválasztott jobb darabok ez utóbbi napon árvereztettek el. Ezen új intézményünket azonnal siker koronázta, mert az átvett 2938 éremből 1187 darabot vettek meg tagjaink fémértékben és néhány százalék kezelési költség fedezése mellett.

1907. december 4-én alapító tagjaink egyike, Dessewffy Sándor csanádi püspök halálozott el mély részvétünkre, miután előzőleg november 8-án Gerl Károly társulati tagsági érmünk vésője szenderült jobblétre. Az utóbbinak művészi hagyatékából Rampacher Pál buzgólkodása folytán társulati helyiségünkben kiállítást rendeztünk, mely december 8-án nyílt meg és két hétig volt nyitva és jól látogatva a társulaton kívül álló vendégek által is. A kiállításnak erkölcsi sikere mellett szép anyagi eredménye is volt, amennyiben 73 darab öntött és vert érmet, plasztelin művet és gipszmodellt adtunk el s tekintélyes összeget juttattunk a művész hátramaradottainak.

Ezen évben szerezte meg társulatunk a tagok részére azon kedvezményt, hogy a Corpus Nummorum Hungariae első és az akkor megjelent második kötetét, valamint az első kötet pótlékát mérsékelt áron engedte s engedi át folytatólag a tudományos akadémia a társulat tagjainak. Eddig 52 első és 102 második kötetet és pótlékot közvetítettünk így tagjaink megrendelésére.

Tudományos törekvéseink során itt kell felemlítenünk, hogy a társulat Gohl Ödön régebbi, még 1903. évben tett indítványa folytán elhatározta ez évben, hogy Weszerle hátrahagyott érmészeti tábláiból második kiadást rendez s ehhez el is nyerte a magyar nemzeti múzeum igazgatóságának engedélyét. Sajnos, a mű még ma sem jelenhetett meg, de képestáblái már készülnek s így a műnek legalább ezen része mielőbb megjelenik. A mű szövegrészének megjelenése, azok szerzőinek másoldalú nagy elfoglaltsága miatt, csak egy későbbi időpontban várható.

Ugyanezen évtől fogva társulatunk kölcsönös tagsági viszonyba lépett a Magyar Ipar-művészeti Társulattal.

Könyvtárunk gyarapítása céljából felkináltuk ez évben a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének, hogy megfelelő segély ellenében azt nyilvános szakkönyvtárrá alakítsuk, e kérelmünk azonban nem volt teljesíthető, ellenben a főfelügyelőség már előzőleg körlevélben felhívta az alája rendelt intézetek és múzeumok figyelmét társulatunkra, ami a tagok szaporítása szempontjából szép eredménnyel járt. Jó hatása volt ugyanezen szempontból a m. kir. belügyminiszter úr által másodízben 1017/II.—1908. szám alatt kibocsátott leiratának, melyben a törvényhatóságokat hívta fel társulatunk támogatására. Minthogy pedig ez év folyamán új felhívást küldöttünk szét az érdekelteknek, kiemelve abban elsősorban a társulat helyiségével összekapcsolt előnyöket, a tagok száma tekintélyes gyarapodást mutat fel.

Az 1908. március 26 án tartott közgyűlésen 36 alapító és 307 rendes tagunk, összesen tehát 343 tagunk volt. Részint a tagok száma, részint pedig a Numizmatikai Közlönyt illetőleg kötött és megszorított csereviszonyok miatt a közlöny példányszámát ezen VIII. évfolyamtól kezdve fel kellett emelnünk 400-ról 450-re. A közgyűlésen a választmányba új tagként Mihalik József, a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének előadója jutott. Ugyanezen közgyűlés utasította a választmányt, hogy a befizetett alapítványokat értékpapírokba fektesse be s felhatalmazást adott a társulat növekvő adminisztrációjára való tekintettel, hogy annak megkönnyítésére segédtisztségek szerveztessenek. Ezen felhatalmazás alapján a választmány egyelőre egy másodtitkári és egy másodkönyvtárosi tisztséget szervezett s az előbbi Rampacher Pál, utóbbit Schulek Alfréd doktorral töltötte be egy-egy évre. A társulat tisztikarában egyébként változás nem állott be.

A saját helyiséggel járó előnyöket kihasználva, a társulat kebelén Nuber Károly alapító tagtársunk „Itáliai és különösen római nehéz érc (aes grave) érmeiből” egy érdekes

bemutatást rendezett, amelyet 1908. április 30-án szakszerű kíséző magyarázattal nyitott meg. A kiállítás egyébként élénk látogatottságnak örvendett május 14-én történt bezárásáig.

Ez év tavaszán és nyarán a társulat résztvett a Numizmatikai Közlöny eddig megjelent kötetei kiállításával a londoni magyar kiállítás tanügyi csoportjában, melyért arany éremről szóló diplomát nyert el; magát az érmet aranyozott bronz példányban szereztük meg.

Július 24-én váratlanul érte a társulatot azon csapás, hogy ügybuzgó és fiatal választmányi tagját, Halász Gábort a halál elragadta soraiból. Igaz részvét kísérte elhalálozását.

A kincstár tulajdonába jutott éremleletek közül ez évben 25-öt vettünk át és azokat feldolgozva és katalogizálva mint társulati második éremvásárt 1908. november 9-től december 9-ig bocsátottuk tagjaink rendelkezésére, míg a kiválasztott jobb darabok december 10-én árvereztettek el. Az átvett 10.357 éremből 2696 érem kelt el, ami elég szép eredmény.

Az éremverés szépművészeti részét ez évben egy új intézménnyel gazdagítottuk, amennyiben Rampacher Pál másodtitkárunk kezdeményezése és rendezése mellett helyiségünkben magyar éremművészek műveiből állandó kiállítást tartunk fenn annak 1908. november 26-án történt megnyitása óta. Eddig 111 érmet és plakettet adtunk ily módon el s juttattunk ezek vételára fejében 1459 koronát a művészeknek.

Ugyanezen évben verettük ki a mult évben rendezett körmoebányai kirándulásunk emlékezetére vert s Telcs Ede művészetét dicséző érmünket. Ki kell emelnünk, hogy a művész díjtalanul végezte részünkre a művészi munkát. Ezen éremből 31 ezüst és 45 bronzpéldányt verettünk ki s adtunk el egy bronzpéldány hiján.

Társulatunk közbenjárására Pozsony városa megrendelte és anyagilag támogatta Berán Lajos tagtársunkat egy Fadrusz János-érem létesítésében. Mi magunk is 7 ezüst és 15 bronzpéldányt helyeztünk el. A kezdeményezés és keresztülvitel ez ügyben is Rampacher Pál másodtitkár érdeme volt.

Végül a Finály Henrik emlékére fiai által veretett és Veres Zoltánné Kozma Erzsébet által mintázott érmet is propagáltuk tagjaink és érdeklődők között szép eredménnyel, amennyiben 6 ezüst és 31 bronzpéldány eladását közvetítettük.

A közgyűlés határozata alapján társulatunknak eddig a Magyar Törlesztési Bankban őrzött alaptőkéjét értékpapirokba fektettük és 1908. május 22-től a Magyar Földhitelintézetnél helyeztük letétbe, amit annál is inkább nyugodtan tehettünk, mert az 1908. évre is elnyertük a 600 korona államsegélyt.

Fel kell említenünk még, hogy 1909. június 14-ki választmányi ülésünkön meghoztuk könyvtárunk használatának szabályzatát.

Az 1909. március 25-ki közgyűlésen tagjaink száma 363 volt és pedig 39 alapító és 324 rendes tag. Mint új választmányi tagok Dessewffy Miklós gróf, Kiss Zoltán és Szentgáli Károly jutottak a választmányba. A tisztkarban pedig az a változás állott be, hogy Varga Béla helyett Kiss Zoltán lett a társulat jegyzője, Schulek Alfréd dr. helyett pedig Szentgáli Károly lett másodkönyvtáros.

Az ezt követő társulati év igen csendes volt s a társulat vezetői inkább csak arra törekedtek, hogy a már meglevő intézményeket megerősítsék és a társulatot ezzel konszolidálják. Ehhez hozzájárult, hogy az 1909. évre is megkaptuk a 600 korona államsegélyt, amely vagyoni egyensúlyunkat volt hivatva fentartani.

Új intézményünk csak a másodtitkárunk által kezdeményezett és tagjaink duplum és felesleges éremanyagából rendezett társulati éremárverés volt, melyből ezen társulati évben kettőt rendeztünk, 1909. június 3-án az első, melyen 105 érem kelt el 415 korona 50 fillér áron, 1910. február 24-én a második, amelyen 174 érem adatott el 690 korona 20 fillér áron. A nyomdai úton előállított jegyzék költségeit az összforgalom után szedett 10% jutalék fedezte.

Ez évben jelent meg először az akkor t. i. IX. évfolyamában már 500 példányban kiadott Numizmatikai Közlönyben (IX. évf. 1. füzet) a Numizmatikai Adattár, amely Jeszenszky Géza tagtársunknak az 1908. évi közgyűlésen elfogadott indítványa folytán létesült, bár

szabályzata csak az 1909. évi június hó 16-ki választmányi ülésen állapítottatott meg. Ebben numizmatikai, pénztörténeti és metrologiai érdekű eredeti adatokat, feljegyzéseket és okiratokat publikálunk s ezekből gyűjteményt létesítünk, megmentvén azokat a feledés veszélyétől. Sajnos, anyagi okokból ezen közleményünk ezideig csak rendszertelenül jelent meg, a jövőben azonban több súlyt fogunk fordítani megjelenésére.

Ki kell emelnünk társulati életünk során lelkes szerkesztőnk Gohl Ödön tiszteletére 1910. január 27-én tartott vacsoránkat, melyet az alkalommal rendeztünk, hogy szerkesztőnk a kolozsvári tudomány egyetem tiszteletbeli bölcsész doktori címmel tüntette ki.

Az érmészet szépművészeti részét állandó kiállításunk mellett az Erdélyi Múzeum-Egylet jubiláris plakettjének propagálásával vittük előbbre. Főképp állandó kiállításunk által helyiségünkben összehalmozott értékek folytán kellett helyiségünket ez időtől fogva tűz és betöréses lopás ellen biztosítanunk.

Tudományos működésünk során kell kiemelnünk, hogy ez évben a Mosonmegyei Történelmi és Régészeti Egyesület egész éremgyűjteményét mi határoztuk meg s ebben Szentgáli Károly másodkönyvtárosunk buzgólkodott leginkább.

Az 1910. március 31-ki közgyűlésünkön társulatunk 375 tagot számlált, közte 39 alapító és 336 rendes tagot. Az elnökség, a választmány egy része s a felügyelő bizottság választás alá kerülven, a régi maradt, szintűgy a tisztikarban sem történt ez évben változás.

Társulatunk tizedik évét egy érdekes bemutatással kezdte meg, amennyiben Walla József kereskedelmi tanácsos úr, alapító tagunk mutatta be immár másodszor, saját vendégszerető otthonában a tetemesen megsaporodott becses éremgyűjteményét 1910. április 24-én.

Társulatunkat ez évben június 26-án a Bruxellesben „Congrès international de numismatique et de l'art de la médaille contemporaine” néven rendezett nemzetközi numizmatikai kongresszuson dr. Gohl Ödön szerkesztőnk méltón képviselte s adta át társulatunk üdvözlét a kongresszus elnökségének.

A főfémjelző és fémbeváltó hivataltól még egy mult évi pénzügyminiszeri engedély folytán biztosítékmentesen kapjuk letétbe a leleteket s ez évben nyolc leletet bocsátottunk a társulati harmadik éremvásárban tagjaink rendelkezésére. Az 1910. június 20-tól szeptember 16-áig rendezett ezen éremvásárban 4260 éremből eladtunk 752 érmet.

A tagok duplumaiból 1910. december 9-én és 10-én rendeztük a társulati harmadik éremárverést, melyen 440 érem kelt el 1799 korona 50 fillér tekintélyes áron.

Miután a fellendülő társulati élet és főképpen könyvtárunk és egyéb helyet igénylő intézményeink (állandó kiállítás, éremárverés) folytán társulati helyiségeink szűkeknek bizonyultak, örömmel ragadtuk meg az alkalmat, midőn Walla József, kereskedelmi tanácsos úr, alapító tagunk felkínálta, hogy VIII. Csepreghy utca 4. számú házában a II. emeleti 15. számú lakást nagy költséggel és áldozatok árán átalakíttatja számunkra s tényleg 1910. augusztus 1-je óta társulatunk helyiségeit oda helyezte át s most már a társulathoz méltó keretben rendezhetjük itt közgyűléseinket, felolvasásainkat és bemutatásainkat is. Vacsoráit a társulat ez idő óta a Frenreisz István-féle József-körúti étterem külön helyiségében rendezi. Hálánkat Walla József alapító tagunkkal szemben október 27-én rendezett vacsorán igyekeztünk leróni, bár így is érezzük, hogy adósai vagyunk.

Az 1910. augusztus 27-én Vay Béla báró alapító tagunk, a numizmatika lelkes barátja, halálozott el tisztelőinek s így társulatunknak is mély részvéte mellett.

A társulat tudományos eredményei során rá kell mutatnunk a mindinkább terjedelmesebb és becsesebb tartalommal megjelenő Numizmatikai Közöny IX. évfolyamának utolsó füzeté mellett mellett külön mellékletre: „Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei” című, 18 képes táblával díszített és szerkesztőnk hivatott tollából eredő magyarázatokkal ellátott műre, melyet minden tagunk a gróf úr ajándékaaképpen kapott meg.

Az 1910. év végén, december 29-én, ünnepeltük meg Leszih Andor tagtársunk indítványára 100 éves évfordulóját ama nagyfontosságú eseménynek, hogy gróf Széchenyi

Ferenc hírneves éremgyűjteményét a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta s ezzel megvetette a gyűjtemény nagyságának alapját. Az ünnepély a társulat helyiségében rendezett VIII. felolvasó ülés keretében folyt le, melyen dr. Harsányi Pál, a magyar nemzeti múzeum segédőre olvasta fel „A magyar nemzeti múzeum 100 éves éremtára” című tartalmas és érdekes adatokat tartalmazó értekezését.

Az érmészet szépművészeti részével szemben elvállalt kötelezettségünknek ez évben úgy tettünk eleget, hogy az állandó éremkiállítás mellett propagandát csináltunk a Joannovics György emlékére vert plakettnek s hogy társulatunk 10 éves fennállását egy Szentgáli Károly által antik motívumok alapul vételével tervezett és Exner Károly által vésett zseppel örmösítettük meg.

Nem hallgathatjuk el, hogy az 1910-ik évben nehéz anyagi helyzettel kellett megküzdenünk, mert tartalékaink kiapadtak s államsegélyünket csak 400 koronában folyósította a vallás- és közoktatási m. kir. kormány. Örömmel jelenthetjük azonban azt a hírt, hogy a folyó 1911. évre dr. Szivák Imre tiszteletbeli elnökünk hathatós közbenjárására államsegélyünk összege 1000 koronára emeltetett fel s midőn a mai közgyűlésünkkel 42 alapító és 339 rendes taggal, összesen tehát 381 taggal átlépünk a társulat fennállásának második évtizedébe, azt legalább anyagi gondoktól menten tehetjük.

Ez a vázlata társulatunk 10 éves történetének, melyből megállapítható, hogy a mostoha viszonyokat tekintve, amelyekben a társulat működését elkezdette és folytatta, sokat, bár még mindig nem eleget produkált. Megtörte mindenestre a közömbösség jegét, amely a magyar társadalmat elzárta az ily tudományos törekvések elől, összegyűjtött egy lelkes sereget, amely teljes önzetlenséggel szolgálja a társulat kitűzött céljait, de a nagyközönség közönye még nincsen leküzdve, ez még a jövő évek feladata lesz. Ha ez sikerülni fog, akkor érte csak el a társulat a célját, mert csak akkor lesz virágzó házáinkban a tudományos alapokon művelt numizmatika.

Dr. Zimmermann Lajos,
társulati titkár.

Barbár aranypénzeink.

A hazai leletekben előforduló barbár aranypénzekkel, a maguk összességében és barbár népeink aranypénzverésének kérdésével tüzetesen még senki sem foglalkozott. A kutatások mai stádiumában e pénzek összeírása már kötelességszámba megy, barbárjaink aranypénzverésének kérdését pedig már annyiból is hasznos lesz bolygatni, mert csak ez úton remélhetjük a még fennálló homályok mielőbbi felderítését és az idevágó ismeretek kiegészítődését.

E tanulmány közzétételével másodsorban egy másik célt is kívántam szolgálni. Ugyanis már a Num. Közlöny megalapításakor előttem lebegett az a cél, melyet később, az Adattár eszméjének felmerülése után, bizonyos specifikálással ki is mondtunk, hogy t. i. a Közlöny, illetve az Adattár, a lehetőséghez képest minél teljesebb tárháza legyen a hazai érmészetre vonatkozó mindazon tudnivalóknak, adatoknak, amelyek akár régebben, akár újabban máshol tétettek közzé. Az igen fontos jándorfi, nagybisztereczi és nádasdi barbár éremleletekre nézve a Num. Közlöny olvasói eddig más forrásokra voltak utalva: szükséges volt tehát, hogy ezeket a Num. Közlönyben is tárgyaljuk¹ és e szükségletnek a jelen közlemény keretében igen alkalomszerűen tehetek eleget.

* * *

¹ Az Arch. Értesítőben régebben megjelent idevágó közleményeim illusztrálására szolgáló dúcok szíves kölcsönzéseért e folyóirat szerkesztőségének ezennel meleg köszönetemet nyilvánítom. Szerk.

Az ókori barbár népeket a pénz használatára a görög kultúrával való közvetlen vagy közvetett érintkezésük vitte rá, oly módon, illetve oly előzmények után, hogy előbb valamely közeleső, avagy tengeri kereskedést űző távolibb pénzverő görög államnak, illetve városnak némely pénzeit kereskedelmük (sőt olykor hadviselésük) révén megismerték, azokat a külső, majd a belső forgalomban is elfogadták, megkedvelték és (nagyreszt úgy tipológiai, mint metrologiai értelemben vett) pénztípusul elfogadván, utóbb maguk is utánózni kezdték, majd pedig a pénzverés intézményét a szomszédos barbár népekkel is megismertették. Így a valutafém megválasztásának természetes belső indítékain, úgymint: a nép, illetve az állami hatóság birtokában levő különböző fémkincsek viszonylagos mennyiségén, a bányáuzemet és az aranymosást illető viszonyokon kívül a velük kereskedelmi összeköttetésben álló népek régebbi pénzverésének valutája is erősen befolyásolta őket saját új pénzverésük fémanyagának megválasztásában.

Az ókori barbár népek pénzei közül legismertebbek a galliai, a felső Duna vidékén s a mi hazánk területén települt törzsek pénzei, míg ezekkel szemben a déloroszországi s a balkánfélszigeti barbárok pénzei s a kisázsiai galaták veretei kevésbé mentek át a köztudatba. Mindhárom előbb nevezett területen úgy arany, mint ezüst barbárpénzek fordulnak elő a leletben, ami pedig az aranypénzeket illeti, — mert e cikkben ezekről kívánunk szólni, — azt látjuk, hogy míg Galliában a tarentumi aranypénzeket kívül főképpen és túlnyomóan macedoniai II. Fülöp aranypénzeinek típusát és eleinte megközelítően a pénzlabját is¹ utánózták, addig a Bajorország, Cseh- és Morvaország, Ausztria és hazánk dunántúli meg északi vidékein előfordult barbár aranypénzleletek körében sok szórványos jelenség arra mutat, hogy e nagy terület különböző vidékein létesült barbár aranypénzverés eredetileg a macedoniai III. Sándor-típusú aranypénzeknek² befolyása alatt állt. E véleményt, másoktól függetlenül, a következő adatokra alapítottam: 1. Horvátországban több helyen lelték Alexandros-típusú aranyak barbár utánzatait. (L. a zágrábi múzeumban az 538—539. sz. példányok.) 2. Csehországban az Alexandros-típusú aranypénzek barbár utánzatainak több válfaja fordul elő leletekben (L. Coll. Windischgrätz II. t. 2876. sz. (8'45 gr.) V. ö. ezzel a mellékelt 1. ábránkon bemutatott 8'58 gr. súlyú aranypénzt, (Num.

1. ábra.

Közlöny V. 104. l.) mely a Delhaes-gyűjteményből került a magyar nemzeti múzeumba és az előbbivel igen rokon stílú, továbbá egy más válfajú példány a m. n. múzeumban Csehországból, melynek előlapján vonalkörben kisebb Pallas-fej látható.) 3. Morvaországban (Mährisch-Blumenau) 1887-ben 50—60 db. 8'45—8'25 gr. súlyú Alexandros-típusú barbár aranypénzt lelték. (Antiqua, 1887, 36. l.) 4. Esetleg ide vonhatók a Muret (és De la Tour) 9474—9479. sz. raetiai barbár utánzatok, továbbá a karlsruhei múzeumnak De la Tour 9376. sz.-hoz (Germani) és Forrer 359. sz.-hoz rokon (5'76 gr.) példánya; ezekkel viszont analog egy „a lengyel határról» eredő példány (Dessewffy-gyűjtemény), mely lelőhely e csoportnak a nyugat-európai barbárpénzekhez csatolása ellen szól. 5. Az Alexandros-

¹ Pl. Muret 3614. sz. 8'38 gr., 3618. sz. 8'35 gr. (Arverni), 4837. sz. 8'35 gr. (Aedui), 6410. sz. 8'35 gr. (Aremorici) stb.

² Minthogy III. Sándor aranypénzeinek típusait hosszú időn át változatlanul tovább használták utódai, az egyedül változott neveket pedig a barbár utánzatokról nem igen lehet megállapítani, — nem beszélhetek itt Alexandros aranyairól, hanem csakis alexandros-típusú aranyokról.

típusú aranystatereknek rendkívül korcs utánzatai, melyek mindkét lapján csak enyhe domborodások láthatók, súlyuk azonban 8 gr.-on felül van, szintén a tárgyalt területen otthonosak. Egy példányt Üzbégén (Nyitra m), másikat Alsó-Kubinban leltek, harmadikat Bécsből szerzett a m. n. múzeum, a negyedik bizonytalan lelőhelyről a m. n. múzeum régibb szerzeményei közt található. 6. Az úgynevezett Ciecín-, vagy pallasfejes aranyak eredeti hazája Kenner szerint a Bécs és Znaim közti területen van. Magyarországból 3 példányt (2 a Dunántúlból) ismerek. Ezeknek előlapja az Alexandros-féle Pallasfejet utánozza. — Mint többé-kevésbé valószínű típusmagyarázatra, illetve következtetésekre alapított, egyelőre csak puszta feltevéseket, csatlom ide a két következő pontot: 7. A nádasdi és a velük teljesen azonos podmokli aranyak némely kagylótípusú és bizonytalan típusú fajtájának (7—10. faj) előlapján a kúp- és főképpen a harangalakú domborulat némi valószínűséggel az Alexandros-típusú aranyak sisakos Pallasfejének elkorcsosulására magyarázható. (Hasonlóképpen a bajor- és csehországi szivárványtálak előlapjai közül némelyek esetleg szintén a sisakos Pallasfej elkorcsosulásából s a félreértett, vagy már egészen felismerhetetlenné korcsosult éremképeknek szubjektív értelmezésen alapuló új típusokká való rekonstruálásából magyarázhatók. Ilyenek: a Streber I. csoport 1—2. sz. érme előlapja, aztán a II. csoport madárfejes típusa és a IV. csoport lírás előlapja.) 8. A nagybisztreczi lapátalakú pénzek madárfejes típusát Blanchet (Traité, p. 460) az Alexandros-féle Pallasfejjel magyarázza. Az említett Streber-féle I. csoportbeli érmeket Forrer (485. kép) egy balfelé tekintő arcból származtatja. Ugyanő (225. l.) a nyugati szivárványtálakat a Philippos-, a keletieket az Alexandros-típusból származtatja és (214. l.) a cseh- és németországi szivárványtálakat az Alexandros-féle Pallasfejből vezeti le.

A fenti 1.—6. pontban összeállított adataim, a 7. pontban előadott feltevések s a 8. pontban felsorolt idegen vélemények, mind együttvéve annak bizonyítására szolgálnak, hogy a felsődunavidéki barbár aranypénzverés az Alexandros-típusú macedoniai staterek utánzásával kezdődött s a szivárványtálak egy részének típusai talán e klasszikus mintaképek többé-kevésbé elkorcsosulásából, aztán részben a félreértett, illetve meg nem értett korcs típusoknak önkényes értelmezésén és szubjektív benyomásokon alapuló továbbképzéséből, új, immár autoktón jellegű éremképekké való átformálásából keletkeztek, az eredeti súly fokozatos leszállítása mellett.

Az Alexandros-típusnak a középeurópai barbár aranypénzverésre való befolyása, szemben a nyugaton uralkodó Philippos-féle aranypénztípussal, talán abban leli magyarázatát, hogy a dunavidéki törzsek a déli és keleti irányú kelta vándorlások következtében csak későbbben helyezkedtek el s a görög világgal való kereskedelmi kapcsolataik később létesültek, mint a nyugati gallokéi, úgy hogy míg Galliában az Alexandros-típus a Philippos-féle aranypénztípusnak már megalapított befolyásával nem bírt megküzdeni, addig itt a Dunánál későbbben is könnyen foglalhatott teret, valószínűleg az időközben hatalmassá vált és aranyban dús boiohaemumi bój állam kapcsán és — esetleg ennek révén — terjeszkedett aztán a Dunavölgyén át tovább nyugat, majd pedig északnyugat felé. — Ámde az Alexandros-típusú aranystaterek alapján kialakult felső dunavidéki barbár aranypénzverés, amint látni fogjuk, eredetileg nem terjedt ki hazánk mai területére, sőt amikor e pénzrendszer legkeletibb kisugárzásai a Biatec-féle aranyak (és esetleg a nagybisztreczi pénzek) alakjában hazánk nyugati (illetve északi) széléig eljutottak, ez egyszersmind egybeesik ezen itt tárgyalt barbár aranypénzverés végső időszakával és annak úgy metrologiai tekintetben (6·5, illetve 5·3 gr.), mint tipológiai értelemben (nacionalizált felirat) utolsó stádiumával.

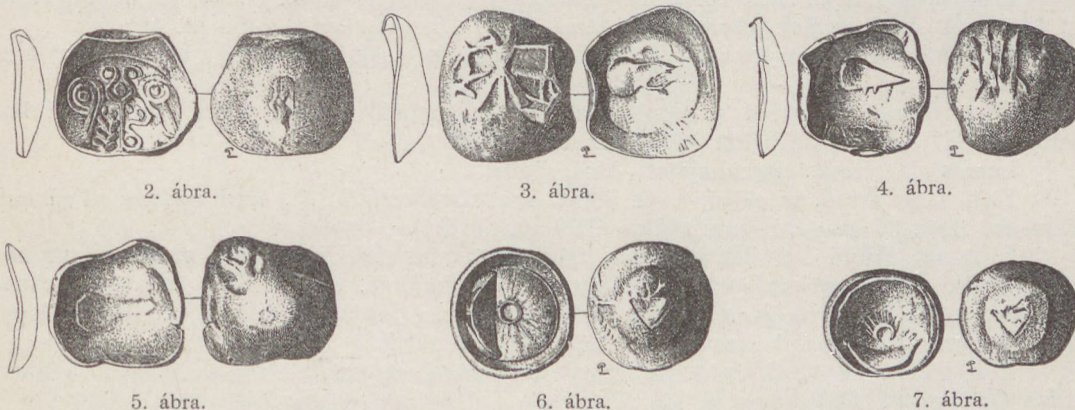
Hogy mi okozta a dunavidéki aranypénzverés megszűnését: vajjon a harcok, a népek s a forgalom eltolódásai, gazdasági zavarok és átalakulások, a bányázás s az aranymosás hanyatlása, vagy már a római uralom befolyása, illetve beköszöntése, annak most és itt utánajárni hosszadalmas lenne. Ellenben közelebbről érdekel minket azon kérdés, hogy mennyiben terjedt ki ezen aranypénzverés vagy legalább ezen aranypénzek

forgalma a Kr. e. 3.—1. századok folyamán hazánk mai területére, továbbá, hogy amennyiben ez utóbbi terület valutája különbözött a felső Dunavidék valutájától, mily valószínű körülményeket sorolhatunk fel e differenciálódás létrejöttének okaiul.

Hogy e kérdésekre valamelyes feleletet adhassunk, előbb a leleteken kell szemlét tartanunk, aztán pedig a lelt érmei csoportosítása alapján megkísérjük leszűrí a eredményeket a felsorolt adatokból.

A) A nagybisztereczi lelet.¹

Az alább leírandó arany- és ezüstpénzeket 1879 június 23-án találta ifj. Kubinyi Miklós Árva megyében, a Nagybiszterecztől északnyugatra, mintegy egy km.-nyire fekvő Trnini nevű sziklacsúcs alatt, ásatás alkalmával, pár cm.-nyire a földszíne alatt. A tizenegy arany- és hat ezüstpénzen kívül egy 39 cm. átm. és 14 cm. vastag homorú őrlőkő és egy kerekded aranyékszer is került elő. Ez utóbbi szélében megnyujtott gyűrűhöz hasonló alakú, amelynek külső oldalát pikkelyszerű aranylevelek szegélyzik.

I. Lapátalakú pénzek.

1. (2. ábra.) A homorú előlapon a mintegy 16·5 mm. átmérőjű verőtő területének megfelelő kerek mezőben jobbfelé fordított babérmagányos fejnek stilizált és egyes különálló díszítőelemekre széttagolt ábrázolása. (Ezen különálló, egymás mellé sorolt elemek, balról jobbfelé haladó sorrendben, kampósvégű augurbot (lituus), babérlevélfüzér, druidasceptrum (vagy caduceus), kígyó és nyélen ülő, középponttal ellátott kör (patra?), avagy a gall pénzekben is szokásos, de ezúttal a rendestől elütően stilizált emberi szem ábrázolásához hasonlítanak.)

Rev. Középen háromágú, lobogó lángocskához hasonló, kisméretű kép a domború mezőben.

Lapátalakúan szélesedő érem, melynek felső keskenyebb széle a domború oldal felé vissza van hajtván és erre rászorítva.

Elég sárgászínű, természetes ezüsttartalmú arany (elektron). Átm. 17 és 19 mm., súlya 5·94 gr. (1 db.)

2. (3. ábra.) A domború előlapon valószínűen balfelé haladó Pallas Promakhost ábrázoló, merev vonalakból összerótt durva éremkép.

¹ L. Arch. Értesítő XX. (1900) 224—241. I. — Castellane et Blanchet: Congrès international de numismatique réuni à Paris en 1900, procès verbaux et mémoires, p. 90—98.

Rev. A homorú hátlap közepén a mintegy 13·5 mm. átmérőjű verőtő kerekiségének megfelelő kerek mezőben jobbfelé fordított, nyitott száju madárfejhez hasonló durva éremkép.

Lapátalakú érem. Keskenyebb oldalának széle a homorú oldalra erősen rá van hajtva, de nincs rászorítva. Az előlapi éremkép keresztben áll a lapka alakjának szimmetriájához képest.

Kissé zöldes-sárgaszínű, halványabb elektron. Átm. 18 és 19 mm., súlya 5·44 gr. (1 db.)

3. (4. ábra.) Domború előlapján négy, egymásfelé közeledő szabálytalan vonal; a szélsők, úgy látszik, szétágazódnak.

Rev. Mintegy 15 mm. átm. verőtő területének megfelelő hiányos körvonalú mezőben, jobbfelé fordított, hátul lekerekített ékhez hasonló alakú madárfej (?) zárt csőrrel, alsó szélén két kis peccel.

Lapátalakú érem; keskenyebb oldalának széle a homorú oldalra rá van hajtva, de nincs rászorítva. Az előlapi kép keresztben áll a lapka alakjának szimmetriájához képest.

Elég sárga színű, természetes ezüsttartalmú arany (elektron). (Látszólag megegyezik az 1. s a 4. és 5. érmek anyagával.) Átm. 17 és 18 mm., súlya 5·50 gr. (1 db.)

4. Domború lapján éremkép nem látszik, csupán csak (esetleg) egy kör nyomai észlelhetők.

Rev. Homorú lapján a 2. sz. érmen levőhöz hasonló nyitott csőrű „madárfej“ látható, a „fej“ hátsó részén két kis peccel.

Lapátalakú érem, visszahajlított felső széllel.

Elég sárga színű, az előző 1. és 3. sz. s a következő 5. sz. érem anyagával egyező elektron. Átm. 17 és 18·5 mm., súlya 6·09 gr. (1 db.)

5. A két előbbi éremhez hasonló, úgy alak, mint típus dolgában, azonban egészen lapos. Felső széle derékszögben az előlap felé van hajlítva. Az éremkép (madárfej) tökéletlenebb, mint az előző érmeiken, a kis pecek sem fordulnak elő rajta. Másik lapja egészen sima. Lapátalakú érem, visszahajlított felső széllel.

Elég sárga, az 1., 3. és 4. sz. érmek anyagával egyező elektron. Átm. 17·5 mm., súlya 6·10 gr. (1 db.)

6. (5. ábra.) Domború előlapján semmiféle éremkép nem látszik.

Rev. A homorú hátlapon, a mintegy 15 mm. átmérőjű verőtő kerekiségének megfelelő, hiányos körvonalú mezőben jobbfelé fordított zárt csőrű „madárfej“, mely nagyobb méretű és más alakú, mint az előző érmeiken levő. Pecek nincsenek rajta.

Szabálytalan alakú, azonban határozottan lapátalakú érem. Széle nincsen visszahajlítva.

Vörhenyes színű, (tehát az előbbiekenél nagyobb réztartalmú) arany. Átm. 18·5—17 mm., súlya 5·15 gr.

Az 1—6. sz. lapátalakú pénzek átlagos súlya 5·703 gr.

II. Kagylótípusú pénzek.

7. (6. ábra.) Kevésbé homorú karakterű előlapján az ismert kagylótípus durva és szabálytalan kivitelű változata. A félholdalakú emelkedés nem kerekdeden domború, hanem meredeken lefutó oldalú fensík, a sugaraknak pedig csak gyöngye nyomai láthatók. Jellemző, hogy a központi mélyedést keskeny, de erősen kiemelkedő gyűrűszerű karika veszi körül és hogy az éremkép szélén kis barázda fut körül, melyből az kiemelkedni látszik.

Rev. Domború hátlapjának közepén többé-kevésbé kerekded, laposabb tér van és ezen téren homorúan benyomott háromszögletes (szívalakú) idom van, sajátságos alakú elágazások és vonalak között.

Halvány arany, átm. 16·5—17 mm., súlya 5·43 gr.

8. Az előbbi érem változata, lényegtelen különbségekkel.

Halvány arany, átm. 16·5—17 mm., súlya 5·37 gr.

9. Teljesen azonos a 8. sz. éremmel.

Halvány arany, átm. 16·5 mm., súlya 5·32 gr.

10. Az előbbiek bélyegváltozata, igen csekély eltérésekkel a homorú előlapon.

Halvány arany, átm. 17 mm., súlya 5·20 gr.

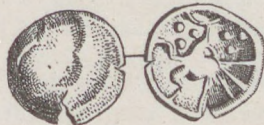
11. (7. ábra.) Kagylótípusú érem, hasonló a 7. sz. éremhez, hanem a félholdalakú domborodás belső oldala erősebben ki van kanyarítva, a központi mélyedést környező gyűrű körül pedig erősebb kivitelű, de nem koncentrikus, hanem rézsutosan felfelé irányuló rövid sugarak láthatók.

Rev. Általában a 7. sz. érem hátlapjához hasonló, de attól a részletekben különbözik.

Halvány arany, átm. 14—15 mm., súlya 5·39 gr.

A 7—11. sz. kagylótípusú pénzek átlagos súlya 5·342 gr.

Jegyzet: A fent leírt 1—11. sz. arany (elektron) pénzekkel együtt talált cotinus ezüstpénzek képeit és leírásukat a Num. Közlöny III. k. 4.—5. lapjain (1.—5. ábrák) tettem közzé. Ezeken kívül az itt bemutatott kis ezüstpénznek (rev.: ló balfelé, sajátúgosan stilizált lábakkal, hat golyócska közt) 15 mm. átm. és 2·10 gr.

8 ábra.

súlyú példányait is lelték Nagybisztereczen. Ilyenfajta ezüst kispénzek Nógrád megyében, Lapujtőn fordultak elő nagyobb számban és különböző nagyságú változatokban.

B) A német-jándorfi (Jahrendorf) lelet.¹

A mosonmegyei Német-Jándorf község határában 1855. évi május hóban 101 vagy 102 Biatec-csoportbeli ezüstpénzt és 26, esetleg 27 db. aranypénzt találtak.² Ezek közül néhány darab feliratot viselt.

I. Felirat nélküli aranypénzfajok:

1. Sugaras kagylótípusú pénzek, hátlapjukon szabálytalan domborodáson emberi kézhez hasonló éremképpel (golyóból kiágazó öt sugár) s ez alatt még egy golyócska. (V. ö. Dessewffy-gyűjt. 122. sz. De la Tour 9449. sz.) Átm. 14—15·5 mm., súlyaik: 6·495, 6·51, 6·51, 6·521, 6·675 gr. (a m. n. múzeumban), 6·480, 6·510 (?) (a bécsi cs. k. éremtárban).

Analógiák: 1 db. 7·28 gr. Podmoklból (Csehország), Forrer, 389. ábra és 1 db. Stradonicból (Csehország), Forrer, 4. ábra.

¹ Kupido szerint (Egger's Num. Monatshefte II. 98—106. l.) egy- és kétféjes Biatec-, továbbá Devius- (Devil), Sobisovomarus-, Coisa-, Nonnos- (és Sonnon), Busumarus- (és Busu), Evoivrix- (talán aino-XIRV is) és Lavumarus-féle ezüstpénzek voltak a leletben. Ezeken kívül nevezetes a jahrendorfi egy példányból ismert Sonnon-féle közép nagyságú ezüstpénz (N. K. VIII. 103. l., c., — képe Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 13. sz.). L. még a leletről: Arch. Közlem. XIII. k. 7. l. (Pulszky), Num. Zeitschr. XXVII. 63. l. (Kenner) és Seidl: Beitrage V. 65.

² A m. n. múzeum példányainak a jándorfi leletből való származása részben kétséges, amennyiben csak az 1857. évi rég. napló 6. tételének azon bejegyzésére voltam utalva, hogy Albrecht főhg rendeletére 8 arany, és 77 ezüstpénzt küldött Bécsből W. F. kir. tan., a lelőhelyül említett Parndorf később Jarndorfra (így!) helyesbített a naplóban. A bécsi cs. k. éremtár példányait 1900. évi feljegyzéseim alapján soroltam fel.

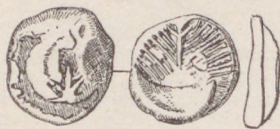
Bélyegváltózat: Négyujjas kézzel és két oldalt γ és c , 6.48 gr. (a bécsi cs. k. éremtárban).

2. Sugas kagylótípusú pénzek, hátlapjukon ovális mélyedéssel a szabálytalan domborodáson. Átm. 15—15.5 mm., 6.78 gr. (a m. n. múzeumban), 6.46 gr. (a bécsi cs. k. éremtárban).

Analógia: Dessewffy-gyűjt. 121. sz., lelhelye Németújvár (Vas m.), átm. 15.5 mm., súlya 6.73 gr.

3. Bélyegváltózat: A kagylótípus sugaraí fenyőágakhoz hasonlóan egy középső sugárnyaláb két oldalán ágaznak széjjel. 6.490 gr. (2 pld. a bécsi cs. k. éremtárban). Előlapjuk olyan, mint a 2. sz.

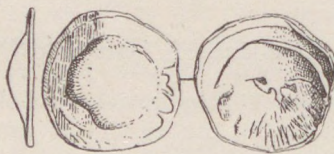
Analógia: Num. Közlöny II. k. 17. lap, av: v. ö. 3. faj, rev.: v. ö. 1. faj, lelhelye Moson- vagy Pozsonymegye, súlya 6.43 gr. (9. ábra.)

9. ábra.

4. Sugas kagylótípusú pénzek fenyőfaágakhoz hasonlóan szétágazó sugarakkal, hátlapjukon szabálytalan domborodással, azonban „kéz” vagy ovális mélyedés nélkül. Átm. 14—15 mm., súlyaik: 6.490, 6.470, 6.470 gr. (a bécsi cs. k. éremtárban).

Analógiák: Rendes sugarakkal, 7.05 gr., Forrer 65. ábra, továbbá 1 db. a Mátrahegységéből. N. K. III. 6. 1. 6.96 gr. (10. ábra.)

10. ábra.

5. Sugas kagylótípusú pénz, négyszögletes mélyedéssel a hátlapi domborodáson. Kenner szerint feles darabok. Átm. 14 mm. (Num. Zeitschr. XXVII. 83. l.) Súlya 3.080 gr.

6. Sugas kagylótípusú pénz, a kagylótípuson a félhold felett közepén erősebb sugárnyaláb, ennek két oldalán fenyőfaágak módjára szétágazó sugarakkal. Átm. 16—17 mm., súlya 2.995 gr.

7. Kagylótípus (?) sugarak nélkül (v. ö. a nádasdi 1. fajt), hátlapján szabálytalan domborodáson kis ékalakú nyom. Súlya 3.470 gr.

Mindhárom (5.—7. sz.) a bécsi cs. k. éremtárban.

8. Középen két ovális dudorodás egymás mellett, zeg-zugos vonalakkól alkotott keretben; a hátlapon változó, de szabálytalan domborodás. (V. ö. Num. Közlöny IX. 103. l. 11. ábra (változat). V. ö. De la Tour 9459. sz. V. ö. Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 10. sz., hanem felirat nélkül.) Kenner (i. h.) szerint $\frac{1}{3}$ -os darabok. Átm. 11—12 mm., súlyaik: 2.11, 2.125, 2.14, 2.25 és 2.355 gr. (a m. n. múzeumban), 2.120 gr. (a bécsi cs. k. éremtárban), 2.10 gr. (Windischgrätz-gyűjt. 2821. sz.) V. ö. alább a 23. ábrát.

Analógiák: 1 pld. állítólag Ó-Szőnyről 2.23 gr. NM. 1 db. Stradonicból a prágai múzeumban és 1 db. (2.22 gr.) bécsi múzeumban, 1 db. Podmoklból (prágai múzeum), 1 db. Podbabából (Prágánál) 2.30 gr. (Forrer 367. sz.), 1 db. Male Hradiskoról (Prossnitz-nél), (brünni múzeum). 1 db. Velem-sz.-vidről (l. alább).

9. Középen három befelé hajló, koncentrikus ívvonallal határolt mező. Két oldalról két-két sugár vonul az érem szélétől az említett ívvonalakig. A hátlapon szabálytalan domborodás. (Num. Közlöny IX. k. 103. 1. 7. ábra. V. ö. Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 11. sz., hanem felirat nélkül.) Átm. 8—10 mm., súlyaik: 0.75 gr. (a m. n. múzeumban), 0.810 gr. (a bécsi cs. k. éremtárban), 0.85 gr. (Windischgrätz-gyűjt. 2822. sz.)

Analógiákat l. alább a Velem-sz.-vidi leletnél. (24. ábra.)

II. Feliratos fajok.

11. ábra.

10. (11. ábra) Az 1. sz. érmekhez hasonló, hanem a hátlapon lefelé fordított emberi kézhez hasonló idom alatt BIATEC felirat a mezőben a szabálytalan domborodáson. Bizonytalan, hogy hány példány volt a leletben. Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 9. sz. Átm. circa 15—17 mm., súlyuk: 6.48 gr. (m. n. múzeum), 6.44 és 6.50 gr. (bécsi cs. k. éremtár), 6.45 gr. (Windischgrätz-gyűjt.)

Analógiák: a) De la Tour 10165. sz., „kéz“ nélkül (?) a hátlapon. Lelőhelyét nem nevezi meg, súlya 6.47 gr. (Bibl. Nat., Páris.) b) Parndorfban 1887-ben lelt példány, súlya 6.44 gr. (a bécsi cs. k. éremtárban).

11. A 7. sz. érmekhez hasonló, hanem a hátlapon BIAT felirattal a mezőben. Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 10. sz. Átm. 12 mm., súlyuk: 2.215 és 2.2 gr. (bécsi cs. k. éremtár). (V. ö. alább a 23. ábrát.)

12. A 8. sz. érmekhez hasonló, hanem a hátlapon BIA felirattal a mezőben. Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 11. sz. Átm. 8.5 mm., súlya 0.805 gr. (bécsi cs. k. éremtár). (V. ö. alább a 24. ábrát.)

C) A nádasdi aranypénzlelet.¹

Az 1889. év nyarán Nádasd (Rohrbach) sopronmegyei község határában, a vasút melletti Breitbauer-szántón, állítólag 12, 1, 6, 13 és 11 darabból álló szétszórta csoportokban tudtommal mindössze ² 43 barbár aranypénzt találtak. E leletnek egy részét (23 db.-ot) Kugler Alajos soproni levéltáros és múzeumi őr úr szíves közvetítése folytán a m. n. múzeum vásárolta meg, a többi darabok a soproni, verseczi és egyéb hazai múzeumokba kerültek.

Az itt együtt lelt pénzek anyaga igen szép élénk sárga arany.

Tipológiai szempontból két főcsoportot különböztethetünk meg köztük, úgymint I. az 1—7. ábrán bemutatott, 34 darabból álló csoportot, amelyeket, minthogy semmiféle határozott tárgy vagy díszítmény képét nem viselik, „bizonytalan“ vagy „jelentés nélküli“ típusúaknak neveztünk el, és II. a 8—11. ábrán bemutatott kagylótípusú éremcsoportot, amelyek ismét sugaras és sima kagylótípusúakra osztályozhatók.

¹ L. Arch. Értesítő XXII. (1902) 322—331. l. — Bulletin international de numismatique I. (1902) p. 3.—5.

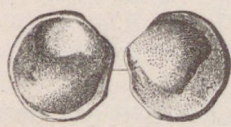
² Újabban Bella Lajos tanár úr Sopronból úgy értesített, hogy a nádasdi, illetve márcfalvi aranypénzlelet 64 db.-ból állt, később pedig további 25—30 db. került még elé szórványosan, a megyében.

I. Bizonytalan típusú pénzek.

Ezeknek felsorolásánál kizárólag az ábrákra kell szorítkoznunk. Megjegyezzük azonban, hogy egyik oldaluk rendszerint igen kevésbé domború, másik oldaluk pedig igen kevésbé homorú általános jelleggel bír.

1. faj vagy típus: (3 db.) 7·34, 7·50, 7·535 gr.; átlag 7·458 gr. (12. ábra.)
2. faj: (2 db.) 7·32, 7·45 gr.; átlag 7·385 gr. (13. ábra.)
3. faj: (3 db.) 7·35, 7·41, 7·54 gr.; átlag 7·433 gr. (14. ábra.)
4. faj: (1 db.) 7·54 gr. A m. n. múzeumban. (15. ábra)
5. faj: (3 db.) 7·355, 7·45, 7·845 gr.; átlag 7·550 gr. (16. ábra.)
6. faj: (14 db.) 7·27, 7·31, 7·39, 7·40, 7·41, 7·42, 7·475, 7·48, 7·49, 7·52, 7·55, 7·59, 7·60, 7·605 gr.; átlag 7·45 gr., ha pedig a két legkisebb, esetleg lekoptatott vagy körülvágott, egyszersmind legkönnyebb példánytól eltekintünk, a többi 12 db. átlagos súlya 7·494 gr. (17. ábra).
7. faj: (8 db.) 7·135, 7·31, 7·33, 7·36, 7·39, 7·395, 7·49, 7·56 gr.; átlag 7·371 gr. (18. ábra.)

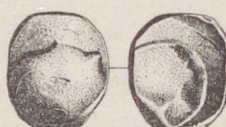
A 34 db. bizonytalan típusú érem összes súlya 253·090 gr.; átlag 7·443 gr.

12. ábra.

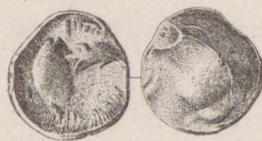
13. ábra.

14. ábra.

15. ábra.

16. ábra.

17. ábra.

18. ábra.

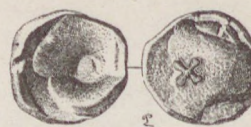
19. ábra.

20. ábra.

21. ábra.

22. ábra.

II. Kagylótípusú pénzek:

8. faj: (1 db.) 7·47 gr. Finom hosszúsugarú kagylótípus. A soproni múzeumban. (19. ábra.)

9. faj: (5 db.) 7·20, 7·23, 7·28, 7·32, 7·35 gr.; átlag 7·272 gr. Rövidsugarú kagylótípus. (20. ábra.)

10. faj: (2 db.) 7·29, 7·40 gr.; átlag 7·345 gr. Sugaratlan, sima kagylótípus. (21. ábra.)

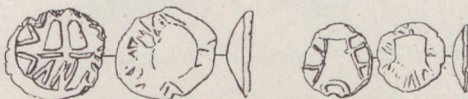
11. faj: (1 db.) 7·45 gr. Sugaratlan, sima kagylótípus; a tulsó, domború oldalon kis egyenszárú, gombos végű kereszttel. (22. ábra.) A m. n. múzeumban.

A 9 db. kagylótípusú érem összes súlya 65·99 gr., átlag 7·332 gr.

Az egész lelet (43 db.) összes súlya 319·080 gr.; átlag 7·424 gr. A legkönnyebbik darab 7·135 gr. (7. faj), a legsúlyosabbik darab 7·845 gr. súlyú (5. faj).

(Analógiák: Az 5., 7. és 9. faj egy-egy példánya, állítólag brassói (!) leletből, a bécsi cs. k. éremtárban. A 6. faj két példánya podmoki leletből (Csehország), Forrer R. gyűjteményében (Forrer, 2. és 388. ábra), 7·55 és 7·485 gr. A 10—11. fajhoz hasonló sugaratlan kagylótípusú érem, a tulsó lapon harangalakú domborodással (v. ö. a 8. sz. érmet), Male Hradiskoból, a brünni múzeumban. Itt említendő a Dessewffy-gyűjt. 123. sz., Nádasd vidékén lelt aranypénz is, átm. 15 mm., súlya 7·24 gr.)

D) Velem-szentvidi leletek.

23. ábra.

24. ábra.

A velemi nagy prehisztórikus telepen többféle barbárpénzt leltek. (Lásd N. K. V. 1—5. és IX. 102—103. l.) Aranypénzekből kétféle fordult elő itten.

1. (23. ábra) A német-jándorfí 7. faj (l. fentebb) változata. (1 db.) 12—13 mm., 2·23 gr. N. K. IX. 103. l. 11. ábra. NM.

2. A német-jándorfí 8. fajta (l. fentebb) (2 db.), 9 mm., 0·835 gr.; 9—9·5 mm., 0·84 gr. N. K. IX. 103. l. 7. ábra. NM.

E) Dessewffy-gyűjt. 125. sz. faj. (De la Tour 9471. sz., Blanchet 487. sz.)

Középen vonalakkól alakított félköralakú idom, vízszintes alsó részzsel. Kerületéből 7 sugárszerű vonal halad a lapka szélei felé. Lenn két sorba osztott hat pont. 8 mm., 0·88 gr. Lh. Vas megye. (Dessewffy-gyűjt. 125. sz. példány.) — Ismeretlen lelőhelyről: 9 mm., 0·815 gr. NM.

Analógiák: Stradonitzból (Csehország, 1877. évi lelet) 8—9 mm., 0·880 gr. a bécsi cs. k. múzeumban és 0·85 gr. Forrer R. gyűjt. (368. ábra.) Gross-Mezeritschből egy példány a brünni múzeumban. De la Tour 9475. sz. 0·95 gr. (Bibl. Nat.)

F) Pallasfejes (vagy CIECIN-) pénzek.

Eddig csak három Magyarországon lelt példányról van tudomásom:

25. ábra.

1. Harkai lelet (Sopron megye) (25. ábra) arany, 12·3 mm., 2·78 gr. Num. Közlöny V. k. 122. l.

2. Szegszárdi lelet, arany, 12 mm., 2·79 gr. Előbbinek bélyegváltozata, csinosabb előlappal. (Most a Dessewffy-gyűjt.-ben.)

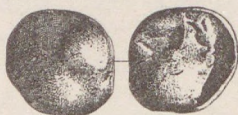
3. Buji lelet, arany, 10 mm., 1·61 gr. (Dessewffy 130. sz. példány.)

Analógiák: Dessewffy-gyűjt. 131—133. sz. (2·52, 0·84, 0·86 gr.) utóbbinak lelőhelye, Ladendorf (Ausztria). A m. n. múzeumban (8 mm., 1·05 gr.), De la Tour 9482—9492. sz., Muret 9480—9483, 9485—9492. sz. (0·95—1·02 gr. és 2·62—2·80 gr. közti súllyal.) Windischgrätz-gyűjt. 2777. sz. (18 mm., 0·86 gr. Lh. Podmoki, Csehország). Ugyanott 2785. sz.

(17 mm., 8·25 gr. Lh. Nechanitz, Csehország. Megjegyzni azonban, hogy Magyarországon is találtak ilyent — vagy csak hasonlót?). Forrer 362. sz. (1·02 gr. Ausztria), ugyanott 363. sz. (0·995 gr.), ugyanott 364. sz. (0·33 gr., Lindauból). 1 pld. Magdalenenburgból a klagenfurti múzeumban. — Egy bélelt aranypéldány, 0·56 gr., lh. Eggenburg (Ausztria), egy aranypéldány 8·3 gr. Prossnitzből (Morvaország), továbbá ismeretlen lelőhelyről 0·31, 0·33, 2·72 gr. és 2·72 gr. a bécsi cs. k. éremtárban. 1 pld. lh. Bécs (Stolzenthalgasse) a bécsi városi múzeumban.

Egyéb lelőhelyekről l. Monatsblatt III. k. 358. és 365—368. l. (Kenner Fr.), ahol 1·5 és 0·56 gr. súlyú példányokról is van szó.

G) Nagy Sándor aranypénzeinek teljesen eldurvult utánzatai.¹

26. ábra.

Ezen érmek (26. ábra) mindkét lapjukon lágy domborodásokat viselnek, amelyeket a meglevő példányokon sokáig lehetetlen volt közelebbről meghatározni. Csak nemrég jutott egy példány (Bécsből) a m. n. múzeum birtokába, amelyről és amelynek révén a többi példányokról és immár biztosan megállapíthattam, hogy mindkét lapjuk Nagy Sándor aranypénzeinek többnyire a felismerhetetlenségig degenerált utánzata. Két példány lelőhelyét ismerjük. Lh. Alsókubin (Árva m.) és Üzbég (Nyitra m.). Az üzbégi példány szép sárga arany, 15—16 mm., 8·05 gr. NM. Más két példány is van a m. n. múzeumban: 15—16 mm., 8·15 és 16 mm., 8—15 gr.

H) Lysimakhos aranypénzeinek barbár utánzatai.

E fajtából egy példányt Szászváros táján letek; ezt a Bruckental-múzeum őrzi Nagyszebenben. Más példány Tokajnál került elé. (Arch. Ért. r. f. II. 274. l.)

I) Legkisebb méretű aranypénzek.

A m. n. múzeum birtokában van néhány göröngyös felületű, egészen apró, úgy-szólván típus nélküli aranypénz, amelyeknek csak egyikén-másikán látható pár vonás és pont. Ilyenek a) 8 mm., 0·83 gr., b) 6—7·5 mm., 0·26 gr., c) 7 mm., 0·25 gr., d) 6—7·5 mm., 0·295 gr., rev. T alakú vonallal és pontokkal. Egy teljesen típus nélküli példány van a Dessewffy-gyűjteményben (126. sz.), 7 mm., 0·31 gr., ennek lelőhelye Iglo tája.

Analógiák: |= alakú vonásokkal a hátlapon: a) 7 mm., 0·31 gr., b) 6·5—7 mm., 0·303 gr., lh. Eggenburg, a bécsi cs. k. múzeumban, továbbá harántos vonallal s e felett pontokkal a hátlapon, 7 mm., 0·32 gr. Stradonitzből (Csehország) a bécsi cs. k. múzeumban.

J) Római császári aranypénzek barbár utánzatai.

E fajta érmek leginkább két nagyobb országrészben fordulnak elő leletekben, úgy-mint a régi Dáciában, különösen Erdélyben, másrészt a jazygek és egyéb szarmata népek által lakott Duna-Tisza közti vidéken.

¹ Lásd Arch. Értesítő XXI. k. 353 l. (ábra).

I. Dáciai leletek: 1. M. Aurelius aureusának utánzata. (1880. évi lelet.) Arch. Ért. új f. V. 408.1. — 2. Sponsianus feliratú, Kr. u. III. századi előlapi típusú 2 db. aranypénz. (1713-ban lelték Erdélyben. Bruckenthal-múzeum.) Cohen (2. kiad., V. 184.1.) moderneknek véli. — 3. Vadasdon (Marostorda m.) I. Constantinus solidusának utánzatát lelték.

27. ábra.

28. ábra.

29. ábra.

II. Jazygföldi leletek: 1. Hajóson (Pest m.) Maximinus Daza aureusának szarmata jellegű utánzata került elő (Arch. Közl. VII. 188.1. ábra). — 2. Constantinus I. és Constantinus iun. aranypénzének hibrid barbár utánzata (27. ábra) a m. n. múzeumban, Bács megyéből. (N. K. V. 91. 1. 2. sz.) — 3. Constantinus I. solidusának szarmata jellegű utánzata. (28. ábra.) (N. K. V. 91. 1. 1. sz.) — 4. Újvidéknél 1872-ben I. Constantinus solidusának barbár utánzatát lelték. (Arch. Ért. új f. V. 408.1.) — 5. Kiskunfélegyházán IV. századi római aranypénz barbár utánzatát lelték 1910-ben. — 6. Kecskeméten is lelték a hatvanas években római aranyat utánzó arany barbárpénzt. (Arch. Ért. r. f. I. 195.1.)

III. Egyéb leletek: 1. Óbudán Valentinianus-típusú bélelt barbár aranypénzt találtak. (N. K. IX. 134.1.) — 2. Beregszász vagy Margitta tájáról küldtek egy római típusú barbár aranyat. (1903. évi múz. jelentés. 42.1.) — 3. Orosházán I. Constantinus solidusát utánzó: securitas treipublice (így) feliratú barbár aranyat lelték (1891-ben). — 4. Galeria Valeria barbármívű aranyát magyarországi leletből szerezte Trau bécsi gyűjtő. (Arch. Ért. V. 408.) — 5. Diocletianus-féle barbár aranyat (hazai leletből) említ a N. K. III. 79.1. — 6. Bihar vagy Bereg megyéből való (29. ábra) egy Constantinus Chlorus-féle barbár arany. (N. K. III. 79.1. 6. sz.)

K) Bizanci aranyak barbár utánzatai.

30. ábra.

31. ábra.

Az előttem eddig ismeretes hazai lelőhelyű példányok mind a Dunántúlból valók. 1. Nagybajomban (Somogy m.) Tiberius II. Constantinus (574—582) triensének barbármívű utánzatát (30. ábra) lelték. (N. K. V. 91. 1. 3. sz.) Eredetije valószínű, hogy a Sabatier XXII. 16. sz. érem.

2. Táthón (Esztergom megye) Heraclius (610—641) $\frac{1}{2}$ solidusának barbár utánzata (31. ábra) került elő. (N. K. V. 92. 1. 4. sz.) Eredetije: a Sabatier XXVIII. t. 10. sz. érem.

3. Szalacsán két barbármívű bizanci trienset lelték. (N. K. VI. 14.1. 1—2. sz.) Analógia: II. Justinus aranypénzének barbár utánzatát, római pénzekkel együtt lelték Krainburgban. (Argo, II. k.)

A fennebb, nagyrészt leletek szerint felsorolt, hazai lelőhelyű aranypénzfajok tipológiai alapon rendezve következő csoportokat adják:

1. Lysimakhos aranypénzeinek jó aranyból vert utánzatai. (Kr. e. 3. század?) — Szászvárosi és tokaji lelet.

2. Pallasfejes (CIECIN) vert aranypénzek csoportja. (Kr. e. 3. századtól tovább.) Lelőhelyeik: Harka, Szegszárd, Búj, Csehország, Morvaország, Ausztria stb. (A státerek súlya 8 gr. felett.)

3. Nagy Sándor aranypénzeinek nagyon korcs utánzatai, jó aranyból. (Kr. e. 200 tája?) Üzbégi és alsókubini lelet. Súlyuk 8 gr. felett.

4. Bizonytalan típusú aranypénzek. (Kr. e. 2—1. század.) Nádasd, Brassó vidéke (?), Podmokl (Csehország), stb. Súlyuk 7·3 gr. körül.

5. Kagylótípusú, — olykor halvány — aranypénzek. (Kr. e. 2—1. század.) Lelőhelyeik: Jándorf, Nádasd, Németújvár, a Mátra-hegység, Nagybiszterecz, továbbá Podmokl, Zebrak, Nischburg (Csehország), Male Hradisko (Morvaország), Gagers (Bajorország), Lemberg (Cillinel, Stájerország) stb. Súlyuk 7·3—5·2 gr. körül. (A menapius nép kagylótípusú aranypénzeire itt nem terjeszkedünk ki.)

6. A kagylótípusú pénzekhez tartozó más típusú kisebb fajta és a majdnem típus nélküli legkisebb méretű aranypénzek. Lelőhelyeik: Jándorf, Velem, Vas megye, Igló stb. Súlyuk 2·1—2·3 gr., 0·8—0·9 gr. és 0·25—0·3 gr körül.

7. A BIATEC, BIAT és BIA feliratú aranypénzek. (Kr. e. 1. század közepe táján?) Lelőhelyeik: Jándorf, Parndorf. Súlyuk 6·5, 2·1—2·2 és 0·8 gr. körül.

8. A lapátalakú, különböző színű és ötvözetű vert elektronpénzek. (Kr. e. 1. század?) — Lh. Nagybiszterecz. Súlyuk 5·7 gr. körül.

9. Római császári aureusok és solidusok barbármívű vert utánzatai Dáciai és jazyg-földi centrumok. Lelőhelyeik: Vadasd, Hajós, Bács megye, Kiskunfélegyháza, Újvidék, Kecskemét, Ó-Buda, Beregszász vagy Margitta tája, Orosháza, Bihar vagy Bereg megye.

10. Bizanci solidusok és triensek barbármívű vert utánzatai aranyból és olykor elektronból. (VII—VIII. század.) Lelőhelyeik: Szalacska, Táth, Nagybjom.

Az egyes csoportoknál felsorolt hiteles lelőhelyek alapján mindezen éremcsoportoknak Magyarországon való előfordulása kellőképpen be van igazolva. Ez tehát már többé nem alkotja kérdés tárgyát, ellenben teljes súlyával nehezedik ránk azon kérdés, hogy vajjon mindezeket a hazai leletű éremfajokat itt, hazánk területén verték, illetve készítették-e vagy nem.

E tekintetben egyenkint fogjuk megvizsgálni a felsorolt csoportokat.

1. Lysimakhos eredeti veretű aranyait gyakran találták Erdélyben, így Kovásznai Tóth Sándor tanúsága szerint, régebben több ízben a Sztrigy vizében, újabb időkben pedig a muncseli Gredistyén és Szilágysomlyón. Hogy ezek közt barbárveretűek voltak-e, nem lehet tudni. Müller L. monografiájában azt mondja, hogy Lysimakhos pénzeit Thráciában, kelta uralom alatt, utánózták. A Num. Zeitschrift II. k. 261. I. és XI. t. 5—6. ábrán látható barbár utánzatok Colchisból származnak. Trapezuntból kerültek a Prokesch-Ostengyűjteménybe. Ezekhez hasonló a De la Tour 9601. sz. érem is. — Forrer R. (Kelt. Num.) 370—371. ábrán is barbár utánzatokat látunk. A 371. ábra eredetije, a szerző szerint, valószínűleg Erdélyből való. Azt hiszem, téves vagy hamis adatot szolgáltatott neki az, akitől e példányt szerezte, mert a 371. sz. érem feltűnően hasonlít a Num. Zeitschr. colchisi Lysimakhos utánzataihoz. A szászvárosi példány, melyet a nagyszebeni Bruckenthal-múzeum őriz s a tokaji példány e szerint magukra maradtak és ily körülmények közt nem láthatjuk beigazoltak autoktón származásukat. Minden valószínűség szerint Thráciából behurcolt példányoknak kell tekintenünk ezeket.

2. A CIECIN- vagy pallasfejes pénzek csoportja az azonos típusú harkai és szegszárdi s a kisebb fajta búi példánnyal van képviselve hazai leleteinkben. Ezekkel szemben Cseh- és Morvaországban és Ausztriában régóta ismerik, ottani leletekből, e csoport

különböző súlyú éremfajait, amelyek közt 8·3 gr. körüli statereket, 2·7 gr.-os $\frac{1}{3}$ statereket, 1·5—1·6 gr. $\frac{1}{6}$ statereket, 1 gr. $\frac{1}{8}$ -okat, 0·8 gr. $\frac{1}{12}$ -eket, 0·56 gr. $\frac{1}{16}$ -ot és 0·3 grammos $\frac{1}{24}$ statereket különböztethetünk meg. Ezen érmek igen kifejtett darabolású pénzrendszeren alapulnak; a négyelési és harmadolási rendszerek párhuzamos előfordulását esetleg egymást követő kibocsátásokkal vagy különböző szomszédos forgalmú pénzekhez való kapcsolat szükségességével lehetne magyarázni. Forrer Raetiából származtatja őket, Kenner a Monatsblatt III. k. 365—368. II. foglalkozik velük és a Béctől északra eső vidéket jelöli meg a pénzek hazájául, ahol ő szerinte az Augustus utáni időben verettek, Caesar 8·18 gr. aranypénzeivel való konkordanciában. E késői korra rácsafol egyrészt a jobb stílusú statereknek és $\frac{1}{3}$ -oknak semminemű római befolyást el nem áruló és határozottan görög pénzeket utánzó stílusa, de az a körülmény is, hogy egyrészt igen dekadens változatok és specicsék is vannak e csoportban, melyek létrejöttéhez hosszú idő kellett, másrészt pedig hogy a jándorfi, simmeringi és veleimi leletekben előforduló s a kagylótípusú pénzekhez tartozó (Num. Közlöny IX. 107. I. 7. ábra és Num. Zeitschr. XXVII. k. III. t. 11. ábra) kis aranypénzkekkel súlyban egyeznek és ha éppen súlykapcsolatot keresünk, azt itt is, nemkülönben a következő csoportbeli, 8 gramm feletti súlyú, Nagy Sándor-típusú barbár aranyknál is megtaláljuk. Hasonló okból akkor ezeket is a római aureusokkal kellene egyeztetnünk, ami nyilvánvaló lehetetlen feltevésekre vezetne. E pénzek valószínű hazája, — amint Kenner a leletek alapján megállapította — a Bécs és Znaim közti vidék. Hozzánk csak behurcolták, de nem itt nálunk verték a hazai leletekben előforduló példányokat.

3. Nagy Sándor aranystatereinek a példányok nagy részén majdnem a felismerhetetlenségig korcs utánzatairól az ismert példányok és lelőhelyek elégtelensége miatt még nem mondhatunk végleges ítéletet. Eddig ismeretes hazai lelőhelyeik: Úzbég, Nyitra megyében és Alsókubin, Árvában. Alexandros aranyainak barbár utánzatait, mint fennebb láttuk, Galliában, Raetiában, a mai Csehországban és Morvaországban is találják. Valószínűnek látszik, hogy vagy ez utóbbi vidékekről, — esetleg Szilézia felől — hozták be, de azért nem lehetetlen, hogy esetleg onnan vett impulzus alapján a mi hazánk területén készítették. E lehetőségek mellett szól, hogy a cseh- és morvaországi türhetőbb típusú példányok súlya 8·4—8·2 gr., amihez viszonyítva a mi annyira korcs fajtánk az ő 8·05—8·15 gr. súlyával máris elég könnyűnek és egyszersmind későbbinek is tűnik fel.

4. A bizonytalan típusú aranyakat, véleményem szerint Boiohaemumból készen hozták magukkal az onnan beköltöző bójok. Erre vall, hogy teljesen azonos példányokat leltek Podmoklban és egyebütt, (Forrer 2. és 388. ábra) és azon körülmény, hogy a Kr. e. I. században hozzánk bevándorolt bójoknak, ha valóban ők verték az eddig nekik tulajdonított Biatec-pénzeket is, aligha lett volna idejük pár évtizedes ittlétük alatt a bizonytalan típusú, a kagylótípusú s a Biatec feliratú aranyak verésének hármaskozatán áthaladni. Az állítólagos brassói lelőhely, ha megfelel is a valóságnak, csakis odahurcolt példányokat szolgáltatott.

6. A kagylótípusú s a hozzájuk tartozó kisebb fajta aranypénzek jándorfi, nádasdi, németújvári és ószőnyi példányait, illetve fajtáit ugyanazon okból, mint fennebb a bizonytalan típusú aranypénzeket, nem tekintem itt Pannoniában készült pénzeknek, hanem bizonyára magukkal hozták a bevándorló bójok vagy az országot járó kereskedők. Másképpen áll a dolog a nagybiztereczi 5·2—5·4 gr. kagylótípusú pénzekkel. Ezekre nézve semmi adat, vagy analógia nem áll rendelkezésünkre; hasonló pénzeket máshonnan nem ismerünk. Csak valószínűség szerint ítéltünk róluk. Nincs kizárva, hogy még a mai Morvaországban vagy Sziléziában készültek, de könnyű súlyuk igen késői korra vall s így az is valószínű, hogy a Cotinusok már a felsőmagyarországi bányavidék birtokában, onnan szerzett aranyból, már hazánk földjén gyártották a bójok pénzeit szabadon utánzó kagylótípusú pénzeket.

7. A Biatec-féle aranypénzek okvetlenül autoktón pénzek, úgy értelmezve e jelzőt,

hogy Pannonia északnyugati határvidékén, vagy Noricumnak a Pannonia felé néző határszélén keletkeztek. Sehol máshol nem leltek ezeket. (Lelőhelyeik: Jándorf és Parndorf, Moson megyében.)

8. A lapátalakú nagybiszterecezi elektronpénzek súlyuknál és lelőhelyüknél fogva kapcsolatban vannak a velük lelt könnyű kagylótípusú pénzekkel, típusaik pedig a szivárványtálakkal s a CIECIN-csoporttal látszanak rokonságban lenni. Egyelőre még teljesen nélkülözvén minden analógiát, végleges ítéletet nem mondhatok róluk, de általánosságban körülbelül az áll róluk, amit a velük lelt késői és könnyű kagylótípusú pénzekről mondtam.

9. A római császári aranyak nálunk lelt barbár utánzatai veretési helyének megítélésénél a római császári ezüst- és bronzpénzek barbár utánzatait is tekintetbe kell vennünk, de viszont a történeti és földrajzi viszonyok mérlegelését sem mellőzhetjük.

Dáciát illetőleg, ahol római denárok barbár utánzatai is előfordulnak, az országnak aranyban való gazdagsága és római denárok barbár utánzatainak az ottani leletekben való előfordulása is valószínűvé teszi, hogy — kivált a római hadak kivonulása után, — megpróbálkoztak a római aranypénz utánzásával. A biztos lelőhelyű példányok csekély száma nem engedi meg, hogy a valószínűség erős hangoztatásán túl menjünk az e fajta pénzek ottani gyártását illetőleg.

A jazygföldi leletek egy részét bizonyos helyi jellegű stíl jellemzi, melynek egyik ismérve a nagyobbára I betűkből álló és gyakran O betűkkel is tarkázott körirat. III—IV. századi római arany- és bronzpénzek barbár utánzatai és a velük rokon szarmata amulettek (N. K. III. k. 82. s k. 1.) ismételten előfordultak a Duna-Tisza közében és e terület határain túl is, a szomszédos vidékeken. A provinciák szomszédságában élő szarmatáknak módjukban volt megismerkedni a római pénzzel s a kereskedők bizonyára hozzájuk is ellátogattak, másrészt beütéseik alkalmával is tehettek szert zsákmányolt aranyra. Az adott viszonyok alapján biztosra vehetjük, hogy a Duna-Tisza közén lelt barbár aranypénzeket s a szomszédos vidékeken előfordult hasonló stílusú pénzeket ott verték, nem pedig máshonnan hurcolták be.

10. A bizanci aranyak barbár utánzatairól, melyeknek eddig ismert lelőhelyei a Dunántúlban vannak, elég valószínűséggel lehet feltételezni, hogy a VI. század végétől kétszáz éven át e földön fennálló avar uralom idejében verettek. Egyrészt az avarok nyugati szomszédai: a frankok már előzőleg is vertek bizanci mintára aranypénzeket, másrészt az avaroknak módjuk is volt, ambíciójuk is lehetett hozzá, hogy az aranyverésnek hajdanta a császárokat egyedül megillető jogát ne tartsák tiszteletben. VI—VII. századbéli bizanci aranyak különben elég gyakran fordulnak elő szórványos leletekben minálunk.

A mondottakat összegezve, következő eredményt mutathatunk fel:

1. Autoktón aranypénzeknek tekintendők: *a*) a Biatec, Biat, Bia feliratúak, *b*) a római császári aranypénzek barbár utánzatainak jazyg csoportja.

2. Valószínű, hogy hazai területen verettek: *a*) a római császári aranypénzek barbár utánzatainak dáciai csoportja, *b*) a bizanci aranyak dunántúli lelt barbár utánzatai.

3. Bizonytalan, hogy autoktón származásúak-e vagy pedig inkább behurcolt fajok: *a*) a Nagy Sándor aranypénzeinek végső elkorcsosulásról tanúskodó üzbeği és alsókubini típusú utánzatai, *b*) az újabb (5,3 gr.) kagylótípusú aranypénzek és *c*) a lapátalakú elektronpénzek.

4. Behurcolt fajoknak tekintendők: *a*) a Lysimakhos-féle aranyak barbár utánzatai, *b*) az ú. n. bizonytalan típusú bój aranyak, *c*) a régebbi (súlyosabb) kagylótípusú s a hozzájuk tartozó apró pénzek, végül *d*) a Pallas-fejes (CIECIN) aranypénzek.

E négy pontba összefoglalt eredményből azt látjuk, hogy 1. a Kr. e. 3. század folyamán, vagyis a felsődunavidéki Alexandros-típusú barbár aranypénzverés kezdetének elképzelhető legkorábbi időszakában a mi hazánk területén aranypénzt aligha gyártottak. Határozott nem-mel csakis azért nem élhetünk, mert nagyobb számú autentikus lelőhelyek ismerete hiányában még nem állapíthattuk meg az üzbeği és alsókubini típusú arany-

pénzek szorosabb értelemben vett hazáját. Ezen pénzek mindenesetre a cseh- és morvaországi Alexandros-típusú aranypénzveres keleti előőrseiül tekintendők és csakis az a kérdés, vajjon csak forgalmi területük terjedt-e ki hazánkra, vagy pedig egyszersmind itt is készültek-e. 2. A következő, mintegy a Kr. e. első század első feléig terjedő időszakra nézve, amennyiben a máig ismeretes adatok alapján ítélni lehet, egyáltalában kizártnak tekinthetjük a (rendszeres) barbár aranypénzverést hazánk területén. 3. A Kr. e. első század közepe felé nálunk készültek, még pedig — eddigi kizárólagos lelőhelyeik alapján ítélve, — valószínűen a mai Moson megye területén, (vagy legfőllebb annak nyugati szomszédságában) a Biatec-féle staterek és ezeknek feliratos részdarabjai. Valószínű, hogy ugyanezen században verettek és talán a cotinusoknak tulajdoníthatók a nagybisztreczi arany- és elektronpénzek. 4. A római császári aranyakat a Duna-Tisza közén a Kr. u. 2.(?)—4. században az ott lakó szarmaták utánózták, míg Dáciában vagy szintén utánózták őket, vagy pedig készen kapták Moesiából vagy Moesián át a barbár utánzatokat. 5. Az avarok Pannoniában valószínű, hogy utánózták a VI—VII. századbeli bizanci aranypénzeket.

A Biatec-féle aranypénzverés tehát az első, amely elég biztossággal megállapítható a hazai területen. Ez is rövid életű volt és ha eredetileg tiszta aranyvalutára volt is alapítva, látjuk, hogy csakhamar átcsapott a bimetalizmusba, illetve a tisztán ezüstvalutára.

Miért nem tudott tehát a római hódítást megelőző időkben nálunk lábra kapni az aranyvaluta, holott fönnebb a Duna vidékén az virágzott és miért kellett már az első kísérletnek is megbuknia Biatec alatt?

E kérdésekre első sorban azon, arkeológusaink által is egyhangúan megállapított tényt hozom fel válaszul, hogy hazánk La Tène-korszakbeli lakói aranyban szegények voltak. A La Tène-kori leletekben aránylag igen kevés aranytárgyat találnak s ami előfordul, az is ékszernemű; az ékszer volt a thesaurizálásnak hagyományos formája. E szegénység s az ékszerkincs folytatott használat, a kelta népeknek jobb haza keresése céljából kétízben is foganatosított, kettős: keleti és déli irányú nagystílusú vándorlásaival is némiképpen magyarázható. Gazdag, jólétben élő nép nem keres jobb hazát, ha nem kényszerítik külső okok. Ha pedig ilyenek fellépnek, a gazdagság és jólét is, legalább részben, kérdésessé válik. A vándorlások alatt a békés úton való vagyonszerzés, a bányászat, aranymosás szünetel; évek múlnak, amíg az új hazában, ha ugyan az is állandó, ilyen termelési üzemek virágzásnak indulnak. Valószínű, hogy a könnyen hozzáférhető és felismerhető aranytermő vidékek nagy részét már az előző művelődési korszak folyamán kihasználták, esetleg ki is meritették és a részben újonnan felfedezendő, rejtettebb vagy mélyebben fekvő aranytermő helyek megtalálása, feltárása és üzemben tartása kevesebb haszonnal járt és több időt és munkát igényelt. (Ugyanezen körülmények magukban véve is előidézésére is.) A síkok és vizek melletti lankás domboldalakat kedvelő, földművelést űző La Tène-kori népek a Duna és egyéb folyók mocsaras vagy erdőborította partszakaszait akkoriban valószínűleg kevéssé lakták s az aranymosás e révén is szenvedett, azonfelül nyugodt, állandó lakhatási viszonyoknak kellett beállaniok, amíg az aranymosásra alkalmas vizeket és helyeket megtalálták és kihasználták. A fémbányászatnak súlypontja ezenkívül, mint tudjuk, éppen a felsőmagyarországi bányavidéken a cotinusoknál és bizonyára már e vidék előző lakosságánál is, a vasbányászatra helyeződött, ez kötötte le az erők jókora részét, ami ismét az aranybányászat kárával és megszorításával járhatott. Azon veszély si fenyegethette az addig ékszert thesaurizáló és maguk közt cserekereskedést űző nép körében közvetlenül bevezetendő aranypénzek forgalmát, hogy ezek csakhamar eltűnnek a forgalomból és régi szokáshoz híven, ékszerré feldolgozva őrzi majd meg a nép a meggazdálkodott aranypénzek anyagát.

Más természetű körülmények is állták útját mifelénk az aranyvaluta inaugurálásának: Görögországban elejétől fogva ezüstvaluta uralkodott és macedoniai II. Fülöp volt az első,

aki a philippi-i bányák évente 1000 talentumra rúgó hozadékából aranyesőt hintett a világpiacra. A Macedoniával szomszédos thrákiai törzsek, majd pedig a távolibb moesiaí, dáciai népek tehát, amikor először pénzt láttak, az — ezüstpénz volt. A pénz fogalma először is az ezüsthöz fűződött. És az ezüst, a maga csekélyebb értékénél fogva alkalmasabb is volt a kis összegekben számoló detail-üzletek lebonyolítására, pénzváltásra stb., míg pl. a Massilián át a gallokkal űzött tengeri nagykereskedelem céljait sokkal jobban szolgálta az aranypénz. Ugyanez áll a szárazföldi nagytávolságú és nagyban való kereskedelemre is, ahol a nagytömegű, súlyos ezüstpénz terhül szolgál.

Így került az ezüstvaluta Dáciába, Pannoniába és így lett a rengeteg mennyiségben kivet ezüst Philippeus a barbárok szemében a „pénz“ κατ' ἐξοχήν.

Mikor aztán a világpiac első aranyéhségét Fülöp aranyainak özöne kissé lecsillapította és az arany részint már Fülöp, de különösen később: III. Sándor és utódai idejében a barbár népek felé is kezdett terjedni, a mi La Tène-korbeli szegényebb népeinknél az ezüstvaluta a Philippeus-típussal már erős gyökeret vert s ezzel az Alexandros-típusú arany nem birkózhatott meg. Ellenben Pannonia nyugatán, — akkor talán noricumí kelták által lakott területen át, melyet az apollofejes ezüstpénz-típus látszik jellemezni, — valószínűen a később nagyobb hírnévre vergődött dél-északi irányú kereskedelmi útvonal mentén felhatolt a Duna felső szakaszáig, fel a mai Csehországig és a Duna mentén nyugat felé s az ottani kedvezőbb közgazdasági viszonyok közt gyökeret vert és előbb eredeti macedón veretű példányokban, majd barbár utánzatokban, aztán korcs stílusban, végül nacionalizálva, rekonstruált típusokkal, tovább élt, megalapítván az ottani aranyvalutát a gazdagabb népeknél, kivált az aranyban dús bój államban, Boiohaemumban. Nálunk, amennyire tudjuk, sem az illyr eredetű pannon törzsek, sem a mellékük, vagy közéjük települt bevándorolt kelták nem alkottak akkoriban gazdag, hatalmas, egységes államot, vagy szövetséget, mely aktív kereskedelmi mérlegével lekötötte volna az aranyat. Ezért maradtak meg az ezüstvalutánál.

A későbbi időkben a bójoknak és a cotinusoknak a Kr. e. 1. század első felében való beköltözése hozott ugyan bizonyos mennyiségű aranyat (nadasdi, jándorfi, német-újvári aranypénzleletek) hazánk területére, sőt az előző időkben is szívárgott be a dunamelléki, cseh- és morvaországi keltáktól némi aranypénz, (harkai, szegszárdi, alsókubini (?) és üzbégi (?) aranypénzleletek) egészben véve azonban a késő La Tène-kori hazai régiségleletek épp oly szegények aranyban, mint a közép La Tène-korbeliek.

A Kr. e. 2. század elejétől fogva egy új tényező jut mindinkább érvényre, előbb a szomszédos Noricum meg Illyria, aztán Pannonia területén, amely újabb akadályául szolgálhatott az aranyvaluta fellépésének, illetve meggyökeresedésének s ezt a római kereskedelem terjedésében vélem feltalálni, mely különösen Aquileia alapítása óta (Kr. e. 182) a vidékek forgalmát Itália felé irányította s ami itt fontos: aktív mérleggel dolgozott, mert kivetelt űzött, terjesztette a római denárt s vele az ezüstvalutának adott új támasztékot, másrészt — valószínűnek találom, — hogy kiszívta a barbároktól aranyukat. Mert a „kincs“ fogalmát ősidők óta nemcsak Keleten, hanem Görögországban és Itáliában is legelső sorban az arany fedezte. Példákat felhozni fölösleges. Azt azonban tudjuk, hogy Közép-Itáliában az arany ritkább, drágább, tehát keresettebb is volt, mint Görögországban és mint Dél-Itáliában és a Kr. e. 3. századtól fogva Itáliában az arany rudacsok és idegen pénzek alakjában volt forgalomban.¹ Kr. e. 217-ben Itáliában az arany értéke az ezüsthöz úgy viszonylott, mint 17 az 1-hez,² míg Kr. e. 189-ben az aetoliai hadi sarcot a görögöknél ekkor dívó 1:10 értékviszony alapján vetette ki Róma.³ Kr. e. 150 táján pedig, amikor a Noricumban felfedezett dús aranybányák kiaknázásában a rómaiak tevékeny részt vettek, annyi aranyat vittek be innen Itáliába, hogy az arany és ezüst közti értékviszony 1:17-ről 1:1191-re hanyatlott. E példák arra mutatnak, hogy Róma már ebben az időben is cél-

¹ Babelon, Origines, p. 357. — ² I. h. p. 358. — ³ I. h. p. 346.

tudatosan gyarapította aranykészletét és épp úgy szívta ki a barbár népek aranyát, mint később a császárság előrehaladt korszakában, amikor a római alattvalóknak szigorú büntetés terhével tiltva volt a barbárokkal való kereskedésben arannyal fizetni, sőt világosan meghagyatott nekik az arannak a barbároktól való kicsikarása. Hogy milyen jókor eljutott Noricumba és Pannoniába s a Dunántúl északra eső vidékekre a római kultúra s a latin nyelv és írás ismerete, nyilván az ismeretes kereskedelmi kapcsolatok révén, azt kizárólag numizmatikai források: a noricum *Nemet*, *Adnamati*, *Ecceio*, *Ecritusitus*, a pannoniai *Biatec* stb., a felsőmagyarországi *TAC*, csupa latin betűs barbár éremfeliratok is mutatják. Mennyi idő kellett ahhoz, hogy félszázaddal Kr. e. e barbárok már bizonyára a köztudatba átment latin betűket használjanak, holott ugyancsak éremfeliratokból (Muret 9474—9477) tudjuk, hogy pl. a szomszédos raeteknek már régebben saját írásjegyeik is voltak!

A római kereskedő bizonyára nem fogadta nagyon szívesen az idegen pénzlábra vert barbár ezüstpénzt fizetésben, míg valószínű, hogy az arannyal, legalább régebbi időben, úgynevezett arbitrage-üzletet csinált. Kr. e. 150 előtt, mint említém, Itáliában az arany 17-szer annyit ért, mint az ezüst (és ezen értékviszony csak Kr. e. 150 táján a noricum aranybányahozadék tömeges bevitelétől folytán szállt alá).¹ Boiohaemumban és Pannoniában nem tudjuk felfedezni ezen noricum új aranybányászat befolyását. A késő La Tène-korbeli leletek épp oly szegények aranyban, mint a korábbiak. Itt tehát az arany és ezüst értékviszonya időközben aligha változott lényegesen. *Biatec* arany- és ezüstpénzeinek értékviszonya pedig, a Kr. e. 1. század közepén, minden valószínűség szerint² 3:40, vagyis 1:13 $\frac{1}{3}$ reláción alapul. Ha tehát a barbár földön az aranyat olcsóbban szerezhette, otthon pedig Itáliában (1:17) drágán beválthatta a kereskedő, ez is nyilvánvaló ösztönzésül szolgálhatott az arany kiszipolyozására.

A nagybisztereczi lelet megfigyelése is az arany hiányát látszik bizonyítani. Az ott lelt egynehány lapátalakú elektronpénz majdnem mindegyik darabja más-más színű, tehát más-más ötvözetű aranyból van verve, ami innen-onnan apránként összeszedett arany- anyagra mutat.

Végül azt látjuk, hogy *Biatec*, aki — kivált ezüstpénzei teljesen idegenszerű tipológiájának tanúbizonysága szerint — minden valószínűség szerint idegen földről költözött be hozzánk népével, igen pontos darabolású aranypénzeket kezd veretni, a Boiohaemumból ismert kagylótípusú aranyak mintájára, ámde alig hogy belefogott, abban hagyja és ezüstvalutára tér át. Hogy ez így történt, azt a nevezett aranyak csekély száma, kizárólag mosonmegyei lelőhelyei, hagyományos típusa és technikája, stílejlődés hiánya, az összes példányok azonos súlya (6.45—6.51 gr.) bizonyítja, továbbá az ezüstpénzeknek teljesen más, fejlettebb stílusa és technikája. *Biatec* tehát felhagyott az aranyveréssel és egyik fő oka erre az lehetett, hogy ezüstvalutával élő országba költözött, ahol aranypénzei minden valószínűség szerint ki voltak téve annak a veszélynek, hogy ha alacsony reláció mellett bocsátja ki, akkor eltűnnek a forgalomból, mert elrejtik, vagy ékszer csinálnak belőle, ha pedig magasra taksálja, akkor nem állhatja a versenyt a római kereskedelemmel, amennyiben időközben, Sulla idejében, Itáliában 1:11-re hanyatlott az ezüst és arany értékaránya.³

A császárok korában a Duna-Tisza közén a szabad szarmaták, valószínűleg a szákmányolt aranyból, Dáciában pedig talán még a római uralom alatt egyes zugpénzverők, vagy egyes laza fegyelemben tartott törzsek, aztán pedig a római igából felszabadult népek vertek a saját termelésű aranyukból, úgy látszik szórványosan, aranypénzt a császári

¹ Polybius XXXIV. 10. V. ö. Strabo IV. p. 208, Plin. N. H. XXXIII. 78.

² Edmond Gohl: Note sur les monnaies barbares de la Hongrie, Bruxelles, 1911. (a brüsszeli numizm. kongresszus munkálatainak kötetében) p. 654.

³ Mommsen-Blacas II. 118. — Babelon, Origines, p. 358.

aureusok mintájára. Az avarok a VII—VIII. században a bizanci aranyakat utánozták, amelyekkel úgy látszik, vége szakadt a nálunk leletekben előforduló barbár aranypénzek sorozatának.

Az elmondottakból tehát láthatjuk, hogy a hazai barbár népeknél szintén a mindenütt máshol is érvényesülő tényezők és viszonyok éreztették döntő befolyásukat a valutafém megválasztásánál, — itt az ezüstvaluta javára, — és akadályozták meg ennek későbbi megváltoztatását.

Dr. Gohl Ödön.

A Béla s István-féle rézpénzek első megfajtója.

Néhány hét előtt a lapokban alaposan meghurcoltak egy ismert nevű magyar matematikust, hogy egy szakkérdést, melyet ő egy párisi revue-ben közölt, már egy század előtt megoldott más valaki. (Warring-formula). A szerzőre röviden ráfogták, hogy plagizátor. Pedig, hogy valaki egy, már *megoldott kérdést* — amiről nem tudott — maga találjon ki másodsor, nem következésképen plágium, mert hisz az igazság mindig igazság marad s arra, más korban, más eszközökkel s más szempontokból indulva ki, A is, B is rájöhet, anélkül hogy plagizált volna. — Példa vagyok rá magam is.

Minden magyar numizmatikus tudja, hogy a Béla és István-féle bizánci modorú rézpénzek korát, melyek Ruppnál, Weszerlénél stb. IV. Bélának és V. Istvánnak tulajdonítottak, tudományos pontossággal én állapítottam meg. („Archeologiai Értesítő“ 1895, 158—166. l.) Évek multak el azóta s nekem fogalmam sem volt arról, hogy én is ilyen — plagizátor vagyok! — Nemrég ugyanis valami véletlen folytán a „Család könyve“ (szerkesztették Greguss Ágost és Hunfalvy János, Pest, 1857) akadt a kezembe s ott találtam egy cikket „Egy kis éremtan“ cím alatt (331—334. l.), melyet *Rosty Zsigmond* írt.

A cikk egész terjedelmében a következő: Az alföldön, kivált a Duna és Tisza közt, első pillanatra *bizanti veretűeknek fölismerhető rézérmek* olly nagy számmal találhatók, hogy alig van olly kisszerű gyűjtemény, melly néhány példánnyal nem bírna; sőt jelen voltam egykor egy pénzváltó és éremkereskedőnél, midőn egész kosárral küldött a rézműveshez csupa réz áráért. Megütközésemre azt válaszolta, hogy a nála koronként megjelenő éremgyűjtők mint értékteleneket, meg nem vásárolták.

Melyik királyunk verette? Eleinte a vélemények annyiival inkább megoszlottak, mint hogy a rossz veret által a némelyeken a bötük többféleképp olvashatók lévén, különféle vélemények alapjául szolgálhattak. Így Joachim *második Andrásnak* tulajdonította, miben talált is hívókra; Schönvisner azonban *negyedik Bélának* mondotta, a bizanti alakot pedig onnét magyarázta, hogy a tatárok elpusztítván az országban a pénzverdét is, Béla kénytelen volt Bizantból vésnököket és pénzverőket szerezni. Ezóta történészeink és éremtudósaink szintezen véleményben vannak s így a Rupp Jakab és Érdi János által kidolgozott, noha csak az előbbi neve alatt világot látott munkában hasonlóan ez állítatik, e fölött négynek ábrája, harmincnégynek pedig leírása közöltetik. *Én ez állítást igaznak el nem fogadhatom.*

A második állítás cáfolatán kezdve, úgy vélekedem, hogy Béla nem szorult épen bizanti műnőkökre, mert az ország minden pénzverdéi nem rontattak el; így többek közt Székes-Fejérvárban is volt pénzverde, mellynek emléke a köznép közt most is fön van, minthogy ott egy helyet most is *pénzverőnek* neveznek, de egyébként Béla a tatárjárás után is kaphatott német és olasz földről mestereket, honnét azok rendesen szoktak honunkba bejönni.

Mielőtt véleményemet előterjesztem, szükségesnek látom előadni, hogy ez érmek legnagyobb számú példányain és változatain e szavak olvashatók: „*Rex Bela Rex Stephanus*“ vagy olly egyes bötük, mellyek erre magyarázható; de vannak nagy számmal,

mellyeken egyedül „Rex Stephanus“ áll; néhányakon ismeretlen bötük; a tulsó oldalon látható Sz. Mária képe mutatja azok sorába tartozását. A bizanti veret azonban, mint főntebb már állítám, tagadhatlan. Mindent egybevéve nem tulajdoníthatom Bélának, noha ennek is volt István fia; mert:

1-szor. E körülmény csak akkor bírna döntő erővel, ha egyéb körülmény nem forogna fön, mellynél fogva más Bélát és Istvánt nem lehetne alattuk érteni, mi, hogy nem áll, alább adandom elő.

2-szor. Tekintetet érdemel, hogy a tatárjárás idejében István koronaörökös csak négy éves volt; arra pedig nincs példa, hogy valaki rendes pénzeire az illy kiskorú gyermeke nevét verette. IV. Béla király Magyarország részére 19, Horvátország részére pedig három rendbeli pénzt veretett (legalább eddig többet nem ismerünk); azonban ezeken István neve elő nem fordul. Honnét származhatott volna e változás és elidegenülés? A közte és fia közt kiütött viszály csak húsz év mulva fejlődött ki s így olly sokkal előbbi tény oka nem lehetett.

3-szor. Ha sorra nézem az érmek föliratait, látom, hogy „Stephanus“ vagy legalább „S“ néhánynak kivételével valamennyin látható, ellenben „Béla“ vagy „B“ a legnagyobb számuakon hiányzik. Kérdem, lehet-e föltenni, hogy valamelly király, fia nevét veresse pénzeire, a magáét pedig kihagyja? s lehet-e olly pénzt Bélának tulajdonítani, melly a névre semmikép sem utal, ellenben Istvánét minden kétségen túl homlokán viseli?

E három rendbeli nézetet egybefoglalva, azt tartom, hogy ez érmeknél *IV. Béla és V. István szóba sem jöhetnek*, mit ha egyes állításaim be nem győznek, a három együtt véve bebizonyítja. Így tehát máshonnét kell a magyarázatot keresnünk, mit, nézetem szerint, ha történelmünkben körültekintünk, meg is találhatunk. Újólág figyelmeztetem az olvasót, hogy az érmek bizanti veretűek, melly körülmény kiindulási pontul veendő.

II. Béla fia, Gejzának 1164-ben történt halála után annak István fia, e néven harmadik, jutott a trónra. László és István, Gejzának testvérei, már ennek éltében kezdtek lázongani s Manuel görög császár által nem csak szívesen fogadtattak, hanem *István a császárnak unokahúgával Máriával össze is házassítatott.* E fölött mindketten sereggel segítettek, miből eredt belháború elől Gejzát a halál ragadta el. A megindított belháború azonban László herceg zászlója alatt III. István ellen olly sikerrel folyt, hogy az, hat hónap mulva bekövetkezett haláláig, a trónt bitorolta. Halála után István herceg vette föl a pártos zászlót, *de a törvényes István királyhoz* hű magyarok által öt hónap mulva megveretett s az országból kiűzetett. Ekkor Manuel császár védenice ügyét el nem hagyván, azt minden történetiró szerint ujra sereggel és pénzzel gyámolította. Ezen háború viszonyai ide nem tartozván, csak azt emelem ki, hogy ez *István bizanti pénzzel segítettett* s így azt tartom, hogy *ekkor verette Manuel e pénzeket István részére* s így, ennek egyik segélyével lőn folytatva ama gyászos belháború. E nézetemet támogatja:

1-szor. Hogy bizanti veretűk fölött majdnem valamennyi változatain „Stephanus Rex“ vagy e nevet rejtő „S“ olvasható.

2-szor. Az igen sokon előforduló „Bela Rex“ vagy „B“ szintén erősíti véleményemet s igen könnyen kimagyarázható. Az igazság és jogosság régi tapasztalat szerint olly túlnyomó erővel bír, hogy bitorlók és egyéb rosszban leledzők egyébként menthetetlen eljárásuk fedezésére, mentésére s szépítésére jogcím után kapkodnak s ezzel kívánják az illetőket tetteik helyeslésére vagy pártolására fölhívni. Így járt el a ravasz Manuel görög császár, mert azon közjogi tévtant állítja föl, hogy Magyarországbán a trónörökösödés nem az utolsó király fiát, hanem testvérét illeti; — már pedig az ő védenice, *István herceg* a legközelebb elhunyt Gejza király testvére és *így szintén II. Béla fia volt*; így tehát e név „Bela Rex“ ez érmeken „Stephanus Rex“ mellett azt jelentette vagy legvalószínűbben jelenthette, hogy ezen Stephanus szintén Bélától származván, őt illeti Gejza után az örökösödés. A bold. szűz képe a magyaroknak ehhez tanúsított tiszteletét hirdette, sőt talán ezen bitor István nejek, Máriának nevére való célzást is foglalt magában.

Ezen védveket részemről erősebbeknek tartom, mint a IV. Béla és fia István mellett felhozottakat; azonban számtani bizonyosságot itt magam sem látok, minélfogva alapos cáfolatot s fontos ellenvetést szívesen veszek, nyomósb okoknak pedig mindig egész készséggel hódolok. — Ezzel végződik Rosty Zsigmond értekezése.

En ezek után tisztelettel adózom Rosty Zsigmond elfeledett emlékének s elismerem, hogy ezen, sokat vitatott numizmatikai kérdés megfejtésében az elsőség érdeme minden-
esetre *őt illeti.*

Dr. Réthy László.

Társulatunk jubileumi emlékszsetónja.*

A választmány február havában határozta el, hogy tíz éves jubileumunk alkalmával emlékérmét veret. Az adott körülmények között nem gondolhatott nagyobb koncepciójú, művészileg is jelentékeny alkotásra. El kellett tekintenie attól a gondolattól, hogy a tíz év nagyarányú haladását ehhez méltó numizmatikai eredménnyel tegye emlékezetessé. Csak egyszerű, jelentésében lehetőleg világos érmecske veretését tűzte ki célul és ezt is saját kebelében, úgygszólván házilag kívánta megoldani.

Csekélységemnek jutott a szerencse, hogy a választmány benyújtott terveim közül az egyiknek kivitelét magáévá tette és pedig azt, mely az antik formák felhasználásából született, ezzel is példázván azt, hogy a numizmatika leglényegesebb tere az antik világ érmészete. Leírását a következőkben adom. *Előlap:* MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSV-LAT köriraton belül hármass levélcsoportokból fűzött babérkoszorú, melyet lenn szalag-tekercs, fönt pedig 9 levelű rozetta tart össze. A szalag két S-hajlású vonalban végződik. A koszorúban VOT X áll két sorban (VOTIS DECENNALIBUS).

Hátlap: Római hadi-gálya jobbra. A magasan felnyúló hajóorr mögött a hajójelvény, korcs kivitelben. A fődélzeten úgy a hajóorron, mint az aplustréval díszített faron valami alkotmányok (a hátulsó bizonyára a kormányos, gubernator helye). A fődélzeten végig kilenc poncolással alakított pont az evezősokeket ábrázolja. A hajó orra alatt két szigony-szerű előre álló gerenda (rostrum) látszik, a far alatt pedig három ferdén a vízbe nyúló, pontban végződő vonal a kormánylapátot ábrázolja. A hajó oldalán két gyöngysor, melyek a rostrumnál végződnek, az evezők számára készült kerek nyílásokat jelenti. A felső sorból kilenc evező nyúlik ferdén, párhuzamosan a vízbe. Fönt félkörben: MCM I—MCM XI (a m. num. társulat alapításának s a 10 éves jubileumnak évszáma).

Míndkét oldalon koptatotttra vésett gyöngysorszegély. Átmérője átlag 25 mm.

Az érem megrajzolásánál nem csupán a kínálkozó dekoratív elem felhasználása vezetett, mely egyszersmind nyugodt, keresetlen benyomást tegyen a szemlélőre, amennyi-ben szerény nézetem szerint az alkalmazott szimbolumokban fölálálhatjuk az érdem, a közös cél és munka, az irányítás, az önállóság s a haladás jelentését is.

* A zsetón ezüstpéldányai 2 K 20 f., bronzpéldányai 1 K 40 f. áron rendelhetők meg a társulat titká-ránál. Az aranypéldányok árát ez idő szerint még nem lehetett megállapítani. A megrendeléskor a zsetón ára és a megfelelő bélyegköltség (vidékre 45 f., helybe 22 f.) küldendő be dr. Zimmermann társ. titkár *név*re, VII., Erzsébet-körut 2. sz. alá címezve.

Tagtársaink között sokan vannak, kik kevésbé foglalkoztak az antik érmészettel, azért még némi magyarázatot fűzök leírásomhoz.

Az előlap koszorúja korhű utánzata a Kr. u. IV. században gyakran előforduló babérkoszorúnak. Ennek, valamint a legenda betűinek jellegzetes kivitele, lényegtelen részletektől eltekintve, szépen sikerült a verőtövek vésőjének. A levélkéket harántosan haladó vonalakkal ábrázolta.

A hátlapon levő praetori gálya M. Antonius római triumvir legió-denáraitól került az éremre és pedig a tökéletes szerkezeti pontosságot mellőzve, rekonstruáló igyekezet nélkül, a kezünk ügyébe eső eredeti példányok lehetőleg hű másolása által.

Ebből magyarázható meg a gálya oldalán végigvonuló két pontsor is. Ez ugyanis a három evezősoros (triremis) gálya lyuksorainak mímelése.

Érmecskénk két oldalának rajzában megnyilatkozó nagy korkülönbség nem ötlet-szerűen került egy éremre. E kétféle motivummal felöleli a római érmészet és történet két korszakát, t. i. a köztársaság és a császárság korát. E két korhatár közé esik a hazai leletekben előforduló ókori éremanyag zöme is, mellyel gyűjtőinknek nagy része foglalkozik.

Érmecskénk nagysága azért bizonytalan, mert nem gyűrűben verettük, hanem szabadon a két verőtő között, azért, hogy ezzel is utánozzuk a római pénz jellegzetes tulajdonságait. Több kísérlet után elégnék bizonyult a kicsiny, vastag lemezek használata. Példát adtak erre ugyancsak a IV. századból származó leletekben oly gyakori vastagon maradt példányok. Ezeket bizonyára a szokottnál gyengébb, téves, elszámított verés hozta létre.

Az említett eljárással értük el, hogy némely példány az első pillanatra valóban antik érem hatását ébreszti a perem felé szélesedő repedésekkel és természetes sajtolási eltolódással. A korcsosabb példányokat mindamellett kiselejteztük és csak a centrálisan sajtoló érmekeket bocsájtottuk a tagok rendelkezésére.

Három ólom-próba készült a még edzetlen verőtövekről, melyek veretése után némi változtatás történt a hátlapon. Ezután vésetett még a kormányos ülőkéje, a jelvény tövében néhány vonalka, a gálya oldalán futó gyöngysorok összeköttettek a rostrummal és némely ponc-nyomok mélyítették.

E három ólom leveretet a társulati gyűjtemény, a Magyar Nemzeti Múzeum és a tervező közt osztotta szét a választmány.

Megemlítem még, hogy az érmet Exner Károly véste, kinek technikai kiválósága ismeretes, de még tökéletesebben karakterizált volna, ha valaha foglalkozik a római érmészettel.

A verést a budapesti Scheid-féle gyár végezte.

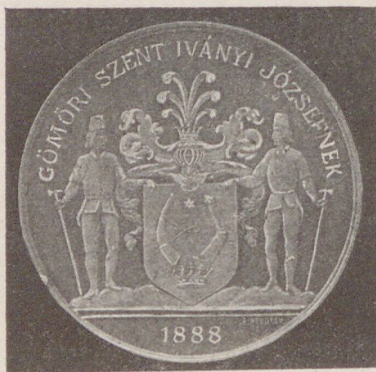
Szentgáli Károly.

Kiállítás a budapesti ág. hitv. ev. főgimnáziumban.

E főgimnázium érdemes tanári kara igen hasznos és követésreméltó példával jár elül, mikor a tanuló ifjúságot gyűjtött tárgyainak kiállítására buzdítja s ennek rendezésében vele együtt fáradozik. A múlt évben *természettajzi* kiállítást rendeztek. Az idén dr. Szolár Ferenc tanáruk vezetése mellett igen érdekes *régiség- és bélyegkiállítást* tartottak, mely márc. 26—29-éig volt nyitva. Nem mondom, hogy sok tanulságos és ritka darabot láttunk, bár Feledy Dezső porcellángyűjteménye nagyobb kiállításon is számot tenne, de az anyag sokfélesége folytán bizonyára minden tanulóban felébredt valamely irányú érdeklődés s talán gyűjtési kedv is, mihez hozzászámítva még azt, hogy több tárgy a történelemből vagy irodalomból csak fogalmilag vagy legfeljebb képben ismert régiséget mutatott be a tanulóknak, így a kiállítás hasznossága és eredményessége elvitathatatlan. Az említett porcellángyűjteményen kívül láttunk antik épületek másolatait, melyeket a tanulók maguk készítettek, antik szobrok gipszmásolatait, őskori és antik edényeket, római hadi gépeket fából megszerkesztve, néhány ötvösművet, fegyvert, órát, szőnyeget, himzést, régi

nyomtatványokat, okleveleket, képeket s ami bennünket elsősorban érdekel *régi pénzeket és emlékérmeket*. Éremgyűjteményét 29 tanuló állította ki. Az érmek zöme római bronz s Habsburg királyok korabeli magyar pénz volt. Itt-ott felcsillant közöttük egy-egy jobb darab is. Legtanulságosabb magának a főgimnáziumnak gyűjteménye volt, mely néhány görög, római, barbár, keleti érmen kívül szemléltetni igyekezett *az egész magyar pénzverés történetét* Szt. Istvántól kezdve a legújabb korig, megtoldva ezt még egy pár modern emlékérmével. A tanulóké közül említésre méltó *Brooser Béla* római, magyar, osztrák s vegyes külföldi, *Dietz István* legnagyobbbrészt magyar, *Clementis Kálmán* római, magyar, vegyes külföldi (többek közt egy db. párthus Arsacida ezüst), *Feledy Dezső* görög, római, bizánci, velencei, magyar aranyokból s egy arany Szt. György-emlékére mből, *Feledy György és Pál* 42 db. árpádkori ére mből, *Sándor Béla* római, magyar, erdélyi (közte egy Apafi M. s egy Mária Terézia-féle 10 aranyos), *Steinberger Imre* római, magyar és vegyes külföldi érmekből álló gyűjteménye. A kiállítás mindenik napján művészettörténeti tárgyú fölolvasás is volt. Ezek közül négyet gimn. tanulók, egyet egy növendék atyja tartott. Az ilyen kedves és érdekes szellemi sportot a többi iskolának is szíves figyelmébe ajánljuk. „Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.“

Dr. Harsányi Pál.

A csorbai tó emlékérmé.

A gömöri Szentiványi-család címere (kék mezőben ötágú nyílt korona felett kürt és páncélos kar közt csillag, a rostélyos sisakon hat structollból álló sisakdísz. Foszlányok), melyet csákányokat tartó két bányász tart, dombos (heraldice zöldnek jelzett) talajon. Fenn félkörben: GÖMÖRI SZENT IVÁNYI JÓZSEFNEK. A szelvényben: 1888 és jobb oldalt apró betűkkel: A. NEUDECK.

Hátlap: a csorbai tó képe, az előtérben fenyves, jobbról a tóba benyuló félszigeten házikó, a háttérben fenyvesben négy villa és egy fürdőház a parton. Fenn, legendaszalagon: CSORBAI TÓ.

Mindkét lapon két sima szegély.

Ezüst, $46\frac{1}{2}$ mm., 25.04 gr. — NM.

Verőtövei a m. n. múzeumban vannak.

Ezen érem készítéséről és magáról a csorbai tóról Neudeck Gyula ny. százados és ismert nevű gyűjtő özvegyétől kaptam az alábbi adatokat: Gömöri Szentiványi József a csorbai tavat nem a Szentiványiak, hanem a Szmrecsányiak révén kapta, amennyiben nagynénje Szmrecsányi Józsefnél volt férjnél. Ez, utód nélkül elhalálozván, birtokát nejére hagyta, aki ugyancsak végrendelet útján a Szentiványiakra hagyta azt. Később felosztot-

ták a Szmrecsányi-vagyont és ezen alkalommal a tó Szmrecsányi Bogomirnak jutott, aki nem akarván ezt megtartani, más birtokrészért elcserélte Szentiványi Józseffel. Neudeck Gyula, kinek felesége Szmrecsányi leány volt, gyakran járt nejével együtt Szentiványi Józsefhez, mint rokonhoz, a csorbai tóra és kellemes meglepetésképpen fivére, Neudeck A. bécsi éremverő által vésette és verette ezen érmekeket ajándékol Szentiványi Józsefnek. Mindössze is csak néhány példányt vertek belőle. Verőtövei réges-régen a m. n. múzeumba kerültek.

G n

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

A **Rudolph Lepke's Kunst-Auctions-Haus** (Berlin, SW 68., Kochstr. 28/29.) cég f. évi május 16-án folytatja a prágai Lanna A. báró nagyszerű és hírneves műgyűjteményének árverését. Ezúttal Lanna báró *pénz- és éremgyűjteményének* árverése kerül sorra, mely az idei évadnak kimagasló eseménye lesz, amennyiben hasonló terjedelmű és becsű gyűjtemény már régóta nem került eladásra. A Lanna-féle éremgyűjtemény a három év előtt elárverezett Loebbecke-féle gyűjteményt is meghaladja a daraboknak úgy számával, mint jelentőségével. A becses gyűjtemény lajstromát dr. Kurt Regling, a berlini kir. éremtár ismert nevű őre készítette, különös gonddal és tudományos alapon, minél fogva e díszmunkaszámba menő kiadvány maradandó becsű munka jellegével bír. Nem kevesebb, mint *ölvénhat képtáblán* találjuk meg a legkiválóbb érmekek az eredeti példányokról vett képeit. Úgy a XV—XVI. századbeli olasz, mint a német renesszánsz-medáliák csoportjai kiválóan szép és becses példányokkal vannak képviselve a Lanna-féle gyűjteményben.

Adolf Hess Nachfolger (Frankfurt a/M., Mainzer Landstr. 49.) f. évi február 27-ikén árverezte Horsky János éremgyűjteményének az Osztrák-Magyar monarchia, egyházi és világi urak, városok, magánszemélyek, Lengyelország, Olaszország, Bolgárország, Szerbia, Bosznia, Németalföld stb. pénzeiből és emlékérmekből álló második részét. — Nagyon sok magyar vonatkozású darab volt, köztük számos kiváló érem és ritkaság is, a gyűjteményben, melynek a 16.—36. képtáblákkal díszített lajstroma a 4022—7884. sz. éremleírásokat tartalmazza.

Sally Rosenberg (Frankfurt a/M., Schillerstr. 18.) február 20-án árverezte a világi főurak érmeiből álló Ahrens-féle gyűjteményt (1974 tétel és 6 képtábla). — Ugyanazon cég március 6-án egy nagyobbreszt német pénzekből álló gyűjteményt is árverezett (1720 tétel).

Ch. Muriset-Gicot (Genève, Rue du Puits St.-Pierre) f. év február 20-án árverezte a boldogult Stroehlin Pál (a svájci num. társulat volt elnöke) éremgyűjteményének harmadik részét. Ez nagyrészt svájci pénzekből és emlékérmekből állt, melyeknek nagy hányada több példányban kerül itt árverésre. Francia, angol, olasz, német és osztrák érme is voltak a gyűjteményben. A sorozat gyöngyét a 2173. sz. St. Oursi dupla Bertatallér alkotja, úgyszintén kiváló sorozatok vannak bellinzonai, stb. pénzekből is. — A lajstromban felsorolt 6173 tétel mintegy 35.000 darabot foglal magában. A lajstromhoz 54 képtábla van mellékelve.

Étienne Bourgey (Paris, rue Drouot 7.) február 14-én egy antik görög és római, meg francia éremsorozatot (397 tétel), február 15-én pedig antik érmekeket, hűbérések, pápák pénzét és emlékérmekét árverezte (454 tétel).

C. F. Gebert (Nürnberg, Tafelhofstr. 32. I.) február 8-án tartotta 37-ik éremárverését (961 tétel, nagyrészt német érme). — Lásd 363. sz.: 1551. évi körmöci Ádám — Éva tallér, lenn a Haller címerrel).

A. Riechmann (Halle a. S., Magdeburgerstr. 34.) március 14-én brandenburgi, porosz, weszfáliai stb. érmekeket árverez (1834 tétel).

Az **Otto Helbing Nachf.** cég (München, Maximilianstr. 13.) f. évi március hó 27-én árverezi a felosztott *Zschiesche und Köder* lipcei éremkereskedő cég érem-állományának első részét, mely 1. német és német birodalmi pénzeket és emlékérmeket, 2. különböző országok *arany* pénzeinek és emlékérmekének mintegy 1400 tételre rúgó sorozatát és 3. egyéb anyagú pénzek és emlékérmek nagy tömegét tartalmazza. — Magyarország igen nagyszámú éremmel, egyebek közt az ú. n. Richtstück-ök (Stal) nagy számával van képviselve e sorozatokban. Az 5792 tételnyi, vastag kötetet alkotó árverési lajstrom 27 képtáblával van illusztrálva.

Peter Hanstein (Köln, Domhof 8) március 21-én árverezi Dr. H. Meyer kölni gyűjtő éremgyűjteményét, mely kevés görög, több római és zömében közép- és újkori, nagyrészt német pénzből és emlékéremből áll. Ezekhez numizmatikai könyvtár is járul, mely szintén árverésre kerül. A lajstrom 6329 tételt és 4 képtáblát tartalmaz.

Dr. Eugen Merzbacher Nachf. (München, Karlstr. 10.) f. évi május hó 1-én fogja árverezni egy bajor arisztokratának éremgyűjteményét, melynek húsz képtáblával díszített lajstroma 2141 tételre rúg. Az érmek legnagyobb része német, de sok magyar vonatkozású is van köztük, azonkívül más országok érmei is képviselve vannak e gyűjteményben.

C. F. Gebert (Nürnberg, Tafelhofstr. 32/I.) f. évi április 25-én fogja tartani 38-ik éremárverését. A lajstromban 1115, kis részben antik, nagyrészt pedig közép- és újkori német és egyéb országbeli érem van felsorolva.

2. Eladó érmek lajstromai.

Spink & Sons (London, Piccadilly) Monthly numismatic Circular, 218—220. sz. (1911 jan., febr. és márc.).

Edmund Rappaport (Berlin W., Lutherstr. 9.) Numism. Offertenblatt Nr. 183. (1911.)

L. Fuldauer (*új címe:* Amsterdam, Valeriusstraat, 105.) 30-ik éremlajstroma (1911 február) különböző államok, városok stb. pénzeit és medáliáit sorolja föl. Antik görög és gall érmek is vannak benne. (626 tétel, betűrendben.)

A. Riechmann (Halle a d. Saale, Magdeburger Str. 34.) Lagerkatalog I. (Oktober 1910) 1829 tétel; különböző országok újkori pénzei.

3. Numizmatikai könyvek.

Fr. Rohrer's Antiquariat (Lienz, Tirol) Katalog III. [Kuncze, Leitzmann, Lipsius, Madai, Schulthess—Rechberg, Széchenyi (teljes, kötve, 34 K), Wiczay (2 kötet 32 K)].

Paul Geuthner (Paris, rue Mazarine 68.) Éphémérides bibliographiques, Nr. 25. (1911 január.)

J. Gamber (Paris VI, rue Danton 7.) Catalogue LVII.

Lásd **Peter Hanstein** lajstromát az árverések rovatában.

Paul Geuthner (Paris, 68 rue Mazarine): Catalogue 45. La Perse ancienne et moderne. (Nagyszámú becses és úgy a mostani, mint az ókori és középkori Perzsiára vonatkozó numizmatikai munka!)

Társulati élet.

Weifert Ignác † Tagjaink sorát, sajnos, újabban igen gyakran keresi fel a halál. — Ez év elején, január 11-én Weifert Ignác, pancsovai sörfőző-tulajdonos, társulatunk rendes tagja halálozott el Pancsován 85 éves korában. Az elhalálozottban nemcsak a társulat veszítette el egy lelkesen támogató tagját, hanem a hazai numizmatika is egy ügybuzgó pártfogóját, mert — mint szakkörökben ismeretes — Weifert Ignác a legnagyobb hazai

magángyűjtemények egyikének tulajdonosa volt, mely gyűjteményét tudással és nagy szeretettel állította össze és emelte tekintélyes magaslatra. Nyugodjék békében!

Államsegélyünk. Örömmel jelenthetjük, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr Ő nagyméltósága 1000 koronában folyósította számunkra az 1911. évi államsegélyünket, melynek fejében társulatunk a Numizmatikai Közlöny 50 példányát köteles a minisztérium által kijelölt címekre megküldeni. — Úgy halljuk, hogy itt elsősorban a tanítóképző-intézetek vétetnek figyelembe, amivel a minisztérium a hazai tanítóságot óhajtja megnyerni a numizmatika ügyének s általa neveltetni a népek alsó rétegét e tudományok iránti szeretetre.

Állandó kiállításunk a magyar éremművészek műveiből a múlt év végeig a következő elég szép eredménnyel járt. Eladtunk 1908-ban 22, 1909-ben 11 és 1910-ben 78 érmet és plakettet, összesen 1459 koronát juttatva a művészeknek. — Az új anyaggal felfrissített kiállítást tagjaink naponként, a nagyközönség hétfőn és csütörtökön d. u. 5—7 óráig, díjtalanul tekintheti meg társulatunk helyiségében.

Fadrusz János emlékére társulatunk közbenjárására Pozsony város által 1909. évben veretett és Berán Lajos által mintázott éremből társulatunk 7 ezüst és 15 bronz példányt helyeztet el eladás útján tagjai között.

Társulati tagsági érmünk-ből az 1910. évben 3 ezüst és 1 bronz példányt rendeltek meg tagjaink s verettük ki ezeket a folyó év elején. — Eddig összesen 124 ezüst és 21 bronz példányt szereztek meg tagjaink ezen szép érmünk-ből.

Gróf Desseffy Miklós barbárpénzei című 18 képestáblával és szerkesztőnk tollából eredő szöveggel ellátott azon művet, melyet tisztelt tagjaink a Numizmatikai Közlöny IX. évfolyama mellékleteként kaptak, — amíg a készlet tart, — 10 korona árnak s a postaköltségeknek (vidékre 55 fillér, helyben 40 fillér) előzetes bekiüldése mellett bocsátjuk t. tagjaink és más érdeklődők rendelkezésére. — A megrendelés és vételár dr. Zimmermann Lajos társ. titkár nevére címezve, annak lakására (VII., Erzsébet-körút 2.) irányítandó.

A Weszerle-féle érmészeti táblák második kiadásának ügye, az előállítás nehézségei miatt, sajnos, csak lassan halad előre, miért is megrendelőink szíves türelmére kell hivatkoznunk.

Összejöveleteinket a társulati helyiségben (VIII., Csepreghy-utca 4. II. em. 15.) a következő napokon tartjuk: 1911 április 27., május 11. és 25., június 8. és 29., július 13., augusztus 10., szeptember 14. és 28., október 12. és 26., november 9. és 30., december 14. és 28-án. — Az összejöveletek után társasvacsora van Frenreisz István éttermének (VIII., József-körút 56.) külön szobájában, a nyári hónapok kivételével, amikor is (június 29., július 13. és augusztus 10-én) egy a tagokkal külön közlendő nyári helyiségben vacsorázunk.

A társulati gyűjtemény és könyvtár gyarapítására utolsó kimutatásunk óta a közgyűlésig a következő ajándékok érkeztek: a) érmek: dr. Faludi Gézától egy Esterházy-emlékérem, Irsik Józseftől egy rézpénz és egy hamis egykoronás, Szentgáli Károlytól 15 hamis érem (közte egy braunschweig-lüneburgi conv. tallér), Telcs Edétől a Popper-plakett bronz példánya, Váry-Szabó Elemértől 7 hamis és 1 roz érem, dr. Zimmermann Lajostól 12 db. hamis ókori érem; b) könyvek: Biharvárm. tört. és rég. egylettől 1903—1909. évkönyve, Blanchet Adriéntől 13 füzet saját műve, Gohl Ödöntől 1 füzet saját műve, a kecskeméti r. k. főgimnáziumtól 1908—9. évi értesítője, Kubinyi Miklóstól 1 füzet, Lenzi Furiótól 2 füzet saját műve, a szászvárosi Kún-kollégiumtól 1908—9. évi értesítője; c) egyéb: Ábrahám Vilmostól 5 zacskó (érmek számára).

Kivonat a választmány 1911 január 12-iki ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: dr. Zimmermann Lajos. Jelen vannak még: dr. Finály Gábor, Kunváry Fülöp, Rampacher Pál, Szentgáli Károly és Sziklay Jenő választmányi tagok.

A választmány tudomásul veszi, hogy a M. Á. V. hirdetések közlése tárgyában kérvény adatott be. — A választmány köszönetet szavaz az Osztrák-Magyar bank

igazgatóságának 200 koronás alapítványáért. — Baranya vármegye újabb 3 évre belépett a társulati tagok sorába. — A választmány köszönetet szavaz dr. Harsányi Pálnak a Széchényi-ünnepélyen tartott felolvasásáért. — A választmány elhatározza, hogy a rendes évi közgyűlésen a társulat tíz éves fenállását ünnepli meg és azzal kapcsolatban tiszteletbeli tagok választását fogja indítványozni, valamint hogy zsetont veret. — Elhatározzatik egy hamisítványokból álló kiállítás rendezése. — A társulat tagjai sorába választattak: Alapító tagként: *Osztrák-Magyar bank*, Budapest, V., Szabadság-tér 8. — Rendes tagokul: *Budapest VI. ker. m. kir. áll. főgimnázium ifjúsági könyvtára*, Budapest, VI., Munkácsy-utca 26. — *Poszvek Ödön* dr. ügyvéd, Dévaványa.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k., elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k., jegyző h. Hitelesítjük: dr. Finály Gábor s. k., Szentgáli Károly s. k.

Kivonat a választmány 1911 február 9-iki ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kunváry Fülöp, majd Kilényi Hugó, jegyző: dr. Zimmermann Lajos. — Jelen vannak még: dr. Finály Gábor, dr. Pákozdi Károly, Rampacher Pál és Szentgáli Károly vál. tagok.

A választmány jóváhagyja, hogy a titkár a társulat nevében táviratilag üdvözölte — bécsi Numismatische Gesellschaft-ot, annak 40 éves fennállása alkalmából január 25-én rendezett ünnepélyén. — A választmány köszönetet szavaz Stein Pál r. tagnak pénzadományáért. — A választmány megállapítja a megválasztás végett a közgyűlés elé terjesztendő tiszteletbeli tagok névsorát; ezekhez előbb levélbeli kérdés intézendő, vajjon a választást elfogadják-e. — A társulat rendes tagjai sorába felvették: *Alföldy András* főgimn. tanuló, Budapest, II., Mecset-utca 8, — *Jankovics Marcel* dr. ügyvéd, Pozsony, Andrassy-utca 4.

K. m. f. Sziklay Jenő s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Kunváry Fülöp s. k., Rampacher Pál s. k.

Kivonat a választmány 1911 március hó 9-iki ülésén felvett jegyzőkönyvből. — Elnök: Sziklay Jenő, jegyző: dr. Zimmermann Lajos. Jelen vannak még: Babics József, dr. Finály Gábor, Kunváry Fülöp, dr. Pákozdi Károly, Rampacher Pál és Szentgáli Károly vál. tagok.

A választmány mély részvétét fejezi ki Weifert Ignác r. tag elhalálózása felett, amely özvegyével közlendő. — A választmány a „gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei” című műnek árát tíz koronában állapítja meg. — A választmány felmentvényt ad a második titkárnak az általa kezelt ügyekből folyó elszámolásokat illetőleg. — A választmány letárgyalja a f. évi költségelőirányzatot. — Másodkönyvtáros terve a jubiláris zsetont illetőleg kivételre elfogadtatott. — A választmány kimondja, hogy még a társulati tisztikar tagjai sem vihetnek ki könyveket a társulat helyiségéből. — A rendes tagok sorába felvett *Kotlán Sándor* főiskolai tanársegéd, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 23.

K. m. f. Sziklay Jenő s. k., elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k., jegyző. Hitelesítjük: Kunváry Fülöp s. k., dr. Pákozdi Károly s. k.

Kivonat a választmány 1911 március 30-iki ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Sziklay Jenő, jegyző: dr. Zimmermann Lajos. — Jelen vannak még: Babics József, dr. Finály Gábor, Kilényi Hugó, Kunváry Fülöp, dr. Pákozdi Károly, Rampacher Pál és Szentgáli Károly r. vál. tagok.

A választmány örömmel és köszönettel veszi tudomásul a tiszteletbeli elnök úr előzetes értesítését, hogy az államsegély a f. évre 1000 koronában utalványoztatott ki. — A választmány jóváhagyja a bemutatott jubiláris zsetont s annak árát megszabja; — a zsetont nemtagok is megszerezhetik. — A választmány köszönetet szavaz Blanchet Adriennek könyvadományaiért. — A hamisítvány kiállítás megnyitásának időpontja elhalasztatott. — A társulat rendes tagjai sorába felvett *Erdélyi Pál* hivatalnok, Budapest, VII., Király-utca 7.

K. m. f. Sziklay Jenő s. k., elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k., jegyző. Hitelesítjük: dr. Finály Gábor s. k., Szentgáli Károly s. k.

Kivonat a társulat 1911 március 30-iki rendes **közgyűlésén** fevett jegyzőkönyvből. — Elnök: Kilényi Hugó. Jegyző: dr. Zimmermann Lajos. Jelen vannak: Alföldy András,

Ábrahám Vilmos, Babics József, Éber Lászlóné, dr. Faludi Géza, Faragó Miksa, dr. Finály Gábor, dr. Harsányi Pál, Kilényi Húgó, Kunváry Fülöp, dr. Mály János, dr. Mihálovics Béla, Ott János, dr. Pákozdi Károly, Rampacher Pál, dr. Réthy László, Szentgáli Károly, Spitzer Mór, Sziklay Jenő, Varga Béla, Walla József, ifj. Walla József, Walla Vilma, Woyciechowski Vilmos és dr. Zimmermann Lajos alapító és rendes tagok.

1. *Elnök* megnyitja a közgyűlést megállapítván, hogy az szabályszerűen hivatott össze. — A jegyzőkönyv vezetésére felkéri a titkárt, annak hitelesítésére Éber Lászlóné és Walla Vilma társulati tagokat. — Bemutatja dr. Szivák Imre tiszteletbeli elnök, a bécsi Numismatische Gesellschaft és Voetter Ottó rendes tagnak leveleit, illetve táviratát, melyekben a társulatot tíz éves fennállása alkalmából üdvözik. — Elnök megemlékezik a társulat tíz éves működéséről, céljairól és sikereiről s ezzel átadja a szót a titkárnak.

2. *Titkár* felolvassa „Visszapillantás a Magyar Numizmatikai Társulat tíz éves működésére” címen a társulat tíz éves történetét. — (Lásd teljes szövegében a Numizmatikai Közlöny jelen füzetének elején.) — Majd felolvassa jelentését a társulat múlt évi működéséről. Ebben először a múlt évben meghalt öt társulati tagról emlékezik meg kegyeletos szavakkal. — Ezeken kívül tagok tekintetében vesztesége volt a társulatnak 5 tag kilépése és 1 tagnak törlése által. Összes vesztesége tehát — tekintve, hogy az egyik elhalt tag alapító tag volt — csak tízet tesz ki. — Ezzel szemben felvett a társulat múlt közgyűlése óta 1 alapító és 15 rendes tagot; 2 rendes tag pedig átlépett alapító taggá. — Ma a társulatnak 42 alapító és 339 rendes, összesen tehát 381 tagja van, ami 6 tag szaporulatot jelent a múlt évvel szemben. — A tagok közül Budapesten lakik 123, vidéken 229, Boszniában 1, Ausztriában 16, Németországban 7, Franciaországban 2, Oroszországban 1, Romániában 2 tag. — A tagok közül magánegyén 276, törvényhatóság 17, állami hivatal 2, múzeum és könyvtár 29, társulat 20, egyházi intézmény 3, pénzintézet 3, tanintézet 31 tag. — A társulat az elmúlt évben Walla József alapítotagnak áldozatkészsége folytán helyiséget cserélt s most méltó keretben működhetik. — Az államsegély az 1910. évre csak 400 korona erejéig utalványoztatott ki s részint emiatt, részint a nagy tagdíjhátralékok miatt a tagoknak szépen nyilvánuló áldozatkészségére kellett hivatkozni a társulatnak, hogy az évet kedvező mérleggel zárhatta le. — A társulat egyfelolvasó ülést rendezett 1910 december 29 én, melyet gróf Széchényi Ferenc emlékeztének szentelt s azon dr. Harsányi Pál olvasott fel egy tartalmas értekezést. — Egy bemutatása is volt a társulatnak, a mennyiben Walla József alapítótag 1910 ápril 24-én bemutatta gyűjteményét a tagoknak. — A csereviszonyok a közlőnyt illetőleg 33-ra emelkedtek. — A bruxellesi numizmatikai kongresszuson a társulat dr. Gohl Ödön szerkesztővel képviseltette magát. — Az éremverés szépművészeti részét a társulat az állandó éremkiállítás és a tagsági érem terjesztése mellett a Joannovics György plakett propagálásával és a társulat tíz éves fennállására vert zsetonnal vitte előbbre. — A társulati III. éremvásár és a társulati III. éremárverés szolgálta a tagok gyűjtési kedvét. — Végül lüktető társulati életre buzdítja a tagokat. — A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi.

3. *Szerkesztő* betegség folytán akadályozva lévén a megjelenésben, helyette titkár adja át a szerkesztő üdvözlését és üdvökívánatait a társulat tíz éves fennállása alkalmából, majd a jelentését olvassa fel. Kiemelendő ebből, hogy ezen évfolyam 500 példányban jelent meg, 21½ ív terjedelemben, ezenkívül mellékelve kapták olvasóink a Numizmatikai Adattár 2 első félévét és Dessewffy Miklós gróf barbárpénzgyűjteményének 18 képtáblával illusztrált kiadását. A Num. Közlöny IX-ik kötetében a Társulati Életnek 2½ ívre terjedő sorozatán kívül 36 közlemény jelent meg. három képtáblával és 18 szövegközi képpel vagyis mindössze 48 képpel illusztrálva. E közlemények 14 szerzőtől erednek, kik közül egy írt 20-at, 3 írt 2—2 cikket, 10-en pedig egy-egy közleményt írtak. A 13 munkatárs közül hárman nem voltak a társulat tagjai. Ezek 4½, a 10 tag munkatárs pedig 5¼ ívnyi terjedelemben járult a Közlöny tartalmához. Az összes munkatársnak igaz köszönetet mond a szerkesztő. Az említett 36 közlemény tartalma kiterjed a hazai barbár-

pénzverésre, a magyar közép- és újkori numizmatikára, a hazai s a külföldi emlékérmekre, a zsetónokra, a medaillisztikai újdonságokra, az éremleletekre (37 lelettel), a múzeumokra, gyűjteményekre és a numizmatikai irodalomra (23 mű, ezek közül 12 hazai és 11 külföldi). — A Numizmatikai Adattár-ból két félvén a bevezetésen kívül 15 közlemény jelent meg, 7 beküldőtől. A Dessewffy Miklós gróf barbárpénzgyűjteményét ismertető külön mellékletért, mely $3\frac{1}{4}$ ívnyi szöveget és 18 képtáblát tartalmaz, itt is köszönetet mond a szerkesztő a nemes grófnak a társulatnak juttatott hazafias ajándékért. — Dr. Pákozdi Károly tag indítványára a közgyűlés a jelentés tudomásul vétele mellett jegyzőkönyvi köszönetet szavaz dr. Gohl Ödön szerkesztőnek tíz éven át tanúsított fáradhatatlan és önzetlen eredménydús működéséért.

4. *Gyűjtemény és könyvtár óre* jelenti, hogy a társulat könyvtára most 1002 műből, 1876 kötet és füzetből áll; mult évi gyarapodás ebből 160 mű, 246 kötet és füzet. — A gyarapodás nagy része egy alapítványból és a csereviszonyokból állott elő. — Az éremgyűjtemény még nincsen teljesen rendezve. Jelenleg 4788 darabból áll; gyarapodás ebből 95 érem. — A rendezés alkalmával a száma tetemesen csökkenni fog. — Visszaemlékezik a könyvtár és gyűjtemény 10 éves fejlődésére. Előbb a titkár őrizte 1905 július 1-ig, majd a tudományos akadémiában nyert elhelyezést, míg 1907 június havában a társulat saját helyiségébe került. — Felsorolja azokat, kik nagyobb ajándékokkal járultak a gyűjtemény és könyvtár gyarapításához. — Dr. Harsányi Pál r. tag indítványára a közgyűlés a jelentést tudomásul veszi és jegyzőkönyvi köszönetet szavaz dr. Finály Gábornak, a gyűjtemény és könyvtár órének és Szentgáli Károly másodkönyvtárosnak fáradhatatlan működésükért.

5. *Pénztáros* olvassa fel jelentését a társulat 1910. évi pénztári helyzetéről. Kiemeli, hogy a társulatnak a máig befizetett 8200 kor. alapítványából 8181 kor. 70 fill. van érték-papírokba befektetve. Majd az 1910. évi pénztárszámlát és mérlegszámát terjeszti elő:

Pénztárszámla az 1910. évről.

Bevétel:	kor. fill.	Kiadás:	kor. fill.
Pénztári maradvány 1909 dec. 31-ről	640.31	Társulati helyiség bére és fenntar-	
Alapító tagok tőkebefizetései	200.—	tása	1342.89
Rendes tagok tagdíjbefizetései	2682.—	Num. Közlöny és Num. Adattár	2379.65
Kamatjövedelem	336.—	Gyűjtemény és könyvtár	317.61
Numizmatikai Közlöny bevételei	182.47	Administráció	436.10
Társulati veretek és kiadványok	24.44	Könyv- és éremközvetítés	98.48
Könyv- és éremközvetítés	132.39	Értékpapírok vétele	187.—
Gyűjtemény és könyvtár bevételei	10.—	Értékpapírok vételekor kamatmeg-	
Adományok: Államsegély	400.—	térítés	3.78
Tagok adom.	385.—	Átkönyvelési tétel	10.—
Helyiség fenntartására adott adomá-			
nyok	90.—		
Administráció számlája	21.53		
Bank	16.—	Maradvány 1910 december 31-én	344.63
		Összesen:	5120.14
Összesen:	5120.14		

Budapest, 1911. évi január hó 12-én.

A pénztáros: *Kunváry Fülöp* s. k.

Jelen pénztárszámlát megvizsgáltuk és a pénztári könyv adataival egyezőnek s minden tekintetben helyesnek találtuk.

Budapest, 1911 január hó 25-én.

A felügyelő bizottság:

Ott János s. k.

Zachár Antal s. k.

Fejér József s. k.

Mérlegszámla az 1910. évről.

Vagyon:	kor. fill.	Teher:	kor. fill.
Pénztári maradvány 1910 dec. 31-én	344.63	Befizetett alapítványok	8000.—
Alapítók hátralékai	100.—		
Rendes tagok hátralékai (50 ⁰ / ₀ le- vonással)	221.—		
Hirdetők hátralékai	52.—		
Helyiség fenntartási költségekre kö- telezettek hátralékai	115.—		
M. Földhitelintézetnél letétben levő 8600 K névértékű 4 ⁰ / ₀ -os zálog- levél vételára	7955.—	Egyenleg mint szabad vagyon . .	827.63
Összesen:	8827.63	Összesen:	8827.63

Budapest, 1911. évi január hó 12-én.

A pénztáros: *Kunváry Fülöp* s. k.

Megvizsgáltuk és a társulati könyvekkel egyezőnek s mindenben helyesnek találtuk.
Budapesten, 1911. évi január hó 25-én.

A felügyelő-bizottság:

Ott János s. k.

Zachár Antal s. k.

Fejér József s. k.

Ezek felolvasása után a pénztáros kimutatásokat közöl a társulat tíz évi pénztári eredményeiről. Varga Béla r. t. indítványára a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Kunváry Fülöp pénztárosnak tíz évi fáradhatatlan és ügybuzgó működéséért.

6. és 7. A felügyelő bizottság jelentését Ott János felügyelő bizottsági tag olvassa fel. Indítványára a közgyűlés tudomásul veszi a pénztáros jelentését, a pénztár- és mérleg-számlát s a felügyelő-bizottság jelentését s megadja a felmentvényt az elnökségnek, a választmánynak, a felügyelő-bizottságnak és a pénztárosnak, — majd köszönetet szavaz az elnökségnek, választmánynak és tisztikarnak a társulat eredményes vezetéséért.

8. Pénztáros előterjeszti az 1911. évi költségelőirányzatot:

Költségelőirányzat az 1911. évre.

Bevétel:	kor. fill.	Kiadás:	kor. fill.
Pénztári maradvány 1910. évről .	344.63	Helyiség bére és fenntartása . . .	1200.—
Alapítók befizetései	300.—	Numizmatikai Közlöny előállítása és szétküldése	2200.—
Tagsági díjakból	2500.—	Numizmatikai Adattár nyomása . .	100.—
Kamatjövedelem	348.—	Gyűjtemény és könyvtár	300.—
Num. Közlöny bevételei	200.—	Administráció	300.—
Társulati veretek és kiadványok .	50.—	Értékpapírok vétele	300.—
Könyv- és éremközvetítés	100.—	Előre nem látott kiadások	100.—
Államsegély	600.—		
Helyiségfenntartási költségekre köte- lezettek befizetései	115.—		
Egyéb bevételek	42.37	Maradvány mint egyenleg	100.—
Összesen:	4600.—	Összesen:	4600.—

Felállították:

Kunváry Fülöp s. k., pénztáros.

Dr. Zimmermann Lajos s. k., titkár.

A közgyűlés a költségelőirányzatot elfogadja s feljogosítja a választmánnyt, hogy az államsegélynek nagyobb összegben való folyósítása esetén a többletet legjobb belátása szerint fordítsa a kiadási tételek fokozására.

9. *Elnök* jelenti, hogy indítvány nem érkezett be. Majd dr. Harsányi Pál r. tag indítványára a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavaz dr. Zimmermann Lajos titkárnak a társulat alapítása óta tanúsított ügybuzgó és fáradhatatlan működésért, melylyel a társulatot a mai fokra emelte s jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Rampacher Pál másodtitkárnak, ki az utóbbi években a titkárt működésében támogatta s ezenfelül saját kezdeményezése folytán sok új intézménnyel gazdagította a társulatot.

10. *Elnök* jelenti, hogy öt választmányi tagnak és a felügyelő-bizottságnak működési időtartama a mai közgyűlésen lejárt. — A közgyűlés közfelkiáltással egyhangúlag megválasztja Babics József, Mihalik József, dr. Pákozdi Károly, Szentgáli Károly és dr. Zimmermann Lajos tagokat 3—3 évre választmányi tagokká, megválasztja 1—1 évre a felügyelő-bizottságba Fejér József, Ott János és Zachár Antal tagokat rendes és ifj. Walla József tagot póttaggá.

11. *Elnök* előterjeszti a választmány ajánlatát tiszteletbeli tagok választását illetőleg. — A közgyűlés egyhangúlag, közfelkiáltással megválasztja a társulat tiszteletbeli tagjaivá Babelon Ernő, Blanchet Hadrián, dr. Bahrfeldt Emil, Gnecci Ferenc, dr. Gohl Ödön, Head Barclay Vince, dr. Imhoof-Blumer Frigyes, dr. Iovag ebengreuthi Luschin Arnold, dr. Réthy László, Svoronos Nep. János és Witte Alfonz urakat. — *Elnök* kiemeli, hogy közülök dr. Gohl Ödön és dr. Réthy László urakhoz a társulatot a tiszteleten kívül a szeretet és a ragaszkodás érzése is fűzi; kéri őket, hogy a jövőben is őrizzék meg a társulat iránti jóindulatukat.

Elnök a közgyűlést bezárja.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Éber Lászlóné s. k. Walla Vilma s. k.

Inhalt.

Dr. Ludwig Zimmermann: Rückblick auf das zehnjährige Wirken der Ungar. Numism. Gesellschaft. — Die Gesellschaft hielt ihre erste, konstituierende Versammlung am 14. Mai 1901, und zählte damals 13 Mitglieder. Der Zuwachs ging raschen Schrittes vor und die Zahl der Mitglieder war i. J. 1902: 103, 1903: 183, 1904: 252, 1905: 276, 1906: 294, 1907: 298, 1908: 343, 1909: 363, 1910: 375 und im Jahre 1911: 381. — Die Zeitschrift der Gesellschaft, vom Anfang an vom jetzigen Redakteur redigiert, erschien im 1. Jahrgange in 300 Exemplaren, im 2.: 250, im 4.: 400, im 8.: 450 und seit dem 9. Jahrgange in 500 Exemplaren. — Die Gesellschaft steht mit 33 Zeitschriften im Schriftentausche. — Während der 10 Jahre ihres Bestehens schaffte sich die Gesellschaft eine numism. Fachbibliothek und eine eigene Münzen- und Medaillensammlung, mit interessanten Serien von Falsifikaten, hielt eine Reihe von Vorträgen und Vorlesungen, Besichtigungen von Sammlungen und Museen, drei grössere Ausflüge nach Esztergom, Győr und Körmöczbánya, fünf Auktionen (unter den Mitgliedern), hat eine ständige Medaillenausstellung aus verkäuflichen Medaillen ungarischer und fremder Künstler im eigenen Lokale, liess drei eigene Medaillen prägen und übernahm die Propaganda für viele ungarische Medaillen und Plakette; die Mitglieder sehen sich jeden zweiten Donnerstag im Lokal der Gesellschaft und verbringen zusammen den Abend.

Dr. Edmund Gohl: Die barbarischen Goldmünzen Ungarns. — Man kennt seit lange her eine Reihe von Gruppen barbarischer Goldmünzen, die in den Münzfunden Ungarns vertreten sind; das Vorkommen anderer Sorten, hierzulande, blieb aber selbst Fachmännern bis jetzt ziemlich unbekannt. Es fehlte eine zusammenfassende Darstellung, in welcher nicht nur die Funde und die darin repräsentierten Spezies auf Grund authentischer literarischer Angaben und musealischen Materials aufgezählt werden, sondern auch eine

Feststellung jener Goldmünzengruppen und Spezies, welche vom Standpunkte des heutigen Wissens entweder 1. als importierte, oder aber 2. als wahrscheinlich, oder 3. gewiss autochthone Gepräge zu bezeichnen sind. Das alles enthält die vorliegende Studie, in welcher der Verfasser das Material nach Funden und nach Gruppen geordnet aufzählt, — (Funde von Nagybiszterecz, Jándorf, Nádasd, Velem, und analoge Funde aus anderen Fundstellen, ferner die Gruppen des Alexandros-Typus, der CIECIN-Münzen, der Lysimachos-Imitationen, der typenlosen minimalen Münzen, ferner die dacische und die sarmatische Gruppe der Nachahmungen röm. kaiserl. Goldmünzen und die Imitationen byzantinischer Goldtrienten aus Pannonien), — zu den einzelnen Spezies Analogien aus hiesigen und fremdländischen Funden angibt, dann jede einzelne Spezies speziell untersucht und davon die Schlussfolgerung ableitet, dass 1. die Goldmünzen Biatic's (Figur 11) und die sarmatische (jazygische) Gruppe der Imitationen röm. kaiserl. Goldmünzen (Figur 27—29), als autochthone Gepräge zu betrachten sind; 2. dass die dacische Gruppe dieser letzteren, sowie auch die in Pannonien gefundenen Imitationen der byzantiner Triente (Figur 30—31) aus dem VII—VIII. Jahrhundert wahrscheinlich auch hiesige Gepräge seien; 3. dass die in Oberungarn gefundenen, gänzlich korrumpierten, doch über 8 gr. wiegenden Imitationen der Goldmünzen mit dem Alexandros-Typus (Figur 26), sowie auch die zwei Gruppen des Nagybiszterecz-Fundes (Figur 2—7) als östlichste Ausläufer der in der oberen Donaugegend und in Böhmen herrschenden Goldmünzenprägung zu betrachten sind, doch man zur Zeit noch nicht festzustellen vermag, ob diese auch hiezulande geprägt, oder nur aus den westlichen, resp. nördlichen Nachbargegenden importiert sind; 4. dass endlich die Imitationen der Goldmünzen des Lysimachos, die Münzen der älteren Muschel-Serie und ihre teilstücke (Funde von Jándorf, Nádasd, Velem), sowie auch diejenigen mit unbestimmten Typen (Fund von Nádasd, etc. Figur 12—24) und die CIECIN-Münzen (Figur 25), als importierte Münzengattungen zu betrachten sind. Aus den Funden ist es ersichtlich, dass bei den Nachbarvölkern im Nordwesten an der oberen Donau und in Böhmen Goldwährung herrschte und dass ihre Goldmünzenprägung von der Imitation der Goldmünzen mit dem Alexandros-Typus ausgegangen zu sein scheint. Im Gebiete des heutigen Ungarn hatten die Barbaren Silberwährung, und die Ursache dieser Differenzierung liegt einerseits im allgemeinen Goldmangel dieser Stämme während der La Tène-Periode, hervorgerufen von ungünstigen wirtschaftlichen Verhältnissen, Wanderungen, Kriegen, Unruhen, Mangel an Grosshandel mit aktiver Bilanz, etc., andererseits aber im Umstande, dass der aus Südosten im Kleinhandel zuströmende silberne Philippäer hier zuvorkam und das Land zu Gunsten der Silberwährung schon erobert hat, bevor noch die späteren Goldstateren mit dem Alexandros-Typus hier bekannt geworden sind. In späterer Zeit konnte auch der römische Handel dazu beigetragen haben, dass dem Lande an Gold mangelte (wie es auch die archäologischen Funde beweisen) und als Biatic im Anschluss an die westliche Goldwährung hier, im Lande der Silberwährung, seine Goldmünzen auf den Markt warf, mussten die allgemeinen kommerziellen Umstände, der Goldmangel, die Tradition der Thesauration in Form von Geschmeide, eventuelle Rücksichten auf Arbitrage-Manipulationen, etc. dazu gezwungen haben, die Goldprägung einzustellen und sich bald der reinen Silberwährung anzuschliessen und — wie es scheint — nach einem Versuch mit der Doppelwährung, sich bald der reinen Silberwährung anzuschliessen. Die Sarmaten in Jazygien und die Avaren in Pannonien dürften später ihre Goldmünzen aus erbeutetem Golde geprägt haben.

Dr. Ladislaus Réthy reproduziert einen Artikel des *Sigismund Rosly* vom Jahre 1857, in welchem dieser zu beweisen versucht, dass die mittelalterlichen ungarischen Kupfermünzen des Béla und Stephan die Münzen Stephans IV seien und die zweite Gestalt den König Béla II darstelle.

Karl Szentgáli beschreibt die Jetone der Ungar. Numism. Gesellschaft, welche diese zur Gelegenheit ihres zehnjährigen Bestehens nach dem Entwurfe des Verfassers prägen

liess. Die Münzbilder der Jetons sind den Legionsdenaren des M. Antonius, resp. den Kleinbronzen Constantins I. entnommen. Diese Jetons werden in Gold, Silber und Bronze (à K. 30, K. 2'20, K. 1'40) ausgegeben und können beim Sekretär bestellt werden.

Dr. Paul Harsányi bespricht die Ausstellung von verschiedenen Sammlungen und Kunstgegenständen, welche das protestantische Obergymnasium in Budapest aus dem Besitze der Schüler und ihrer Familien zu wohltätigem Zwecke veranstaltete.

G n: Die Medaille des Csorba-Sees.

Auktions- und Verlagskataloge. — Gesellschafts-Nachrichten. — Beilage: Numismatische Angabensammlung. (3. Halbbogen.)

S o m m a i r e.

Le dr. Louis Zimmermann récite l'histoire de la Société Hongroise de Numismatique, fondée en 1901, qui célébrait, à son assemblée générale, le 30 mars 1911 la fête décennaire de sa fondation.

Le dr. Edmond Gohl: Les monnaies en or barbares trouvées dans la Hongrie. Énumération des trouvailles et description des espèces trouvées, groupement, critique de leur provenance. La plupart de ces monnaies en or fut frappée ailleurs, dans les contrées voisines à nord-ouest, seulement celles de Biatic et une partie des imitations des aurei et solidi impériaux romains sont certainement des espèces autochtones. — Les principales raisons, pourquoi les barbares du pays aient frappé des monnaies d'argent, tandis que dans la Bohême et dans la vallée du Haute-Danube on avait des monnaies en or, sont le manque de l'or suffisant au monnayage, et la priorité des monnaies d'argent de Philippe II dans ce pays, précédant le type d'Alexandre, qui servait de base au monnayage en or des susdites contrées voisines.

Le dr. Ladislas Réthy reproduit le mémoire de Sigismonde Rosty (1857) dans lequel celui-ci souhaite prouver que les monnaies médiévales hongroises en cuivre, au nom de Béla et Stephanus furent frappées par Étienne IV et reproduisent aussi la figure de Béla II.

Charles Szentgáli: Description du jeton décennaire de notre société.

Le dr. Paul Harsányi: Exposition des collections des élèves au gymnase protestant à Budapest.

G n: Le medaille du lac de Csorba.

Ventes. — Nouvelles de la société hongroise de numismatique. — Ci-joint: Corpus des données numismatiques.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

Kimutatás a társulat pénztárába befolyt tagsági díjakról.

Rendes tagok 20 koronás tagsági díjai:

1911-re: Dirner Gusztávné, Kilényi Hugó, dr. Mihálovics Béla.

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai:

1909-re: Nyáry Albert báró. — 1910-re: Baich Milán báró, Beck Ö. Fülöp, Jeszenszky Alajos, Pelachy János. — 1911-re: Alföldy András, Ábrahám Vilmos, dr. Bartalos Gyula, Beck Ö. Fülöp, Beökönyi Viktor, Békésvármegyei közművelődési egyesület, Bozó Géza, Budapest IV. ker. kegyesrendi főgimnázium, Budapest VI. ker. m. kir. áll. főgimn. ifjúsági könyvtára, Budapest VII. ker. (Barcsay-utcai) áll. főgimn. ifjúsági könyvtára, Dáni Nándor, dr. Despinits Péter, Délmagyarországi történelmi és régészeti múzeum társulat, Dobay Ferenc, Erdélyi Pál, dr. Eruszt József, Esztergom vármegye törvényhatósági bizottsága, Édeskuty Jenő, Éremkedvelők Egyesülete, Forster Gyula báró, Főfémjelző és fémbevéltő hivatal,

dr. Hámos Pál, Hidvéghi Sándor, Horváth Mihály, Hübnér Károly, dr. Hüttl Dezső, Jeszenszky Alajos, dr. Kammerer Ernő, Kállay András, dr. Keppich Gyula, Kunváry Fülöp, Kürti Gyula, Leszih Andor, Lippay Károly, Löwenstein Arnold, Magyar Nemzeti Múzeum érem- és régiségosztálya, Maszlaghy Ferenc, dr. Mály János, Miklik József, Milleker Bódog, Nagy Zoltán, Ott János, Pannonhalmi sz. Ben. r. központi főkönyvtár, Pfinn József, Pintér Sándor, Pompéry Elemér, ifj. Rajos Lajos, Rehák Rezső, Rohde Tivadar, Schlesinger József, Schmidg Alfréd, dr. Szabó Elemér, Szalay Imre, dr. Szende Gyula, Sztéhló Ottó, Ungár Dezsőné, Varga Béla, Váry Szabó Elemér, ifj. Walla József, Walla Vilma, Woyciechowski Vilmos. — 1912-re: Beck Ö. Fülöp. — 1913-ra: Beck Ö. Fülöp.

Rendes tagok 8 koronás tagsági díjai:

1911-re: Akantisz Ignác, Zentai községti főgimnázium,

Magyar egyházi emlékérmek.

Egyházi és hitéleti vonatkozású emlékérmekink kor, műérték és szám dolgában kiváló helyet foglalnak el a magyar s a hazai vonatkozású enémű emlékek közt. Legelső emlékérmekink Hunyadi Mátyásnak olasz művészek kezéből kikerült arcképes medáliái és nejének Beatrixnak emlékérmek. Már ezekhez harmadikul egy magyar egyházi emlékérem: az ifjú Estei I. Hippolyt, esztergomi érsek és primásnak ismeretlen olasz mester által készített arcképes érme járul. Ez az érem nyitja meg egyházi érmeink gazdag sorát és közvetlenül utána olyan kimagasló egyházfőknek érmei következnek, mint Bakócz Tamás, Pázmány Péter, Veranchich János, Lósy Imre, Telegdi János.

Egyházi és vallásos tárgyú emlékérmekink rendkívül gazdag sorozata az intenzív hitéleten kívül bizonyára azon szoros kapcsolatban is leli magyarázatát, mely hazánkban a papság s a közélet minden kimagasló mozzanata közt folyton fennállott és egyházi férfaiunknak úgy a politikai, mint a tudományos téren való mindenkori elsőrangú szereplésében.

Egyházi emlékérmekink monografiaszerű összefoglaló közzététele, e sorozatoknak előkelőségén kívül, numizmatikai becsükre való tekintetből is már régóta szükséges volt, amennyiben nagyszámú olyan éremfajt is foglalnak magukban, amelyek vagy teljesen ismeretlenek vagy pedig csak hiányos leírásokból ismeretesek.

A közzéteendő érmeiket, nagy számuknál fogva, több különálló sorozatba kellett osztanom, minél fogva közleményem főbb vonalaiban így tagozódik:

- I. Személyi emlékérmek.
- II. Helyi vonatkozású emlékérmek.
- III. Kegyeleti érmek.
- IV. A hazai felekezetek történetére vonatkozó emlékérmek.

ELSŐ RÉSZ.

Személyi emlékérmek.*

A) Római katolikus papok és püspökök emlékérmek.

Bakócz (Bakacs) Tamás.

Szül. 1442., 1486-ban győri püspök, 1497-ben egri püspök, majd pedig esztergomi érsek és Magyarország primása, 1500 óta bíboros, 1509-ben konstantinápolyi patriárka, † 1521.

1. Mellkép balfelé, köröskörül lefelé fésült hajjal, tonzúrával, karinghez hasonló, ráncos, nyakhoz illő öltönyben. Körül: THOMAS · CAR · STRIGON · VNGAR · PRIMAS ✠ | Gyöngyök.

* A személyi emlékérmek sorozatában találhatók 1. a hazai származású, 2. a hazai egyházi méltóságot viselt, akár magyar, akár idegen származású papok arcképes érmei vagy plakettjei. Nem arcképes érmeik ellenben a második részben: a helyi vonatkozású egyházi emlékérmek sorozatában foglaltatnak, kivéve, ha a javadalom székhelye a magyar sz. korona országain kívül van, mely esetben az arckép nélküli érmek is a személyi emlékérmek sorozatában találhatók.

Báthory Andrásnak (Resch 257. 1. és 84. t. 6. sz.) érmét, minthogy nem emlékérem, nem vettem fel a sorozatba, Comenius érmeit, minthogy ő nem Magyarországon született és itt nem papi minőségben működött, szintén mellőztem. Liszt Ferencnek csakis magyar feliratú érmeit vettem fel. Scobis Vencel érmét (Gohl: Buda-

Hátlap: Balfelé úszó delfinen álló meztelen ifjú (Fortuna), két kézre fogott, széltől duzzadó vitorlával. A háttérben két szikla; e baloldali egy ülő emberhez hasonló, — jobbról szelet fúvó Zephyrus feje és sárkány alakú felhőn álló, szintén szelet fúvó kis szárnyas génusz s előtte egy sas. Körül: SVM△DEA△VIRTUTI△IVRE△LOCATA△COMES Gyöngyör.

Bronz (durva öntvény). 63 mm. — NM. — V. ö. Széch. Cat. III., p. 7., n. 1. Tab. misc. 2., nr. 8.

2. Az előbbihez hasonló mellkép, tonzúrával. Körül: THOMAS · CAR · STRIGON · VNGAR · PRIMAS ✱ (nagy kerek hármassal, szárral). Gyöngyör.

Hátlap: Az előbbinek változata, tőle különböző betűalakokkal, a szók közt éles háromszögekkel. A vitorla alatti felhő összefüggő lepelnek látszik, a baloldali sziklának már nincs emberi alakja. Mindenütt erős cizelálás nyomaival.

a) Bronz. 60 mm. — Weszerle G. IV. t. 10. sz.

b) Bronzolt ón. 61 mm. — NM. (újabb másolat).

3. Mellkép balfelé, borotvált arccal, nagy tonzúrával, a nyaknál ráncba húzott, karingszerű öltönyben. Körül: THOMAS · CAR · STR. (kerek lyuk) IGON · VNGAR · PRIMAS ✱ (Repkénylevél, szárral). — A felirat lenn kezdődik, balról jobbfelé halad, a szók közt nagy kerek pontok vannak, lenn, a végén, részsűt felfelé álló, majdnem nyílhegy alakú, gerinccel ellátott, a végén szélesebb szárurepkénylevél. A betűk szép széles alakúak. Gyöngysoros szegély.

Hátlap: A tenger színén balfelé úszó delfin hátán meztelen ifjú áll és hatszor barázdált vitorlát tart kétkézre fogva, haját előre fújja az emberarcú szélsten, mely jobb felől fúj. E fölött, szintén jobbra sárkányon álló kis szárnyas génusz áll (a levegőben) és egy csigából szelet fúj jobb felé, előtte jobbra néző sas ül, félig tárt szárnyakkal. A tengeren két oldalt egy-egy szirt, a levegőben foszlányos felhők. Körül $\frac{3}{4}$ környi terjedelemben: SVM△DE(A△VI)RTVTI△IVRE△LOCATA△COMES Gyöngysoros szegély. (Sokkal kisebb szemű, mint az előlapon.) Lenn kerek lyuk.

Bronz. $63\frac{1}{3}$ — $63\frac{2}{3}$ mm. 73·29 gr. — NM. — (Sötétbarna patinával, hátlapján zöld rézrozsda-foltocskákkal).

Bakacs Tamás érmét, a fenti leírásokban vázolt különbségek részletezése nélkül, leírta Armand (Les médailleurs Italiens de la Renaissance, III. k., 210. l., H.). — Szerinte a hátlati képet a Médaille à la Fortune-nek nevezett ismeretlen nevű művész által használt hátlatról (i. h. I. 98. l.) utánozta a művész. Lásd még: Bergmann (Medaillen auf berühmte u. ausgezeichnete Männer d. österr. Kaiserstaates) I. k., V. t, 28. sz.

Kisapponyi Bartakovics Béla.

Szüil. 1792-ben. 1845-ben rozsnyói püspök. A szabadságharc után egri érsek. † 1873.

4. Mellkép j. kapuciummal, láncon függő mellkeresztel. ADALBERT. BARTAKOVICS DE KISAPPONY AEPPUS. AGRIENSIS

Hátlap: Körül, a homályosított szegélyen: POST X LVSTRA A PRIMITIIS MDCCCLXV ✱✱✱ Középen: (fényes alapon) DE | ECCLESIA PATRIA | LITERIS |

pest emlékérméi I. rész, az 50. sz. után) magyar származásának kétes mivolta miatt nem vettem fel, a magyarországi hadi eseményekre vonatkozó arcképes pápai emlékérmeket, így XI. Ince érmeit Buda visszavételére, 1686. (Budapest emlékérméi I. 89—90. sz.) s a párkányi diadalra (Weszerle G. 32. 3.), a helyi vonatkozású érmei sorozatába soroztam, VII. Piusnak Ferenczi István magyar művész által készített emlékérmét pedig egyéb hazai vonatkozás hiányában mellőzendőnek ítélttem. — Migazzi bibornok Széch. tab. mix. 5. n. 35—36. érmeit, továbbá Thurzó János boroszlói püspöknek Széch. tab. mix. 7. n. 57. érmét, minthogy forgalmi pénzek, nem vehettem fel a sorozatba. Ellenben egyházi vonatkozásaiknál fogva néhány világi egyén személyi érmeit is a személyi érmei sorozatához csatoltam, függelékképen.

ZELO AMORE | LIBERALITATE | OPTIME MERENTI | METROPOLIT · CAPITVLVM |
AGRIENSE |

- a) Arány. 44 mm. — Bécsi cs. és k. éremtár.
b) Ezüst. 44 mm. — NM.
c) Bronz. 44 mm. — NM. — Montenuovo (magyar sorozat) 1477. sz. — Th. Unger 3329. sz.

Cesíngé (Csezmicei) János (Janus Pannonius).

Szül. 1434. — Titeli prépost. — 1460-ban pécsi püspök, † 1472. — Kiváló humanista és költő.

5. Mellkép szemben, kissé jobbfelé hajtott fejjel, hajadon fővel, hegyes szakállal és bajusszal. Testét galléros reverenda födi, és mellkereszt diszíti. Körül: IOH. CÉSINGÉ. EP. Q. ECL. Az érem mezejét bevéssett inda-motivumos diszitmény borítja. Erősen előre álló sima szegély.

Hátlap: középen kis kerek mélyített mezőben öt egymás mellé állított kezdetleges rajzú templomtorony, csúcsukon keresztekkel. E középső mezőt köröskörül 9 mm. széles, bevéssett indamotivumos diszitmény kereteli. Az érem szélén bevéssett sima vonalkör.

Az érmet csipkézett faragott keret veszi körül. Csontfaragvány (kézimunka), atm. körülbelül 61 mm. — Ernst Lajos Géza gyűjteményében. Hajdanta a pécsi cisztercita főgimnázium gyűjteményében is volt egy ugyanilyen csontérem.

Csáky Károly Manó gróf.

Szül. 1852. — 1900 óta váci püspök.

6. Mellkép balfelé, címáában, kapuciummal, mellkereszt nyakláncával. Körül: CAROLVS EMANVEL E COM. CSÁKY D. M. ET A. S. G. EPISCOPVS VACIENSIS a mezőben jobbra apró betűkkel: BERÁN L. mesterjegy.

Hátlap: A Csáky grófok címere (kék mezőben vérző törökfej) grófi koronával tetézve, azonkívül infula, püspöki kereszt, pallium archiepiscopale és pedum van fölötte. Az egészet püspöki kalappal tetézt cimerpalást borítja. Körül (a felső félkörben:) ✱ SOLIO PONT. ASSISTENS. S. M. ACT. INT. CONSILIARIVS | ✱ és (az alsó félkörben:) DVOBVS IN EPPATV LVSTRIS FELICITER EXPLETIS MCMX | Mindkét lapon sima szegély. — A váci múzeumegyesület ajándéka a püspök 10 éves jubileumára. — Berán Lajos műve.

- a) Ezüst. 38 mm. (a püspök tulajdona).
b) Bronz (400 példányt vertek). — Jeszenszky Alajos gyűjt. — NM.
c) Mindkét lapjának egyoldalú ólom próbaverete — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Czuczor Gergely.

Szt. Benedek-rendi szerzetes, költő 1800—1866.

7. Két mellkép balfelé. Körül: CZUCZOR GERGELY — FOGARASI JÁNOS | Lenn: C. RADNITZKI mesterjegy.

Hátlap: A | MAGYAR NYELV | SZÓTÁRA | BEFEJEZÉSÉNEK | EMLÉKEÜL | A MAGYAR TUDOMÁNYOS | AKADÉMIA | MDCCCLXXIV | Mindkét lapon tagolt vonal-szegély.

- a) Arany. 43 mm. 52.21 gr. — NM. — (Egyetlen példány) B. U. E. 447. a.
b) Ezüst. — NM. — (11 db. készült). — B. U. E. 447. b.
c) Aranyozott réz. — NM. — (200 db. készült). — B. U. E. 447. c.
Mont. (magyar) 1481. sz. — Th. Unger 4018. sz. — Hiersch 1093. sz.

Ebnetter János.

Szül. 1783. Pozsonyban. Pappá szentelték 1806-ban, 1817-ben Bécsben lichtenthali plébános, 1832-ben bécsi kanonok, aztán a székesegyház esperese. † 1862.

8. A bécsi lichtenthali plébánia-templom képe. Körül: PFARRKIRCHE IM LICH-TENTHAL 1827.

Hátlapja sima és e bevéssett feliratot viseli: J. E. PFARRER.

A lichtenthali iskola (Pfarrschule) jutalomérme.

Kis ezüstérem füllel. — Mitteilungen d. österr. Gesellschaft für Münz- u. Medaillen-kunde, 220. sz. (IV. k. 9. sz., 1908 szept.) 103—104. l. — Num. Közlöny VIII. k. 67. l.

Eltz Hugó Ferencz Károly gróf.

Kanonok, pécsváradi apát, 1754 táján.

9. Sugaras istenszeme alatt lángoló szív, ez alatt 2 koronás oroszlántól tartott családi címer (metszett piros-fehér pajzs felső mezejében fél oroszlán), a pajzson nyílt püspöksüveggel borított sisak, nyílt korona, és apró szívekkel megrakott két szárny közt oroszlán-sisakdíszű sisak nyugszik. Az egész címer négyszögletes lapon áll. Körül: soLVs trInVs DeVs ET VnVs In — sENEctVte AVXILIAtoR MeVs a szelvényben: ✱ S · M · ET M · O · P · M ✱

Hátlap: ✱ ✱ ✱ | ✱ HUGO ✱ FRANS : | : CAR : COMES · AB · ELTZ : | · METR : MOG : AC TREV. CATH : | · MIN : EQV : AD · S : ALB : MOG : | ET · COLL : B : M : V : ERF : PREP : ET : | CAN · CAP · ABBAS PECS : IN : | HVNG · S : C : M · ATQVE EM^{MI} · PRINC | : ELECT · MOG · CONS : ACT : INT : | AC : PROPRINC : EICHsf : ANNO | : POSS : 42 : ETAT · 53 : | Szalagsokorral összekötött babér- és palmaág. Mindkét lapon sima szegély.

Ezüst. 42·5 mm. 13·94 gr. — NM. — Welzl 13611. sz.

Estei I. Hippolyt.

Ercole I. fia; szül. 1479, biboros 1493 óta. 1486 esztergomi érsek, aztán egri püspök, stb. † 1520.

10. Fialat férfi mellképe balfelé, bajusz és szakáll nélkül, félhosszú hajjal, feltűrt karimájú, kalapféle puha sapkával, sima, nyakhoz szoruló ruhában. Két oldalt (ívesen) Δ HIPPOLYTUS Δ Δ ESTENSIS Δ

Hátlapja sima. — Ismeretlen művész munkája a 15. század utolsó negyedéből.

Bronz. átm. 45 mm. — A bécsi cs. és k. éremtárban.

Armand III. k. 169. lap, G. — Berzeviczy Albert: Beatrix királyné, 343. lap 102. kép.

Esterházy Imre herceg.

Esztergomi érsek, szül. 1663, † 1745.

11. Mellkép jobbfelé kapuciummal, pallium archiepiscopalevel és mellkereszttel. A kép alatt MD mesterjegy (Mathias Donner). Körül: EMERICVS EC. ESTERHAZY. A. E. S. R. I. P. PRH |

Hátlap: Sarcophag alakú oltáron égő láng, kalászok és fürtökkel megrakott szőlő-hajtások közt. Fönn félkörben: SACERDOS ITERVM | A szelvényben: MDCCXXXVIII | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Arany, 23 mm. 5·21 gr. 1½ #. — NM. — Széch. III. p. 8. n. 1.; Tab. misc. 4., n. 25. — Th. Unger 3334. sz. — Zichy 690. sz. —

b) Ezüst. NM. — Széch. III. p. 8. n. 2.; Tab. misc. 4., n. 26. Th. Unger 3335. sz. Welzl 1319. sz. — Mont. (magyar) 1484. sz.

Várallyai Haulik György.

Szül. 1788. — 1837-ben zágrábi püspök, 1853-ban zágrábi érsek, 1856-ban biboros. † 1869.

12. Szembenéző, kevésbé balfelé fordított mellkép. Fején kapucium, vállain hermelines gallér, a nyak körül széles habos selyem betéttel, e fölött a nyakról szalagon lefüggő rendjel (Szt. Istvánrend?) és hosszú nyaklánc. A bal mellen rendjel-kereszt, 8 ágú sugaras csillagban. Fönn félkörben, 2 sorban: GEORGIUS CARDINALIS HAULIK DE VÁRALLYA, | (a 2-ik sorban, kisebb betűkkel: ARCHIEPISCOPVS ZAGRABIENSIS | Lenn két oldalt, apró betűkkel: SEBALD. F. és DRENTWETT. S.

Hátlap: Középen (gót?) díszítményes keretben fénysugarak közt latin kereszt kis ovális térben, ez alatt pedig biborosi kalapot, hosszú nyelvű kettős keresztet, liliomszálat és pálmalevelet vivő angyalka repül jobbfelé. A szegélyen köröskörül: SIEHE MEINEN DIENER, ICH GAB IHM MEINEN GEIST, MEIN GESETZ WIRD ER DEN VÖLKERN VERKÜNDEN. | Lenn: JS. 42. 1. | Mindkét lapon 2 sima szegély.

Hátlapja teljesen azonos az alábbi (57. sz.) Scitovszky-érem hátlapjával.

Ón. 40·5 mm. — Fül nyomával. — Jeszenszky A. gyűjt.

Haulik György érsekre vonatkoznak még a zágrábi érsekség alapítása alkalmából, (1853) vert és alább a helyi vonatkozású érmekek sorozatában leírt emlékérmek is.

Heiller Károly.

Pozsonyi székesegyházi plébános és kanonok.

13. Mellkép szemben kissé balfelé fordított fejjel, címádjában, kanonoki jelvénynyel (vagy rendjellel) és láncon függő mellkeresztrel. A kép alatt ADLER mesterjegy (pozsonyi vésnök neve). Körül: CAROLUS HEILLER PAROCHUS | * 1849—1889 * | Kettős vonalszegély.

Hátlapján egészen sima. Vert érem.

a) Ezüst. 44 mm. 30·12 gr. — NM. — b) Bronz. (Rampacher Pál adata.) — c) Alumínium. — Rampacher P. gyűjt. — d) Ólom. Rampacher P. gyűjt. (Ezek 1908-ban verettek Bécsben.)

14. Az előbbinek változata: A hátlapon két vonalszegély (régibb veret).

a) Aranyozott réz. 45 mm. — NM. — b) Bronz vagy réz. — c) Ón. — Rampacher gyűjt.

Pázmándi Horvát Endre.

Cisztercita szerzetes, költő, 1778—1889.

15. Középen vonalközben szembetűnő mellkép capuciummal, reverendában. Körül, a szegélyen: PÁZMÁNDI HORVÁTH ENDRE | * SZÜL. 1778 NOV. 28. ✠ 1889 MÁRC. 7. |

Hátlap: Középen felhőn babérkoszorúzott könyv, melynek táblájára Árpád van írva gótikus betűkkel. Fölötte sugaras csillag. Körül, a szegélyen: SZÜLETESE SZÁZADOS ÉVFORDULÓJÁNAK EMLÉKÉRE Lenn díszítmény. Mindkét lapon kettős vonalszegély.

a) Ezüst. 46½ mm. — NM. — Th. Unger 4200. sz. — b) Bronz. — NM. — c) Ón. — NM.

Károly Ambrus főhg.

Szül. 1785., 1808-ban esztergomi érsek és primás, † 1809.

16. Mellkép balfelé, capuciummal, két rendjellel és láncon függő mellkeresztrel. Körül: CAROLVS AMBROS. ARCH. AVST. REG. HVNG. ET BOH. PR. D. G. ARCHIEP. STRIG. REGN. HVNG. PRIMAS. | Lenn: NATVS. D. 11. NOV. MDCCLXXXV. | OBIIT D. 11 SEP. MDCCCIX. |

Hátlap: Az érsek esztergomi emlékének képe: (a feltámadó érseket két angyal veszi körül) és e mellett jobbra a földön püspöki süveg, főhercegi korona, pásztorbot stb. A szelvényben: ECCE EGO APERIAM TVMVLOS VESTROS | ET INDVCAM VOS IN TERRAM ISRAEL | E felirat alatt szintén van egy szelvényvonal.

a) Arany. 39 mm. — b) Ezüst. — NM. — Th. Unger 3336. sz. — c) Bronz. — Welzl 1321. sz. — Jeszenszky A. gyűjt.

17. Ugyanolyan mint az előbbi, hanem nagyobb és a hátlap szelvényvonalán balra is van I · LANG · F. mesterjegy.

a) Arany. 54 mm. (Hallomás szerint.) — b) Ezüst. 54 mm. — NM. — Weszerle G. VII. t. 1. sz. — Th. Unger 3336. sz. — c) Bronz. — NM. — Welzl 1320. — d) Ón. 54 mm. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Klobusiczky Ferenc.

Erdélyi püspök.

Lásd alább a helyi vonatkozású érmek sorozatában a gyulafehérvári püspökség helyreállításának emlékérmét (1742.)

Kollegrádi Kollonich Lípót.

Szüil. 1631., 1668—1670. nyitrai püspök, 1685—1695. győri püspök, 1695. esztergomi érsek, bíboros, † 1707.

18. Mellkép jobbfelé, biretummal, csuklyás gallérral, mellére lefüggő gallérkával, mellkereszttel. Körül: LEOPOLDO DE KOLONIZ CARDIN. ET. S. C. R. M. CON Az utolsó (N) betűnek csak felső része látszik.

Hátlapja sima. — Kézzel faragott érem. A XVII. század vége felé készült.

a) Elefántcsont. 67—64·5 mm. 25 gr. — NM. — Num. Közlöny VII. k. 76. 1. Berchtold árv. 50. 1. és IV. t. 1124. sz.

b) A fönt leírt elefántcsont példányról készített és bronzszínűre bevont egyoldalú ónlecsapat. — Átm. 66 $\frac{1}{2}$ —66 mm. — Súly a körülbelül 90 gr. 2 mm. vastag. (A betűk között, inkább jobboldalt, átvésés nyomaival.) — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Komáromy Ödön.

Szentkereszti (Heiligenkreutz) cisztercita apát.

19. Középen hosszúkás négyszögletes — sírkövet ábrázoló — mezőben hanyatt fekvő (holt) vitéz, kurta ruhában, kezeiben karddal és lenn csúcsos pajzsával, melyet az osztrák pólyás címer díszít. A sírkő szegélyén, körül: FRIDERICVS II AVSTR. & STIR. | DVX. BELLICOSVS | AVITA VIRTUTE VICTOR | ✱ XV IVN MCCXLVI | A sírkő fölött és alatt fennmaradt körszelvényekben vízszintesen vonalzott alapon díszítmények. Két oldalt, a szintén vízszintesen vonalzott alapú körszelvényekben, díszítmények közt, balra: szemben álló süvegű herceg, aki kezeiben kardot és tornyos templomocskát tart, jobbra pedig kissé balfelé fordulva álló infulás apát, jobbájával áldást oszt, baljában pásztorbotot és könyvet tart. A herceg alakja alatt LEOP. M., az apát alatt OTTO FR. felirat a talapzaton.

Hátlap: Középen gyöngykörben vízszintesen vonalzott és díszítményes mezőben 3-résztű címerpajzs, infula alatt, mely 2 keresztbe tett pásztorbot közt foglal helyet. A pajzsban 1. kék mezőben sugaras keresztben áldó kéz, 2. piros mezőben keresztben C betű, 3. arany mezőben csőrűben gyűrűt tartó madár, száraz ágon, heraldice jobbfelé. A címer alatt C · RADNITZKY · F mesterjegy. A szegélyen, körül: ✱ EDMVND. ABB. SÆC. VI. A CINERIB. VLT. BABENB. IN S. CRVCE RECEPTIS PIE CELEBRAT. Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 52 mm. — NM. — b) Bronz. — NM. — Jeszenszky A. gyűjt.

Kopácsy József.

Szül. 1775., 1827-ben veszprémi püspök, 1838-ban esztergomi érsek, † 1847.

20. Középen vonalkörben szembenéző mellkép kapuciummal, hermelin-palástban, selyem mell-részszel, 2 rendjellel és mellkereszttel. A szegélyen, körül: KOPÁCSI JÓZSEF MAGYAR-ORSZÁG-HERCZEG-PRIMÁSA | Lenn: 1846 |

Úgy a kép, mint a felirat kézzel van bevésve a rézlapkába és fekete anyaggal van kitöltve. — Egyoldalú érem.

Réz. 41 mm. — NM.

Kopácsy József primásra vonatkozik még a nagyszombati társas káptalan beiktatásának (1844) emlékére vert emlékérem is, melynek leírása alább, a helyi vonatkozású emlékérmek sorozatában található.

Kováts Miklós.

1827—1852. erdélyi püspök, † 1856.

Lásd a gyulafehérvári zeneiskola jutalomérmét alább, a helyi vonatkozású emlékérmek sorozatában.

Dr. Kubinszky Mihály.

Szül. 1824., kalocsai kanonok, knini püspök, † 1881.

21. Középen vonalközben szembenéző mellkép kapuciummal, címádjában, kanonoki jelvényvel és mellkereszttel. A szegélyen, körül: * DR. KUBINSZKY MIHÁLY, FELSZ. KNINI PÜSPÖK, KALOCSAI OLVASÓ-KANONOK. 1824—1881 |

Hátlap: A NAGY TANFÉRFIŰ | ÉS FELEDHETETLEN | EGYHÁZMEGYEI | FŐTAN-FELÜGYELŐ | EMLÉKÉNEK | ÖRÖK KEGYELETÜK ZÁLOGÁUL | A KALOCSA EGYHÁZMEGYEI | KATH. TANÍTÓ-EGYESÜLETEK. | 1882. | (Az első és a 9. sor ívesen hajlik). Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 37 mm. 18.11 gr. — NM. — b) Bronz. — NM. — Th. Unger 4276—77. sz.

Kunszt József.

Szül. 1790., 1852-ben kalocsai érsek, † 1866.

Lásd a helyi vonatkozású érmek sorozatában a kalocsai jezsuita-főgimnázium szorgalmi érmét.

Laszki János.

Krakkói kanonok, gneseni prépost. Szapolyai János 1527-1530 közt veszprémi püspökké nevezte ki, azonban sohasem foglalta el püspöki székét. Később mint protestáns író és lelkész tett hírnévre szert.

22. Mellkép jobbfelé, süveggel. JOHANNES ALASCO AET LVI A DO 1557

Hátlapja sima. — Fül nyomával.

Ólom, 64 mm. — Lanna árv. lajstrom 499. sz. — Van Mieris III., 122. l. 1. sz. — Raczynski I., 34. sz. — Dompierre de Chaufepié: Catalogus der Nederl. Gedenkp. 148. sz. — Németalföldi mester műve.

(Laszki, illetve Laski vagy A Lasco János lengyel születésű volt.)

Liszt Ferencz.

1864-ben fölvette a kisebb papi rendeket és abbé címet nyert.

23. Mellkép jobbfelé, papi ruhában, a vállszelvényben c. RADITZKY mesterjegy. Körül: * LISZT FERENCZ ÖTVENÉVES MŰVÉSZI MŰKÖDÉSÉNEK EMLÉKÉRE 1873 |

Hátlap: ZENGJ | NEKÜNK DALT, | HOGY MÉLY SIRJAIBAN | ŐSEINK IS
MEGMOZDULJANAK, | ÉS AZ UNOKÁKBA HALHATATLAN | LELKEIKKEL VISSZA-
SZÁLJANAK, | (így) HOZVA ÁLDÁST | A MAGYAR HAZÁRA, | SZÉGYENT ÁTKOT |
ÁRULÓ FIÁRA. | Két kis babérág közt lira, csillag alatt. Alább ívesen hajló irányban:
VÖRÖSMARTY LISZT FERENCZHEZ | Gyöngykör. — Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Arany. 50 mm. — NM. — B. U. E. 500 a.

b) Ezüst. 50 mm. — NM. — Th. Unger 4307. sz. (47 gr., 52 mm.) — Musica in
Nummis 31. l. 174. sz. — B. U. E. 500 b.

c) Bronz. — Temesvári (délmagyarországi) múzeum. — B. U. E. 500 c.

24. Mellkép jobbfelé. Gyöngysoros szegély.

Hátlap: Babérkoszorúban, középen: LISZT | FERENCZ | fönn (ívvonalban): SCÜL:
(így) RAIDING 1811 | lenn, (ívvonalban): MEGHALT: BAYREUTH 1886 | Gyöngysoros
szegély. — Fülezett érem.

Bronz, 27 mm. — NM. — (A Musica in Nummisban nincs meg!)

Jegyzet: Teljesség kedvéért adom itt leírását egy magyar feliratú Liszt-plakettnek
(Gerl K. műve), mely azonban csakis az eredeti viaszmintáról vett 2—3 galvánmásolatban
létezik.

Liszt Ferenc mellképe jobbfelé, reverendában, vállravezetett köpenynyel, 1811 és
1886 évszámok közt. A mellkép alatt szalaggal összekötött pálma- és babérgallyakon lira,
toll és karmesteri pálca. Fönn, ívesen: LISZT FERENCZ | Lenn a jobb sarokban GERL
mesterjegy.

Négyszögletes egyoldalú plakett. Csakis galvanoplasztikai kivitelben készült.

Réz. 111 mm. magas és 81 mm. széles. — NM. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

(Lisztnek csakis magyar feliratú érmeit adjuk itten. Érmeinek bővebb sorozatát lásd
az idézett „Musica in Nummis“-ban, ahol Liszt érmei, *mint zeneművészei*, teljes számban
vannak felsorolva).

Lósy Imre.

Szüil. 1580 körül, 1603-ban pozsonyi kanonok, 1623-ban csanádi, 1625-ben nagyvárad, 1633-ban egri püspök,
1637-ben esztergomi érsek, primás, † 1642.

25. Mellkép jobbfelé, 2 kis kereszttel tetéztet, drágakövekkel ékes püspöki süveggel,
csuklyás köpenyben, hosszú szakállal és bajuszszal. Körül: EMERICVS LOSSI ARCHI-
EPISCOPVS STRIGONIENSIS | A kép alatt D H (Daniel Haider vagy Hailer körmőcz-
bányai éremvéső) mesterjegye.

Hátlap: Renesszánsz-keretben ovális címer (szívből kinövő két szárny fölött 3 csillag
vízszintes sorban), a pajzs fölött érseki kereszt és pásztorbot közt 2 kereszttel tetéztet és
2 kereszttel díszített püspöki süveg. A kép alatt D H mesterjegy. Körül: SVB * VMBRA *
ALARVM * TVARVM * PROTEGE * NOS * |

Arany (10 # súlyú). 37 mm. — Weszerle G. 19. t. 6. sz. — Hajdan Wiczay
Mihály gróf gyűjteményében volt. (Weszerle írott jegyzete.) — Most egy példánynak hol-
léte sem ismeretes. — Lásd még N. K. II. 105. l.

Martínuzzi (Utješenović) György.

Szüil. 1482., 1534-ben várad, 1551-ben esztergomi érsek, bíboros, † 1551.

26. Középen ovális címerpajzs (ezüsttel és kékkel metszett pajzsban heraldice jobb-
felé szálló sas (nem stilizált!) és fél egyszarvú, heraldice jobbfelé). A pajzs sima szélét
gyöngysor övezi, a pajzs fölött papi kalap, mindkét oldalán csak egy-egy zsinórról lefüggő
bojttal meg keresztbe tett pásztorbot és kettőskereszt. Körül, a nyolcoldalú érem alakjá-

hoz alkalmazkodó felirat: F. GEORG. MARTINUTZY (igy) S. R. E. CARDINAL. ARCH. EPP. STRIGO. POSTU. 1550. | Két sima szegély. Egyoldalú nyolcszögletes vert érem.

a) Ezüst. 47 illetve 44 mm. — NM. — Jeszenszky A. gyűjt. — Th. Unger 3332. sz. (284 gr.) (Becker műve?)

b) Ugyanennek verőtüve. Acél. 52 és 47 mm. — 7 mm. vastag. — NM.

Maywald József.

Kegyesrendi pap és tanár.

27. Kissé mélyített négyszögletes mező jobboldalán balfelé tekintő, borotvált arcú férfi (pap) mellképe, reverendában. A mezőben, balra: MAYWALD JOZSEFNEK | HA'LA'S TANITVA'NYAI | Alább homorú betűkkel: LIIPOLA · 1910 | Fönn és kétoldalt előreálló szegély. A szintén előreálló szelvényben Apollo, triga kocsivezetővel, Nike és antik görög harcos. Jobbra babérfalomb. Liipola Irjő műve.

Négyszögletes, egyoldalú vert plakett.

Bronz. 48 mm. magas és 59 $\frac{1}{2}$ mm. széles. — NM.

Migazzi Kristóf.

Szül. 1714., 1756—1785. váci püspök, 1761-ben bécsi érsek, 1761-ben biboros, † 1803.

28. Mellkép jobbfelé, parókával, kapuciummal, elül lefüggő gallérral, láncon függő mellkereszttel. A kép alatt: TODA F. mesterjegy. Körül: CRISTOPH. S. R. E. CARD : A : MIGAZZI : AR : E : VIEN : S : R : I : PR : EPIS : VACIEN : ADMIN :

Hátlap: Két allegorikus nő: a hit és a tudomány (Pallas) egymással paroláznak. Balra: lángoló oltárka, jobbra: könyvön ülő bagoly és meduzafővel díszített pajzs. Körül: RELIGIONI ET BONIS ARTIBUS. | A szelvényben balra fönn o. t. f. mesterjegy és díszítmények közt: A : C : D : D : | 1761 | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Arany. 50 mm. — Széch. tab. misc. 5. n. 33. — Bécsi cs. és k. éremtár.

b) Ezüst. — Széch. cat. III. p. 9. n. 1., tab. misc. 5. n. 33. — Bécsi cs. és k. éremtár.

c) Bronz. 50 $\frac{1}{2}$ mm. — NM. — Széch. cat. III. p. 9. n. 2., tab. misc. 5., n. 33. — Weszerle G., XXIV. 2. — Welzl II. k. 1. rész 11227. sz. — Mont. (magyar) 1520. — Czikkann : 1632. sz.

29. Mellkép jobbfelé parókával, kapuciummal, elül lefüggő gallérral, rendjellel és mellkereszttel. A válszelvényben KRAFFT F. mesterjegy. Körül: CHRISTOPH. CARD. A MIGAZZI ARCHIEP. VIEN. S. R. I. PR. EPISC. VACIEN. ADMIN.

Hátlap: A váci székesegyház homlokzata. Körül: ELEGI LOCVM ISTVM MIHI IN DOMVM SACRIFICII 2. PARAL. 7. 12. | A szelvényben: TEMPLVM PRINCEPS | VACLAE MDCCLXXII | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 50 mm. — NM. — Széch. cat. III. p. 9. n. 3., tab. misc. 5. n. 34. — Weszerle G. XXIV. 3.

b) Aranyozott ezüst. — Welzl II. k. 1. r. 11229. sz.

c) Bronz. — NM. — Welzl II. k. 2. r. 14293. sz. — Th. Unger 3357. sz.

Migazzi biborosnak Széch. III. p. 10., n. 4—5., tab. misc. 35—36. sz. érmei nem emlékérmek, hanem pénzverési jogosultságából kifolyólag vert tallérja, illetve aranya, tehát forgalmi pénzek.

Mihalović József.

Szül. 1814., 1870-ben zágrábi érsek, 1877-ben biboros, † 1891.

30. Mellkép balfelé, kapuciummal, címádjában, a Lipótrend láncon függő keresztjével és láncon függő mellkereszttel, továbbá a Lipótrenddel a balmellen. A karszelvényben

A. Scharff. mesterjegy (domború, írott betűkkel). Körül: IOSEPHUS CARDINALIS MIHALOVIC A · EPPVS · ZAGRAB. |

Hátlap: Babér- és cserkoszorúban: DIE O · M | MISERATIONE | SEMI · SAECVLARE | SACERDOTII | IVBILAEVM | RECOLENS | 12 · AVG · 1886 | Mindkét lapon gyöngy-soros és sima szegély.

a) Ezüst. 53 mm. — NM. — Loehr 22. l. és X. t. 146. sz. — b) Bronz. — NM.

Neszveda István.

Szül. 1811., pappá szentelték 1835-ben, 1882-ben váci kanonok és püspöki helynök, 1884-ben philomeliumi főlsszentelt püspök, 1885-ben nagyprépost, † 1890.

Lásd a helyi vonatkozású érmek sorozatában a *vacsi* templomszentelés emlék-érmét. (1884.)

Palugyay Imre.

Szül. 1780., 1839-ben nyitrai püspök, † 1858.

Lásd a helyi vonatkozású érmek sorozatában a *trencsényi* Mária-kongregáció felújításának emlékérmeit. (1855.)

Pázmány Péter.

Szül. 1570., 1616-ban esztergomi érsek, 1629-ben bíboros, † 1637.

31. Középen sodrott vonalkörben jobbfelé fordult mellkép, biretummal, csuklyás köpenyben. A szegélyen körül: * · PETRVS · S · R · E · CARDINALIS · PAZMANY ·

Hátlap: középen sodrott vonalkörben, mely befelé apró díszítményekkel van meg-rakva, címer (3 strucctoll); mögötte érseki kereszt és fölötte érseki kalap (6—6 bojtjal mindkét oldalon). A szegélyen körül: * · ARCHIEPISCOPVS STRIGONIENSIS | Mindkét lapon vonalkör és rézsútosan recézett szegély. — Vert érem!

a) Ezüst. 36 mm. 13·39 és 13·44 gr. — NM. — Széch. cat. II., p. 10. n. 1.; tab. misc. 7., nr. 48. — Weszerle G. XXVII. 2. — Welzl II. k. 2. r. 1318. sz. — RRRR.

b) Réz (állítólag vert példány). Mont. (magyar sorozat) 1523. sz.

32. Mint az előbbi, hanem öntvény. (Régi utánzat.)

Réz. 35 mm. — NM.

33. Középen elég nagyszemű gyöngykörben az előbbiekhöz hasonló mellkép jobbfelé. A szegélyen körül: * · PETRVS · S · R · E · CARDINALIS · PAZMANY · Gyöngysoros szegély.

Hátlap: Középen elég vastag sodrott vonalú körben, mely befelé vaskos pontokban kicsúcsosodó húsz díszítménynyel van megrakva, hasonló címer, mint az előbbieken, hanem a címer fölötti kereszt négy hegyes levélből van összeállítva. A szegélyen körül: * · ARCHEPIISCOPVS (így!) · STRIGONIENSIS | Sima szegély. — Vert érem. — Becker műve. (Hamisítvány.)

a) Arany. 33—34 mm. 17·46 gr. — NM. — Kolozsvári múz.

b) Ezüst. 33—34 mm. 11·83 gr. és 12·53 gr. — NM. — Kolozsvári múz. — Th. Unger 3333.

34. Ugyanolyan mint az előbbi (a Becker-féle bélyeggel), hanem öntvény. (Hamisítvány.)

Bronz (zöld patinával) 34 mm. — 3 mm. vastag. — NM.

Polzman (eredetileg Bolzman) Boldízsár.

Klosterneuburgi prépost, esztergomi kanonok a XVI. században.

35. Sz. Lipót hercegi süveggel és hermelingalléros, heraldikus madáralakokkal behintett kelméjű palástban, balfelé tekintve áll; kezeiben háromtornyú kis templomot és Alsó-Ausztria pacsirtás címerű lobogóját tartja. Körül: S. LEOPOLDVS SEXTVS M ARCHID A/STRLE

Hátlap: Két címerpajzs egy zárt sisak alatt, foszlányok közt: 1. pólya és felső fél cölöp (klosterneuburgi zárda címere), 2. harántosan fölnegyedelt pajzsban 1. és 4. mezejében 2 piros cölöp, a 2. és 3. mezőben pedig aranymezőben pacsirta. — A koronás sisakból kinövő fél férfi-alak nyilat tart. (Ez a Polzman család címerképe). — A sisak 2 oldalán püspöki süveg és pásztorbot a foszlányokon. A címer alatt kis szárnyas angyalfej. Körül, a vonalkerettel elkülönített szegélyen: BALTHASAR · POLZMAN P CLAVSTRINEWBVR · GENSIS * 1. 5. 9. < * | Mindkét lapon sima szegély. — Ovális érem.

Ezüst, 46 mm. magas és 34½ mm. széles (Weszerle rajzának méretei).

Weszerle G. 28. t. 2. sz. Num. Közlöny VI. 44. (Egy példánya, Weszerle József írott jegyzetei értelmében, Andrássy Lipót gróf éremgyűjteményében volt.) — Appel, Repertorium, I. k. 254. lap. 1. sz. — Herrgott Rp. XXIII., T. 1. Tab. I. n. 33.

36. Előlapja az előbbiéhez hasonló, hanem Sz. Lipót (gyöpös) talajon áll, süvege más alakú, cipő kiállításának a ruha alól, ruhája nem mintázott, hanem sima, a kis templom, melyet tart, egytornyú. A kép körül vonalkeret van. A szegélyen: S.: .: LEOPOLDVS · SEXTVS · M. ARCHI. D. AVSTRIÆ ·

Hátlap: Püspöki süveg alatt, mely mögé pásztorbot van rézsútosan tűzve, két pajzsban ugyanazon címerek, mint az előbbi érmen. A kép körül vonalkeret van. — A szegélyen: +: BALTHASAR · POLZMAN · P. CLAVTRINEWBV: (Igy!)

Fülezett ovális érem.

Ezüst, fülestül 41 mm., anélkül 35 mm. magas és 28 mm. széles. — Appel Repertorium, I. k. 254. l. (kép) és 255. l. 2. sz. — Welzl 9975. sz. — I. F. Hirsch árv. lajstrom (Hessnél, 1904) 1963. sz. és képe a VIII. táblán; súlya 8·4 gr. — Nentwich: Numism. Topographie v. Nieder-Österreich, 23. sz.

37. Ruta alakú keretben hasított pajzsban 1. a klosterneuburgi zárda címere (piros mezőben pólya és felső félcölöp), 2. a Polzman-családi címer (nyilas) a sarkokban B. P. C. (Balthasar praepositus claustr.)

Hátlap: Ruta alakú keretben Sz. Lipót félalakja; mindkét kezével egy templomkát tart. Mellette S L (= Sanctus Leopoldus).

Rossz ezüst. — Appel, Repertorium, I. k., 255. l. 5. sz.

38. Ugyanolyan mint az előbbi érem, hanem 1600 évszámmal.

Arany. — Appel, Repertorium I. k. 255. l. az 5. sz. után idézi a Monnaies en or című ismert művet.

39. Sz. Ágnes, felemelt jobbkezeiben kis templomot tart. Fönn B. A.

Hátlap: Sz. Lipót mellképe szemben. S. LEOPOLDVS | Ovális érem, 30 mm. magas és 23 mm. széles. — Coll. Windischgrätz, I. k. 388. l., 6182. sz.

(Az érem anyagát és pontosabb leírását nem közli az idézett munka).

Pyrker László.

Szüil. 1772., 1812-ben lilienfeldi apát, 1818-ban szepesi püspök, 1820-ban velencei patriárka, 1821-ben dalmát primás, 1827-ben egri érsek, † 1847.

40. Mellkép balfelé, kapuciummal, reverendára öltött köpenyben; nyakán széles szalagon viselt rendjel és mellkereszt, balmellén rendjel-csillag. Lenn: FABRIS VTINENSIS SCVLP mesterjegy, körül: LADISLAO PYRKERIO PATRIARCHAE VENETIARVM.

Hátlap: A felső szelvényben mélyített mezőben, kereszttel díszített kerek pajzs, hárfa, fúvóhangszerek, babérkoszorú és hosszú nyélen kettőskereszt. Alább e felirat: VIRO | DOCTRINA PRVDENTIA GRAVITATE | PROBATISSIMO | PATRIMONII PAVPERVM | STRENVO ASSERTORI | QUINDECIMVIRI | MENDICITATE EX VRBE TOLLENDI | VT TANTI PRAESIDIS | AGRIENSEM PONTIFICATVM ADEVNTIS | NOMEN HONOS BENE FACTA | AETERNARENTVR | MDCCCXXVII. | Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. — NM. — Welzl II. k. 2. r. 14567. sz. — Latour II. r. 3677. sz.

b) Kékre futtatott bronz. 52 mm. — NM. — Weszerle G. 27. t. 3. sz. — Czikkann 3751. sz. — Th. Unger 3325. sz.

41. Mellkép balfelé, kapuciummal, cimadában, mellén rendjellel, nyakán a vaskorona-rend szalagon függő jelvényével és láncon függő mellkereszttel Lenn: 1 SCHÖN mesterjegy. Körül: IOANNES · LADISLAVS · PYRKER · PATRIAR · ARCHI · EPPVS · AGRIENSIS ·

Hátlap: A lilienfeldi apátság képe. Fönn félkörben: ANNO · 1792 · DIE · 18 · OCT · SACR · ORDINEM · CISTERCIENS · | CAMPILILI · INGRESSUS | A szelvényben: EIVSDEM · DIEI · IVBILAEVM · | IBI · CELEBRAT · ANNO | 1842 | Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. 46 mm. — NM. — Montenuovo (magyar sorozat) 1526. sz.

b) Bronz. — NM. — Mont. (magyar) 1527. sz. — Th. Unger 3327. sz. — Czikkann 1341. sz.

42. Mellkép balfelé, kapuciummal, reverendában, rávetett galléros paláستtal, a vaskorona-rendnek nyakszalagon függő jelvényével, láncon függő mellkereszttel és rendjelszalaggal a bal mellén. Lenn: K. LANGE mesterjegy. Körül: IOANNI · LADISLAV · PYRKER · PATRIAR · ARCHI · EPP · AGRIENSIS

Hátlap: Gótikus díszítésű, de kerekívű fülkében kehely és belőle kilátszó mise-ostya. Körül: SACERDOTII · IVBILAEVM · VIII · DEC · MDCCCXLVI · CELEBRANTI | A szelvényben: METR · CAPIT · AGRIENSE | D · D · | Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. 46 mm. — NM. — b) Bronz. — NM. — Montenuovo (magyar sorozat) 1528. sz. — Th. Unger 3328. sz.

43. Fej balfelé. Lenn: K. LANGE mesterjegy. Körirat (2 oldalt): JOH. LADISLAV PYRKER |

Hátlap: Kövön ülő szárnyas génusz (fiú) hárfára támasztott kezekkel. Mellette papírlap fekszik, ezen apró betűs felirattal: TVNISIAS | RVD. V. HABSB | PERL. D. H. | VORZEIT | LEGEND. D. H. | VORZEIT | Körirat: ERHABENEM TÖNTE SIE NUR | Mindkét lapon sima szegély.

a) Ezüst. 49 mm. — NM. — Th. Unger 4430. sz. (50 mm., 66 gr.) — b) Kékre futtatott bronz. — NM. — c) Barnára oxidált bronz. — NM.

Pyrker László egri érsekre vonatkozik még az egri székesegyház felszentelésének (1837) emlékére vert érem is, melynek leírása a helyi vonatkozású érmek sorozatában, alább található.

Dr. Rímely Károly.

Szül. 1825, 1867-ben pozsonyi kanonok, 1893-ban besztecebányai püspök, † 1904.

44. Mellkép (fél alak) szemben, kissé jobbfelé fordított fejjel, kapuciummal, cimadára vetett köpönyegben, három rendjellel és mellkereszttel. A mezőben, baloldalt: DR RIMELY | KÁROLY | Körül, félkörben: BESZTERCZEB. PÜSPÖK · LEKÉRI APÁT · VAL. B. T. TAN.

Hátlap: püspöki cimer (kartusszerű pajzsban ovális, bíbor jelzésű mezőben fiait tápláló pelikán. A pajzs fölött nyílt koronás rácsos sisak, infula, pásztorbot és kereszt. Fölötte

6—6 bojtú papi kalap; a pajzs alatt babér- és pálmaág és legendaszalagon: AGE COGITATE FORTITER (homorú betűkkel). Fönn félkörben: A HAZÁNAK ÉS AZ EGYHÁZNAK ÉLT | Lenn: 1825 FEB. 4. — 1904 JAN. 13 | K. M. M. | Jobboldalt igen apró betűkkel: GERL REISNER | Mindkét lapon keskeny sima szegély. Felülete homályosított.

- a) Ezüst, 45 mm. — NM. — Num. Közlöny IV. k. 17. l. 1. sz. a.)
b) Bronz. — NM. — Ugyanott 1. sz. b.)

Rudnai és dívékfalvi Rudnay Sándor.

Szül. 1760, 1815-ben erdélyi püspök, 1819-ben esztergomi érsek, 1828-ban bíboros, † 1831.

45. Középen babér- és pálmakoszorúban I. Ferencz osztrák császár és neje Karolina Augusztá mellképei jobbfelé. A császár babérkoszorúval, antik páncélban paludamentummal, neje diadémós fővel, kivágott ruhában. A mellképek alatt c. WURSCHBAUER, F. mesterjegy. Körül: (a koszorún kívül), a felső félkörben: FRANCISCUS I: AUST: IMP: ET CAROLINA AUG: IMP * | az alsó félkörben (írott nagybetűkkel): PROBITATI et SOLERTIAE |

Hátlap: FÜR DAS KNABEN | INSTITUT DES LINIEN INFANTERIE REGIMENTS
N^{RO} 51 | GESTIFTET | DEN 6 SEPTEMBER 1817 | VON SEINER EXCELLENZ | DEM
H: SIEBENBÜRGER BISCHOF | ALEXANDER RUDNAY |

Mindkét lapon széles sima kétszeres szegély.

Ezüst, 51 mm. 38·25 gr. — NM. — Weszerle G. 30. t. 5. sz. — Resch: 244. l. 239. sz. — Gohl: Magyar iskolák érmei, I., 63. sz.

46. Előlapja hasonló az előbbi érem előlapjához (a császári pár mellképei koszorúban stb.), hanem felirata német. Körül: FRANZ DER ERSTE KAISER V: ÖSTEREICH (így) CAROLINA AUGUSTA. Lenn, 2 sorban: LOHN DES FLEISSES | UND DER GUTEN SITSSEN. |

Hátlap: FÜR DAS KNABEN | INSTITUT DES LINIEN | INFANTERIE REGIMENTS
N^{RO} 51 | GESTIFTET | DEN 6 SEPTEMBER 1817 | VON SEINER EXCELLENZ | DEM
H: SIEBENBÜRGER BISCHOF | ALEXANDER v: RUDNAY. | Sima szegély.

Ezüst. 42 mm., 15·86 gr. — NM. — Weszerle G. 30. t., 6. sz. — Mont. 2473. sz. — Resch 244. l. és 77. t. 240. sz. — Gohl: Magyar iskolák érmei I., 64. sz.

47. Ugyanolyan mint az előbbi érem, hanem nagyobb.

Ezüst 51 mm., 28·58 gr. — NM.

48. Bíborosi címer. Nyílt koronás rostély-sisakkal fődött kékmezejű pajzsban lombos fa alatt heraldice jobbfelé haladó medve zöld gyöpön. A fa két oldalán fönn csillag és hold. A pajzsot a Szent István-rend láncá és jelvénye övezi. Fölötte kettőskereszt sisakdíszül. Mindez hermelines és hercegi süveggel tetézt cimbersátorban, amely fölé viszont 10—10 bojtú bíborosi kalap borul és a hercegi süveg két oldalán infula és pásztorbot díszlik. Körirata, melyet fönn a kalap szakít meg: FÜRST ALEXANDER v: RUDNA ERBISCHOF Z: GRAN PRIM: D: KÖNIGR: HUNGARN. | Sima szegély.

Hátlap: IM IAHR 1815 | VON DEM KENNER | WAHRER VERDIENSTE | FRANZ
DEM I | KAISER VON OESTERREICH | ZU SIEBENBÜRGENS BISCHOFFE ERNANT, | DEN 12
JULI 1819 | IN FLORENZ ZUM ERZBISCHOFFE UND PRIMAS | VON UNGARN
ERHOBEN, | FEYERLICHST EINGESETZT | ZU GRAN | DEN 16 MAI 1820. | Két sima szegély.

a) Ezüst. 42 mm., 17·03 gr. — NM. — Weszerle G. 28. t. 7. sz.

b) Ón. 42 mm. — NM.

49. Középen babér- és pálmakoszorúban I. Ferenc osztrák császár koszorús mellképe jobbra, antik páncélban paludamentummal és mellette (általa félig fedve) Karolina Augusztá császárné diadémós mellképe jobbfelé, kivágott ruhában. A mellképek alatt c. WURSCHBAUER, F. mesterjegy. Körül, az érem széle mellett: FRANZ DER ERSTE

KAISER V : ÖSTERREICH CAROLINA AUGUSTA. | Lenn: LOHN DES FLEISSES | UND DER GUTEN SITTEN. | Két sima szegély.

Hátlapja azonos az előbbi (5. sz.) érem előlapjával (Biborosi címer német körirattal).

a) Ezüst. 42 mm. 18·87 gr. — NM. — Th. Unger 3338 sz. — Weszerle G. 28. t. 6. sz.

b) Ón. 42 mm. — NM.

(Ezen érem előlapja azonos a Weszerle G. 30. t. 6. sz. és a Resch 244. lap és 77. t. 240. sz. érmek előlapjával.)

50. Mellkép jobbra, kapuciummal, csuklyás gallérban, rendjellel és láncon függő mellkeresztrel. A vállszelvényben J. LANG. F. mesterjegy. Körül: PRINC. PRIMAS ALEXANDER DE RUDNA ARCHI EPISC. STRIGONIENSIS | Lenn: XVI MAII MDCCCXX INAUGURATUS.

Hátlap: D · O · M · AUSPICE · | AUGUSTA · REGIS · APOSTOLICI · | FRANCISCI · I · PROVIDENTIA · | SEDE · PRIMATIALI · | CUM · CAPITULO · METROPOLITANO · | POST · TRIUM · PROPE · SECULORUM · | EXILIUM · | LOCO · NATALI · RESTITUTIS · | PRINCIPI · ECCLESIAE · HUNGARICAE · | HONORIBUS · | MAGNAE · HUNGARORUM · DOMINAE · | DIVORUMQUE · | STEPH · PROTO · REGIS · ET · ADALB · E · M · PANNONIAE · APOSTOLORUM · | A · FUNDAMENTIS · EXCITANDAE · | PRIMUM · HUNC · LAPIDEM · | SOLEMNI · RITU · DEDICAVIT · | IX CALENDAS MAII | MDCCCXXII · | (Összesen 19 sor.) Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Arany. 46 mm. 41·88 és 41·89 gr. — NM. — Weszerle G. 30. t. 4. sz.

b) Ezüst 45·5 mm. — NM. — Th. Unger 3339. sz. — Welzl 1322. sz.

c) Vas (öntvény, aranyozott kerettel). 47 mm. — NM.

51. Ugyanazon mellkép, mint az előbbi érmen, hanem kisebb és I. LANG. F. mesterjeggyel.

Hátlapján 14 soros felirat: ugyanaz mint az előbbi érmen levő, hanem a 4—8. sorok kihagyásával. Mindkét lapon sima szegély.

a) Arany. 30 mm, 17·47 gr. — NM. — Weszerle G. 30. t. 7. sz.

b) Ezüst. — NM. — Th. Unger. 3340. sz. — Welzl 1323. sz. — Czikkann 1343. sz.

Samassa József.

Szüil. 1828., 1871-ben szepesi püspök, 1873-ban egri érsek, 1905-ben biboros.

52. Mellkép szemben, kapuciummal, szemüveggel, cimádára öltött köpenynyel, nyakán a Sz. István-rend szalagon viselt jelvényével és balmellén ugyanezen rend csillagával és nyakláncon függő mellkeresztrel. Körül, félkörben: JOSEPHUS SAMASSA · ARCHIEPPUS · AGRIENSIS.

Hátlap: babérkoszorúban fönn érseki címer (kék mezőben zöld gyepen olajfaágat tartó galamb). A pajzsot tetéző nyílt koronából kettős kereszt emelkedik, míg tőle két oldalt infula és püspöki bot díszlik. A címer fölött 10—10 bojtú érseki kalap, a pajzs alatt legendszalagon: FRUCTUS HONORIS ONUS. Ezek alatt e felirat: PER · V · LUSTRA · FIDE | SAPIENTIA · FORTITUDINE | MUNIFICENTIA · SUOS · GUBERNANTI | AD · JUSTAM · VIRTUTUM · LAVDEM | CAPITULUM · ET · CLERUS | A · DIOEC · AGRIENSIS | MDCCCLXXIII—MDCCCIIIC. Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Arany. 61 mm. — Bécsi cs. és k. éremtár.

b) Ezüst. 61 mm. — NM.

c) Bronz. 60·5 mm. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

53. Mellkép (félalak) szemben, kapuciummal, szemüveggel, cimadában, nyakán a Sz. István-rend szalagon függő keresztjével és balmellén ugyanezen rend csillagával, továbbá láncon függő mellkeresztrel. A mezőben két oldalt folytatódó sorokban e bevéselt felirat: JOSEPHVS SAMASSA | ARCHIEPPV AGRIENSIS |

Hátlap: Kissé kiálló felső szélű, nagy négyszögletes tábla, melyet 2 oldalt és lenn repkény fut be; a tábla tetején kehely a szent ostyával, felhők és fénysugarak közt. Magán a táblán e bevéselt felirat: LVSTRA X IN SACERDOTIO DIVINA | DOCENDO | ET PATRANDO EXEGIT | MDCCCII | FIDE SAPIENTIA SANCTIMONIA | ORNATISSIMO ARCHIPRAESVLI | AD DIGNAM GESTORVM GLORIAM | CAPITVLVM ET CLERVS | A — DIOEC AGRIENSIS | Lenn az érem szélén B. Ö. F. monogramm.

a) Arany. 56 mm. — Bécsi cs. és k. éremtár.

b) Bronz. 56 mm., 70.14 gr. — NM.

54. Középen gyöngykörben, kissé mélyített mezőben, kevésbé jobbfelé fordult mellkép kapuciummal, szemüveggel, cimadában. A szegélyen, körül: NYIREGYHÁZA 1904 AUGUSZTUS 20. | * DR SAMASSA JÓZSEF * |

Hátlapja: Középen gyöngykörben, kissé mélyített mezőben a nyiregyházai új templom képe, homlokzatával rézsút balfelé. A kép alatt: SCHILLER GY. mesterjegy. A szegélyen, köröskörül: FOGADALMI TEMPLOMA FELSZENTELEÉSÉNEK EMLÉKERE *

Fülezett érem.

Sárga bronz. 29 mm. — NM.

55. Mellkép szemben, kapuciummal, szemüveggel, széles nyakszalagon a Sz. István-rend keresztjével, balmellén ugyanezen rend csillagával, továbbá nyaklánccal. Körül: IOSEPHVS · CARDINALIS · SAMASSA · ARCHIEPISCOPVS · AGRIENSIS

Hátlap: DIGNISSIMO · PRÆSULI | VETVAGESIMVM · NATALEM | AGENTI · QVI · PER · SEPTEM | LVSTRA · IN · ARCHI-EPISCOPATV | AGRIENSI · INSIGNIA · PIETATIS · | IVSTITIAE · AMORIS · LARGITATIS · | CONSTAN · TIAE · (így) ECLESIAE · | (így) PATRIAE · POSTERITATI | MONVMENTA · EREXIT · | METROP · CAPITVLVM | AGRIENSE | MCMVIII |

Mesterjegy nincs. — Külső peremén ezüstpróba és J. C ponc. (J. Christelbauer, Bécs.) Ezüst. 56 mm. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Scitovszky János.

Szüil. 1785., 1827-ben rozsnyói, 1838-ban pécsi püspök, 1849-ben esztergomi érsek, 1853-ban bíboros, † 1866.

56. Mellkép balfelé, áldó kéztartással, kapuciummal, csuklyás gallérral, ez alatt csipkés ujjú karingben, a Szent István-rend csillagával a balmellén és láncon függő mellkeresztrel. A kép alatt c. r. mesterjegy (Carl Radnitzky). A homályosított és kissé emelkedett szegélyen, körül: JOANNES · BAPT : CARD : SCITOVSZKY · PRINC : PRIMAS · AEPPUS : STRIGON : |

Hátlap: Csatokkal lezárt misekönyvön kehely áll, mögötte szalaggal összekötött kalász- és szőlőkoszorúval. Mindezek fölött fénysugarak közt a sz. ostya lebeg. A homályosított és kissé emelkedett szegélyen, fönn: SEMISÆCULO · SACERDOS | lenn: VI · NOVEMBRIS · MDCCCLIX | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 45 mm. — NM. — Th. Unger 3344. — Berchtold 1066. sz.

b) Bronz (barna patinával). — Mont. (magyar) 1550. sz. — Berchtold 1067. sz.

57. Mellkép szemben, kapuciummal, a Sz. István-rendnek széles nyakszalagon függő jelvényével, e rendnek a csillagával a balmellen és nyaklánccal. Körirat: DEM CARDINAL ERZBISCHOF U. PRIMAS V. UNGARN SCITOVSZKY DE NAGY-KÉR | AUS LIEBE U. VEREHRUNG DER CLERUS DES KÖNIGREICHES UNGARN

Hátlap: Középen (gót?) díszítményes keretben fénysugarak közt latin kereszt, ez alatt pedig bíborosi kalapot, hosszú nyelvű kettős keresztet, liliomszálat és pálmalevelet vivő meztelen angyalka repül jobbfelé. A szegélyen, körül: SIEHE MEINEN DIENER, ICH GAB IHM MEINEN GEIST, MEIN GESETZ WIRD ER DEN VÖLKERN VERKÜNDEN. Lenn: JS. 42. 1. | Mindkét lapon 2 sima szegély. (Drentwettnél készült érem.)

(Hátlapja teljesen azonos Haulik György fönti (12. sz.) érmének hátlapjával).

a) Ezüst. 40·5 mm. — NM. — Th. Unger 3341. sz. (27·6 gr.) — Berchtold 1064. sz.

b) Bronz. 41 mm. — Montenuovo (magyar sorozat) 1551. sz.

c) Ón. 41 mm. — NM. — Czikkann 1344. sz.

58. Mellkép jobbfelé, kapuciummal. Körül: KAGY-KERI SCITOVSZKY KER. JÁNOS CARD. ÉRSEK ÉS MAGYARORSZÁG HERZEG (így) PRIMÁSA * | SZÜLET 1785 NOV 1^{ÉN}.

ÉRSEKNEK KINEVEZTETETT 1849 ÉVBEN

Hátlap: Az esztergomi bazilika képe, homlokzatával kissé rézsút balfelé. Fönn: AZ ESZTERGOMI BASILIKA | A szelvényben apró betűkkel: KEZDETETT 1822 ÉVBEN BESZENTELTETT (így) | 1856 AUGUST 31 ^{KÉN} NAGY-KÉRI | SCITOVSZKY CARD. ÉRSEK ÉS | MAGYARORSZÁG (így) PRIMÁS ÁLTAL | Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Ezüst. 38 mm. — NM. Mont. (magy.) 1547. sz. — Th. Unger 3342. sz. 26·4 gr. — Berchtold 1065. sz.

b) Britannia-fém. 37·5 mm. — NM. — (Peremén BRITANNIEN = METALL 2 díszítmény közt.) — Th. Unger 3343. b)

c) Ón (?) füllel, karikával és sima peremmel. — NM.

59. Mellkép balfelé, kapuciummal, csuklyás gallérral és stólával. Körül SCITOVSZKY JÁNOS BIBORNOK PRIMÁS ESZTERGOMI ÉRSEK

Hátlap: FÉLSZÁZADOS | PAP 1859^{KI} | NOVEMBER VI. Mindkét lapon sima szegély.

a) Sárgaréz, 21 mm. — NM. — Mont. (magyar) 1549. sz. — Th. Unger 3345. sz.

b) Ezüstölt réz. — NM.

c) Ón. — Győrök (személyi érmek) 69. I. 390—392. sz.

60. Az előbbi éremnek hibás feliratú bélyegváltozata. Feliratai, az előlapon: SCITOVSKY (így) JÁNOS BIBERNOK (így) PRIMÁS ESTERGOMI (így) ÉRSEK (így).

Hátlap: JÉLSZÁZADOS (így) | PAP 1859^{KI} | NOVEMBER VI.

Sárgaréz. 21 mm. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Scitovszky primásra vonatkoznak még az esztergomi bazilika fölszentelése emlékére (1856) vert s alább, a helyi vonatkozású emlékérmek sorozatában leírt emlékérmek is.

Simor János.

Szül. 1813-ban, 1857-ben győri püspök, 1867-ben esztergomi érsek, primás, 1873-ban bíboros, † 1891-ben.

61. Mellkép szemben, kissé jobbfelé, kapuciummal, címádban, a Sz. István-rendnek nyakláncon függő jelvényével és a bal mellen viselt csillagával, ez alatt a Sz. Januárus-rend keresztjével és láncon függő mellkeresztrel. A kép alatt baloldalt JAUNER mesterjegy. Körül: (félkörben) JOANNIS. B. CARD. SIMOR. P. PRIMAT. R. A = EPPI. STRIGONIENSIS

Hátlap: Az esztergomi káptalan tagjainak (kanonoki) jelvénye. Körül: (2 oldalt) EPISCOPATUS. A. XXV. 1882. DIE. 29. JUN. CUM JUBILO. RECOLIT | * CAPITULUM * METROPOLITANUM | Mindkét lapon sima szegély.

a) Arany, 44·5 mm. Hercegprimási éremtár, Esztergom. — NM. 52·61 gr. — B. U. E. 514. sz. a.

b) Ezüst, 44 mm. — NM. — Th. Unger 3346. sz., 33·3 gr. — Latour II. 3688. sz. — B. U. E. 514. b.

c) Barnára patinázott bronz. — NM. — B. U. E. 514. c.

62. Mellkép kissé balfelé, kapuciummal, hermelin galléros palástban, ezen pedig a Sz. István-rendnek nyakláncon függő csillagával (!) és a Sz. Januárus-rend keresztjével, továbbá láncon függő mellkeresztrel. A vonallal elkülönített $\frac{3}{4}$ környi szegélyen: SIMOR Δ JÁNOS Δ BIBORNOK Δ HG-PRIMÁS Δ ESZTERGOMI Δ ÉRSEK | Köröskörül nagy-szemű gyöngysorszegély.

Hátlap: Középen Székesfehérvár címerpajzsa (zöld dombon kék mezőben három-

tornyos rácsos várkapu), melyet a foszlányok közt nyílt korona főd. A kettős vonalkörrel elkülönített szegélyen, köröskörül: NAGY Δ SZÜLÖTTÉNEK Δ ARANYMISEJÉRE Δ SZÉKESFEHÉRVÁR Δ SZAB Δ KIR Δ VÁROS Δ KÖZÖNSÉGE Δ 1886 Δ OKT Δ 28 * | Köröskörül nagyszemű gyöngysorszegély.

Részben megaranyozott ezüst (belül üres), circa 150 mm. — Az esztergomi székes-egyház kincstárában és a bécsi cs. k. éremtárban. — Loehr: Wiener Medailleure 22. lap, 133. sz. (160 mm. átm.)

Strossmayer József.

Szüil. 1815., 1849-ben diakovári püspök. †

63. Középen mellkép szemben, kissé jobbfelé tekintő fejjel, 2 oldalt magasra fésült hajjal, címádban, láncon függő mellkeresztel. A kissé kiemelkedő szegélyen, körül: JOSIP JURAJ STROSSMAYER BOS. DJAK. I. SRIEM. BISKUP, I. T. D. *

Hátlap: A diakovári új székesegyház homlokzata. A mezőben 2 oldalt 18 82. Körül: DJAKOVO I. LISTOPAD | A szelvényben J. CH. műhelyjegy (J. Christelbauer, Bécs). Mindkét lapon sima szegély. Fülezzet érem.

a) Ön. 32 mm. — NM. — Th. Unger. 3652. sz.

b) Sárgabronz. — Horsky-gyűjt. ár. 7695. sz.

64. Strossmayer érsek mellképe jobbfelé, hajadon fővel, reverendában kabáttal, nyakláncsal. Válla fölött rézsútosan R. MARSHALL mesterjegy. Jobb oldalt, a plakett széle mentén, felülről lefelé olvasandó felirat: JOSIP JVRAJ STROSSMAYER ¹⁸¹⁵/₁₉₀₅, baloldalt, a plakett széle mentén, alulról felfelé, folytatólag: SVE ZA VJERV I ZA | DOMOVINV

Hátlap: Mennybe szálló, felhőkön nyugvó hosszúhajú meztelen férfi, balfelé. Jobbjával felfelé int, balkezéből a kiejtett égő fáklya hull alá.

Szegély nincs. — Négyszögletes vert plakett.

Bronz. 51 mm. magas és 40 mm. széles. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Szenczy Ferencz.

Szüil. 1800, pappá szentelték 1824-ben, 1845-ben c. kanonok, 1850-ben szombathelyi püspök, † 1868.

65. Infulás püspök stórával, pluvialeben, mellkeresztel, balfelé fordulva áll és egy összetett kézzel imádkozó magyar ruhás fiucskát bérnál. Vele szemben jobbfelé fordulva egy segédkező pap áll a pásztorbottal, karingben, gallérral. Fönn, ívonalban: SZENCZY FERENCZ PÜSPÖK | Lenn jobbra apró betűkkel: KARASZ BELA (így!) mesterjegy.

Hátlap: Magyarország címere a sz. koronával, 18 68 évszám közt. Fenn, ívonalban: A BÉRMÁLÁS (így) SZENTségÉNEK | FELVÉTELE EMLÉKÉRE | lenn, ívonalban: NA SPOMENEK | PRIJETAG SAKRAMENTA BERME. | Mindkét lapon 2 sima szegély. — Fülezzet érem, nemzeti színű szalagsokorral.

Ön. 35 mm. — NM.

66. Olyan mint az előbbi érem, hanem az előlapon a név nélkül. — Fülezzet érem.

Ön. 35 mm. — NM.

Tarnóczy Miksa.

1851-ben salzburgi érsek.

67. Karosszéken ülő infulás püspök, — aki mellett balra két infulás pap áll, kezeikben pásztorbottal, jobbfelé pedig karinges pastoralista tartja a pásztorbotját, — egy előtte térdelő papot püspökké avat. A háttérben feszület négy gyertya közt, A padló négyzetelt. Lenn üres szelvény. — Vonalszegély.

Hátlap: Nyolcszoros felirat; a név kivételével írott betűkkel: *Erinnerung | an die Weihe des | hoch F. Erzbischofes | MAXIMILIAN | durch Sr. Eminenz d. | Kard. Schwarzen,, | berg. Salzburg | 1851 | vonalszegély.*

Fülezett érem. Durva munka.

Ön. 35 mm. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Telegdi János.

1622—1644. nyitrai püspök, majd pedig kalocsai érsek és nyitrai adminisztrátor.

68. Szakállas és bajuszos férfi mellképe jobbfelé, 2 kereszttel tetézt és drágakövekkel dúsan megrakott, lebegő szalagú infulával, csuklyaszerű köpenynyel brokát ruhája fölött, mely öt gombbal záródik a mellen. Köröskörül: IOANNES ♦ TELEGDINUS ♦ ARCHIEPISCOPUS ♦ COLOCENSIS | Sima szegély.

Hátlap: Két oldalt reneszánsz-díszítményű ovális címerpajzs (hasított pajzs jobb mezejében ornamentált alapon egyenes kardra fűzött nyílt korona és fölötte 6-ágú csillag, a (heraldice) balmezőben pólyán ornamentált alapon egyenszárú kereszt, fönn 4 szírmű rózsza, lenn liliom). A pajzs fölött püspöki kereszt és pásztorbot közt 2 kereszttel tetézt drágaköves infula 2 hullámosan göndörülő szalaggal. Fönn 2 díszítmény. Körirata: ♦ DOMINVS ♦ PROTECTOR ♦ MEVS ♦ 1643 + | Sima szegély.

a) Arany. 39 mm., 34.67 gr. — NM. — Egyetlen ismert példány.

b) Ezüst. 39 mm., 21.03 gr. — NM. — (A Delhaes-féle gyűjteményből). Letört fül maradványával. — Weszerle G. 33. t. 2. sz.

69. Ugyanolyan mint az előbbi (ugyanazon bélyeggel is verettetett), hanem a hátlap köriratában e különbséggel: PROTECTOR.

(Talán fül nyomával.)

Ezüst. 39 mm., 29.03 gr. — NM.

(Egy ezüst Telegdi-érem Festetich Tasziló gróf keszthelyi éremgyűjteményében, egy pedig, Weszerle József írott jegyzetei értelmében, Andrássy Lipót gróf éremgyűjteményében is volt.) — L. még: N. K. II. 104. és 112. l. és a m. n. múzeum 1899. jelentése 42. l.

Veranchich Antal.

Szüil. 1504-ben, 1553-ban pécsi, aztán egri püspök, 1569-ben esztergomi érsek, † 1573-ban.

70. Mellkép balfelé, hosszú szakállal és hajjal, nagy tonzúrával, csuklyás gallérban (cucullus), melynek hat gombja közül 2—2 közelebb áll egymáshoz. A kép alatt, kissé jobbra, A · A mesterjegy (Antonio Abondio). Körül: ANT · VERANCIVS · ARCHIEP · STRIG · HVNG · PRIMAS. | Finom homorú vonalkör és helyenként kissé kiálló szegély.

Hátlap: Szalaggal egybekötött és íoni oszlopfő mintájára kihajló szélű három bőségszarvban 1. pálma- és babérlomb meg virágok, 2. kalászok, szőlőfürtök (?), gyümölcsök, 3. stilizált virágok. Fönn ívalakban felhőkből fénysugarak közt négy hosszú, 26 rövid és 1 igen kis méretű lángnyelv hull lefelé, kissé rézsútosan jobbfelé. Fönn félkörben: EX · ALTO · OMNIA és kis díszítmény. A sávgyűrűkből álló bőségszarvakat összekötő szalag jobbra és balra vízszintes irányban lebeg és többször hullámosan megtörik.

Mindkét lapon az érem szélén finom bevésott vonalkör és helyenként kissé kiálló sima szegély.

a) Aranyozott ezüst, recézett füllel. 47.5—48 mm., 47.8 gr. — NM. — V. ö. Weszerle G. 37. t. 1. sz.

b) Ezüst. — Bécsi cs. k. éremtár.

c) Ezüst, hanem későbbi. 49 mm. — Súlya körülbelül 25 gr. — Jeszenszky A. gyűjt. (igen finoman cizelált öntvénynek látszik. A tonzúra helye apró homorú pontokkal van behintve. — Hasonló példány (48 mm.) van a kolozsvári múzeumban is.

(Weszerle rajza nem pontos. Az eredeti érmeken az arckép egy öreg férfinak nagyon kifejezésteljes, finom művészi felfogású képmása; nem telt arcú, mosolygós, mint Weszerlénél, hanem kissé megnyúlt, komoly vonásokkal. A fej teteje sem sima, domború, hanem inkább lapos, a koponya hátsó része kiálló s a nyakra hulló hosszú hajzat a nyak fölött kissé a fejhez belapul. A gallér (cucullus) ráncolása is egészen más).

71. Az előbbihez hasonló, hanem az előlapon a mellkép alján homorú számjegyekkel 1570 évszám van bevésve.

Ólom. 50 mm. (Talán finom öntvény?) — Orsz. Ráth György-múzeum.

72. Olyan mint a két előbbi érem előlapja, hanem évszám és mesterjegy nélkül. Hátlapja sima.

Kézzel vésett érem.

Elefántcsont. 53 mm. (4½ mm. vastag. — Hátlapja megsárgult.) — Orsz. Ráth György-múzeum.

Widmanstätter János Albert.

Weszerle kéziratosszerű jegyzete szerint pozsonyi kanonok volt. — Theologiai író. — A XVI. században élt. — Rimély (Capit. Poson.) nem említi.

73. Mellkép jobbfelé, vállán összekapcsolt antik öltözetben, úgy látszik kurtára nyírott körszakállal. Felirat nincs.

Hátlap: Meztelen génusz, lebegő fátyollal, kétkerekű antik szekéren áll, melyet két elefánt von balfelé. A génusz kezében fonalat tart, mely az elefántok fölött lebegő keréken van áthúzva és az elefántok közt elhúzódva a kocsi elejéhez van kötve. E kereket a csőrében tartott karikánál fogva egy balfelé repülő madár (galamb vagy sas?) tartja. A kép alatt: **רַחֵם** Körül: KAI TYXH KAI TEXNH Virágszál, mint díszítmény.

Aranyozott réz. 38—39 mm., 24·86 gr. — Öntvény. — NM. — Merzbacher 1910. évi május 2-iki árverési lajstromában 96. sz. — V. ö. Weszerle G. 36. t. 6. sz., hanem az előlapon nincs felirat. — Th. Unger 4626. sz. (Öntvény. Bronz.) — Joachim III. 167. sz.

74. Ugyanolyan mint az előbbi érem, hanem előlapján e körirat: IO ALBERTVS WIDMAE STADIVS. |

Hátlapján a rajz némileg eltér az előbbitől, úgyszintén a kép alatti négy héber betű is. Valószínű, hogy a rajzoló hibájából.

Bronz. 37 mm. — Weszerle G. 36. t. 6. sz.

Zichy Ferencz gróf.

1743—1783. győri püspök.

75. Mellkép jobbfelé, parókával, csuklyás gallérban, a Sz. István-rend láncon függő jelvényével és láncon függő mellkereszttel. A válszelvényben A. WIDEMAN mesterjegy. Körül: FRANC. COMES ZICHY EPISC. Iaurin.

Hátlap: Négyszögletes mezőkre osztott padlón álló díszes asztalon három egymásra tett kenyér és egy kancsó. Fönn: PRIMITIAE SECVNDAE | A szelvényben: IAVRINI XV. AUG. | MDCCLXXIV. | Mindkét lapon két sima szegély.

Ezüst. 47 mm. 34·97 gr. — NM. — Széch. cat. III. p. 12. n. 1., tab. misc. 8., n. 60. — Weszerle G. 37. t. 4. sz. — Welzl II. k. 2. r. 1355. sz. — Th. Unger 3352. sz. — Zichy 743. sz.

76. Előlapja ugyanolyan mint az előbbi éremé, hanem mesterjegy nélkül és sokkal sekélyebb relieffel.

Hátlapja ugyanolyan mint az előbbi, hanem a feliratokban sehol sincs pont. Mindkét lapon pontozott és széles recézett szegély.

a) Arany. 26 mm., 4·4 gr. — Széch. cat. III. p. 12. n. 2. ($1\frac{1}{4}$ #), tab. misc. 8. n. 61. — Th. Unger 3350. sz. — NM.

b) Aranyozott ezüst. 25 mm. — NM.

c) Ezüst. 25 mm. 3·97 gr. — NM. — Széch. cat. III. p. 12. n. 3., tab. misc. 8. n. 61. — Weszerle G. 37. t. 7. sz. — Welzl II. k. 2. r. 1356. sz. — Th. Unger 3351. sz. — Zichy árv. lajstrom 744. sz.

77. Ugyanolyan mint az előbbi, hanem hátlapján a kancsó füle távolabb áll a felület betűitől.

Ezüst. 25 mm. — NM.

Zichy Gyula gróf.

Szül. 1871., 1905-ben pécsi püspök.

78. A püspök félalakja, szemben állva, kapuciummal, címádjában reá öltött palliummal, láncan függő mellkeresztrel. Félkörben, körül: DR. ZICHY GYULA GRÓF PÉCSI PÜSPÖK.

Hátlap: Keresztbe tett keresztre és horgonyra helyezett szív. Körül, félkörben: * BÉRMÁLÁS EMLÉKÉRE * | Lenn: 1906 | Mindkét lapon sima szegély. — Ovális érem füllel.

Ezüstölt sárgaréz. Fülestül 26 mm. magas, 18·5 mm. széles. — NM. — Jeszenszky Alajos gyűjt. — N. K. V. k. 145. I.

B) Protestáns lelkészek emlékérméi.

Antal Gábor.

Szül. 1843., a dunántúli ref. egyházkerület püspöke.

79. Mellkép jobbfelé papi körpaláttal, hajadonfővel. A szelvényben: ANTAL GÁBORNAK | 1869—1909 | Fönn a balsarokban ISTÓK JÁNOS mesterjegy. Fönn és 2 oldalt sima szegély.

Négyszögletes egyoldalú vert plakett.

Bronz. 80 mm. magas és 58 mm. széles. — NM.

80. Ugyanazon plakett nagyobb alakban.

Bronzöntvény. 185 mm. magas és 134 mm. széles.

Comenius (Komensky) János Ámos, a hírneves pedagógus és volt sárospataki tanár érmeit, minthogy Comenius nem volt hazánkfia és hazánkban nem papi minőségben működött, nem vettem fel e sorozatba. (Comeniust 1618-ban avatták protestáns lelkésszé.)

Deidricius György.

Tekei prot. lelkész Erdélyben, 1594—1598.

81. Középen kettős vonalkörben családi címer: hármashalmon heraldice jobbfelé tartó oroszlán, mely két, középen apró csillaggal díszített koszorút tart karmai közt. Ugyanezen címerkép mint sisakdísz ismétlődik. A szegélyen, körül: + (M+) ? GEORGIVS DEIDRICIVS DE TEKE | (Az első betűt egy kerek lyuk félig elfödi és kétségesse teszi. Resch egyáltalában nem is említi!!!)

Hátlap: Középen kettős vonalkörben nyílt korona alatt ragyogó nap és félhold közt egyenszárú kereszt. Ezek alatt: SVSTINE | ET | ABSTINE | * * * | A szegélyen, körül:

· VICTOR POSSIDEBIT OMNIA APOCAL · | (A felirat előtt a lyuk helyén nagy rozetta volt). Mindkét lapon vonalköz és recézett szegély.

- a) Aranyozott ezüst. 40 mm., 22'35 gr. — NM. — Resch 219. l. 62. t. 16. sz.
b) Ezüst.

Kollár János.

Szüil. Mossócson 1793., 1819—1849. budapesti ág. ev. lelkész, azután bécsi egyet. tanár, szláv költő, † 1852.

82. Párnán, babérlomb közt, jobbfelé fordulva, hanyatt fekvő halott mellképe. Fönn, ívesen: JAN * KOLLÁR. Lenn, a szelvényben, apró betűkkel: NAR. 29. CERVENCE | 1793. ZEMR. 24. LEDNA | 1852. | Jobboldalt, az érem széléhez simulva, w. SEJDAN F. mesterjegy. Sima szegély.

Hátlap: Középen vonalkörben három tompaszögben megtört vonal közt, szalagokkal körülvelt lira. A szalagon: SLAVY | DCERA | ZPEV 2 | A szegélyen: PRACUJ KAŽDÝ S CHUTI USILOVNOU NA NÁRODU ROLI DEDICNÉ *

Bronz. 36 mm. (4 mm. vastag). — Th. Unger 4253. sz. — Donebauer 3513. sz. — NM. — Turócszentmártoni múzeum. — Bécsi cs. és k. éremtár. — Horsky gyűjt. árv. lajstrom 7398. sz.

83. Mellkép szemben (borotvált arccal). Körül: JAN KOLLÁR, BÁSNIK ČESKO-SLOVANSKÝ | * 1793 ✱ 1852 | Lenn, kissé balra CHAURA mesterjegy.

Középen lant, babér- és repkénygallyon. Körül: VELKÉMU SLOVANU A TVURCI Δ SLÁVY DCERY. | Lenn: · ☼ · 1893 · ☼ · | Mindkét lapon sima szegély.

Ezüst. 34 mm., 11'81 gr. — NM. — Horsky gyűjt. 7397. sz.

Honter János.

Szüil. 1498., 1543-ban szervezte a brassói s a bárczasági evang. egyházat, 1544-ben Brassó első evang. papja. Író és nyomdász, † 1549.

84. Honter mellképe szemben, prémgalléros öltönyben, fején sapkával.

Hátlap: Középen, ragyogó csillag és babérgally közt: IOHANNES | HONTERVS | 2 oldalt: GEB. 1498 és GEST. 1549. Fönn, ívesen: DEM LICHT VOM HIMMEL BRACH ER | NEVE BAHNEN | Lenn, ívesen: SEIN SPEER VND SCHILD | WAR DAS GEDRUCKTE WORT | Sima szegély.

a) Ezüst. 51 mm. — NM. — Resch, 255. l. 313. sz. (44. gr.)

b) Bronz. — NM. — Jeszenszky Alajos gyűjt. — Resch, 255. l. 314. sz.

85. Honter mellképe balfelé. Fején sapka, vállain széles prémszegélyű köpönyeg. Körül: * JOHANNES HONTERUS * | 1498 — 1549 |

Hátlap: Középen WACHET | UND | BETET. | Körül: ZUR ERINNERUNG AN DEN 21. AUGUST 1898 * * * | Mindkét lapon sima szegély.

Ezüst. 23 mm. — NM. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Krumbholz József Keresztély.

Pozsonyi lutheránus pap 1689 és 1696 közt.

86. Templom és városháza képe, fölöttük *írott* betűkkel: st. p!!! Raths haus. Fönn középen a pap egész alakja szemben állva, papi öltönyben. Körül: ✱ WAS DEINES AMBTS NICHT IST DA LAS DEINEN FÜRWITZ etc |

Hátlap: Harang e felirattal: STILCKE | TODE | RULAU | SEE | RÜGE | NATHO | Körül: ✱ DENN SOLCHER DÜNKEL HAT VIELE BETROGEN Syr :3.

Ezüst. 32 mm., 14'54 gr. — NM. — Jos Hamburger: Auction Feil (1908-ban) II. 3659. sz. — Hamburger Münz- und Medaillen-Vergnügen 121. Var. 4.

Máday Károly.

Szüil. 1821. Bélai, miskolczi, dobsinai (1863) lelkész, 1860-ban szuperintendens. † 1870.

Lásd alább a helyi vonatkozású emlékérmek sorozatában az eperjesi kollégium új épületének felavatására vert emlékérmét.

Fogarasi Pap József.

Szüil. 1744-ben, külföldön tanult, 1774-től 1779-ig szászvárosi prot. lelkész, 1779-től 1784-ig marosvásárhelyi tanár. 1784-ben II. József a budai egyetemhez tanárrá nevezte ki, de állása elfoglalása előtt meghalt.

87. Oszlophoz támaszkodó sisakos Pallas szemben; pajzsát az oszlophoz támasztotta, jobbjában lándzsát tart, baljával koszorút nyujt, lábainál bagoly ül. A háttérben város és kikötő egy háromárbcos hajóval. Fönn: CALCAR HONOS | Lenn a szelvényben: (bevésve) JOSEPHUS PAP DE | FOGARAS | 1772 | A szelvény határvonalán hosszú, elmosódott felirat: C PV^{MT}STELIG (?) INV DEL-B C V CALKER EXC

Hátlap: A tengerből kiemelkedő meredek sziklán, 7 női alak, hosszú ruhákban művészeti ágak és tudományok jelvényeivel. Fönn félkörben: NON SORDENT IN UNDIS | Lenn, a szelvényben Zeeland címere (hullámokból kiemelkedő fél oroszlán), aztán, folytatólagosan: SOCIET SCIENT. | BATAVO FLESS. | PRÆ MIUM. |

Mindkét lapon 3-szoros vonalszegély. — Pereme sima.

Ön. 59 mm. — NM. —

88. Barok keretbe foglalt, babérfüzérrel szegélyezett kerek mező. A keretbe babérágak is vannak fűzve, fönn pedig címerpajzs (két félhold közt keresztrel díszített kék pólával ketté osztott piros pajzs mindkét mezejében egy-egy leopárd) díszíti. A kerek mezőben, fönn legendaszalagon: TEYLER | ez alatt pedig: EER PENNING | VAN TEYLER'S | GODGELEERD | GENOOTSCHAP | TOEGEKENT AAN | a köv. 3 sor pedig bevésve:) JOS. PAP DE FAGARAS, | (így!) PH. DR PHIL. ET MATH. PROF. | TE M. VASARHELY. (így)

Hátlap: Jobboldalt, az égből sugárzó fénytől bevilágított, leterített asztalon (oltáron) feltámasztott nyitott könyv. Az oltár előtt antik matrónának öltözött nő beszél, gesztikulálva, a vele szembe álló két nőnek, kik balról jönnek elő. Ezek egyike meztelen baljában legendaszalagot és pálmaágot, fölemelt jobbjában pedig dicsfénynyel környezett golyót (vagy gyümölcset) tart, a másik nőt hosszú ruha fűdi, és pálcára tűzött fríg sapkát tart. A földön összetört békák és más tárgyak fekszenek. A háttérben távoli nagy város. Körül, félkörben: WAARE GODSDIENST-KENNIS BLOEYD DOOR VRYHEYD | Lenn, a szelvényben: GENOOTSCH. — AANVANG. | ANNO — 1778. | Középen szárazfa előtt 2 oroszlántól tartott ovális címerpajzs: (kereszt alatt, piros mezőben 4 csillagtól környezett és hegyével fölfelé fordított egyenes kard), alatta legendaszalagon: VICIT VIM VIRTUS | A szelvény határvonalán, jobboldalt: I. G. HOLTZHEY FEC. | Mindkét lapon széles, homorúan emelkedő szegély.

1) Arany. Átm. 73 mm. súlya 269 gr. — NM.

2) Ön. 72 mm. — NM. — (Öntvény, másolat). — Welzl 14476.

89. Kerek oltárkához támaszkodva ül a hit fátyolos fővel. Feje fölött kis lángnyelv lebeg, balkezét könyvre támasztja. Mellette a sisakos fejű Pallas ül; dárdáját, melyre fríg sapkát tűzött, kezében tartja, kerek pajzsa mellette van elhelyezve. Fönn, ívesen: DEO ET PATRIÆ. Két sima szegély.

Hátlap: Meztelen nő áll szemben, feje felett csillag. Balkezében pálmaág, jobbjával koszorút nyujt balfelé. A háttérben tengeri kikötő-város, jobbra pedig szélmalom Fönn, ívesen: OPTIME MERITIS. A szelvényben 2 oroszlántól tartott címerpajzsban piros mezőben hegyével felfelé irányított kard körül 5 csillag, a címer 2 oldalán 2 soros felirat: SOCIET. SCIENT. | HOLL. PRÆM. | Két sima szegély.

Külső peremén e domború felirat: IOS. PAP DE FAGARAS (így!) PH. D. ET PROF. IN ATH. VASARHELY. ADEPTUS EST MDCCLXXXII.

Arany. 53 mm. 79·20 gr. — NM.

90. Ugyanazon érem önből. — Külső peremén a bevéselt felirat így hangzik: JOS. PAP DE FAGARAS. (így!) PH. D. ET PROF. IN ATH. VASARH. ADEPT. MDCCLXXXII: Ön, 52½ mm. — NM.

Schmid Dániel.

Pozsonyi ág. ev. esperes, író, 1657 táján.

91. Mellkép jobbfelé hosszú hajjal, bajuszszal és körszakállal, széles lehajló gallérral, ráncos, a mellen nyitott, ujjas papi palástban. A kilátszó alsó öltöny sűrű gombsorral záródik a mellen. A kép lenn félkörűen van levágva. Fönn félkörben: M. DANIEL SCHMID ECCL. POSON. SEN. & INSP. | Fönn fül nyoma. Az érem mezője és a kép egyes részei (arc, palást és esetleg a haj s a szakáll és bajusz is) cizelálva vannak.

Hátlapja sima.

Egylapú ovális öntött érem.

Ezüst. 56·5 mm. magas, 46 mm. széles, 41·41 gr. — NM. — Weszerle G. XXX. t. 10. sz.

Teutsch György Dániel.

Szül. 1817., 1867-ben erdélyi evangélikus püspök, † 1893.

92. Középen mellkép szemben, prémes szegélyű köpenyegben. Körül a homályosított szegélyen: DR G. TEUTSCH, BISCHOF D. EV. LANDESKIRCHE A. B. IN D. SIEBENB. LANDESTELLEN UNGARNS | lenn: * 1893 * |

Hátlap, babérkoszorúban: NON | OMNIS | MORIAR | · * · | Mindkét lapon 2 sima szegély. — Füleztet érem.

Ezüst. 30 mm. — NM.

Ezen érem Teutsch nagyszebeni szobrának leleplezése alkalmából veretett.

Wächter János.

Szül. 1767. Kassa vidékén. Bécsi ev. szuperintendens. † 1827.

93. Szembenéző mellkép. JOHANN WÄCHTER | A kép alatt: I. THEVRING F. mesterjegy.

Hátlap: ERSTER GEISTL | R. D. K. K. CON. A. C. SUPER | INTENDENT D. EVAN. GE. | A. C. I. N. Ö. ST. DEM K. IL. U. Z. | V. DIREC. D. PR. THEO. LEHR. | U. ERSTER. PR. D. EVAN. G. A. C. | GEB. D. 5. DEC. 1767. UNG. Z. ZEEBEN | GES. D. 26. APR. 1827. WIEN. | DER WEISHEIT WUNDERTHAT | SEIN MUND | DEM FROMMEN UND DEM | SÜNDER KUND | (12 sor).

Ezüst. 39 mm., 26·32 gr. — Györík (személyi érmek) 73. I. 421. sz. — Welzl 15032. sz. — Th. Unger 4606. sz. (40 mm. 26·3 gr.) — (Th. Unger szerint Wächter Kassa mellett „Zeben“-ben (?) született 1760-ban.)

C) Görögkeleti püspökök emlékérméi.

Popasu János.

Szül. 1808., pappá szentelték 1837-ben, 1865 óta karánsebesi gör. kel. püspök, †.

94. Mellkép balfelé, zárt korona alakú süveggel (mitra), hímes egyházi öltönyben, láncon függő mellkeresztrel és medaillonnal, kezében görögkeleti püspöki bot, (golyón álló keresztke alatt 2 kígyófejes horog; olvasó és himzett kelme van ráakasztva). Körül: IOAN POPASU EPISCOPUL CARANSEBESULUI.

Hátlap: Középen babérkoszorúban 1808 | 1837 1865 | Négyyszögletes díszített kartusban 1887 | Körül: ✱ IN MEMORIA IUBILEULUI DE 50 DE ANI AI PREOTIEI | Mindkét lapon 2 sima szegély.

Barnára patinázott bronz. 35 mm. — NM. — Jeszenszky A. gyűjt.

Rajacsics József.

Szül. 1785., 1829-ben püspök Dalmáciában, 1834-ben verseci püspök, 1842-ben karlóczai érsek, 1848-ban szerb patriárka, † 1861.

95. Mellkép balfelé kapuciummal, két rendjellel és a mellkereszt nyakláncával. Félkörben: ИОСИФЪ РАЯЧИЪ ПАТРИАРХЪ СРБСКИ. | РОЪ. 1784. ✱ 1861.

Hátlap: Fátyolos fejű nő jobbfelé fordulva párnázott széken ül, jobbkezeében egyenes kardot, balkezeében Szerbia címerpajzsát, e fölött babérkoszorút és két kígyó közt golyóra helyezett keresztes végű pálcát tart. Körirat: СВЕ ЗА КРСТ ЧАСТНИ И СРБСКЕ ПРИВИЛЕГИЈА A szelvényben: ВР. САЈДАНЪ РЕЗ. | Mindkét lapon 2 sima szegély. (Karlóca város érme a patriárka halálára, 1861.)

a) Ezüst. 44 mm. — NM.

b) Bronz. — NM. — Th. Unger 4450. sz. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

D) Izraelita rabbi emlékérmé.

Dr. Löw Immánuel.

Szegedi főrabbi.

Lásd alább a helyi vonatkozású emlékérmek sorozatában a szegedi új zsinagóga fölavatására készült emlékérmét.

E) Világi egyének egyházi vonatkozású emlékérméi.

Károlyi István gróf.

Szül. 1797-ben, 1849-ig és 1867-ben Pest vármegye főispánja. A Szent-István-Társulat elnöke. † 1881.

96. Fej jobbra; alatta, apró betűkkel: C. RADNITZKY. Körül, a homályosított szegélyen: NAGYKÁROLYI GRÓF KÁROLYI ISTVÁN.

Hátlap: középen: A | HAZA ÉS EGYHÁZ | RENDÍTHETETLEN HÍVÉNEK | HÓDOLATUL. | NAGYÉRDEMŰ ELNÖKÉNEK | HÁLA-EMLEKŰL | A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT. | A homályosított szegélyen: fönn: SZÜLETÉSE LXXX-IK ÉVNAPJÁRA | lenn: MDCCCLXXVII. NOV. XVIII.

Mindkét lapon tagozott sima szegély.

a) Arany 47 mm. — A Károlyi grófi család tulajdona.

b) Ezüst 47 mm. — Hercegprimási éremtár. — NM. — B. U. E. 478. sz. a.

c) Bronz — NM. — B. U. E. 478. sz. b.

Zichy Nándor gróf.

Szül. 1829-ben — A Szent-István-Társulat elnöke.

97. Mellkép jobbfelé. Fönn, két oldalt 1829 és 1909 évszám. A mezőben, balra MÁTRAJ mesterjegy. A szelvényben lenn: ZICHY NÁNDOR GRÓFNAK | FÁRADHATATLAN ELNÖKÉNEK | A SZENT-ISTVÁN TÁRSULAT.

Hátlap: Sz. István trónon ül, szemben, fején a dicsfénnyel övezett sz. korona, kezeiben kormánypálca és országalma. Körülötte köralakú legenda-szalagon: SZ. ISTVÁN TÁRSVLAT | A széles szelvényben, homorú, írott betűkkel: QUATTUOR LUSTRIS | PRAESIDI | SOCIETAS STI STEPHANI. |

Négyszögletes egyoldalú vert plakett.

a) Arany. 130 mm. magas, 100 mm. széles, — Zichy Nándor gróf tulajdona.

b) Ezüst. — 79 mm. magas és 57 mm. széles.

c) Bronz. — NM. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

Dr. Gohl Ödön.

Kovácsnai Tóth Sándor értekezése „A magyar pénzekről“.

A marosvásárhelyi református kollégium okmánygyűjteményében, annak 5. számú darabja egy 24 nyolcadrét lapra terjedő kis dolgozat, melynek címe „A' magyar pénzekről“. Rövid bevezetés után tizennégy különböző pénzfajtáról szól ez, amelyek a XVIII. század végéig különböző időkben Magyarországon használatban voltak és befejezésképpen a magyar pénzek veretéséről, az azokon alkalmazott képekről tesz említést. Szerzője nem jelezte nevét a kéziratban, de a kollégium régi pénzgyűjteményének egy 1780-ki katalógusa írásával összehasonlítva, teljes bizonyossággal meg lehet állapítani, hogy a dolgozatot az iskola egyik volt tanára, Kovácsnai Tóth Sándor írta. Így került aztán az, ismeretlen, de így könnyen elképzelhető módon a kollégium kézíratai közé és elhelyeztetett el az okmánytárban.

Kovácsnai Tóth Sándor egyike volt a marosvásárhelyi kollégium kiválóbb és irodalmilag is nevet szerzett tanárainak. 1761-ben választották meg ide és három év múlva 34 éves korában foglalta el a klasszika literatura tanszékét. Fintaházán, a kis nyárádmenti faluban született, 1745-ben került be a kollégiumba, hol a legjelesebbek közé tartozott.¹ 1760-tól 1763-ig a leydeni egyetemen fejezte be teológiai tanulmányait. Itthon nemcsak mint jó tanár vált ki, hanem sokat és sokfélét írt. Tudományosságát a főhatósága is elismerte azzal, hogy őt bízta meg Bél Mátyás Cellariana Grammatikájának az iskola számára való átdolgozásával és Freyer Oratoriájának kivonatolásával. Ő rendezte sajtó alá b. Dániel István fia emlékére írt beszédek és verseket. Segédkezett a kancellár gr. Teleki Sámuelnek 1783-ban a Janus Pannonius új kiadásában. Legkedvencebb eszméje volt egész életén keresztül, hogy imádott költőjének, Gyöngyösi Istvánnak műveit újból kiadassa s evégből levelezésbe bocsátkozott id. Ráday Gedeonnal is. Tervét azonban sohasem valósíthatta meg.

Sokat és sokfélét írt. Nyomtatásban megjelent művei közül legterjedelmesebb 280 lapos latin verskötet, Carmina címen. Van egy szintén latin nyelvű terjedelmes szónoklata, melyet a kollégium új auditoriumának felszentelése alkalmával elmondott. Magyarul írta meg és a Magyar nyelvemlék társaság munkái közt jelent meg „A kutyáknak a matskáknak felett való ditsérete“ című 300 soros költeménye. Sokat fordított Cicero beszédeiből, lefordította Plautus Mostellaria és Terentius Andria című komédiáit. Ezeken kívül tizenegy, részint prózai, részint verses műve ismeretes kéziratban. Köztük vannak történelmi, vallásos jellegűek, természettudományi dolgozatok, végül a most felfedezett tanulmány.

Mint tudománykedvelő ember, úgy látszik, igazi polihisztor volt. Tevékenysége, érdeklődése mindenre kiterjedt. Így bár 1780-ban Kádár György volt a könyvtáros, kire a pénz-

¹ Koncz I. A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium története. M.-Vásárhely 1896. 201. s. köv. lapok. — Budapesti Szemle VI. 1859. 33.

gyűjtemény is bízva volt, mégis Kovásznai készíti el annak első teljes lajstromát. Hogy foglalkozott numizmatikával, ezen kívül még azon, ugyancsak a kollégiumi okmánytárban levő 36 nyolcadrét lapos füzetke is bizonyítja, mely tussal finoman megrajzolt ábrázolásban a Szt. Istvántól II. Ulászlóig forgott magyar pénzeket mutatja be. Címe: Reihe des (igy!) Ungarischen Koenige bis auf Ludevig den Zweeten (igy!) in Silbern Münzen. 1769. E kézirat, amely szintén megérdemli a tanulmányozást, ha nem is a Kovásznai műve, de mindenesetre az ő tulajdona volt. Ugyanis a borítékául szolgáló külön durvább papíron olvashatók szabályos és jellegzetes betűi: Régi Magyar Királyok igen szépen delinealt Pénzei 18 leveleken.

E munkája közben kaphatott kedvet „A magyar pénzekről“ szóló kis értekezésének megírásához is. Nem nagyigényű munka; inkább hevenyészettnek mondható. Erről tanuskodik magának a kéziratnak külalakja, mely telve van betoldásokkal, törlésekkel, sok helyütt a szövegen keresztül írt egészen más, leginkább vallásos vonatkozású idézetekkel, utalásokkal, magának a szövegnek befejezetlen mondataival, rendetlenül, hol közbe, hol a vonal alatt közlött jegyzetekkel. De ezt bizonyítja az egésznek menete is. Első tekintetre azt a benyomást kelti az emberben, mintha a Párizz-Pápai szótárában levő De antiquis Hungarorum monetis című rész és a szótárban előforduló különböző pénzekhez fűzött jegyzetek meg bővítésénél egyéb sem volna az egész. De ha alaposabban vizsgáljuk, észrevehetjük, hogy egy-egy helyt részletesebbé válik és kivált a törvénycikkekre való utalásoknál külön tanulmányozást is szentelt tárgyának. Mindenesetre megérdemli, hogy alább egész terjedelmében átadassék a maradandóságnak.

A' Magyar Pénzekről.

A' Pénz veretésre való just eleitől fogva magokénak tartották 's gyakorlották a' magyar királyok noha meg kell vallani hogy első Károly M. Királyig igen ritkán és csak homályosan esik emlékezet vert Pénzről a' M. Királyok Historiájokban.

Más minden M. Historicusok azt állatták, Turotzi Jánost követvén ebben, hogy első Béla kezdett volna Pénzt veretni bizonyos mérő vagy fontolo mértékeket fel vétetni és a' kereskedésben jövő dolgoknak árát szabni (a). A' mely vélekedés, úgy vélem én, csak annyiban vétethetik fel igaznak, hogy a' mértékeket, fontokat és a' Pénzek dolgát is ő kezdette először legjobb és állandó rendbe hozni. Mert hogy ő előtte semmi pénz nem veretett volna a' Magyarok közt, azt maga Turotzi sem láttatik tellyességgel erősíteni, sőt ellenkező láttzik szavaiból, mert úgy mond; *uem engedi vala meg Bela hogy a kereskedők és Pénz váltok felettébb való nyereséget hajtsanak a' köznépen magoknak sat.* Vagynak olyan tudosok is, a' kik a' régi Pénzekről irtanak, a' kik azt erősítik, hogy már

(a) Chron P. 11. C. XIV. i. a. 45.

Ez a' Pénz a' Magyaroknál formálódott úgy láttzik egy bizonyos Pénz nemből, a' mely így neveztetett *Pensa*, a' melynek emlékezete a' Régi Magyar Királyok Decretumaikban elé forog, hihető régentén e' volt a' legközségesebb ki vert neme és közben forgo értz neme a' mivel éltenek a' Magyarok, a' melyről majd alább szo leszzen. Szaporodván azután a' Pénzek nemei, abból a' különös névből, *Pensa* közönséges nevet tsináltak a' Magyarok el hagyván az utolsó betűt Pénz úgy hogy végtire nem különös Pénz nemét, hanem közönségesen minden Pénzeket jegyezne ezen szo.

Valyon a' Magyarok Szithiából régi Hazájokból való ki jövelemek alkalmatosságával valami Pénzzel éltek-e mingyárt, vagy nem? Ki tudja?

A' Romai Pénzek itten elég bőv *circulatioban* voltanak mikor a' Magyarok ide verekedtenek, a' mely bizonyos tsak abból is, hogy sok izben feles Romai Pénzek ásattanak ki a' földből sőt a' Romaiak előtt még a' Görög Pénzeknek is bőv forgásban kellett lenni Hazánkban. Külömben hogy lehetne gyakran találni a' földben Görög Pénzeket is, mint 1761-ben a' Tzelna határán nagy rakással ásattott ki a' Görög Pénz. A' Strigy viziből nem egy izben halásztak ki olyan arany Pénzt, mely *Lisimachusé* volt. A' Nagy Sándor Pénze oly ritka, hogy külső Földeken 20, 30 aranyat is megadnak az aranyáért, még is 1787-től fogva bizonyos Erdélyi szegény emberektől a' kik azt találták a' földben, már kettő került az Enyedi Bibliotheca számára kézhez és nyom mindenik a' mostani arany nehézsége szerint két-két Tsászár aranyat, az egyik vásároltatott . . .

Attila ezüst és arany pénzeket veretett volna. Ennek meg bizonyítására emlegetik azon győzedelmi emlékezetül szolgáló Pénzt Attilának, melyet ő Aquileja meg veretettése alkalmatosságával veretett, a' melynek egyik oldalán láttatik az Attila feje ilyen írással *Attila Rex*, a' másik oldalán Aquileja várossának le rajzolása ilyen írással; *Aquileja*. Ez arany Pénz, a' melynek eredeti példázattya, a' Rudolf Tsászár igen gazdag kints Tárjában tartatott. (b)

Mutogattatnak Sz. István Királynak is pénzei, egyet ilyet le irt Bel Mátyás (c) többek a' föld gyomrából nem régiben ásattanak ki a' melyek három M. Királyoknak neveiket viselik magokon Sz. Istvánnak, Sámuelnek és Bélának, a' nehézségek s' nagyságok egy közönséges garasnyi. A' rajtok való írás ilyen: *Stephanus Ungariae Rex. Bela Ungariae Rex. Samuel Ungariae Rex*. István Magyar Ország Királya. Samuel s. a. t. Samuel volt Aba, másképen *Ovonak* is nevezetett, a' mely iránt ma senkinek kétsége nintsen. Ha már Sámuel az ő sok viszontagságokban folyó és zavaros uralkodása alatt pénzt veretett, annyival inkább meg kell azt engednünk Istvánra nézve, a' ki egész kedvességgel uralkodott a' Magyarokon.

A' magyar királyok Decretumaiban külömb külömb nemű vagy árru vagyon emlékezet, a' melyeket kívánok ez úttal meg magyarázni, kezdvén a' dolgot azon a' nemen, a' mely Deákul Fillero, magyarul fillérnek nevezetik. Ez oly kitsin Pénz neme volt a' régieknél, hogy három tett annyit, mint a' mennyit ma nálunk egy kis Pénz vagy fél krajtzár téssen. Ugyan tsak nem a' legrégibb Pénzek nemei közül való ez; mert ugy láztik tsak 1550 art. 48 és 1552 art. 23 parancsoltatott ennek verése ilyen szókkal: *Efelett a' szegény sorsu emberek nagyobb hasznára parantsolja ő Felsege hogy némely apro és minden kis Pénzt három felé osztó pénzek is veretessenek, ugy hogy légyenek azok egyenlők a' Bétsi Pénzekhez a' melyek magyarul filléreknek neveztetnek.*

2° Batka vagy Batko eleintén ezen pénz neminek betse annyi volt, mint negyedfél krajtzár, a' melyet láthatni a' Sigmond király és Tsászár Contractussában in indice C. L. II. dr. Azután első Ferdinánd idejében törvény hozatott rolla, hogy három Batka egy krajtzárt téssen. Azok a' Pénzek pedig a' melyek Batkoknak hivattatnak, Magyar Országgon mindenütt hármaslág járjanak egy krajtzárban. Art. 51. 1541.

3. *Obulus*. Ezen név alatt két féle Pénz nemei forgottanak a' régi Magyarok kezekben t. i. Nagy vagy Kitsin Obulus, avagy egész, vagy fél Obulus. Az egyik obulus ért fél Pénzt Art. 38. 1523. item art. 10. 1439. *Veretessenek obulusok azon gradus szerint való jóságában az értnek, a' melyben a' nagyobb Pénzek veretettnek, a' mely obulusok közül minden kettő egy egész pénzt tégyen.* 1439 item: *Ő királyi Felsege a' közönségnek hasznára veretessen obulusokat a' melyek közül kettő tégyen egy mostan folytában lévő Pénzt (denarius) 1523. A' kis vagy fél obulus téssen annyit, mint egy Pénznek negyed része, ugy hogy négy ilyen tenne egy Pénzt.* 1458. esztendőbeli art. 12 ilyen végezés esett. *Uj pénznek neme veretessék a' melyből két száz (:ez egész obulus:) egy forintban, es ismét ennek obulussa (:ez fél obulus:) a' melyből négy száz járjon egy forintba és soha ez meg ne változzék.*

4. Pénz kis pénz téssen fél krajtzárt, ilyen száz téssen egy magyar forintot. Ilyen értelemben fordul elő mindenkor ennek emlékezete a' Magyar Királyok Decretumaiban. Egy forint száz kis Pénzekbe vétettetik. Art 7. 1405. Ismét: *A kétségeskedés elhárítása végett a' jelenvaló végezésünkben, nyilván meghatározzuk (:declaratjuk:) hogy olyan Pénzeket kellessék érteni, a' melyek közül minden száz egy arany forintot (:florenum aureum:) érjen, és ha valamikor kissebb nemű Pénzek is folyamatban fognak lenni, azoknak nagyobb vagy kissebb számok is ezen köz mértékre véteessék fel és ki potollassék Art. 99. 1492.*

(b) Bel in Litteratura Hunnoscythica p. 67. Nem régiben találtatott O-Budában tíz Rhenus forintokat nyomo igen szép példájú ezüst pénze is. Vide Descriptionem L. 4. Part. 2. C. 12. p. 308.

(c) p. 69.

5. *Garas*. Kétféle volt a' régi Magyaroknál nagy és kicsin, mint ma is az Imperiumban kétféle vagyon. A nagy garas ért 8. kis Pénzt, a kicsi garas négyet, a' mely meg tettik 1557 Art. 14. A' kicsi garassal meg egyez vala, az is a' mit neveztenek *latus grossus* vagy *latus Viennensis*. Ugy hogy ez is négy Magyar kis Pénzeket tenne (: In indice art. vide :) Első Lajos király idejében osztán számláltatott a' garas hat pénzekbe, a Bétsi garas pedig úgy láttzik egy pénzt ért. Art. 4. 1351.

6. *Forint*. Nem egy forma árra volt, néha negyven pénz számláltatott egy forintba a' mennyi Pénzek tettek egy Bizantiust v. Penzat is, a melyről alább. Néha ismét 84 pénz számláltatott egy forintba, mint első Lajos idejébe. Art. 4. 1351. Egy garas hat pénzeket térszen és egy forint 14 garast. Első Károly idejében tett egy forint 90 pénzeket, a' mint az ő 1342-béli Decretumából meg tettik: A forint vagy arany pénz minden szaporítás vagy kevesítés nélkül, mindég 90 pénzbe vetéssék el és váltattassék el. Volt néha 60. pénz érő forint is, a mely kisebb forintnak neveztetett (vide Notae in Corpore I. H. ad. art. 4. Ai 1405). De azután Sigmond Tsászár és Király meghatározta hogy el töröltetvén ezen forintok, mindég száz pénz tenne egy forintot Art. 4. 1405. a' mely így vagyon: A' mi országunkba forgo forintoknak számlalását így tartottuk jonak meg határozni, hogy minden kisebb számu pénzekből álló forintokat, melyek a' mi országunknak némely részeiben vissza élés képpen találtattanak ki, el törölvén, minden joknak és dolgoknak el adásokban és vásárlásokban, más neme a' forintoknak ne neveztessek 's ne számláltassék, hanem csak a' száz pénzekbe vetetett igaz jó mértékű forintoké. Ezen végezésünk meg szegői a vett vagy eladott javaiktól meg fosztassanak. Ezen végezéstől fogva száz pénz számláltatik egy forintba, a mely gyakran meg ujittatott, mint Mátyás király idejében. Egy forintban száz pénzek és ne többek vétetessenek el. Art. 4. 1478. Neve a' forintnak vagyon ettől a' deák szotol flos, mivel lilium virágot szoktak vala metteni ezen Pénzre, kezdett a' forint veretni Florentiában 1252 ben (: Hofman in voce floreni:).

7. Bizantius volt a' Görög Tsászárok pénze, úgy neveztetett Bizantiumról a' mely volt Constantinapolynak régibb neve. Magyar Országban is folytában voltak ezek a' pénzek, mint szintén sok német külső fejedelmek Pénzei, sőt Olasz, Frantzia és Hollandus pénzek is sat. vagynak. Bizonyossan nem egyéb hanem csak arany pénz volt ez, mert majd mindenütt, a hol elé fordul, aureus Bizantius, avagy arany Bizantiusnak nevezetik. Egy ért 40 ezüst pénzeket. Első Béla ennek formájára kezdett először Pénzt veretni még pedig a' melyből 40 tenne ilyen Bizantiust. Turotzi Part. 2^a Cap. 45. így adja ezt elő: *Meg engedte Béla, hogy a' Bizantiusok az ő országában forogjanak. Ezüst pénzeket is veretett, a melyek közül 40 tenne egy Bizantiust, a honnan mostan is 40 Pénzek 1 aranynak tartatnak, nem azért, mintha aranyból valok volnának, hanem hogy abban az időben annyi pénzek egy Bizantiust érni láttatnak vala.*

El enyészett azután a' Bizantiusok neve Magyar Országban. Második András királynak fordul elé egy végezése Art. 23. 1222 csak a' Béla pénzeire nézve. A Pénzek (: Denarii :) úgy mond olyanok légyenek, a' minéműek Béla király idejébe voltak.

8. *Arany*. Ugy láttzik a' Bizantiusok el vesztvén a' magok neveket, a' mely pénz aranyból veretett egy átyalában csak aranynak kezdett neveztetni és leg először csak annyit is ért a Magyar országon veretett arany is, mint a' Bizantius az az 40 ezüst pénzeket. Turotzi Chr. P. 2. C. 45. Azután nevedett ennek is árra, mint a' forintnak és kezdett arany denariusnak (: pénz :) vagy forintnak neveztetni. Első Károly a' Decretumai-ban 1342 így ír: *A' forint vagy arany denarius a Camara számára kilentzven egész pénzekben vétetessék el.*

Az arany forint annyit térszen vala, mint egy átyalában forint és a' Sigmond Tsászár idejében határozottatott árra száz pénzre a' mint felyebb meg jegyeztetett. Mátyás Király pedig azt határozta, hogy száz királyi pénzek mindenütt egy aranyban vétetessenek el és hogy tizennégy kalongyáért (: capetia :) csak egy arany vagy száz pénzek vétetesse-

nek. Art. 5. 1481. A' mi időnkben is sok képpen változik az arany betse, mind felyebb felyebb vitettetvén.

9. *Pensa*. Gyakran forog elő az első Magyar Királyok Decretumaikban. Ebből formáltatott a' magyar szo Pénz; különböző nehézségű 's árru volt ez is, ahoz képest a' mint az ezüst, a' melyből veretett, tisztább, finumabb, vagy elegyesebb volt. Egy Pensa nyom vala egy Lotot Rend szerint a' Penza 40. Pénzeket ért, a' mely szám nevededett azután százra, nem tsak hanem 120ra is, két Lotra. S. Lad LIII. C. 29. in Notis. Hogy egy Pensa 40 Pénzeket ért sok dolgok bizonyítják. Forog elé egy 1328-ban költ Contractus a' melyben ezen szok olvastatnak: Mi Jakab Frater jelentjük hogy Pap Mártonnak részszerint Bétsi garasokban 40 Márkát kellett fizetni, tíz pensákat számlálván egy Márkába. Péterfi in Concil. Hung. 1 p. 26. Tíz Pensak már 40 pénzekben számláltatván, mindenik tesznek egy márkát, az az négy forintokat. A' Sz. László végezése így vagyon: *Ha valaki azt a ki el vesztett javát keresi, meg tiltja abban, vagy meg veri, tíz tulkokkal fog megbüntettetni, a' melyek közül mindenik tíz tíz pensakat érnek.* Tíz Pensak mindenik 40 Pénzekbe vétettetvén fel, tesznek egy nehéz Márkát, avagy négy forintokat. Melyhez képest tíz tulkokkal valo meg büntetés annyit téssen, mint 40 forintokkal valo meg büntetés. Mert egy Tulok vagy ökör, ha sánta vagy egyéb hibája nem volna, betsültetik vala egy nehéz Márkára. Trip. P. 1. Tit. 133. szerint.

10. *Márka*. Német szó, mindazáltal a Magyar törvényben nagyon szokásba vetetett és gyakran elő fordul. A' Magyarok többnyire mondják gyrának, a' honnan girázni valakit, annyit téssen, mint egy márkáig meg büntetni.

A Márka nem is téssen mindenkor ki vert arany vagy ezüst pénzt, hanem tsak bizonyos mértéket. Mert más volt az árra mindenkor a' ki vert aranynak v. ezüstnek, más megint a' ki veretlennek. Mikor az aranyat vagy ezüstöt ki vereti pénznek a' fejelelem, annak belső és valóságos árrán kívül; még más külső árrat is szokot a ki verésre és egyéb tekintetekre nézve rendelni, úgy hogy ha ma p. o. egy lat ezüstnek árra 16 v. 17 garas is, de más felől 16 v. 17. ezüst garast egybe véve éppen nintsen benne egy lot ezüst. A' veretlen arany vagy ezüst Márka fél fontot téssen, a melybe vagyon 16 lot. minden Lotba 4 könting, minden köntingnek ezüst belső ára 24 Denarius, minden Denariusba vagyon 24 gramm.

A' Márka két féle arany és ezüst. Az arany Márka téssen 72 M. forintokat. Hármaskönyv Rész 2 Tit. 13. § 4. Az ezüst Márka két féle 1. nehéz Márka, a mely téssen 4 M. forintokat. Hármaskönyv Rész 2 tit. 28. Tizenhat nehéz Márka fizetésnek terhe alatt, minden Márkát 4 forintokba v. 400 pénzekbe számlálván. A' könnyű Márka téssen egy forintot, a' mely tetszik a H. K. Rész 2. Tit. 82. § 22. Ezt nevezték Markulának is. Egy régi könyvben: Illő a' maga ellenkezőinek fizetni négy Markulát. Hivattatott kitsin Márkának is. Ezenn Márkák közül mindenik mondatik ítélet szerint valo Márkának (:judicialis:), a nehéz Márka pedig fő válto Márkának (:homagialis:). Mert ötven nehéz Márka téssen 200 M. forintokat, a mely a' nemes ember díjja a' Magyarok között. Hármaskönyv 2 Rész. Tit. 7 § 5. (oo)

Felette igen nagy volt tehát az a' Summa, a' melyet Elisabetha, Magyar ország királynéja Lajos királynak anyja, a' Sz. Széket meg akarván látogatásával tisztelni, oda vitt vala magával. Ugyanis ez, a' mint igen hitelesen emlékezetben hagyattatott (p) magával 27 huszonhét ezer tiszta ezüst Márkát, 17 tizenhét ezer arany Márkát. Lajos király pedig a' fia küldött még ő utánna, négy ezer arany Márkát. Volt ezen kívül fél köből forint nála és annyi a'probb pénz a' mennyi az ország határaiból való ki érkezésre elégséges volna. Mindezen summák ha egybe vettetnek, ki kerekedne alkalmasint, hogy Erzsé-

(o) Apud Bel Adpar. 256. §. 315.

(oo) vide Tyrocinium Juris Hungarici ad Trip. 1. Tit. 2. § 4.

(p) Turotzi Chron P. 3. C. 4. Item Johannes Archidiaconus de Küküllő.

bet mintegy egy millio hat százezer M. forintokat fordítva a' Sz. Szék meg látogatása alkalmatosságával meg kívánta költségre. Ily sok pénzbe kerülő tisztelettel szokták vala a' régi homályos időkben a fejedelmek és fejedelem Asszonyok meg bizonyítani a' Sz. Szék iránt való jó indulatokat. Ehez mérsékelt költséggel buzgottak már nagyobb 's kisebb rangúak is. És e' volt fő oka, hogy valamint a' világi hatalomnak, úgy a' gazdagságnak is Roma ekkor az egész keresztyénség közt mintegy középpontja volna.

Második Lajos király idejében a' nehéz Márka tészen vala hat M. forintokat és ötven kis pénzeket. Art. 33. 1523. *Egy ezüst Márka vétetessék el és váltattassék fel hat forintokban és ötven pénzekben, a mint előbb is rendeltetett volt, különben mind az adó mind a' vevő az ezüstyit veszesse el.*

Ez az articulus úgy láttzik szol a ki veretlen ezüstről, a' mely eléggé meg tettzik az első Ferdinánd rendelkezéséből. Art. 50. 1545. Minden ezüst Márkát a kamara fizessen egy Ortho hijján, hat forintokkal. Az Erdélyieknél minden Márka a' törvényes ügyöknek folytatásában száz pénzt ér, a' nyoltzad napi birságokban mindazonáltal, négy száz pénzettel fizettetik ki. Trip. 3. Tit. 3. §. 12. A Székely helyeken levő itélő Székeken minden Márka ötven pénzettel szokott lefizettetni. Ki vévén az egy halálos sententiát, a mely 24 annyi forintokat tévő Márkával fizettetik le. Trip. 3. Tit. 4. §. 3, 6 A Márkának több féle neveiről, melyek más Nemzeteknél szokásban vagynak, meg lehet tekinteni a' Hofman Lexiconját, Márka név alatt.

11. *Ferton.* Iratik fertum vagy furtum is a' Régiek által. Eredet úgy tettzik ezen német igéből *Viertel*, fertály és tészen egy fertály Márkát, avagy a' nehéz Márkának negyed részit, egy magyar forintot. Eleintén ért, mint a' forint is tsak 84. pénzt. Az Első Lajos Király idejében 1351. a hetedik articulus a királyi cancellariusnak rendel egy márkát, az iro. Deáknak pedig egy *fertont*. Ekkor a' forint 84 pénzeket ért. És ha nap számonként való fizetést vennénk is itten, igen nagy fizetés nem kerekednék belőle sem a' Cancellariusnak, sem az Iro Deáknak.

12. *Sexagena.* Elő fordul azon Contractusban, melynek ereje szerint Sigmond magyar király Szepesnek 13 városát Jagellonnak a' Lengyelek királyának el zálogosította, a' hol ezek olvastatnak: *Mi Felséges Ulászlo fejedelemtől Lengyel ország királyától harmintz két ezer sexagenakat vettünk (x).* Egy sexagena tészen vala 68 kis garast. Egy garas pedig a mint felyebb meg jegyeztetett 4 pénzt. Következésképen minden Sexagena tett Flor 2. Den. 72 éppen mint ma a' koronás Tallér. A miből ki jő, hogy Sigmond a' mi mostani pénzünk szerint el zálogosította volt a tizenhárom városokat 100640 százezer hatszáz negyven forintokba (y).

13. *Taller A'* mely Tallérok régentén verettenek értenek 93 Pénzeket. Ez világosan meg tettzik 1554. a' 17-dik articulusból. Ajánlotta ő Felsége hogy ezen országban a' Tallérok nem többbe, hanem 93 pénzekbe folyanak.

14. *Ortho.* Tészen 25 pénzt, elő fordul az első Ferdinánd Decretumaiban az 50-dik Articulusban 1545^{dik} esztendőben.

Ezek nemei azon Pénzeknek, a' melyekkel a' régibb Magyar Királyok idejében főképen éltenek a' Magyar birodalomban, a melyek között némelyik ha bizonyos időben veretett egyébből is, de látjuk hogy volt olyan végzés 1526-ban a 34, 34. 36^{dik} articulusokban mely szerint a' rézpénznek az országba való béhozása feje és minden vagyona elvesztése alatt tiltatott meg minden lakostól, úgy annyira számkivitetett az.

Ezen régi pénzeknek minémü példázattjai lettenek legyen, mitsoda képek vagy szók láttottanak legyen rajtok úgy lehetne igazán le írni, ha szeme előtt tarthatna mindenikből egyet egyet az ember. Vagyon ki adva egy szép munkátska Mollen Jakab által Lubekában 1699-ben (Titulus: Jacobus a Mollen Series regum Hungariae e Nummis aureis) a'

(x) Belii Prodomus p 106.

(y) Vide Corp. Jur Hung. indice Art.

melyben első Lajostól fogva első Leopoldig élt Magyar Királyok arany pénzeiknek képeik igen szép rajzolatban láttatnak. Azoknak egyik oldalakon vagyon Sz. Lászlónak többnyire palástos képe ezen körül írással: Sanctus Ladislaus; a' másik oldalakon pedig olvastatik a' nevek az uralkodo akkori királyoknak, a' magyar ország és maga tulajdon familiájának tzimmerivel, a' mely így tapasztaltatik minden arany pénzen Ulászloig, az első Mátyás successoráig a' ki ilyen változást tett azután hogy a' Sz. László képit ugyan meg hagyta egyik oldalon, de a' másakra a' maga ölében a kisdéd Jesust tartó Szűz Mária képit nyomatta, kerületére azon oldalnak tétetvén a' maga nevét ezen igéssel: *Ulászlo Magyar ország királya*. A' következő királyok követték e' példát Második Mátyásig, a' ki elhagyván a' Sz. László képit a' magáét tette helyébe, a' melyet a' többi azután mindég meg tartattanak.

Első Ferdinánd idejében a' pénzeknek példázattyaikról ilyen végezés tétetett: A' pénzeknek, garasoknak, nagyobb a'probb árruaknak veretésekbe az ő Felsége által fel tétetett kép szerint, az ország Rendjei, olyan modot tartanak jonak követni, hogy a' királyi Felség Magyar Országnak régi tzimmerit meg változtatni és eltöröltetni ne engedje, hanem mindenféle Pénzeknek egyik oldalokra a' boldogságos Szűz Máriának képét, Magyar ország régi szokása szerint tétetni, a' másik oldalokra pedig a' maga képét, vagy más valami képét, a' melynek közepén a' Magyar Ország tzimerei legyenek ki metzve, mindenik oldalon a' szokott körül írással, metzetni parantsoljon (h).

Ez időtől fogva vette eredetét azon még ma is forgásban levő pénzünk neme, mely Márjának mondatik, a' boldogságos Szűznek rajta levő képiről neveztetvén így. A' mely nevezet ugyan a' többekre is illetett volna, de azoknak immár az előtt más nevek lévén, a' szokás csak ehez kötötte örökösön a' Márjási nevezetet, a' mely akkor eleintén járt csak 15 krajtzárba, ma pedig 17-be. Ezen idő előtt, hogy valaki ezt a' nemit a' Pénznek u. m. Márjást látott volna, nem hallottam és sohult nem olvastam.

Pénz verésre való jussok az uralkodon kívül másoknak a' Magyar Birodalomban nem volt, ha valaki ezt meg próbálta a' Fő Hatalom sértése bűnében esett. 1523-ban a' 40-dik articulusban és 1543-ban a' 27 articulusban így végeztek ezen dologban: *Senki pénzt verni vagy veretni hűségtelenség bélyegével való megbüntetés alatt, a' mint mászszor is mindenkor gyakoroltatott, ne merészelyen. Ha pedig valamely paraszt személyzet próbálná, a' földes ur azt megbüntetni tartozzék; másképen maga a' földes ur minden javainak elveszésivel, a' királyi Felségtől meg büntetessék.* És így a' Jobbágyot a' földes ur a' földes urat pedig a' király bünteti vala meg. Kemény büntetések rendeltettek még azok ellen is, a' kik a' király képit viselő pénzeket vagy el nem vennék, ha igaz mértékűek volnának, vagy pedig körül nyilbálnák, vagy akárhogy meg vesztegetnék, 1404-dik esztendőben a' 18-dik articulusban ez olvastatik: *Végezzük, hogy a' mi királyi pénzünket akár arany, akár ezüst legyen az csak hogy igaz kamarán költ és a' mienk legyen, semminémü karban vagy állapotban helyheztetett ember, meg verni, meg hamisítani, vagy körül nyirbálni ne merészelye. Azok pedig, a' kik ezt tselekednék, mint tsalárdok, gonosztévők, nem csak vagyonyaikban, hanem személyeikben is az országnak régi szokása szerint meg büntetessenek.* Sőt meg kell vala még azokat is büntetni, akik az illetén gonosztévőknek büntetéseket el mellőznék . . .

Ezzel véget ér Kovásznai Sándor kézírata. Hogy mikor írta, azt pontosan nem, hanem csak hozzávetőleg lehet megállapítani az értekezés elején jegyzetben említett kijelentésből: „ . . . még is 1787-től fogva bizonyos Erdélyi szegény emberektől a' kik azt találták a' földben, már kettő került az Enyedi Biblioteca számára kézhez . . . „ Eszerint Kovásznai e sorokat 1787 után egy-két esztendővel, vagyis 1789 és 1792-ben bekövetkezett halála közötti időben kellett, hogy írja.

A Magyar Kurir hosszú nekrológban emlékezik meg halálakor róla. A régi nyelvek

(h) Art. 48. 1550. Art. 14. 1557.

tanára volt ugyan, de egyúttal történetbúvár, nagy filozófus, matematikus, kiváló szónok és jeles költő is egy személyben. „Elvesztette ő kegyelmében a mi országunk a legnagyobb literatort.”¹ Kis dolgozata nem valami kimerítő tanulmány. Sok pénzfajtról így az első királyok idejéből nummusról nem is tesz említést, a későbbi pondus, solidus, ducatum és még nagyon számos más pénz tárgyalása is hiányzik tanulmányából. De nem is a bíráltság szempontja, hanem inkább a közzel való megismertetés célja, a maradandóságnak való megmentése vezetett sorainak nyilvánosságra bocsátásában. Mint hazai vonatkozású, magyar nyelvű és eddig ismeretlen numizmatika-irodalmi kísérlet is megérdemli a figyelmet.

Dr. Dékány Kálmán.

Múzeumok, gyűjtemények.

A pozsonyi kir. kath. főgimnázium éremgyűjteményének rendezése, végleges elhelyezése és az intézet Értesítőjében folytatólag közölt ismertetése és leírása 1909-ben befejeződött. Immár csak a nagyszámú emlékérem rendezése és leírása van hátra; ez a következő évek feladata lesz.

A gyűjtemény tudvalevőleg az utolsó tizenkét év alatt s pusztán gyűjtés és adományozás útján keletkezett. Alapját 1897-ben Polikeit Károly, az intézet igazgatója vetette meg. Az ő fáradozása az intézet tanulóinak és számos pártfogójának adományaiból rövid hat év alatt tekintélyes vidéki gyűjteményt létesített. E pártfogók közül elsősorban Somssich János gróf és Spitzer Mór földbirtokos említendő, akik saját gyűjteményükből igen sok érmet ajándékoztak. Csak sajnálni lehet, hogy ez áldozatra kész támogatóknak s különösen Spitzer Mór úrnak, a gyűjtemény legteljesebb gyarapítójának Pozsonyból való végleges elköltözése következtében az ügy nagy kárára, az intézetnek velük való összeköttetése is megszakadt.

A gyűjtemény az intézet új épületében méltó helyet kapott, egy tágas és világos teremben van elhelyezve, üvegfedélű szekrényekben, országok és korszakok szerint rendezve. A szemlélő kényelmére minden érem címét és korát a mellette lévő felirat tünteti fel.

A gyűjtemény teljes állománya az emlékérmek nélkül 4074 db. Anyag szerint van 34 arany-, 2873 ezüst- és 1167 réz- vagy bronzérem. Faj szerint van:

Római érem 433 db.; és pedig: római súlypénz 9, római köztársasági 17, római császári (Cn. Pompeius Magnustól Clemens Magnus Met.-ig, illetőleg Theodosius Mag.-ig) 407.

Görög és barbár érem 115 db., köztük 68 barbárpénz, valamennyi magyarországi lelet.

Magyar pénz van 1124 db. (Szent Istvántól a jelen koronapénz koráig); és pedig: Árpádházi 109, vegyesházi 307, Habsburg-házi 628, erdélyi 80 db., amelyek Szapolyai Jánostól Mária Teréziáig terjednek.

Osztrák és osztrák tartományi érem van 938, *német birodalmi* 537, *franciaországi* (Kopasz Károlytól a harmadik köztársaságig) 116, *olaszországi* 220 (köztük 38 velencei és 51 egyházi állami), *svájci* 72, *belgiumi* (Mária Teréziától I. Lipótig) 35, *hollandi* 29, *portugál* 10, *spanyol* 20, *lengyel* (II. Vladiszlavtól kezdve) 133, *orosz* (I. Pétertől kezdve) 112, *angol* (Ethelredtől kezdve) 53, *svéd-norvég* 15, *dán* 14, *nem európai* 98.

Említést érdemel, hogy a bécsi *Verein für Münzen- und Medaillenkunde* 1909 nyarán, pozsonyi kirándulása alkalmával megtekintette a gimnázium éremgyűjteményét is s különösen a barbár pénzek és az emlékérmek kötötték le figyelmét.

P. K.

A Borsod-miskolczi múzeum éremgyűjteménye 1909-ben 1686 és 1910-ben 632 darabbal gyarapodott. Ezzel az érnek száma 9239 db. lett (melyből csere alá kerül most 4859 db. duplum). A gyarapodásból: ajándék 538, vétel 47, csere 114, letét 1451, lelet-

¹ Béts VI. 1792. 424—426.

ből 168. *Említésre méltó*: 8 db. kelta pénz (Dessewffy gyűjt. 407—409) aradmegyei leletből s egy bevágott philippeus ismeretlen helyről; egy sorozat római császári ezüst denár és kis bronz; *a magyar pénzek között*: Szent László szép denárja (C. N. H. 28.), Zsigmond K—S veretű arany forintja, I. Ulászló h R jegyű aranya, II. Ulászló 1506-i 15 grammos ezüst tallérja bevéselt N jelzéssel, V. Ferdinánd aranya, a körmöci ritka forint ezüst és bronz példánya; *a tartományi érmek között*: Redwitz Miklós szőrényi bánnak Visegrádon lelt denárja, Brankovics György szerb despota ezüst érme, Muschat Péter, I. Sándor, VII. István moldvai hoszpodárok ezüst pénzei. *Emlékérmek*: Miklós Ödön, (Szirmay) Finály, Kőrösi, Erdélyi Múzeum-Egylet, Samassa, Pulszky, Finály, N. Társulati s több koronázási érem; a miskolci ref. és kath. főgimnáziumok kitüntető és tornaérmei. Megszereztük a borsodmegyei gazdasági egyesület 1871. kiállításának ritkább bronz emlékérmét s a zborói Aspremont-féle üveg robotbárcákból 17 színváltozatot (igás robot, kézi robot és félnapi robot). Miskolcz városától kaptunk az 1860-iki pénztári utalványokból nagyobb mennyiséget, melyek 1—1 példányát (25 és kétféle 10 kr.) minden hazai múzeumnak és iskolai gyűjteménynek megküldtük. Cserébe több hazai és külföldi papírpénzt kaptunk. Az alsózsolcai leletből (138) Róbert Károly széles garasai és szép sorozat prágai garas, a rakacai leletből (39) pedig II. Lajos denárai gazdagították érem-sorozatainkat. A főgimnázium 1451 db.-nyi letétje (szép római császári sorozat, magyar és külföldi érmek és becses emlékérmek) most van feldolgozás és beosztás alatt. Készítettett a múzeum 420 koronáért egy éremszekrényt is 200 fiókkal (6500 érem részére), úgy hogy a gyűjteményt most már rendszeresen fel lehetett állítani.

Leszli Andor.

A Túróczzsentsmártoni Múzeumi Tót Társaság éremtári gyűjteményének 1910. évi gyarapodása. Az elmúlt évben 57 adakozótól 510 db. érmet és papírpénzt kaptunk ajándékképen, melyek közül 1 arany-, 235 ezüst-, 220 réz-, 19 nikkelpénz, 15 medaillon és 20 papírpénz volt. A gyűjtemény részére csak 1 arany-, 19 ezüst-, 6 nikkel-, 2 rézpénz, 9 emlékpénz, egy hamis ólomforint és 5 bankó használtatott fel.

Csere útján szereztünk 13 darabot és pedig: 1. 1 db. osztrák 10 koronás arany-pénzt (1909. St. Schwartz); 2. 1 db. osztrák ezüst 5 koronást (1909. St. Schwartz); 3. Frigyes Ágost szász király tallérját (1826.); 4. Lajos Fülöp francia király 40 frankos aranypénzét (1836.); 5. Viktória angol királyné Sovereignjét (1890.); 6. ugyanannak 1/2 Sovereignjét (1899.); 7. II. Lipót belga király 20 frankos aranypénzét (1877.); 8. Erzsébet orosz cárné rubeljét (1755.); 9. I. Sándor orosz cár rubeljét (1809.); 10. francia köztársasági 1899. évi frankot; 11. Miklós montenegrói fejedelem 1909. évi frankját; 12. György görög király 1883. évi drakmáját és 13. törökországi ezüst „onlik“-ot.

Vétel útján szereztünk 20 darabot és pedig: 1. Róbert Károly magyar király florenci típusú aranyát; 2—6. öt darab aranyat a gerencséri leletből, ú. m. Nagy Lajos 2 különböző fajú aranyát; Mária magyar királyné aranyát; Delfin János és Contarenus András velencei dózsék egy-egy zechinóját; 7. Pál orosz cár rubeljét (1801.); 8. II. Katalin orosz cárné rubeljét (1767.); 9. II. Katalin rubeljét; 10—11. brandenburgi Albert garasait (1543. és 1544.); 12—13. III. Zsigmond lengyel király ezüst VI. krajcárját (1596.) és garasát (1601.); 14. II. Zsigmond lengyel király denárját; 15. Miksa József bajor király 10 krajcárosát; 16. egy acél verőtövet; 17. II. Rákóczi Ferenc 1806. évi munkácsi ezüst forintját; 18. Imre magyar király denárát; 19. 1705. évi rézpolturát (Av. EX NECESITATE — X. Rev. LS.); 20. a nagyszombati Szt. Miklós-egyház felszentelésére készült ezüst emlékérmét (1844.).

Az 1910. év folyamán tehát összesen befolyt 543 darab, melyekből az éremgyűjtemény részére felhasználtatott: 12 darab arany, 39 db. ezüst, 6 db. nikkel, 3 db. réz, 9 medaillon, 6 papírpénz és 1 acél verőtő, végre egy hamis ólomforint. — A gyűjtemény lajstromának folytatólagos közzétételéről lásd az *Irodalom* rovatát.

Dr. Petrikovich János.

A fejérvármegyei és Székesfehérvár városi múzeum éremgyűjteménye. Folyó évi május 14-én nyílt meg a magyar közművelődés ez újabb tényezője. Őszinte örömet kell éreznünk, midőn kulturális életünk egy-egy újabb fáklyája kigyúl. Bár e helyen nem lehet céloom az új intézmény fejlődésének körülményeire kiterjeszkednem, mégis ide jegyzem röviden, hogy abból a mozgalomból fakadt még ez is, melynek egykor Rómer Flóris meg Henszlmann voltak oly lelkes szószólói. Már 1873-ban alakult meg a történelmi és régészeti egyesület, mely a kitűzött célt bizony csak negyven év multával tudta megvalósítani. Hogy Alba Regalis nagy történelmi multjának emlékei hajlékot találtak, Marosi Arnold ciszterci-rendi tanár úr érdeme, ki a munkában fáradhatlan, lelkesedésében önzetlen és ami talán a legfontosabb: az anyagi erők kieszközlésében elég szerencsés volt, az a tulajdonsága pedig, hogy gondos barátja a numizmatikának, a mi külön rokonszenvűnket is bírja.

A múzeum numizmatikai anyagának alapját is néhai Pauer János székesfehérvári püspök vetette meg, midőn a tört. és rég. egyesületnek ajándékozta éremgyűjteményét. Mondják, hogy ez ajándék nem tartalmazta Pauer teljes gyűjteményét s hogy egy értéke-sebb töredéke máshova került volna. Pozitív adataim erre nincsenek. Így is tekintélyes magángyűjtemény volt, melyet a székesfehérvári országos kiállítás alkalmára Czobor Béla dr., a jeles arkeológus, rendezett 1879-ben, midőn a gyűjteményt ki is állították. Egy jegyzék nyomtatásban is megjelent tollából, mely azonban a laikus közönség tájékoztatására készült s csak részben foglal magában pontos leírást, idézést. Különösen az emlékérmek és mintegy 520 drb. külföldi pénz nélkülözik ezt. Az ajándékozott római pénzek leírása pedig teljesen hiányzik. Ez okok, de meg egyéb befolyt ajándékok, kisebb leletek és letétek szükségessé tették az újból való feldolgozást, katalogizálást. E munkát csekélységem végezte és pedig kész örömet, mert azon nézetem vagyok, hogy múzeális életünk fel-lendítése mindnyájunk kötelessége, tehetségünkhöz mérten. Annál is inkább módomból volt erre, mert társulatunk szakkönyvtára rendelkezésemre állt. A gyűjtemény számadatait oly sorrendben közlöm, amint az érmek három közepes nagyságú tárlóban elhelyezést nyertek.

Római köztársaság: 16 drb. bronz, köztük egy librális triens, 100 denár, melyek legnagyobb részt kiváló fenntartásúak. Római császárság: 400 drb. Ezek közül 100 drb. denár. Van néhány igen szép fenntartású nagybronz s a denárok között: Plutilla, Diadu-meniaus, Aquilia Severa, Orbiana. Kelta: 6 drb. tetradrakmon, melyek közül egy csupán változat. Magyar pénzek: Árpádok kora: 65 faj 1440 példányban. E mennyiség főképen a both-pusztai leletből származik (1262 drb.), mely 9 fajt tartalmazott, (c. n. h. i. 40, 47, 54, 59, 65, 71, 75, 76, 78). Természetesen e leletben is az 59-es dominál 1147 példány-nal, melyből 143 változat került ki. Megemlítem, hogy a 65-ösnek három alfaja is elő-fordult, melyek ismereteseek ugyan, de ez ideig le nem irattak. Vegyesházi kir. kora: 60 faj, 250 példányban, a változatokkal együtt. 15 faj aranyforint. Habsburgházi kir. kora: 480 példány a változatokkal együtt. Ezek közül 19 arany. Egy N—B jegyű ötszörös arany-forint a legértékesebb, mely I. Lipót pénzsorozatát díszíti. Erdély: 57 példány, melyek mintegy 30 fajt képviselnek. 7 drb. arany. Néhány tartományi pénzecske egészíti ki a magyar sorozatot. Van továbbá 180 emlékérem. A személyi emlékérmek között Széchenyi István gr., Deák Ferenc és Teleki László gr. van szebb csoporttal képviselve. A városok emlékérmek közül szép sorozatot állíthattunk ki Székesfehérvárra vonatkozó érmekből. Ezek között öt régibb ezüstérem is szerepel (Weszerle: C. IV. 5 és 6., XIII. 3., F. I. 3., G. XXVIII. 3.), melyeket egykor Pauer ajándékozott Székesfehérvár városának s most viszont a város helyezte el a múzeumban. Igen szép fenntartásúak. A személyi emlé-kérmek közt van pár kiadatlan is, melyek leírását más alkalomra tartom.

A tárlókat bőven elláttuk feliratokkal, sőt kivonatos magyarázatokkal sem takarékos-kodtunk. Így a múzeumlátogató közönség sem néma töprengésre nincs kárhoztatva, sem nevetséges találgatások kíséretében nem kénytelen szórakozni, mint az bizony még fejlett múzeumokban is észlelhető.

Szentgáli Károly.

A magyar nemzeti múzeum éremtárának 1910. évi gyarapodása. — A) *Éremtári A-osztály*: a) 1019 db. antik görög pénz (31 ezüst, 988 bronz), b) 70 db. barbár pénz (1 arany, 47 ezüst, 22 bronz), c) 9 db. római köztársasági pénz (8 ezüst, 1 bronz), d) 1131 db. római császári pénz, (1 arany, 3 ezüst, 1127 bronz), e) 4 db. bizánci pénz (2 arany, 2 bronz.) — [Az antik érmek összege 2233 db.] f) 77 db. osztrák tartománybeli pénz (47 arany, 21 ezüst, 9 réz), g) 148 db. hazai és 52 külföldi emlékérem, zseton, rendjel, jelvény, bárcza, (42 ezüst, 155 nemtelen fémből való és 3 db. papír), h) 19 db. vallásos tárgyú érem (4 ezüst és 15 nemtelen fémből való.) Az éremtári A-osztály 1910. évi szaporulata 2531 db — B) *Éremtári B-osztály*: a) 306 db. magyar és erdélyi pénz (23 arany, 259 ezüst, 24 réz), b) 646 db. külföldi pénz (615 ezüst, 31 nemtelen fémből való), c) 4 db. hazai papírpénz. — Az éremtári B-osztály 1910. évi szaporulata 954 db. — Az egész éremtárnak 1910. évi összes szaporulata 3485 db.

Az erdélyi nemz. múzeum s a kolozsvári tud. egyetem éremtárának 1910. évi gyarapodása összesen 642 db. Ezek közül 288 db. ókori érem, 13 a középkori pénzek száma, 299 az újkori pénzek s 19 az emlékérmek száma, kegyeleti érem 5, plakett 6, papírpénz 7, bárcza 5 db. van a szaporulatban. Az ajándékozásokról s a vásárlásokról igen részletes rovatos kimutatásokban számol be a dr. Pósta Béla igazgató által kiadott „Jelentés az erdélyi nemzeti múzeum érem- és régiségtára 1910. évi állapotáról.”

Debreczen sz. k. város múzeumának az 1910. évről szóló jelentésében e múzeum éremgyűjteményének állapotáról és gyarapodásáról is találtunk érdekes adatokat. Az érmek száma 5932. — Az 1910. évi szaporulattól külön említést érdemelnek ezek: Carinus aranypénze (hortobágyi zámi lelet), Zsigmond magyar aranya, I. Szulejman kairói veretű aranya, II. Ulászló magyar aranya, Fr. Donato, M. Grimani, Al. Mocenigo velencei aranyai, számos tallér, árpádházi és vegyesházi magyar királyok denárai s az erdélyi nemz. múzeum jubiláris plakettje. (A szaporulat 59 db.)

Szeged város éremgyűjteménye. A szegedi városi múzeum éremtára az 1910. év folyamán 75 darabbal gyarapodott, amelyből 1 arany, 38 ezüst, 36 más fém. Az egészből 6 darab vétel, a többi adomány. Az éremtár állománya az 1910. év végén 179 arany, 4128 ezüst s 4407 más fémből való érem, összesen 8714 darab. Az 1910. évi szaporulattól lelőhely biztosan csak néhány éremnél mutatható ki. Így: Pongrácz regensburgi püspök ezüst tallérja 1546-ból (Dorozsmai tanyák), — régi török rézérem (Csurogh és Bács-Földvár között a római sánc), Constantinus Magnus római rézéreme (Szatymaz), — I. Lipót ausztriai (tyróli) kis ezüst érme évszám nélkül (Makó), — I. Mátyás arany forintja Réthy 204 A, variáns (N. M.) (Keresztúr, Ó-Béba mellett), — Valentinianus római bronz-érme, sisciai veret (Vinkovce, Horvátország), — Antonius római ezüst érme (Szőregh, Torontál m.), — Christian sziléziai herceg ezüst érme 1664-ből (Újszeged). T. I.

Dessewffy Miklós gróf barbárpénzei.

(1910—11. évi szerzemények.)

Hazai barbárpénzeinknek ezen elsőrendű gyűjteménye a lefolyt félév alatt mintegy 200 darabbal gyarapodott. A bécsi St . . . , a budapesti W . . . s a svájci Sklé-féle gyűjtemények kívánatos darabjai s a kricsovai, rustcsuki leletekből kiválogatott példányok egyéb szórványos darabokkal együtt alkotják az új szaporulat anyagát, mely ismét a nemes gróf áldozatkészségéből, mint a Numizmatikai Közlöny különmelléklete, hat fénynyomatú táblán ábrázolva, megfelelő lajstrom kíséretében jut olvasó közönségünk kezébe. Legközelebbi alkalommal ki fogok terjeszkedni a fontosabb példányok tárgyalására, most csak a társulatnak, a szerkesztőségnek s a Közlöny olvasó közönségének őszinte köszönetét kívánom itt nyilvánítani a gróf úrnak ezen újabb becses és érdekes ajándékáért. Szerk.

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

Dr. Jakob Hirsch (München, Arcisstr. 17 és Párizs, Rue St. Honoré 364, Place Vendôme) f. é. május hó 11-én tartotta 30-ik éremárverését. Ezúttal a Percy-Barron-féle éremgyűjtemény egy másik, angolországi gyűjteménnyel együtt került árverésre. A görög pénzek 638 tételre terjedő sorozata Italia (319 tétel) és Sicilia (117 tétel), Graecia (115 tétel) pénzeiből áll. Populonia, Tarentum, Metapontum, Posidonia, Thurium, Velia, Kroton, Terina, Syracusae, Nagy Sándor, Corinthus és Carthago pénzeiből vannak nagyobb sorozatok. A római köztársaságot 211 tétel képviseli, a gyűjtemény hátralevő része római császári pénzekből, kivált gyönyörű nagy bronzokból és aureusokból áll, melyeknek majdnem fele része a Kr. u. 1—2. századra esik. A lajstrom 39 képes táblát és 1298 tétel éremleírást foglal magában. (Ára 29 m.)

Edmund Rappaport (Berlin, W. Lutherstr. 9) április 25—26-án közép- és újkori, nagyjából németországi érmekeket és numizm. könyveket árverezett. (1315 tétel).

J. Schulman (Amsterdam, Keizersgracht, 448) folyó évi május 22-én árverezte a Wall Bake, G. Aurell. stb. gyűjteményeket és 2 németalföldi aranypénzleletet, stb. — Különösen V. Károly és II. Fülöp, Németalföld, Itália, Svájc s a pápák érmei, a zsetónok, művészi plakettek, trébelt és vésett medáliák említendők az árverésre került anyagból. A 14 képes táblával díszített lajstrom 2216 tételnyi éremleírást is tartalmaz. — Az érmeken kívül egy kiváló sassanida ezüsttál (képe a lajstromban látható) és más perzsa, indiai és kisázsiai régiségtárgyak is kerültek árverésre.

Mme Raymond Serrure (Paris, Rue des petits Champs, 19) április 10—11. napjain árverezett egy görög, római, francia és idegen pénzekből és zsetónokból álló gyűjteményt. Néhány gall és dunavidéki kelta pénz is volt köztük. (A lajstromban 703 tétel és 8 képes tábla van.)

Étienne Bourgey (Paris, Rue Drouot, 7) március 20-án antik és francia érmekeket, zsetónokat és numizm. könyveket (792 tétel), május 1-én pedig főképen francia hűbéres urak pénzeiből és medáliákból álló sorozatot (492 tétel) árverezett. — Folyó évi május hó 29-én ugyanazon cég egy görög, római, gall és francia pénzekből álló, 1095 tételre rugó sorozatot árverezett. A lajstromhoz 12 képes tábla van csatolva.

Adolph Hess Nachfolger (Frankfurt a/M., Mainzer Landstr. 49) folyó évi május 29-én árverezte a szentpétervári csász. Eremitage éremtárának kettős példányait. Számos XVI—XVII. századbeli magyar vonatkozású érem is volt e sorozatban; külön említést érdemelnek a Buda és Érsekújvár visszavívására vonatkozó 73. sz. ritka ezüstérem, (Gohl, Bp. eml. I. r. 71. sz.), aztán a II. Ulászló 10 # pénze, (Rupp 557., C.N.H.² 269.), Mária (II. Lajos özvegye) emlékérmé (Rupp 594. sz.), továbbá az erdélyi pénzek dús sorozatából: Bocskay István 1605. évi 10 # pénzének (Mont. 341., R. 3.) 2 példánya (2042—43. sz.) stb. — A 2835 tételre rugó lajstromban, melyhez 14 képes tábla van csatolva, német, francia, angol, orosz, lengyel, dán, hollandus, belga, olasz, osztrák, portugál, spanyol stb. érmeke is vannak felsorolva.

L. Fuldauer (Amsterdam, Valeriusstraat, 105) folyó évi június 5-én árverezett egy 988 tételre rugó sorozatot, mely különféle államok pénzeiből, emlékérméiből és zsetónjaiból állt. Említést érdemelnek a 882—884. tétel alatt felsorolt Wiener-féle, épületeket ábrázoló emlékérmék. Antik római pénzek is voltak a gyűjteményben.

Leo Hamburger (Frankfurt a/M., Scheffelstr. 24) folyó évi május 23-án árverezte Iklé Adolfnak svájci aranypénzekből álló gyűjteményét. A katalógus előszavában fel van sorolva a gyűjteménynek kiváló ritkaságai. A XVII—XIX. századi érmeken kívül azonban rendkívüli érdekes barbár aranypénzsorozatot (4—47. sz.) is tartalmaz a gyűjtemény, melyek a lajstrom 18—19. képtáblán vannak ábrázolva és ezek közül viszont a

15., 28., 39—42. sz. példányok érdemelnek, mint elsőrangú ritkaságok, kiváló figyelmet. (Örömmel értesültünk, hogy e sorozat nagyrészt Dessewffy Miklós gróf éremgyűjteményébe került.) A lajstrom 578 tétel éremleírást és 19 képes táblát tartalmaz.

2. Eladó érmek lajstromai.

Spink & Sons (London, W., Piccadilly, 17 & 18) Monthly numismatic Circular 221—223. sz. (1911 április—június.)

3. Numizmatikai könyvek.

Ranschburg Gusztáv (Budapest, IV., Ferenciek tere 2. sz.) 88. sz. könyvjegyzéke. — Érmészet (magyar) 163—169. sz. [Andreits, Széchenyi (50 k.), Érdy, Gohl, (Bpest. Eml. I. r.), Rupp (100 k.) Schoenwisner (24 k.) Weszerle (80 k)]

Paul Geuthner (Paris, VI., 68, rue Mazarine) Éphémérides bibliographiques. 6. année n. 26., avril 1911. (Anson: Numismata graeca. Corpus numm. Italicorum I. (75 frcs) Gneecchi: I medaglioni romani da Augusto a Giustiniano (200 frcs). Dessewffy-atlasz (20 frcs) stb. stb.

T á r s u l a t i é l e t.

Enyeter Ferenc † Társulatunkat ismét haláleset sujtotta, amennyiben egy buzgó tag-társunk, a numizmatikának nagy kedvelője, Enyeter Ferenc, nyug. csendőrezredes halálozott el május hó 21-én, 61-ik életévében, Budapesten. Pihenjen békében!

Államsegélyünk. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium kérelmezésünk folytán megengedte, hogy idei államsegélyünk fejében ne 50, hanem 30 köteles példányt küldjünk szét a minisztérium ajándékaként az általa kijelölt 30 tanítóképző-intézet címére. A kijelölt intézetek ezek: az aradi, bajai, budapesti, csáktornyai, csurgói, dévai, iglói, kiskunfélegyházai, kolozsvári, lévai, losonci, máramarosszigeti, modori, pápai, sárospataki, székelykeresztúri, temesvári és znióváraljai állami, az esztergomi és pécsi róm. katolikus, a győri, kassai és szatmárnémeti kir. katolikus, a karánsebesi gör. keleti, a szamosújvári gör. katolikus-, a nagyenyedi evang. református, a nagyszombati és soproni ág. evangélikus tanítóképző-intézetek, a budapesti áll. polgári isk. tanítóképző-intézet és a budapesti Erzsébet nőiskola. — Hogy a minisztérium éppen a tanítóképző-intézeteknek szánta e füzeteket, csak örömmel tölti el társulatunkat, mert teljesen átérezzük ezen elhatározásának célzatát. Célja a minisztérium ezen ajándékának az, hogy a hazai tanítóságot már kiképezésének első fokán megnyerje a numizmatika ügyének s ezzel megvesse alapját egy ezen tudomány szak iránt fogékony tanítóságnak, mely majdan hivatva leend működésének színhelyén, a nép között, terjeszteni nemcsak a numizmatika iránti szeretetet, hanem egyúttal azon irányelveket is, amelyeknek helyes alkalmazásával elérhetjük azt, hogy hazai éremleleteink s egyéb kincseink ne kallódjanak el, ne hurcoltassanak ki illetéktelen ügynökök által a külföldre, hanem a lelőknek járó kellő jutalom ellenében megmentessenek a hazai tudomány és tudományos gyűjtemények számára. Most már csak az a kívánságunk van, hogy füzeink eredményesen szolgálják azt az eszmét, amelynek propagálására szétküldettek.

Aquincumi kirándulás. A társulat tagjai 1911. évi június hó 12-én egy úgy a résztvevők száma, mint egyéb tekintetekben is igen sikerült kirándulást rendeztek az aquincumi ásatások és múzeum megtekintésére — A szakszerű kalauzólást Finály Gábor dr. választmányi tag vállalta magára, aki a helyszínén rövid összefoglalásban adta elő azon történelmi adatokat, amelyeket a tudomány Aquincum multját illetőleg összegyűjtött, majd az

egy-egy épület maradványainál tartott szakszerű magyarázatot, ismertetve azok egykori rendeltetését. — A múzeum kincsei között kiemelte a helyszínén lelt római érmek elég szép sorozatát s különösen az utóbbi időben napvilágot látott újabb sírköveket és egyéb kőfaragványokat. — A társulat tagjai érdeklődéssel nézték ezután a most folyó ásatásokat, mely alkalommal a szemük láttára ástak ki kisebb jelentőségű kő- és cserép tárgyakat. — A kiránduló társaság jó kedvben maradt együtt a késő esti órákig.

A társulati negyedik éremárverés 1911. évi ápril 12-én folyt le a társulat helyiségében. Az árverés alá került 169 éremből elkelt 135 érem 1078 kor. 80 fillér áron, — visszamaradt 34 érem 111 kor. 30 fillér értékben. Az elárverezett anyag túlnyomó része magyar emlékérmekből állott, kisebb részét magyar és erdélyi pénzek alkották. — Általánosságban olcsón, a rendes kereskedelmi árakon jóval alul, szerezhettek a vevők szép, sőt ritka darabokat. — Jó áron ment el I. Lajosnak egy kiadatlan bányajegye (8. tétel 32 kor.), a pesti nemzetőrség 1848-as jelvénye (91. tétel, 34 kor.), viszont aránylag olcsón Kemény János tallérja (31. tétel, 60 kor.), árpád-házi királyainkról készült arcképes érmek (39—42. tétel, 16 kor.), a körmöcbányai 1551. évi husvétii tallér (113. tétel, 15 kor. 20 fill.), a szabadkai Szent Mihály kongregációnak 1740. évi érme (131. tétel, 50 kor.), Bánffy-Hunyad János ólom érem (144. tétel, 51 kor.), Croy Károly Fülöp herceg 1601. évi ezüst érme (145. tétel, 61 kor.) és Kupecky János érme (154. tétel, 50 kor.). — Aránylag szép áron ment el egy A. jegyű 1848-as osztrák csavaros 2 krajcáros benne Kossuth Lajos daguerreotip arcképével (152. tétel, 13 kor.). — Az árverésen megbízás útján sok vidéki tagtársunk szép eredménnyel vett részt, — a megjelentek közül ki kell emelnünk a m. nemzeti múzeumot, amely több értékes darabot vásárolt. — Az árverést szakszerűen előkészítette és vezette Rampacher Pál másodtitkárunk, kinek tevékenyen segédkezett Harsányi Pál dr. és tinódi Varga Béla tagtársunk. — A következő árverés ősszel fog megtartatni; az azon mint eladók résztvenni szándékozó tagjaink jól teszik, hogy ha az anyagot már most beküldik.

Összejövetelünket a társulati helyiségben (VIII., Csepreghy-utca 4. II. em. 15.) a következő napokon rendezzük: 1911 június 29., július 13. és augusztus 10-ikén, mely napokon az azok utáni társasvacsorát Wampetics utóda Gundel Károly városligeti vendéglőjében tartjuk, — majd ismét szeptember 14. és 28., október 12. és 26., november 9. és 30., december 14. és 28-án, amikor társasvacsoráink ismét Frenreisz István éttermében (VIII., József-körút 56.) tartatnak.

A társulati gyűjtemény és könyvtár gyarapítására utolsó kimutatásunk óta a következő ajándékok érkeztek: Blanchet Adrien tiszteletbeli tagtól 31 füzet saját műve, Luschin Arnold tiszteletbeli tagtól 5 füzet saját műve, Demole Jenőtől egy füzet saját műve, a „Veszprémmegyei múzeumi bizottság és múzeumegylet“-től évi jelentése, gróf Dessewffy Miklóstól a cifferi (gróf Zichy Károly és Antal-féle) éremgyűjtemény kézzel írott leltára, Spitzer Mórtól 4 darab hamis érem. — Fogadják ez úton is hálás köszönetünket.

Kivonat a választmány 1911 ápril 13-iki ülésén felvett jegyzőkönyvből. — Elnök: Kilenyi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr. — Jelen vannak még: Kunváry Fülöp, Pákozdy Károly dr. és Rampacher Pál választmányi tagok.

A választmány megválasztja egy-egy évi működési tartammal, ügyésszé Zimmermann Lajos dr.-t és másodkönyvtárossá Szentgáli Károly vál. tagot. — A választmány jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Walla József alapító tagnak, aki a társulati helyiség bérét évi 100 koronával leszállította. — A választmány köszönetet mond a vallás- és közoktatásiügyi miniszter úrnak 1000 kor. államsegély engedélyezéséért, amely vele kérvényileg közlendő, — ugyanezen kérvényben kérelmezendő az 50 köteles közlőpéldánynak 30-ra való leszállítása. — A választmány az előírányzatba fel nem vett 400 kor. államsegélytöbbletből 200 koronát a közlőny, 100 koronát a numizmatikai adattár előállítására szavaz meg, 100 korona az előre nem látott kiadásokra fordítandó. — Elhatározzák, hogy a

társulat a folyó évben tartandó kirándulását Aquincumba rendezi. — A választmány üdvözlő az ág. hitv. evang. főgimnázium igazgatóságát az alkalomból, hogy mint kezdeményező kiállítást rendezett a tanítványok régipénzeiből és régiségeiből.

K. m. f. Kilényi s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyzőh. Hitelesítjük: Kunváry Fülöp s. k. Dr. Pákozdi Károly s. k.

Kivonat a választmány 1911 május 11-iki ülésén felvett jegyzőkönyvből. — Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr. — Jelen vannak még: Despinits Péter dr., Gohl Ödön dr., Kunváry Fülöp, Szentgáli Károly és Telcs Ede vál. tagok.

Elnök üdvözlő a hosszas betegeskedés után első ízben a társulatban megjelent Gohl Ödön dr. szerkesztőnk felépülése alkalmából. — A választmány üdvözlő Babics József és Finály Gábor dr. vál. tagokat az őket ért kitüntetések alkalmából. — Titkár jelenti, hogy a Weszerle-féle érmészeti táblák elkészítése előrehalad. — A választmány az éremgyűjtemény rendezése kérdését szabályozza. — Elhatározzatik, hogy a hamisítványokból rendezendő kiállítás megnyitása ősre halasztassék.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyzőh. — Hitelesítjük: Szentgáli Károly s. k. Telcs Ede s. k.

Kivonat a választmány 1911 június 8-iki ülésén felvett jegyzőkönyvből. — Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr. titkár; — jelen vannak még: Babics József, Gohl Ödön dr., Pákozdy Béla dr., Rampacher Pál és Szentgáli Károly vál. tagok.

A választmány részvétét fejezi ki Enyeter Ferenc r. tag elhalálózása felett. — Tudomásul veszi, hogy a tiszteletbeli tagok oklevelei szétküldettek s azok levélileg köszönték meg a választást. — A választmány köszönetet szavaz Luschin Arnold dr. tisz. tagnak és Dessewffy Miklós grófnak könyvadományaikért. — Köszönettel szolgál tudomásul, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a köteles példányok számát folyó évben leszállította 30-ra. E példányok kísérő levéllel szétküldettek. Ez bejelentendő a minisztériumnak. — Tudomásul szolgál, hogy a jubileumi zsetón 3 arany, 30 ezüst 30 és bronzpéldányban veretett ki. — A társulati negyedik éremárverés és a Joanovics plakett elszámolása tudomásul vétetett. — Köszönettel tudomásul szolgált, hogy Szentgáli Károly másodkönyvtáros a Fejérvármegyei és Székesfehérvár városi múzeum éremgyűjteményének rendezését befejezte. — A társulat rendes tagjai sorába felvétellett: *Palágyi Jenő*, gyáros, Budapest, VI., Király-utca 79.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök: Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Dr. Gohl Ödön s. k. Pákozdy Károly s. k.

A Numizmatikai Közlönyt illetőleg fenntartott csereviszonyban a társulat a következő folyóiratok kiadóival illetve szerkesztőivel áll: I. *Csereviszonyok*:

1. American Journal of Numismatics. New-York.
Bányászati és Kohászati Lapok. Budapest.
Berichte und Mitteilungen des Altertums-Vereins zu Wien. Bécs.
Berliner Münzblätter. Berlin.
5. Blätter für Münzfreunde. Dresden.
Bolletino Italiano di Numismatica e di arte della medaglia. Milano.
Budapest Régiségei. Budapest.
Bulletino di archeologia e storia Dalmata. Spalato.
Der Numismatiker. Danzig.
10. Gazette Numismatique Française. Paris.
Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Sarajevo.
Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat évkönyve. Déva.
Journal International d'archéologie numismatique. Athènes.
Mitteilungen der Bayerischen Numismatischen Gesellschaft. München.
15. Mitteilungen der Oesterr. Gesellschaft für Münz- und Medaillenkunde. Bécs.

- Monatsblatt der Numismatischen Gesellschaft in Wien. Bécs.
Monatsblatt des Altertums-Vereins zu Wien. Bécs.
Monthly Numismatic Circular. London.
Múzeumi és Könyvtári Értesítő. Budapest.
20. Művészet. Budapest.
Numismatische Zeitschrift. Bécs.
O Archeologo Português. Lisboa.
Památky Archaeologické a Mistopisné. Prága.
Rassegna Numismatica. Roma.
25. Revue Belge de Numismatique et de Sigillographie. Bruxelles.
Revue Suisse de Numismatique. Genève.
Rivista di Storia Antica. Padova.
Rivista Italiana di Numismatica e scienze affini. Milano.
Századok. Budapest.
30. Történelmi Társ. Budapest.
Vjesnik hrvatskoga Arheološkoga Društva. Zágráb.
Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne. Krakó.
33. Zeitschrift für Münz- und Medaillenkunde. Bécs.
II. *Tiszteletkérdések példányai*: 1. Numismatische Mitteilungen. Nürnberg.
III. *Társasági jutalmak példányai*: 1. Archaeologiai Értesítő. Budapest. 2. Magyar Iparművészet. Budapest.

Inhalt.

Dr. Edmund Gohl: Ungarische kirchliche Medaillen. I. Teil: Medaillen kirchlicher Personen (verschiedener Konfessionen). Der II. Teil wird die kirchlichen Medaillen mit lokalen Beziehungen, der III. Teil die Betpfennige, der IV. Teil diejenigen Medaillen enthalten, welche sich auf die Geschichte einzelner Konfessionen in Ungarn beziehen.

Dr. Koloman Dékány: Ungarische Übersetzung der zwischen 1789 und 1792 lateinisch verfassten Abhandlung des Kovásznai Tóth Sándor (Professor am evang. Kollegium zu Marosvásárhely) „Über die ungarischen Münzen“, welche sehr interessante Angaben über Münzedikte, Gesetze, einzelne Münzgattungen, Gewichte, Rechnungseinheiten, Umrechnungen, etc. enthält.

Museen und Sammlungen. — Auktions- und Verlagskataloge. — Gesellschafts-Nachrichten. — Beilage: Numismatische Angabensammlung. (4. Halbbogen.) — **Extra-beilage**: Die Barbarenmünzen des Grafen Nikolaus Dessewffy. II. (Neue Erwerbungen, mit 6 Tafeln.)

Sommaire.

Edmond Gohl, dr.: Médailles ecclésiastiques hongroises. I. Médailles des personnages ecclésiastiques. — **Coloman Dékány, dr.**: Traité des monnaies hongroises, écrit 1789—92 par Kovásznai Tóth Sándor; contenant des données intéressantes sur les monnaies, poids, valeurs, lois et édits. — **Musées et collections. — Ventes. — Nouvelles de la société num. hongroise.** — **Ci-joint**: 1. Corpus des données numismatiques. — 2. La collection de monn. barbares du Comte Nicolas Dessewffy. (Achats nouveaux. — 6 planches.)

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

Magyar egyházi emlékérmek.

MÁSODIK RÉSZ.

Helyi vonatkozású emlékérmek.*

Alvincz.

A királyi látogatás és a lelkeszi jövedelem gyarapítása emlékére.

1. Középen Ferencz király koszorús mellképe j., antik, pikkelyes mellű páncélban, köpenynyel és vele szemben neje Karolina Augusztia diadémós mellképe b., kivágott ruhában. A két kép fölött a mezőben, vízszintesen: TVTATVR. | ET. AVGET. | Körül, kisebb betűkkel: FRANCISCVS I. AVSTR. IMP. REX. VNG. M. PRIN. TRANS. CAROLINA AVGVSTA IMPERATRIX. | Lenn ívesen, nagyobb betűkkel: FELIX. A. A. IN. DACIAM. ADVENTVS.

Hátlap: Antik öltözetű hosszúruhás nő (a Religió) balfelé fordulva csészéből áldozik egy kis lángoló oltáron, melynek oldalát két koszorú (egymás alatt) díszíti. A háttérben balra: templom, hegyek, jobbfelé: dombon épült házak. Az égen felhőn fénysugaras kereszt. Fönn, félkörben: AVGVSTIS · HOSPITIBVS · PRO · MELIORE · DOTATIONE · IN · ALVINTZ · A szelvényvonalon, balra: G. Wurschbauer F. mesterjegy írott betűkkel. Alább a szelvényben: FELICITATEM · PERP · VOVET · | CAPIT · TRANSILV · | MDCCCXVII · | Mindkét lapon tagolt sima szegély.

a) Ezüst. 51 mm., 28·42 gr. — NM. — Weszerle D, XXI. t. 1. sz. — Resch 243. l. és 76. t. 223. sz. — Mont. (osztrák rész) 2469. sz.

b) Ón. — NM.

2. Hasonló az előbbi éremhez, hanem előlapján a két mellkép sokkal kisebb, alattuk a mezőben gyöngén ívesen hajló irányban C. WURSCHBAUER F. mesterjegy van, ellenben a képek fölött a mezőben nincs semmi felirat. A körirat és az alsó felirat azonosak az előbbi érmen levőkkel, úgyszintén az egész hátlap is.

Mindkét lapon tagolt sima szegély.

Ezüst. 51·5 mm., 32·92 gr. — NM. — Resch 243. l. 226. sz. és 77. t. 229. sz. előlapja s a 76. t. 223. sz. hátlapja. — Mont. (osztrák rész) 2468. sz.

Arad.

A Szentháromság-szobor 100 éves jubileumára. 1832.

3. A régi, a mai Szabadságtéren volt eredeti helyéről pár év előtt eltávolított Szentháromság-szobor képe; rajta a talapzatán 1731 évszám. Nagy hosszúkás levelű füzérszegély.

Hátlap: A SZENT | HÁRÓMSÁG SZÁZ | ESZTENDEI (ERCEM | ÜNNEPENEK (így) EMLÉKÉÜL (így) | ANDENKEN VON DER JUBELFEIER DES 100 | JÄHRIGEN DREYFAL-TIGKEIT GELÜBDS | IN ARAD 1832. | ✠ | Nagy és hosszúkás levelű füzérszegély. — Fülezzet érem.

Ón. 41 mm. — NM.

* Az első részt lásd a Numizmatikai Közlöny f. évi 3. füzetében. E második részbe csak azon egyházi vonatkozású érmekeket vettem fel, melyeknek emlékéremszerű jellegük van, vagyis valamely esemény emlékére készültek. Az iskolai jutalomérmeket, amennyiben egyházi vagy vallásos vonatkozásúak, ugyancsak ide soroztam be. A helybeli vonatkozású, de főképpen kegyeleti (ajtatossági célra készült) érmekeket ellenben a harmadik részbe soroztam.

Jutalom-érem a tűzoltóknak az 1845. évi tűzvész emlékére.

4. Középen pontozott körben szent Flórián római katonai öltözetben szemben áll, csipőjére tett balkézzel és csöbörből vizet önt a mellette égő épületre. E fölött kis felhő. A kép alatt: 1845 A szegélyen, körül: ARAD VÁROSA EMLÉKÜL A TŰZVÉSZBEN SERÉNY SEGITŐKNEK * | Egylapú érem, széles barázdás füllel. Különben sima és kissé homorú hátlapján 1843. évi ovális ezüstpróba-ponc és BRULL négyszegletes hosszúkas poncban.

Ezüst. 41·5 mm., 21·10 gr. — NM.

5. Mint az előbbi, hanem a ház tetején és ablakain kicsapó lángnyelvek piros és sárga festékekkel vannak színezve.

Ezüst. 41·5 mm., 22·80 gr. — NM.

Bakonybél.

A templomszentelés emlékére. 1878.

6. A templom s az apátsági épület képe. A háttérben hegyek. Fönn félkörben két sorban: A BAKONYBÉLI TEMPLOM CONSECRÁL. | A PANNONHALMI FŐ APÁT ÁLTAL. | A szelvényben: 1878 ^{ÉVI} | SZEPT. HÓ 22^{ÉN} | Az utolsó sor ívben hajlik.

Hátlap: főpáti címer: Ovális pajzsban szemben álló páncélos vitéz karddal és lobogóval. A pajzsban infula és pedum közt nyílt korona, az egész fölött 6—6 bojtos papi kalap. Mindkét lapon két sima szegély.

a) Ezüst. 27·5 mm., 7·82 gr. — NM. — b) Ón. — NM.

Besztercebánya.

Emlék a kántornak.

7. A Szentháromság képe. Körül: BENEDICTA SEMPER SANCTA SIT TRINITAS | Az éremre forrasztott széles ezüstlemez-kereten bevésve, körül: GROSSVS : A NOVI SOLIENSIBVS : SVB : IVDICE : DN : ABRAHAMO : WERTNER : DONO : DATVS : |

Hátlap: Az Atyaisten mellképe szemben, koronás fővel. Jobbjával áldást oszt, bal kezében keresztes országalmát tart. Körül: TETRAGRAMMATON IEHOVAH ADONAY ELOY | Az éremre forrasztott ezüstkereten bevésve, körül és folytatólag: DNO : LADISLAO : OBESLAO : ORGANISTÆ : IN : PERPETVAM : MEMORIAM : ANNO : 1641 (díszítmény) |

Az érem cizelált öntvény, melyet 8 mm. széles sima ezüst keret vesz körül. Ennek belső szélén az előlapon két, a hátlapon három bevéssett kör. Külső szélén szintén egy-egy bevéssett kör. — Az érem három karikán s egy nagyobb gyűrűben egyesülő három ezüstláncra függ.

Ezüst. 65 mm., 114·5 gr. — Montenuovo (magyar rész) 1396. sz. — NM. (Delhaes István gyűjteményéből.) — Num. Közlöny V. k., 98. l., 1. sz.

Buda.

XI. Ince pápa emlékérméi Buda 1686. évi visszavételére.

8. XI. Ince pápa mellképe jobbfelé. Fején camaura (fülig érő bársonysapka), vállán hímzett stóla. Körül: Δ INNOC Δ XI Δ PONT Δ M Δ A Δ XI Δ Lenn, a váll alatt, kis betűkkel: HAMERANVS · F ·

Hátlap: Háborgó tenger közepén magas, meredek sziklán tövisszorosúval ékesített kereszt, melyből fénysugarak áradnak. Mindkét oldalról két-két széliesen fúj feléje. Félkörben e felirat: IN · PERPETVVM · CORONATA · TRIVMPHAT · Mindkét lapon két erősen domborított sima szegély.

a) Arany. 37 mm., $8\frac{1}{2}$ #. — Bécsi cs. k. éremtár. — Bp. Eml. I. 89. a).

b) Ezüst. 37 mm., $1\frac{7}{16}$ lat (25·15 gr.). — Bécsi cs. k. éremtár. — Bp. Eml. I. 89. b).

c) Bronz. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

9. Mint az előbbi érem, hanem a XI. kissé távolabb áll a fejtől. Lenn a mesterjegy:
P. H. MÜLLER A mellkép előtt függőleges irányban a bélyeg repedésének nyoma látható.
Bronz. 38 mm. — Jeszenszky Alajos gyűjt. — Bp. Eml. I. 154. sz.

10. Mint a 8. sz. érem, hanem kisebb.

Ólom. 33 mm. — Welzl 4234. sz.

11. XI. Ince pápa mellképe jobbfelé, tiarával és hímzett szegélyű palástban. A tiara szalagja ráborul a galléra. Körül: Δ INNOC Δ XI Δ PONT Δ M Δ AN Δ XI Δ Lenn:
P. H. M. mesterjegy (= Philipp Heinrich Müller).

Hátlapja hasonló az előbbi éreméhez, hanem más bélyeggel veretett. A felirat elején, végén s a szók közt mindenütt négyszögletes pontok vannak.

a) Ezüst. 32 mm., 15 gr. — Mont. 1041. — NM. — Bp. Eml. I. r. 90. sz.

b) Bronz. — Jeszenszky Alajos gyűjt.

c) Ón, rézszöggel, hátlapja ezüstölve. — Bruckenthal-múzeum (Nagyszeben).

12. XI. Ince pápa mellképe jobbfelé, tiarával és inda-motivummal hímzett szegélyű palástban. A tiara szalagja, mely félig a visszájára van fordítva, ráborul a galléra. INNOCEN XI Δ PONT Δ MAX A váll alatt: P. H. M. mesterjegy.

Hátlap: Hasonló az előbbiekéhez. IN — PERPETUUM | CORONATA Δ TRIUMPHAT | Mindkét lapon sima vonalszegély.

a) Aranyozott ezüst (öntvény). 26 mm., 9·73 gr. — NM. — Bp. Eml. I. 129. sz.

b) Ezüst (öntvény?), füllel. 27 mm., 9·01 gr. — NM.

Szent István jobbjának Budára hozatala emlékére.

13. Sz. István jobbkeze díszes ereklyetartóban, melyet a magyar sz. korona tetéz. Körül: * DEXTERA B · STEPHANI REGIS ET CONFESSORIS GLORIOSI |

Hátlap: Díszítmény alatt: QUAM | AB AN · MXC · AD MDXXVI · | IN HUNGAR · TUM RAGUSÆ | ULTRA II · SEC · CULTAM | IOS · II · ET M · THER · AUGG · | MDCCLXXI · XXIX · MAI | RECUPERARUNT · | ET · POST IX · DIER · DEVOTIO · NEM | HUNG. D. D. | BUDÆ QUOT ANNIS | PUBL. VENERATIONI | PROPONENDAM. | Lenn díszítmény. — Mindkét lapon tagolt sima szegély.

a) Arany. 42 mm. — Bécsi cs. és kir. éremtár.

b) Ezüst. 42 mm., 26·10 gr. — NM. — Széch. I. 67. t. 67. sz. — Weszerle C. XXVII. t. 1. sz. (A rajz nem pontos.)

c) Ón. 42·5 mm. — NM.

14. Előlapja azonos az előbbiével, kisebb rajzbeli eltéréseket leszámítva. A felirat végén nincsen pont.

Hátlap: Díszítmény alatt: QUAM | AB A · MXC · AD MDXXVI · | IN HUN · TUM RAG · | ULT · II · SEC · CULT · | IOS · II · ET M · THER · AUG · | MDCCLXXI · XXIX · MAI · RECV · | BUD · QUOT AN · | PUB · VENERAT · | PROPONEND · | Lenn díszítmény. — Mindkét lapon recézett szegély.

a) Arany. 25·5 mm., 4·37 gr. — NM. — Széch. I. 395. l. 194. sz. és 67. t. 68. sz.

b) Ezüst. 25 mm., 4·5 gr. — NM. — Széch. I. 395. l. 195. sz. és 67. t. 68. sz.

15. Az előbbi éremnek bélyegváltozata.

Az előlapon a sz. koronáról lefüggő láncok rövidebbek. Az ereklyetartónak jobb alsó sarka a körirat H betűjével van egy irányban (az előbbinél az A betűvel). A hát-lapon fönn sokkal nagyobb a díszítmény, lenn pedig más rajzú a díszítmény.

Ólom. 25 mm. — NM.

A pesti egyetem theologiai karának adományozott érem.

16. (II.) Ferencz koszorús feje j. Lenn, apró betűkkel: J. HARNISCH F. Körül: FRANCISCVS I. IMP. AVST. REX. HVNG.

Hátlap: Fönn: MVNIFICENTIA AVGVSTI P. P. (ívesen). A mezőben: FACVL-TATI | THEOLOGICAE | SCIENTIARVM | VNIVERSITATIS | HVNGARICAE | PESTI-ENSIS. | Lenn: MDCCCXIX (ívesen). — Mindkét lapon két sima szegély.

a) Arany. 32 mm. — b) Ezüst. 33 mm., 12·88 gr. — NM. — Welzl 8527. sz. — c) Ón. — Despinits, Pákozdy, Kunváry-gyűjt. — d) Verőtövei a bécsi pénzverdében vannak. — Arneht 100. l. 252. sz. — Valamennyit l. Gohl: Magyar iskolák érmei. I. r. 11. sz.

Millennium.

17. Őfelségeik mellképei jobbfelé, babérkoszorúban; a király magyar tábornoki egyenruhában, vállravezetett mentével, a királyné kivágott ruhában, diadémel, nyakékkal. Fölöttük a sz. korona lebeg. Kétoldalt: I. FERENCZ JÓZSEF — ÉS ERZSEBET 1896. Lenn, kisebb betűkkel: MAGY. EGYESÜLT MŰVÉSZEK | Gyöngykör és két sima szegély.

Hátlap: Sz. István térdelve j., felajánlja a sz. koronát a madonnának, kinek álló képe (karján Jézussal, kezében kormánypálccával, fejeiken koronákkal) fénysugarak és felhők közt — szemben látszik. Előtte asztalon vánkoston fekvő kard, kormánypálca és ország-alma. A háttérben kettős oszlop talapzatán e felirat: MILLENNIVM | 1896. | Ezen egész képet gyöngykör környezi; ebbe félig belenyúlva, lenn az országcímer (4 pólyával), körül pedig, a szegélyen: SZENT ISTVÁN BIRODALMÁT A JÖVŐ EZRED EVRE SZÜZ MÁRIA OLTALMÁBA AJÁNlja 1896. | Két vonalszegély.

a) Ezüst. 40 mm., 21·97 gr. — NM. — N. K. III. 59. l., 21. sz. a).

b) Bronz. — NM. — N. K. III. 59. l. 21. sz. b).

A kath. legényegylet 40 éves jubileumára.

18. Középen, gyöngykörben Sz. József térdképe szemben. Feje körül kerek dics-fény, jobbában liliomszál, bal karján a gyermek Jézus, áldó kézzel, baljában liliomszállal, feje körül csillag alakú fénysugarakkal. Körül: SZENT JÓSEF, KÖNYÖRÖGJ ÉRET-TÜNK! Lenn, díszítmény alatt: LAUER

Hátlap: Fönn méhkas, rajzó méhekkal. Ez alatt: AZ EZERÉVES | MAGYAR-ORSZÁGOT | ÜNNEPLŐ | KATHOLIKUS LEGÉNYEGYLET | itt közben díszes keretű kartusban: ISTEN ÁLDJA A TISZTES IPART | azután: NEGYVENÉVES FENNÁLLÁ-SÁNAK | EMLÉKÉRE. | MDCCCXCVI. | Mindkét lapon vonalszegély.

Bronz. 50 mm. — NM. — B. U. E. 156. sz.

A harmadik kath. nagygyűlés tagjainak jelvénye (1902.).

19. XIII. Leó pápa feje, kapuciummal, balfelé. Lenn E. K. (Exner Károly vésnök jeg e.)
Hátlap: Középen, vonalkörben: XIII | LEO | Körül: 25 ÉVES PÁPASÁGÁNAK EMLÉKÉRE * | Mindkét lapon két sima szegély. — Füzett érem.

a) Britannia-fém. 22 mm. — B. U. E. 276. sz.

b) Ólom. — NM.

A negyedik kath. nagygyűlés tagjainak jelvénye (1903. okt. 21.).

20. X. Pius pápa mellképe, prémes szélű, himzett szegélyű öltönyben, fején kapucium-mal. A mezőben balra: X. PIUS | jobboldalt, kissé alant: E. K. (Exner Károly vésnök jegye).
Hátlap: tiara és ennek szalagjai közt két keresztbe tett kulcs; körül fénysugarak

Mindkét lapon gyöngysor és két sima szegély. — Fülezett érem, nemzetiszínű szalagdíszszel.

Britannia-fém. 22 mm. — NM. — B. U. E. 277. sz.

Lásd még a Szent István-Társulat érmeit Károlyi István gróf és Zichy Nándor gróf elnökök tiszteletére, fönebb az I. részben 96. és 97. sz. alatt és a Szentháromságról nevezett régi confraternitas érmeit alább a kegyeleti érmek közt.

Djakovár.

Lásd fönebb, a személyi érmek sorozatában (63. sz.) Strossmayer József püspöknek a djakovári templom fölszentelése alkalmából vert érmét (1882).

Drégely.

A Szondi-emlékkápolna felszentelésére.

21. A drégelyi várrom és várhegy képe. SZONDI GYÖRGY DRÉGELVÁR HŐSÉ-
NEK † 1552 | Gyöngykör és sima szegély.

Hátlap: középen, vonalkörben: a drégelyi kápolna képe, háttérben a várhegy a
rommal; a szegélyen: EMELTE SIMOR J · BIBORNOK PRIMÁS · ESZT · ÉRSEK · |
A szegélyen: 1884 | Mindkét lapon sima szegély.

a) Arany. 42 mm. — Esztergomi érseki múzeum.

b) Ezüst. 42 mm., 27·09 gr. — NM.

c) Bronz. — NM.

Eger.

A székesegyház fölszentelésére. 1837.

22. A székesegyház képe: homlokzatával rézsút jobbfelé. A kép alatt balra I · D · B · F ·
mesterjegy (= Boehm I. D.) — Fönn félkörben: ECCLESIA · METROPOLITANA · AGRI-
ENSIS | a szelvényben: HONORIBVS · D · IOAN · ANT · | PORT · LAT · DIC · |

Hátlap: DECVRSV | VNIVS · LVSTRI · EXTRVCTA | MDCCCXXXVI | CONSE-
CRATA | NONIS · MAII | MDCCCXXXVII | PATR · AEPPO · I · L · PYRKER | Mindkét
lapon sima szegély.

a) Ezüst. 39 mm., 26·34 gr. — NM. — Mont. (magyar) 1526 sz. (35 gr.)

b) Kékre futtatott bronz. — NM.

Eperjes.

Az ág. h. ev. kollégium új épületének fölavatására. 1867.

23. Kétemeletes épület homlokzata. Fönn: AZ Á. H. EV. COLLEGIUM | EPER-
JESSEN | (ivesen), a szelvényben: MDCCCLXVII | SEPT. X^{EN}. | A kép alatt jobboldalt
apró betűkkel: W. SEIDAN. | Sima szegély.

Hátlap: ALAPÍTTATOTT | ÉS ÉPÍTETETT 1666—67 | A F. M. ORSZ. KK.
RR. ÁLTAL | MEGUJÍTTATOTT | KÉTSZÁZADOS ÖRÖMÜNNEPÉRE | ZSEDÉNYI
EDE KER. FELÜGYELŐ | MÁDAY KÁR. SUPERINTENDENS | BÁRÓ JÓS. ÉS JOÓB
VEND. | COLL. FELÜGYELŐK | HAZSLINSZKY FR. IGAZGATÓ | IDEJÉBEN. 1867. |
Sima szegély.

Ön. 46 mm. — NM. — Gohl: Magyar iskolák érmei, I. (és N. K. VIII. 85. l.) 56. sz.

Esztergom.

A sz. Istvánról nevezett sz. kir. városi plébániatemplom alapkövének letételére. 1768.

24. Mária Terézia diadémós és fátyolos mellképe j. kivágott, csipkeszegélyű ruhában és hermelines szegélyű palástban, mellén díszes csattal. A kép alatt, balra: A. WIDEMAN mesterjegy. Körül: M · THERESIA · D · G · ROM · IMP · GER · HUNG · & BOH · RE · A · A ·

Hátlap: Barokdísztmény alatt: D · O · M · | M · THERESIA AUG · | SEDE PRIMATIALI VACANTE | UT DEVOTIONEM POPULORUM | PROMOVERET | AC PIETATI SUÆ SATISFACERET | SACRAS HAS ÆDES PARÆCIALES | DIVO STEPHANO DICATAS ERIGI | PRIMUMQUE HUNC LAPIDEM | POSTERITATI TESTEM PONI VUSSIT | (így) DIE VII IUN. MDCCLXVIII. | Lenn barok dísztmény. Mindkét lapon sima szegély.

Ezüst. 46·5 mm., 30·49 gr. és 34·98 gr. — NM. — Széch. I. 385. l. 163. sz. és 66. t. 59. sz. — V. ö. Wesz. C. XXVI. t. 5. sz. (Av: ott d. g. rom. imp. hung. stb.) — Welzl 8001. sz. — V. ö. Schaumünzen 280. l. 207. sz. — Mont. (magyar) 1379. sz.

25. Az előbbivel teljesen azonos érem, (ugyanazon bélyeggel vert előlapi képpel és hátlappal), hanem előlapján a felirat ez: M. THERESIA D. G. ROM. IMP. HUNG. & BOH. RE · A · A ·

Bronz (vörnyeges lakkal bevonva). 47 mm. — Schaumünzen p. 280, u. 207. — Weszerle C. XXVI. 5. — Welzl 8001. sz. — NM.

Lásd még Rudnay Sándor primás érmeit a bazilika alapkövének letételére fönnebb, az I. részben 50. és 51. sz. alatt, továbbá Scitovszky János primás érmeit a bazilika fölszentelésére, fönnebb, az I. részben, 58. sz. alatt.

A szeplőtelen fogantatás dogmájának emlékére a magyar püspöki kar által, élén Scitovszky János hercegprimással, veretett érem.

26. Középen vonalkörben félholdon, lebecsájtott és kissé tárt karokkal szemben álló Sz. Mária, fénysugarak közt. Kétoldalt, felhők közt, 6 angyalfő szárnyakkal. A szegélyen körül: PIVS · IX · P · MAX · DECLARAT · IMMACVLATAM · 1854 | Sima szegély.

Hátlap: VIRGINI | SINE · LABE · CONCEPTAE | MAGNAE SVAE · DOMINAE | REGNVM · MARIANVM | ANNO · 1855 | PRID · NON · MAII | Tagozott erős sima szegély.

a) Ezüst. 38 mm., 21·90 gr. — NM. — Esztergomi hercegprimási múzeum.

b) Bronz. — NM.

A bazilika fölszentelésére, 1856.

27. A székesegyház homlokzatának képe, fénysugarak közt (a két torony hiányzik). Körül: (levéldisz) BASILICA (levéldisz) STRIGONIENSIS | A szelvényben biborosi címer, jobboldalt pedig CR mesterjegy (= Carl Radnitzky).

Hátlap: D · O · M · | IMMACVLATAE · DEIPARAE · V · | AD · CAELOS · ASSVM-TAE | S · S · STEPHANI · P · R · ET · ADALBERTI · E · M · | HONORIBVS | PIO · IX · P · M · | FRANCISCO · IOSEPHO · AVSTRIAE · CAESARE | HVNGARIAE · REGE · AP · | FELICI · CONCORDIA · REGNANTIBUS | DEDICATA · ET · CONSECRATA | A · IOANNE · CARD · SCITOVSZKY | PR · PRIMATE · A · EPISC · STRIGON · (MDCCCLVI) Mindkét lapon 2 sima szegély.

a) Arany. 45 mm. — Bécsi cs. k. éremtár.

b) Ezüst. 45 mm. 26·18 gr. (2 mm. vastag). — NM. — Mont. (magyar) 1547. sz.

c) Barnára patinázott bronz, 45 mm. — NM. — Czikkann 1345. sz.

28. A székesegyház homlokzata, (nem természethű kép) fénysugarak közt. (Hasonló a templomszentelési nagy érmen lévő képhez) Kétoldalt, ívesen: ESZTERGOMI FŐ-
TEMPLOM

Hátlap: Felhőkön fénysugarak közt szemben ülő koronás és fénykörös fejű Sz. Mária, balkarján ülő Jézussal. Körül: FÖLSZENTELESI (így!) EMLÉNY · 31. AUGUST 1856 | Mindkét lapon gyöngysoros és vonalszegély. — Füleztetett érmet.

a) Sárgaréz, 24 mm. — NM. — Mont. (magyar) 1548. sz.

b) Ezüstölt (?) sárgaréz. — NM.

Lásd még a fönti I. 58. sz. érmet (Mont. 1552. sz., nem pedig 1547. sz.), továbbá a kereszténység behozatalának 900 éves ünnepére (1900 aug. 15.) vert esztergomi érmet, alább, a felekezetek történetére vonatkozó érmek sorában.

Győr.

A kath. legényegylet 25 éves jubileumára.

29. Középen, pontozott körben Sz. József szembenálló alakja, bal kezében liliumszállal és a gyermek Jézussal a jobb karján. A fejek körül dicsőítő. — A szegélyen, körül: ISTEN ÁLDJA A TISZTES IPART *

Hátlap: Győr város címere (hasított pajzsban: 1. kék mezőben álló szent, pálmaággal; 2. tornyos várkapu kék mezőben, ez alatt piros mezőben 3 hullámos ezüst pólya), a pajzs fölött nyílt korona, körülötte díszes kartus, 2 oldalt díszes palmafalomb. A homályosított szegélyen, körül: A GYŐRI KAT. LEGÉNY EGYLET XXV ÉVES JUBILEUM ÁRA (így) | Lenn: ∴ 1888 ∴ | Mindkét lapon tagozott sima szegély. — Füleztetett érmet. — Hercegprimási éremtár, Esztergomban.

a) Ezüst. 30 mm. — Hercegprimási éremtár, Esztergomban.

b) Fehéres fém, 30 mm. — NM.

Gyula.

A kath. iparos ifjak önképző, stb. egylete a tanoncmunka-kiállítás emlékére 1883.

30. Középen vonalkörben a Szeplőtlen Szűz álló alakja szemben, imára kulcsolt kezekkel. Feje körül 7 csillag, lábai alatt félhold és kigyótól övezett földgömb, 2 oldalt 2 kis angyal felhőkben és fénysugarak. A szegélyen, körül: A GYULAI IPAROS IFJÚSÁG ÖNKÉPZŐ ÉS BETEGSEGÉLYZŐ EGYLETE *

Hátlap: Babér- és pálmakoszorúban: ORSZÁGOS IPAROS | SEGÉD ÉS TANONCZ | MUNKAKIÁLLÍTÁS | GYULÁN | 1883 | Mindkét lapon sima szegély.

a) Barnára patinázott bronz, 42·5 mm. — NM.

b) Ezüstölt sárgaréz. — NM.

Gyula városa ugyanazon alkalomból.

31. Előlapján vonalkörben ugyanolyan (de kisebb) kép, mint az előbbi érmen. A szegélyen, körül: * GYULA VÁROSA * | Lenn: 1883. | Hátlap: IPAROS SEGÉDEK | ÉS TANONCZKIÁLLÍTÁSA | GYULÁN | 1883 | Mindkét lapon sima szegély. — Füleztetett érmet.

a) Ezüst. 29 mm., 8·25 gr. — NM. — b) Ón. — NM.

Gyulaféhevár.

A püspökség helyreállítására, 1743.

32. Fátyolos fejű nő (az egyház személyesítője), feje körül dicsőítő nyelv, szemben ül felhőkön és jobbfelé tekint. Kezeiben kehely, ragyogó sz. ostyával és kartusszerű pajzs

Klobusiczky Ferenc erdélyi püspök címerével. Ölében 2 kulcs. Mellette balra kis angyal infulát és pásztorbotot hoz. Két oldalt, ívesen: *DIUÆ PALLADI.*

Hátlap: A gyulafehérvári vár és benne több templom és más épület képe. A vártól balra meredek piramis, körülötte legendaszalagon: *S. P. Q. | CAROL | Fönn félkörben: REGINÆ PROVIDENTIA | MDCCXXXIII | Mindkét lapon tagozott szegély.*

- a) Arany. 37 mm., 28 gr. (8 #) — Resch 235. l. 146. sz., 72. t. 146. sz.
- b) Ezüst, 34 mm., 14.42 gr. és 16.76 gr. — NM. — Széch. II. 92. l. 3. sz. és 16. t. (Erdély), 3. sz. — Resch 236. l. 147. sz. (32 mm.)
- c) Ón, 33 mm., 10.9 gr. — Resch 236. l. 148. sz.
- d) Vas. — Resch 236. l. 149. sz.

A zeneiskola jutalomérme.

33. Ferdinánd király babérkoszorús feje jobbfelé. A fej alatt c. w. f. mesterjegy. Körül: *FERDINANDO I. A. IMP. H. N. V. REGE HVN. M. P. T. FELICI. REGNANTE.* |

Hátlap: babérkoszorúban: *NICOLAO | KOVÁTS D. T. | EPISCOPO TRANSSILV. | I. S. E. E. R G. CONSIL. | PROTEGENTE | A. CAROL. ERECT. | AN. MDCCCXXXVI | INSTITVT. MVSIC. | STVDIOSIS BENE | MERENTIBVS. | A. E. |* (Az I betűkön pont van). — Mindkét lapon sima szegély.

Ezüst. 27 mm., 5.20 gr. — NM. — Resch 245. l. és 78. t. 245. sz. — Gohl: Magyar iskolák érmei, I., 65. sz.

Lásd még Rudnay Sándor erdélyi püspök érmeit a gyulafehérvári katonai nevelőintézet alapítására, fönnebb az I. részben, 45—47. sz. alatt.

Jaák.

A restaurált apátsági templom fölszentelésére, 1904.

34. Középen vonalkörben a restaurált jaáki apátsági templom képe, homlokzatával rézsút balfelé. Körül, a szegélyen: *AZ APÁTSÁGI TEMPLOM FELSZENTELESI ÜNNEPÉLY EMLÉKÉRE **

Hátlap: Középen vonalkörben a sárkányölő lovas Sz. György képe lándzsával, jobbra. Körül, a szegélyen: *JAÁK 1904 SZEPTEMBER 18. | Lenn ☞ * ☞ |* Mindkét lapon sima szegély. — Fülezett érem, nemzetiszínű szalagsokkal.

Nikelezett bronz. 31 mm. — NM.

Kalocsa.

A jezsuiták gimnáziumának jutalomérmei.

35. Felhőn ülő Madonna, 9 csillaggal a feje körül s a gyermek Jézussal az ölében. Előttük Sz. István király térdel a koronázási palástban, fénykörös fejével és a sz. koronát s a kormánypalcát vánkoston följajánlja. Körül: *GYMNASIUM SOCIETATIS IHS JESU AD S. STEPHANUM.* A szelvényben: *COLOCAE.*

Hátlap: *JUTALOM | NAGYMÉLTÓSÁGÚ | KUNSZT JÓZSEF | ÉRSEK ÚR | BŐKEZÚSÉGEBŐL |* Lenn két keresztbe tett babérgallyon balfelé döntve a koronás országcímer fekszik. Ez alatt apró betűkkel: *M. MATHES F. mesterjegy.*

- a) Ezüst. 36 mm., 21.9 gr. — Mont. (magyar) 1370. sz. — Th. Unger 3324. sz.
- b) Aranyozott ezüst. 35.5 mm., 21.76 gr. — NM. — Gohl: Magyar iskolák érmei, I. r. 67. sz. — N. K. VIII. 87. l. 67. sz. (Ugyanitt adatok Mathes éremvésőről.) — Mont. (magyar) 1370. sz.

36. Előlapja azonos az előbbi éremével.

Hátlap: Díszes pajzsban a magyar országcímer a sz. korona alatt. Fönn, ívesen: VNVS ACCIPIT BRAVIVM Lenn két keresztbe tett babérág. — Mindkét lapon két sima szegély. — Fülezt érem karikával.

a) Ezüst. 35·5 mm., 17·35 gr. — NM. — b) Aranyozott ezüst. — NM. — c) Bronz. NM. — d) Aranyozott réz. — NM.

a—d Gohl: Magyar iskolák érmei, I. rész, 66 sz.

Lásd még a kalocsa-egyházmegyei kath. tanítóegyesületek érmét Kubinszky Mihály kanonok emlékére, fönnebb az I. részben, 21. sz. alatt.

Kassa.

A restaurált székesegyház felszentelésére, 1896.

37. Középen gyöngyös körben a kassai székesegyház képe, homlokzatával balfelé. Körül, a szegélyen: SZÉKESEGYHÁZ A KASSAI (így!) FELSZENTELEÉSÉNEK EMLÉKÉRE 1896 * |

Hátlap: Kassa városnak angyalról tartott címerpajzsa; a pajzs fölött két sisak. Mindkét lapon gyöngysoros és sima szegély.

Ezüstölt sárgaréz. 40 mm. — NM.

38. Férfifej jobbra. Két oldalt, ívesen: RÁKÓCZI FERENCZ.

Hátlap: széles, 4 helyt szalaggal átfont babérkoszorúban a kassai dóm (nem természethű) képe, alatta: KASSA o o o ez alatt egytornyú kápolna képe, alatta RODOSTO o o o |

Mindkét lapon pontozott szegély. — Fülezt érem.

a) Sárgaréz. 23 mm. — NM. — b) Feketére okszidált sárgaréz. — NM.

39. II. Rákóczi Ferencz mellképe szemben, kócsagos süveggel, köpenynyel. Lenn: * RÁKÓCZI F * Körül: DICSŐ · HAMVAIDAT · ITTHON · ÜDVÖZLI.

Hátlap: A Kassai dóm képe. Körül, folytatásképpen: ÉRTED · RAJONGÓ · KURUC NEMZETED | Lenn: * 1906 * |

Mindkét lapon gyöngysoros szegély. — Fülezt érem, nemzetiszínű szalagsokorral.

a) Sárgaréz. 23 mm. — NM. — b) Ezüstölt ólom (?) 23 mm. — NM.

Kismarton.

A kath. legényegylet 25 éves jubileumára, 1888.

40. Sz. József szemben áll, liliomszálat és a gyermek Jézust tartja. Mindkettőjük feje körül dícskör.

Hátlap: EMLÉK | A KISMARTONI | KATH. LEGÉNYEGYLET | 25 ÉVES | JUBILEUMÁRA | 1863—1888 | (az első s a két utolsó sor ívesen hajlik).

Mindkét lapon sima szegély. — Fülezt érem.

Nikelezett sárgaréz. 34 mm. — NM.

Klosterneuburg.

Lásd Polczman Boldizsár prépost érmeit fönnebb, az I. részben, 35—39. sz. alatt.

Korláthkeő.

Az 1897. évi tűzvész emlékére.

41. Sz. Flórián, római vitéznek öltözve, kissé balfelé fordulva felhőn áll, jobbájával egy csöbörből vizet önt a mellette balra égő házra, bal kezében pedig zászlót tart. Lenn: LEISEK mesterjegy. Fönn: SANCTVS FLORIANVS (ívesen).

Hátlap: Fönn félkörben ★ CASTELLVM ATQVE PAGVM ★ | középen: KORLÁTH-KEŐ | A MAJORE INCENDIO | SERVAVIT | alább hercegi korona alatt, az aranygyapjas rend láncából alakított ovális keretben heraldice jobbfelé néző ebfej (?). A láncról a rend jelvénye függ. Lenn félkörben: XXX · SEPTEMBRIS MDCCCLXXXVII · | Mindkét lapon gyöngysoros és sima szegély.

a) Ezüst. 31 mm., 13 33 gr. — NM. — b) Bronz. — NM.

Lilienfeld.

Lásd Pyrker László lilienfeldi apát, egri érsek érmét az apátság képével, fönnebb az I. részben, 41. sz. alatt.

Mária-Czell.

Magyar emlékérem Mária-Czell 700 éves jubileumára.

42. A mária-czelli Madonna két lebegő angyal közt, felhők közt, szemben. A baloldali angyal égő mécset tart, a másik kezét összetéve imádkozik. Fönn, ívesen: MARIA CELLENSIS. Lenn, kisebb betűkkel: DRENTWETT · D · műhelyjegy. Pontozott szegély (a pontok befelé fordított oldala kis csúcsokban végződik).

Hátlap: Díszes keretben e felirat: EMLÉKÜL | AZ 1857 ÉVBEN | MÁRIA CZELLENBEN | TARTOTT HÉT | HZÁZADOS (így) | ÖRÖM ÜNN | EPÉLYRE | A keret s az érem széle közti helyet vonalokból alkotott rácsos dísz tölti be. Mindkét lapon sima szegély. — Fülezett érem.

Ön. 27¹/₂ mm. — NM.

43. Ugyanolyan mint az előbbi, hanem fül nélkül.

Ön. 27¹/₂ mm. — NM.

44. Ugyanolyan mint az előbbie, hanem nincs füle és két lemezből van össze-forrasztva.

Ön. 27¹/₂ mm. — NM.

Lásd még alább Pozsony város 1807. évi Mária-czelli jubiláris érmét is. (54. sz.)

Nagyszeben.

Az árvaházi templom alapkövének letételére, 1770.

45. Mária Terézia fátyolos mellképe jobbfelé. Körül: M · THERESIA · D · G · R · IMP · HU · BOH · REG · Gyöngysoros szegély.

Hátlap: virágdísz alatt: FUNDANTE | AUGUSTA MARIA | THERESIA ROMAN · | IMP · ET · REG · HUNG · | BOH · M · P · TRAN · & · & · | POSITUS LAPIS FUNDA-MENTI PRO ERIGEN | DO TEMPLO ORPHA / NOTRO · THERESIANI | CIBINII · XVI · IUN · | MDCCCLXX · Gyöngysoros szegély.

Ezüst. 6·7 gr., 28 mm. — Mont. 1413. — Resch 240. I. 193. sz.

46. Olyan mint az előbbi érem, hanem előlapján a mellképet palma- és babérágból kötött koszorú övezi, a feliratban pedig BO. REG. olvasható.

Ezüst. 6·7 gr., 28 mm. — Mont. 1414. — Resch 240. I. 194. sz.

47. Előlapja olyan mint az előbbi éremé, hanem kisebb. Hátlapján rozetta alatt: FUNDANTE | AUGUSTA MARIA | THERES. R. I. ET REG. | H. B. M. P. TRAN. & · & · | POSITUS LAPIS FUNDA | MENTI PRO ERIGENDO | TEMPLO ORPHANO · | TROPHII THERESIANI | CIBINII XVI. IUNII. | MDCCCLXX. | Mindkét lapon gyöngysoros szegély.

Ezüst. 25 mm. — Resch 240. I. 195. sz. és 74. t. 195. sz.

Nagyszombat.

A társas káptalan beiktatására, 1844.

48. A templom képe, szemben. Körül: SZENT MIKLÓS EGYHÁZA NAGY-SZOMBATBAN.

Hátlap: V. FERDINAND A. K. | KEGYELMÉBŐL | A' NAGYSZOMBATI SZ. MIKLÓSI | TÁRSAS KÁPTALANT | H. P. KOPÁCSY JÓZSEF E. ÉRSEK | BEIGTATJA. | M. DCCC · XL · IV. | Mindkét lapon tagolt sima szegély.

a) Ezüst. 26 mm., 4 mm. vastag, 13·20 gr. — NM. — Mont (magyar) 1463. sz.

b) Barnára patinázott bronz. — NM. —

Nyíregyháza.

Lásd Samassa József egri érsek érmét a nyíregyházai fogadalmi templom felszentelésére, fonnebb, az I. részben, 54. sz. alatt.

Pannonhalma.

A 700 éves jubileum emlékére.

49. Középen három gyöpös halom; rajtuk (oldalukon) VII SÆC VII felirat. A középső halmon nyílt koronából nővő kettős kereszt. Efölött sugaras istenszeme és ettől 2 oldalt felhőkön ül 2 szent püspök dicsfényes fejfel; egyik csöngetyűs, hosszú szárú keresztet fog, a másik vánkoson koronát és kettős keresztet tart; mögötte pásztorbot. Körül (félkörben): MI: FVND: & 9 8 BRIS MDCCI: CELEB: Lenn, a kép alatti díszes kartusban: RVINATI · VII | RESTAVRATI MNRŸ | S: M: S: M: P: O: S: B: |

Hátlap: Középen három gyöpös halom, tetejükön 1. templom, 2. kálvária-kápolna 3 kisebb kápolnával, 3. nagyobb kápolna körül 3 kisebb kápolna. A halmok oldalán e feliratok: 1. PER | VII 2. A | VII | 3. AD | VII. Fönn félkörben: DITANDo: IN DEFENSANDo: POST IN DOTANDo. Lenn, a kép alatti kartusban: PANNONIE MONTES | IAM | AD SEPTEM SÆCLA | LIBERTANT | Mindkét lapon háromszoros sima szegély.

a) Ezüst. 39 mm., 30·75 gr. — NM. — Weszerle F., III. 3. — (37 mm., 20·20 gr. Berchtold-árv. 1073. sz.)

b) Aranyozott bronz, harántosan recézett füfel. — NM. — Th. Unger 3348. sz. — NM.

c) Bronz. — Mont. (magyar) 1391. — Bécsi cs. és k. éremtár.

d) Ón. — NM.

e) Bronzszínűre befuttatott ón.

50. A pannonhalmi templom és apátsági épület homlokzati képe, az előtérben gyepes és fás domboldallal. Fönn félkörben: **A PANNONHALMI SZ. BENED. REND.** | SZÉKESEGYHÁZÁNAK FELSZENTELESI ÜNNEPÉRE | A szelvényben: 1876 KI | AVGVSTVS HÓ 27-ÉN |

Hátlap: Függélyesen vonalazott kartusszerű négykarélyú mezőben püspöki süveg alatt két ovális pajzsban 1. 2 szív alatt PAX, ezalatt 3 szív. 2. Sz. Márton püspök szemben áll, süveggel és pásztorbottal, mellette 2 oldalt 1—1 ember térdel. | Mindkét lapon tagozott sima szegély.

a) Ezüst, 27·5 mm. 9·73 gr. — NM.

b) Barnára patinázott bronz. — Kuncze 410. sz. — Th. Unger 3349. sz. — NM.

51. Ugyanazon kép, mint az előbbi érem előlapján. Fönn, félkörben: AZ IMA-EGYLET M. SZÉKHELYE: | A szelvényben, lefelé hajlón ívesen: PANNONHALMA |

Hátlap: Középen fénysugaraktól körülvevő körben nyílt korona alatt tövissel koszorúzott és fönn lángoló szív, fénysugarak közt, a szív alatt L Sz A betűkből alkotott

csoport és ez alatt három csillag. A homályosított szegélyen fönn félkörben: LEGSZEN-
TEBB SZÍV ASSZONYA | lenn félkörben: * KÖNYÖRÖGJ ÉRETTÜNK * |

Mindkét lapon tagozott sima szegély. — Füleztetett érem.
Ön. 27.5 mm. — NM.

Párkány.

Az 1684. évi diadal emlékére.

52. XI. Incze pápa mellképe jobbfelé tiarával, himzett, elül csattal összetartott
palástban. Körül: INNOCEN. XI. PONT. MAXIM.

Hátlap: Középen nagy, mereven balfelé irányuló csúcsos végű török zászló.
E fölött, felhők közt a lorettói ház tetején ülő Madonna, ölében álló Jézuskával, fény-
körös fejdisszel, Jézus feje körül fénysugarakkal. A zászló alatt lovascsata képe, a
zászlótól balra lándzsás csapat, jobbra vár képe. Fönn, legendaszalagon: SVB. TVVM
PRÆSIDIUM. A szelvényben: TURCIS · AD · PARKAN · CÆES. | IS · A · IOANNE ·
III · POL. | REGE A · 1684. |

a) Bronz. 39 mm. — b) Aranyozott bronz. 39 mm. — NM. — Berchtold-ár. 485. sz. —
c) Sárgaréz. — NM.

Weszerle G. 32. t. 3. sz. — Hutten-Czapski 2482. sz. — Raczinsky 240. sz.

Pécs.

A restaurált székesegyház felszentelésére, 1891.

53. Koronás fej jobb felé. I. FERENCZ JÓZSEF MAGYARORSZÁG APOSTOLI
KIRÁLYA. |

Hátlap: Az újra épített székesegyház képe hosszoldaláról tekintve. Körül: PÉCS
1891 JUNIUS HÓ 22^{ÉN} |

Mindkét lapon tagozott sima szegély. Füleztetett érem.

a) Aranyozott sárgaréz. 28 mm. — NM. — b) Ezüstölt sárgaréz. — NM.

Pozsony.

Az 1807. évi zárándoklás és jubileum emlékére.

54. Középen vonalkörben a Mária-czelli templom képe, kapujával jobbfelé. Fölötte fény-
sugarak közt az ottani csodatevő kép lebeg, mely fölé balról egy lebegő angyal legenda-
szalagot tart e felirattal: MARIA · CELL · A szegélyen körül: * VND DV SOLST AVCH
DAS | közbeesik lenn a nagy számokkal írt 1807 | évszám, aztán folytatódik a körirat:
TE IAHR HEILIGEN. LE = 25. |

Hátlap: Középen vonalkörben: DAS | FVFCIGSTE | IAHR · SECVLVM | VON
KONIGLICHEN · | FREI VND KRĚIVNG | STAD · PRESBVRG | AVF GROS | MARIA
ZELL · | 1807 | (nagy számokkal!) a szegélyen fönn csillag két díszítmény közt és körül:
VNSER GESCHLECHT WIRD DAR VON REDEN · | Mindkét lapon sima szegély. Füle-
zett érem. (A nagy iromba évszám mindkét lapon később lett a finomabb mivű öntő
mintába beleiktatva.

Ön (öntvény). 51 mm. — NM.

Salzburg.

Lásd Tarnóczy Miksa salzburgi érsek felszentelési érmét fennebb, az I. részben, 67. sz. a.

Sopron.

A gimnáziumi ifjuság jutalom-érme, 1654.

55. A megváltó, bal kezében keresztesvégű lobogót tartva, jobbját felemelve, felhők közt kiemelkedik kőkoporsójából, mely körül két római vitéz alszik, másik kettő pedig remülten elfutamodik. Keskeny sima szegély.

Hátlap: PRÆM: | PRO | IVVEN: GYMN: | SOPRON | MDCLIV. | Ovális érem recézett füllel.

Ezüst. Súly a egy lat (17·5 gr.). — Csakis 1818-ban készült rajza ismeretes. A rajz atm. fül nélkül 49 és 41 mm. — N. K. VII. k. 20. l., és Gohl: Magyar iskolák érmei, I. rész, 106. sz.

A Sz. Mihály-templom harangjának újjáöntésére, 1837.

56. Középen harang képe. oldalán 1498 évszámmal. Körül: · M889 FUSA · RUPT & REFUS · 1836/7 |

Hátlap: Sz. Mihály arkangyal keresztes kerek pajzsával a jobb karján és bal kezében magasra emelt egyenes karddal a leterített tárt szárnyú ördög testén áll jobbfelé fordulva. Körül: · URB & ECCLE · SOPRON PATRON · | Az éremmel egy darabban öntött füllel.

Harangérc. 26 mm. — NM. — Neumann V. 28463. sz — Th. Unger 3479. sz.

A kath. legényegylet jutalom-érme, 1866.

57. Tagozott vonalú négykaréjú keretben Sopron város címerpajzsa (piros mezőben három tornyú rácsos nyílt várkapu fölött két csillag). A pajzs fölötti rostélysisakon nyílt koronából emelkedő, az osztrák császári (házi) koronával koronázott fénykörös fejű kétfejű sas, testén F E betűkkel. — Foszlányok.

Hátlap: Középen cserkoszorúban: EHREN | PREIS | Körül: DER KATH. GESELL-
LENVEREIN IN OEDENBURG | lenn: * MAI 1866 *

Mindkét lapon tagozott sima szegély.

Ólom. 48 mm. — NM.

A Sz.-Mihály-templom új harangjainak szentelésére, 1880.

58. A Sz.-mihály-templom képe, homlokzatával szemben. Fönn félkörben: A HARANGSZENTELES EMLÉKERE 1880 | Lenn, félkörben: * ZUR ERINNERUNG AN DIE GLOCKENWEIHE * | Sima szegély.

Hátlap: középen: PATRONO, ALMA URBE, JUVANTA, (így!) | CONVENTU CATH. PROTEGENTE, | FIDELIUM SOPRONIENSIIUM OBLATIS | TRES CAMPANAE MINORES IN TURRI | ECCLESIAE PAROCH. AD S. MICHAЕLEM | HARMONIAM SONANT DEO: SINT LAUDES! | ANNO SALUTIS 1880. | Vonalszegély és stilizált levélkékből alkotott szegély.

Bronz. 40 mm. — NM.

Szeged.

Az új zsinagóga felavatására, 1903.

59. Keleti stílus kupolás épület homlokzati képe két bevéselt pálmalomb közt. A szelvényben תרומה héber felirat, ezenkívül lenn kis betűkkel STAFFNER (szegedi vésnök) mesterjegye, balra s. g. A. ponc, jobbra ezüstpróbaponc.

Hátlap: Középen, vonalkörben épület képe. A kép alatt: MCMIII. V. 19. | fölötté, ívesen: SZEGEDI ZSIDÓ | alatta, ívesen: HITKÖZSÉG. | A szegélyen fönn, félkörben: * VÁRHELYI RÓSA IZSÓ DR * | lenn, félkörben: LÖW IMMÁNUEL * BAUMHORN LIPÓT | Mindkét lapon sima szegély.

Ezüst. 30 mm., 10·94 gr. — Num. Közlöny. II. k. 75. l. 1. sz.

Székesfehérvár.

Lásd a Simor János primás aranymiséje alkalmából Székesfehérvár szab. kir. város közönsége által följánlott érmet fönnebb, az I. részben, 62. sz. alatt.

Szelcze (Zólyom megye).

Lásd a Sz. Cyrill és Metód apostolkodásának 700 éves jubileuma alkalmával (1863) vert érmet alább, a felekezetek történetére vonatkozó érmek sorában.

Terchova (Trencsén megye).

Lásd a lourdesi jelenés 25 éves ünnepére vert érmet alább, a kegyeleti érmek közt.

Trencsén.

A Mária-egylet újjászervezésére, 1855.

60. Középen vonal- és gyöngyörben püspöki címer: Metszett pajzsban fél sas szemben, ezüst mezőben és csillag kék mezőben. A pajzsban nyílt korona, infula és pásztorbot közt; ezek fölött 6—6 bojtú püspöki kalap. A pajzs alatt 3 rendjel (vas-korona-rend, Lipót-rend és Sz. István-rend) függ szalagokon. A széles szegélyen körös-körül 3 sorban: DEO O. M. AUSP. SODALITAS IM. CONC. B. M. V. PIETATE & MUNIF. EPC. ILL. R^{MI} D. D. EMERICI PALUGYAY DE EAD. ET IN BODAFALVA. D. ET. AP. S. GREPS. NITRIENS. — II. ○ ○ · LEOP. I. M. CRUC. CORON. FERR. I. CL. EQ. S. STEPH. | R. A. COMMEND. S. C. ET R. A. M. ACT. INT. CONSIL. TRENCHINII INSTAURATA A^O 1855 | A sorok végei után díszítmény.

Hátlap: Kigyóval övezett földgömbön és félholdon szemben áll a csillagos és dicsfényes fejű sz. Mária, liliomszállal. Kétoldalt egy-egy angyalka kormánypalcát és koronát nyújt neki. Körül: S. MARIA SINE LABE CONCEPTA INTERCEDE PRO NOBIS. Mindkét lapon sima szegély.

a) Sárgaréz 41 mm. — NM. — Th. Unger 3355. sz.

b) Ón. — NM. — Jeszenszky A. gyűjt. — N. K. IV., 96. 1., 8. sz. — Montenuovo (magyar) 1462. sz.

c) Verőtövei Jeszenszky Alajos nyitrai kanonok, prelátus ur gyűjteményében vannak.

61. Földgömbön és félholdon állva kigyó fejére taposó Szűz Mária szemben, imára kulcsolt kezekkel, feje körül 9 csillaggal; körülötte fénysugarak. Díszes szegély.

Hátlap: SODALITAS | IMM. CONC. B. V. M. | PIETATE | EMERICI PALUGYAY | EPISCOPI NITRIENSIS | TRENCHINII INSTAURATA | 1855 | * | Díszes szegély. Ovális érem füllel.

Fehér fém. Fülestül 32 mm. magas és 22·5 mm. széles. — NM. — N. K. IV., 96. 1. 7. sz.

Vacs.

A templomszentelés emlékére, 1884.

62. A templom képe, homlokzatával részsüt jobb felé. Fönn, ívesen: ECCLESIA SAN. AUGUSTINI | IN · VACS | A szelvényben: AED. MDCCCLXXXIV | PER | PR. PHIL: SAX: COB: GOTHAE | (az utolsó sor lefelé hajló ívben). Tagozott sima szegély.

Hátlap az ovális szász címerpajzs fejedelmi korona alatt, az aranygyapjas rend láncától övezve, melyről a rend jelvénye függ le és díszítményes keretben. Fölötte, ívesen: IN · MEMORIAM CONSECRATIONIS | a címer alatt: PER · EPISC: | AVXIL. NESZVEDA | VIC: VACIENSEM | DIE | IX. NOV. MDCCCLXXXIV | (az utolsó sor lefelé hajló ívben, kis betűkkel írva) gyöngysoros és sima szegély.

- a) Ezüst. 30 mm. 11·97 gr. — NM. — (okszidált). — Latour II. 6683. sz.
b) Barnára patinázott bronz. — NM. — Loehr 21. l. 99. sz.

Vác.

Lásd Migazzi Kristóf bíboros, váci püspök érmét a váci székesegyház fölszentelésére, fönebb, az I. részben, 29. sz. alatt.

Zágráb.

Az érsekség alapítására, 1853.

63. A zágrábi székesegyház képe (tornyával balfelé), a környező épületekkel s a háttérben hegyekkel. Fönn, ívesen: ECCLESIA · CATHEDRALIS · ZAGRABIENSIS | A szelvényben két négylevelű rozetta közt érseki címer (háromszor metszett piros, kék, piros és arany pajzsos rézsútos pólya; ezen csillag és futó medve?) a pajzs felett kettős kereszt infula és pásztorbot közt, az egész 10—10 bojtú érseki kalap fedí. A szelvényben jobbra: c. RADNITZKY mesterjegy.

Hátlap: DEO · O · M · AUSPICE | AUGUSTO · FRANCISCO · JOSEPHO · I · | REGNOR · DALM · CROAT · ET · SLAVON · | PERVETUSTIS · VOTIS · BENIG · ANNUENTE | ECCLESIA · CATHEDR · ZAGRABIENSIS | AUTHORITATE · APOSTOLICA | PII · P · P · IX | IN · METROPOLITANAM · EVECTA | ANNO · REP · SAL · MDCCCLIII | PRIMO · ARCH · EPISCOPO | GEORGIO · HAULIK · DE · VARALLYA | Mindkét lapon tagozott sima szegély.

- a) Arany. 49 mm. — Bécsi cs. és k. éremtár.
b) Ezüst. 49 mm., 43·72 gr. — NM. — Latour 3630. sz.
c) Barnára patinázott bronz. — NM. — Mont. (magyar) 1487. sz.

64. Előlapja teljesen azonos az előbbiével, kivéve, hogy kisebb és hogy a rozetták ötlevelűek a szelvényben.

Hátlap: DEO · O · M · AUSEP · | AUG · FRANC · IOS · I · | REGN · DALM · CROAT · ET · SLAV · | PERVET · VOTIS · BENIG · ANNUENTE | ECCL · CATH · ZAGRAB · | AUTHOR · APOST · PII · P · P · IX | IN · METROPOLIT · | EVECTA | A · R · SAL · MDCCCLIII | PRIM · ARCH · EPISC · | GEORGIO · HAULIK | DE VARALLYA | Mindkét lapon tagozott szegély.

- a) Ezüst. 22 mm., 4·44 gr. — NM. — b) Sárga bronz. 22 mm. — NM.

Az egyetem felavatására, 1874.

65. Középen vonalkörben szemben lebegő fátyolos nő, feje felett csillag, kezeiben égő fáklya és Horvát-, Dalmát- és Szlavonorságok egyesített címere. Lenn m · & w · k · b · A szegélyen, körül: DOCTRINAE LV MEN GENTIVM VIGOR * |

Hátlap: Tüskésszárú, csipkésszélű levelű ágakból kötött koszorúban e felirat: REGNANTE | FRANCISCO JOSEPHO | BANATUM TENENTE | JOANNE MAZVRANIĆ | VNIVERSITAS LITTERARVM | CROATICA | AVCTORE | EPPO J · G · STROSSMAYER | POPVLI OPIBVS CONDITA | REGIS NOMINE APPELLATA | SOLENNITER INAVGV-RATA | ZAGRABIAE | A · D · XIV · KAL · NOV · | MDCCCLXXIV | Mindkét lapon két sima szegély.

- a) Arany. 45 mm. — Bécsi cs. és k. éremtár.
b) Ezüst. 45 mm., 48·40 gr. — NM. — Th. Unger 3656. sz. — Latour II. 6275. — N. K. VIII. 98. l. (Gohl: Magyar iskolák érmei): 125. sz.
c) Barnára patinázott bronz. — NM.

Lásd még a sz. Cyrill és Metód apostolkodásának 700 éves jubileuma alkalmával (1863) vert érmeket alább a felekezetek történetére vonatkozó érmek sorában.

Zalatna.

Nep. Sz. János templomának fölszentelésére, 1752.

66. Mária Terézia diadémós mellképe jobbfelé, brokát ruhában, melyet a vállon kerek csat tart össze, ez alatt, a vállon Ausztria, Magyarország és Csehország címerpajzsai. A kép alatt, kis betűkkel: K. ANREITER. F. Körül: MA. THERESIA. D. G. R. IMP. GE. HU. BO. REG. ARC. AU. PR. TRAN. |

Hátlap: CAESAREO: | REGIA GRATIA | DIVO NEPOMUCO | ZALATHNAE. | ECCLESIA ASSURGIT | M: DCC: LII. | Szalagsokkal összekötött két bányászkalapács.

— Mindkét lapján tagozott szegély. — Recézett füllel.

Ezüst, 46 mm., 33·99 gr. — NM.

Dr. Gohl Ödön.

Tanulmányok a magyar középkori pénzverés köréből.*

I. Az aranyforintok köriratai.

A vegyesházból származott királyok aranyai a magyar középkori pénzek között a leggondosabban készültek. Az éremképek kivitele tetszetős, körirat sohasem, pénzverőjegy csak igen ritkán hiányzik (Zsigmond C. 118. számú aranyánál — lásd Rupp: „nulla sigla“, de ilyen aranyat még nem láttam; I. Mátyás C. 204A. sz. aranyánál — NM., saját gyűjteményem, stb.; némelykor a két pvj. egyike hiányzik, pl. I. Lajos, Mária, Zsigmond, I. Mátyás, II. Ulászló stb. aranyainál). A körirat szövege az akkori helyesírásnak megfelel. (Matthias helyett Mathias, Mariae helyett Marie, gratia helyett gracia, sanctus helyett santus, stb.) Némelykor ingadozik a helyesírás (Ungariae helyett Ungarie, Hungarie, Ungharie, Johannes helyett Joannes, Johanés, Joanes), de a legtöbb esetben az egyszer elfogadott szöveg kevés eltéréssel minden uralkodónál, minden változatban alkalmaztatott.

A szabályszerű „rendes“ köriratok szövege eléggé ismeretes, úgy hogy nem szükséges azt itt bővebben részletezni. Elegendő lesz annyit megjegyezni, hogy az előlap az uralkodó nevét és magyar királyi címét, a hátlap (a C. 1, 62 és 63 kivételével, a melyeken Szt. János ábrázoltatik) László szent király megnevezését tartalmazza. Az ú. n. pajzsos aranyforintokon (C. 63-tól—C. 207-ig bezárólag) a körirat kereszttel kezdődik s megszakítás nélkül összefüggően folytatódik. A boldogasszonyos aranyforintok előlapjain, nemkülönben az összes aranyok hátlapjain a köriratot az abba lenyúló éremkép 2 csoportra választja. Ezen aranyok előlapjain a két köriratcsoport közé címert v. címerképet, a hátlap köriratcsoportjai közé pedig néha gyűrűcskét, csillagot, betűt vagy monogrammot, Zápolyánál egy ízben címert is illesztenek. A körirat egyes szavai, illetve a szók kezdőbetűi egyszerű pontokkal elválasztvák. Szórövidítés szabályosan csak úgy alkalmaztatik, hogy a királyi cím (dei gratia rex) szavainak, továbbá a hátlap sanctus szavának csak kezdőbetűje marad meg a köriratban. Egyéb rövidítések és szócsonkítások kivételesen fordulnak elő és a körirat-eltérések közé számíthatók.

Ezen körirat-eltérések épenséggel nem ritkák és igen sokfélék. Mindamellett, hogy az eltérések száma meglehetősen nagy, az a körülmény nem rontja le azt az állítást, hogy az aranyforintverést igen gondosan eszközölték. Látni fogjuk, hogy a körirat hibássága a középkori pénzverési eljárás primitív állapotából származik, s hogy épen a hibás köriratok érdekes felvilágosítással szolgálnak a középkori pénzverés technikájára nézve. — Kováts Ede érdemes tagtársunk e folyóirat II. kötetének 62. és kk. lapjain akkor fennállott magángyűjteményének kilenc hibás köriratú aranyát mutatta be, és az ismertetés

* A szövegben használt rövidítések: C. = Corp. Numm. Hung. II. kötet; Mont. = Collection Montenuovo. Ungarn und Südslaven. Hess, Frankfurt. pvj. = pénzverőjegy.

alapján a pénzverőbélvegek elkészítése módjáról igen érdekesen értekezett. Következtetéseinek helyességét eddig kétségbe nem vonta senki, s magam is azon nyomon indultam, amelyet e szerző megjelölt. Ha kifogásolni valót találhatunk fejtegetéseiben, az csak arra vonatkozhatik, hogy az ismertetett anyag — minthogy magángyűjteményből származott — nem eléggé részletesen mutatja be a tipikus körirat-eltéréseket és hibákat. Jelen értekezésem célja, hogy Kováts Ede cikkét széles alapon kiegészítsem és így a körirat-eltérések egész rendszerét, ha úgy szabad magamat kifejeznem, bemutassam.

A körirat-eltéréseket négy főcsoportra oszthatjuk:

I. Rendes szövegű, de rendellenesen elhelyezett köriratok.

II. Javított köriratok.

III. Hibás köriratok.

IV. Tudatosan eltérően szövegezett köriratok.

I. A körirat kivételes (rendellenes) elhelyezése négyféleképpen mutatkozik:

a) A betűcsoportok szokatlan elválasztása. Ismeretes, hogy Zsigmondtól II. Ulászlóig a C. 118, 119A, 119B, 131, 132, 140, 154A, 154B, 155, 170—174, 204A—210, 255A—258B. sz. aranyforintok hátlapi köriratának rendes kettéválasztása: S · Ladisl = aus · rex. Zsigmondnál két esetben (S · Ladisl = us · rex és S · Ladis = laus · rex alakjában), I. Mátyásnál és II. Ulászló évszám nélküli aranyainál pedig igen gyakran találunk a szabályostól eltérő csoportosítást. Az itt közölt példányoknál a 30., 31., 32., 34. és 39. sz. aranyok köriratai ilyen eltérést mutatnak. A boldogasszonyos aranyoknál az előlap köriratának kettéválasztása (sőt a körirat tartalma is: vesd ö. pl. a 31—32. számokat a 33. számmal) nagyon ingadozik, gyakran ugyanazon típusnál is (pl. I. Mátyás 208A. számú típusához tartozó 27. és 28. sz. alatt bemutatott két nagyszebeni arany). Itt tehát lehetetlen eldönteni, mely csoportosítás szabályos, — melyik kivételes.

b) Rossz pontozás, azaz a szóválasztó-pontok vagy más jelek rossz elhelyezése. Klasszikus példa erre a 23. számú arany, amelynek köriratát a rossz pontozás értelmetlenné teszi, noha a betűk egészen helyesek. Érdekes pontozási hibát mutatnak be továbbá: I. Lajos 2. és 3. számú aranyainak előlapi köriratai, ugyancsak I. Lajos 4. számú aranyának hátlapi körirata; tanulságos e tekintetben még a 12. sz. — av. —, 13., av. és rev., 14. sz. rev. (Mária), 16. av. (Zsigmond), 27. av. (I. Mátyás), 35. rev. (II. Ulászló), stb. — Gyakran a pontok egy része vagy a pontozás általában elmarad, pl. 24—26. av. és rev. (I. Mátyás) és 39. av. és rev. (II. Ulászló) stb.

c) Az egyszerű pontozás helyett gyakran a legkülönbözőbb ékesítéseket találjuk, így pl.: kettőspont (12, 13, 28, 31, 41, 42, 43. és 50. sz.); gyűrű (köröcske) (9, 10, 43. sz.); kettősgyűrű (41, 42, 49. sz.); álló kereszt (22. sz.); dűlt kereszt (35. sz.); ötlevelű rozetta vagy ötágú csillag (32, 36, 37, 44, 45, 46. stb. sz.); hatágú csillag (48. sz.).

Különösen a körirat végére vagy a két köriratcsoport közé kerül gyakran igen érdekes és csinos ékítmény (nyíló rózsza, pontokból vagy gyűrűkből képezett különféle ábra, pont körben (42. sz.), lóherelevél, pontosvessző, egy vagy több álló vagy dűlt ék stb.).

d) Ide tartozik még szokatlan betűformák alkalmazása és a betűhelyettesítés. Kováts Ede meggyőzően fejtette ki, hogy a pont-technikából folyólag a betűk formái rendszerint „hajszálnyira egyenlők”. Ez igaz, csak hogy erre nézve is találunk eltérést. Így pl. a 14. sz. arany aversén a Mária szó két A betűje egymástól teljesen különbözik; a második A betű szokatlan formája elüt úgy az avers, mint a revers egyéb A betűitől. Gyűjteményem egyik dísze I. Mátyás R = S pvjegyű aranya, amelynek hátlapi körirata így hangzik:

S · LADISL = AVS · R S X

Minden I. Mátyás-féle aranyon, amelyet eddig láttam, a hátlap „rex” szavában az E betű alakja vagy Θ vagy E, a fent bemutatott *betűforma*, amely II. Ulászló aranyain elég gyakori, I. Mátyásnál általában *szokatlan*.

A *betűhelyettesítés* egy felfordított betűnek *tudatos* alkalmazása más hasonló alakú betű helyett, pl. Ω betű megfordítva V (U) betű helyett (11. sz.), $\mathfrak{T}$ betű (A) megfordítva szintén V helyett (I. Mátyásnak 204A. típusú azon aranyai legtöbbszörének előlapján, amelyek pénzverőjegye K és vízszintesen ketté osztott, fent harántsávós, lent keresztjegyű pajzs: Mont. 31. számú ábra). Az ellenkező esetet, t. i. amidőn fordított V betűt A helyett használtak, bemutatja a 39. sz. arany hátlapja. Megfordított Θ betű D helyett a 37. számú arany mindkét köriratában található. Ezen eset I. Mátyás aranyainál is elég gyakori (lásd a 21. sz.-öt). A betűhelyettesítést jól meg kell különböztetni azon esetektől, amidőn a pénzverő *tévedésből* akár jól elhelyezett, akár megfordított, — de rossz (más) betűt alkalmaz az odavaló betű helyébe (lásd tovább III. alatt).

II. Javított köriratok.

Majdnem minden uralkodó, de különösen gyakran I. László, Zsigmond és I. Mátyás aranyainál azt találjuk, hogy a körirat egyes betűi ki vannak javítva. Tipografiai okokból nem adhatjuk az idevágó példányok leírását, csak azt jegyezhetjük meg, hogy a javítások kétfélék, a) rossz betű kijavítása, b) rossz helyen bevésített betű kiigazítása. Az első esetre szolgáljon példa gyanánt az Erdélyi NM. egy Zsigmond-féle C. 119A. sz. aranya, amelynek körirata (a javítás előtt) így hangzik:

* SIGISMUNDI . D . G . R . VNNARIE

A pénzverő mester észrevette a bélyegkészítő tévedését és az Unnarie szó második N betűjét G-re kijavította. Ez a javítás igen jól látszik az aranyon. Hogy a javítás gyakran a bélyeg készítése közben eszközöltetett, erre I. Mátyás C. 204A. sz. egy aranyának előlapi körirata nyújt példát. A körirat eddig készült + $\mathfrak{MATHIS}$., amidőn a bélyegkészítő észrevette, hogy a második A betűt kihagyta a „Mathias” szóból, és ki is javította az S betűt A-ra. Igen ám, de az S betű után következő pont már be volt ütve a bélyegbe. Így azután a teljes körirat a következően alakult:

+ $\mathfrak{MATHI}$ $\square$. S . D . G . R . VNGARIE

($\square$ = S és $\mathfrak{A}$ betű egymásfölé való illesztése).

A betű helyének kiigazítása esetében az illető betű egy része a betű helye fölött vagy alatta még egyszer látszik, rendesen gyengébb véséssel, mint a többi betű.

III. Hibás köriratok.

Az eddig ismertetett esetekben a köriratok rendesek voltak, csak a csoportosításban, pontozásban mutatkoztak eltérések és ha a bélyegkészítő hibát ejtett, a hibát-kijavította; a most ismertetendő esetekben azonban korrumpált, hibás köriratokkal lesz dolgunk. A köriratok hibái különfélék; az áttekintés megkönnyítése céljából ezeknek 5 fajtát különböztetem meg:

- a) betűfordítás vagy betűfeldöntés,
- b) betűkihagyás,
- c) rossz (más) betű alkalmazása,
- d) betűbetoldás és betűkettőzés,
- e) betűfölcserélés.

Megjegyzem, hogy az évszamos aranyoknál mindaz, ami a betűkre vonatkozik, az évszámokra is áll. Így találunk számfordítást a 44-ik, számkihagyást a 46., 47. sz. aranyánál, S betű helyett pedig 5-ös szám látható a 44. sz. aranyánál.

a) *Betűfordítás vagy betűfeldöntés.* Erre a hibára már Kováts Ede érdekes példákat hozott fel, különösen kiemelem még egyszer a 2. sz. igen érdekes aranyát. Leggyakrabban szerepelnek fordított alakban a következő betűk: N (1, 2, 34, 39, 42), S (16, 26, 27, 43), ritkábban más betűk, pl. D (13, 19, 31, 43, 46, 47), U (37), E (45, 46).

b) *Betűkihagyás.* Leggyakoribb a betűkihagyásnak az az esete, amikor a bélyegkészítő a körirat egyes betűi között túlságosan nagy közőket hagy és így a körirattal ki nem férvén, annak utolsó betűjét vagy betűit elhagyja. Ez különösen az előlapi köriratokon fordul elő: *Ungarie* helyett *Ungari*, *Ungar*, sőt *Unga* és *Ung* csonka szavakat találjuk (v. ö. 31, 32, 40, 51). Ritkább a hátlapi körirat utolsó betűinek elhagyása. A körirat belsejében ritkábban maradnak el a rövidített szavak kezdőbetűi, gyakrabban a rövidítés nélkül adott szavak egyes betűi. Már Rupp említi Zsigmond C. 118. sz. aranyának Sigmundi hibás köriratát; Kováts Ede 3. sz. aranyánál Ldislaus szót találjuk Ladislaus helyett; ismeretes továbbá, hogy I. Mátyás aranyain Mathias helyett némelykor Mathis vagy Mathas áll. Érdekes és ritkább betűkihagyásokat mutatnak be a következő aranyok: 3, 7, 10, 12, 13, 14, 22, 25, 30, 32, 34, 45, 46, 47, 48, 51, 52. sz.

c) *Rossz (más) betű alkalmazása.* Leggyakoribb az az eset, hogy hasonló betűket alkalmaznak, így R helyett B (1, 21), C helyett G (3), D helyett N (4, 5, 38), E helyett C (14, 28). Ritkábbak: W helyett V (40, 52), S helyett 5 (44), S helyett fordított E (45) stb.

d) *Betűbetoldás és betűkettőzés.* Gyakoribbak a betűbetoldás, ritkábbak a betűkettőzés esetei. Betűbetoldást találunk 7, 10, 13, 18, 33, 48, betűkettőzést az 5, 7, 15, 17. számú aranyoknál. Legérdekesebb a 9. sz. arany előlapja, ahol 2 egymásután következő betű együttesen van megkettőztetve, míg egymásután következő betűnek külön való megkettőzését az 5. sz. arany hátlapja mutatja.

e) *Betűfelcserélés.* Példa erre a 25. sz. arany, melynek előlapján az S és a 2-ik A fel van cserélve. Ide még egy Mária-arany hátlapja tartozik, melynek előlapja szabályos:

• SARNVTS • LĀ = DILĀV : SR = • (Brera gyűjt., Milano).

IV. Tudatosan változtatott köriratok.

Megemlítettem, hogy a köriratok szövege a legtöbb esetben az uralkodó nevének kivételével teljesen azonos. Találunk azonban kivételeket, amikor tudatos szövegváltoztatást tapasztalunk, ilyen pl. a C. 205—207. sz. aranyának avers körirata, továbbá II. Ulászlónak itt bemutatott 49. sz. aranya; a helyesírással ellenkező, de talán tudatos szövegváltoztatásra valló és nem korrumpált körirat a 36. sz. arany előlapja; nemkülönben ide sorolandó a Montenuovo-gyűjt. 388R. sz. aranya, amelyen Sz. László helyett Sz. Ulászlóval találkozunk. Ide tartozik végül a rövidítés, helyesebben a szójeggyel való rövidítés is, amelyre a magyar aranyoknál csak két példát találunk. Az egyiket a 8. sz. arany averse mutatja be, a második igen ismeretes, t. i. Hunyadi többrendbeli aranyainak előlapján az *Ungarie* szóban az r betű ki van hagyva és rövidítőjellel pótolva.

Az ezen cikk illusztrálására a cikk végén közzétett arany-leírások mutatják, hogy egy és ugyanazon aranyánál különféle hiba fordul elő. Fölösleges erre példát felhozni, a legtöbb arany ugyanazon hibának vagy eltérésnek több esetét, vagy pedig több hibának vagy eltérésnek egy-egy vagy több esetét mutatja be. Ebből a körülményből következik, hogy a hibás aranyok készítői valószínűleg gyakorlatlan kezdők voltak, akiknek bélyegeit azért használták fel a pénzverő mesterek, mert nagyobb számú pénzdarab kihozatala volt szükséges. Zsigmondtól eltekintve a típusok variálása és a pénzverőjegyek sokasága majdnem egyenes arányban áll a hibás veretek gyakoriságával. I. Ulászlónál alig találunk hibás

aranyat, Albertnél épenséggel nem. Ezen királyok idejéből csak 1, illetve 2 típust és kis számú pénzverőjegyet ismerünk; ellenben különösen I. Lajos, Mária, I. Mátyás, II. Ulászló aranyainál aránylag sok a típus, sok a variáns, sok a pénzverőjegy, de sok a hibás arany is. Következtetjük tehát ebből, hogy az utóbb nevezett uralkodók idejében a pénzverőhelyek fokozottabb tevékenysége miatt a bélyegvésés kellő ellenőrzése nem volt keresztül vihető. Szembeötlő még az a körülmény is, hogyha a hibás aranyokat pénzverőhelyekre osztjuk el, azt tapasztaljuk, hogy bizonyos pénzverőhelyek kisebb, mások pedig nagyobb számban bocsátottak forgalomba hibás aranyokat. Aránylag a legkevesebb hibát a körmöci aranyoknál, ellenben igen sokat azoknál az aranyoknál találunk, melyek Nagybányáról, Nagyszebenből, valamint azon, még eddig teljes biztossággal meg nem állapított pénzverőhelyekről kerültek ki, amelyek Magyarországon a középkorban működtek.

Amidőn ezen megfigyeléseimnek kifejezést adok, egyúttal megjegyzem, hogy az idevágó vizsgálatok még nem tekinthetők befejezetteknek, hiszen különösen az Anjouk aranyait pénzverőhelyekre elosztani nem sikerült és amíg ez nem lehetséges, addig azon itt érintett kérdés is eldöntetlen marad. Csak az bizonyos, hogy hazánkban a középkorban jól felszerelt, értelmes, írni-olvasni tudó munkásokkal bíró pénzverőhelyek mellett, mint pl. Körmöcbánya, szerepeltek olyanok is, amelyek hiányos felszerelésük, fegyelmezetlen személyzetük miatt kevésbé tökéletes pénzeket készítettek, mint az előbb nevezettek.

FÜGGELEK.

Hibás veretű aranyforintok köriratai:

1. ✱ KĀRO : LV . BEX
(CNH ² 1. Saját gyűjteményem.)	• S . IOHĀ : HNES . B . és egy
kis nyílt korona.
2. ✱ LODOV : IQ . IREX
(CNH ² 62. Saját gyűjteményem.)	• S . IOHĀ : HNES B és egy
kis nyílt korona.
3. ✱ LODOVIGVS : DEI : GRĀ : GIĀ : RĀX
(CNH ² 63, az előlap pajzsszegleteiben csillagok. — Reichel gyűjt.)	• S IOHĀ : HNES és egy kis
nyílt korona.
4. ✱ LODOVICI . D . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 64 A. Pvj. P és 3 lilium : 4 lilium (Montenuovo gy. 273 g?). Saját gyűjt.)	• S . ĀRTVS . LĀ : DISLĀVSR
5. ✱ LODOVICI . R . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 64 A. Pvj. P és 3 lilium : 4 lilium, NM.)	• SĀRTVS . LĀ : DISLLVVR
6. ✱ LODOVICI . D . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 64 A. Pvj. P és 3 lilium : 4 lilium. Ábrai L. gyűjt., Arad.)	• SĀRTVS . LĀ > : DISLĀVSR : .
7. ✱ LODOVICI . D . G . R . R . VNGĀRIĀ .
(CNH ² 64 A. Pvj. P és 3 lilium : 4 lilium. Erdélyi NM.)	• SĀRTV . LĀ : DISLĀVSR : .
8. ✱ LODOVICI . D . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 64 B. Pvj. 2 lilium : 3 lilium és szerezsenfej. NM.)	• SĀRTVS . LĀDISLĀ'
9. ✱ LODOVICI . D . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 65. Pvj. balra szerezsenfej. Münchener kir. éremtár.)	• SĀRTVSLĀ : : DISHĀVSR : .
10. ✱ LODOVICI . D . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 66. Pvj. balra szerezsenfej. NM.)	• SĀRTVSLĀD : : ISLĀVSR
11. ✱ LODOVICI . D . G . R . VNGĀRIĀ
(CNH ² 64 A, de az előlapi pajzs külső szegleteiben liliumok helyett gombok (pontok). Pvj. jobbra 2 lilium alatt B, fölötte kampóval. Saját gyűjt.)	• SĀRTVS . LĀ : DISLĀVSR : .

12. ✱ MARI . A . D . EI . G . R . VNGARIE . SNTS . LAD : ISLAV . R : :
(CNH² 111. Pvj. balra S NM.)
13. ✱ MARI . A . D . EI . G . R . VNGARIE . SANTSA : U - ISLAVSR : :
(CNH² 111. Pvj. balra S NM.)
14. ✱ MARI . DEI . R . VNGARIE . SANTVS . LA : D . I . LAVSR : :
(CNH² 111. Pvj. balra gyűrűskereszt körben. NM.)
15. ✱ SIGISMUNDI . D . G . R . VNGARIE . S . LADISL : AVS . REX
(CNH² 119 A. Pvj. K = R Saját gyűjt.)
16. ✱ SIGISMUNDIGRVNGA . RIE . SLADISL : AVSRAX .
(CNH² 119 A. Pvj. A = R Dr. Réthy László feljegyzése szerint = Montenuovo-gyűjt. 307. sz.) Csupa fordított S betűkkel a feliratokban.
17. + LADISLAVSS . D . G . R . VNGARIE . S . LADISL : AVS . REX
(CNH³ 170. Pvj. K = P NM.)
18. + LADISLAVS . D . G . R . VNGADIAE
(CNH³ 170. Pvj. K = R NM.)
19. + LADISLAVS . A . G . R . VNGARIE . S . LADISL : AVS . RDX
(CNH³ 170. Pvj. R = pajzsban keresztbe fektetett lánc. NM.)
20. + LADISLAVS . A . G . R . VNGARIE
(CNH³ 170. Pvj. ?... Erdélyi NM.)
21. + MATHIAS . D . G . VNGABIE . S . LADISL : TVSRAX
(CNH² 204 A. Pvj. K = kereszt alatt A Bruckenthal-gyűjt. Nagyszeben.)
22. + MATHIS + D + G + R + VNGARIE . + S + LADISL : AVS + REX
(CNH³ 204 A. Pvj. K = K alatt pajzs pólyával. NM.)
23. + MATHIAS . DG . RVNGA . RIE . SL . ADISL : AVSRAX
(CNH² 205. Pvj. R = S Saját gyűjt.)
24. MATTHIASD : GRVGTIE . S . LADISL : TVSRAX
(CNH² 208 A. Pvj. h = ^MT Müncheni kir. éremtár.)
25. MATTHIASD : . RVNGTRIE . S LADISL : AVSRAX
(CNH² 208 A. Pvj. h = ^TT Ábrai L. gyűjt. Arad.)
26. MATRIASD : QRVNDTRIE . SLADISL : TSIRAX
(CNH² 208 A. Pvj. h = ^TT Erdélyi NM.)
27. MAT . THIASD : GRVGTIE . . S . LADISL : TVSRAX
(CNH 208 A. Pvj. h = T NM.)
28. MATTHIASD : GRVGTIE . S : LADISA : VS : RDX
(CNH 208 A. Pvj. h = ^TO Bruckenthal-gyűjt. Nagyszeben.)
29. MATHIAS . D . G = R . VNG . AIE . S . LADISL : AVS . REX
(CNH 209 A. Pvj. h = T NM.)
30. MATHIAS . D . G = R . VNGARI . S . LADISLA : VS . RX
(CNH 210. Pvj. K = P NM.)
31. WLADISLAI : D : G : R : VNGAE . S . LADISLA : VS : REX : :
(CNH 258 A. Pvj. K = ^SA British Mus.)
32. ✱ WLADISLA : ✱ D ✱ G ✱ R ✱ VNGA ✱ S ✱ LADISLA : VS ✱ REX ✱
(CNH 256. Pvj. K = H NM.)

33. WLADISLAV = SR • VNGTRIE • S • LAD SIL = TVSREX
(CNH 255 A. Pvj. h = ugró állat. NM.)
34. WLADISLAV = S • R • VNGARIE S • LADISLAV = VS • REX •
(CNH 255 A. Pvj. H = $\frac{A}{G}$ NM.)
35. WLADISLAVS × × R × VNGARIE × × × S × LADISLAV = VS × R × E × X :
(CNH 255 A. Pvj. M = $\frac{A}{K}$ Berlini kir. éremtár.)
36. WLADISLAV = S • R • VNGARIE • • S • LADISLAV = AI • REX •
(CNH 255 A. Pvj. R = jobbra ugró fél farkas. NM.)
37. WLADISLAVS = • R • VNGTRIE • • • S • LAD SIL = TVASREX • • •
(CNH 255 J. Pvj. R = pénzverőszerszám, alatta ötágú csillag. NM.)
38. WLADISLAV = S • R • VNGTR • I • E • S • LADISLAV = TVS • REX
(CNH 255 L. Pvj. h = ugró állat. NM.)
39. WLADISLAV = SNGARIE SLADISLAV = VSREX
(CNH 255 L. Pvj. h = $\frac{A}{A}$ Herceg Windischgrätz.)
40. WLADISLAV = S • R • VNGTRIE S • LADIS • L = TVSREX = •
(CNH 255 S. Pvj. h = ugró állat. NM.)
41. WLADISLAV : D : : G : R : VNGARIE : : S : LADISLAVS : R = EX : 15 : 3 :
(CNH 260 B. Pvj. K = H Saját gyűjt.)
42. WLADISLAV = SRVNGARIE S : LADISLAV : : S : REX : 15 : 6
(CNH 260 A. Pvj. l = fél egysz. Erdélyi NM.)
43. WLADISLAV : : S • R • VNGARIE S : LADISLAV = VS = REX 1506
(CNH 261 D. Pvj. l = fél egysz. Erdélyi NM.) — Fordított S betűkkel!
44. WLADISLAVS = • R • VNGARIE • • SLADISLAV : S : REX • 1706 :
(CNH 261 D. Pvj. l = fél egysz. NM.)
45. WLADISLAV = R • NGARIE • SLADISLAV = S : REX 1507 :
(CNH 261 C. Pvj. l = fél egysz. Bécsi Udvari Múz.)
46. WLADISLAV = R • VNGARIE • SLADISLAV = S : REX : 1507 :
(CNH 261 C. Pvj. l = fél egysz. Saját gyűjt.)
47. WLADI • SL • AV = R • NGARIE • Rev. mint a 46. sz.
(CNH 261 C. Pvj. l = fél egysz. Erdélyi NM.)
48. WLADSLAI : D : : G • VNGTRIE : : SLADISLAV : : S : REX 1508 :
(CNH 261 C. Pvj. l = fél egysz. Berlini kir. éremtár.)
49. WLADISLAI • D • G : : REGIS : VNG : SLADISLAVS : : REX : 1510 :
(CNH 261 A. Pvj. H = fél egysz. NM.)
50. WLADISLAI • D • G : : RVNGARIE : : SLADISLAVS : : REX 1512 :
(CNH 262 A. Pvj. H = fél egysz. NM.)
51. • LVDOVICI • D : : G • R • VNGTR • S • LADISLAV : : REX : 1516 :
(CNH 298 A. Pvj. jobbra fél egysz. Erdélyi NM.) — Fordított N betűvel.
52. • LODWICVS • : : R • VNGARIE • S • LADISLAVS • : : REX • 1516 •
(CNH 290. Pvj. R = $\frac{A}{T}$ NM.)

* A 44—50. sz. éremleírásokban látható nagy rozetták az érmeken nagy, csipkézett végű ötágú rozettáknak felelnek meg.

Cháron obolusai az Alföldön.

Régészeti kutatások, ásások alkalmával kint a tanyák és a puszták világában gyakran lehet tapasztalni, hogy a nép az ilyen ásatási helyeken kíváncsiságból összegyűl s a gödör szélén beszélget különféle régi dolgokról.

Olyképp, mintha csak a régi történet-író-mester csacska hegedősei volnának. Hogy hiszen ők is találtak már a földben régi sírokat. Tanyaverés vagy kútásás közben, vagy pedig ha szőlőültetés céljából mélyebbre megásták azt a talajt, amelyet addig vagy csak legeltetésre használtak s így nem ásták meg, vagy pedig búzát s kapásnövényt vetettek bele, amelyeknél az ásó vagy az eke szántóvasa nem mélyen túrja meg a földet. Valószínű, sőt szinte bizonyos, hogy a földnek mélyebbre való ásásánál találtak archaeologiai leletekre, mert hiszen ez az egész Alföld jóformán egy nagy darab sírmező, amelyen különböző fajtájú népek csontjai elhintve vannak.

De a nép az ilyen beszélésben túlozni szokott: mesét mond. Hol nagy, fényes ritkaságokról beszél, amit talált (hol vannak?: — elhányták a gyerekek!), vagy pedig olyan huszárok csontvázát találták a földben, akik még akkor is ültek a csontlovon. Ez is a mesék világába tartozik.

A lovas-sír ugyan nem ritkaság az Alföldön, de a lovas temetkezésnél legtöbbször csak a ló koponyája és a lábszárcsontjai találhatók a sírgödörben, azok is rendszerint a halott lábfeje és a lábaszára körül, elrozsdásodott vaskengyelek és lózablák társaságában. A csonthuszár, aki a föld mélyében csontlovon ül, csak mese, a nép költészetre hajló, csapongó eszejárásának a szülöttje.

E beszédekre nem lehet sokat adni, legfeljebb, valószínűség szerint, egyes régi telepek helyéről tájékoztatnak.

Ilyképp arra a beszédre sem adhattam sokat amikor egy öreg tanyai magyar azt beszélte szintén egy ilyen régészeti út alkalmával, hogy ő olyan sírokat is talált már a földben, ahol *minden csontváznak a szájában kis ezüstpénz volt.*

A tanyai ember meg is mondta a helyet, ahol ez történt: a vasúti töltésnél építettek hidat, hogy ez alatt a felgyülemelő vadvizek a Tiszába lefolyhassanak. Mikor e híd lábait ásták le, találták volna ama bizonyos szájpénzes halottakat.

Cháron jut az ember eszébe. Cháron Erébus és Nyx fia, aki az alvilági folyón átszállítja a halottakat, egy obolusért, amit az elhunytak hozzátartozói a halott szájába szoktak tenni. De hogyan kerül ide ez a szokás a görög mithológiából? Homér idején még nem ismerték az alvilági ladikost, csak az V. században kezdtek róla beszélni s a görög népdal még ma is beszél róla Charos, Charondos néven. Az obolusos temetkezés szokása átment a rómaiakhoz is — de honnan jött volna ide mihozzánk, a Tisza-Duna-közének a középtájjára?

A rómaiak idáig nem jöttek fel, az abban az időben mocsaras, kiöntéses vidéket meghódításra érdemesnek nem is tartották. Nem lehetetlenség ugyan, hogy a szökevény rómaiak, akár polgárok, akár legionáriusok áttelepedtek és beolvadtak az itteni dombokon, halmokon tanyázó törzsekbe, de azok, ha voltak is, sokkal csekélyebb számmal lehettek, semhogy még a temetkezési szokásaikat is az ittvaló törzsekbe beleplántálhatták volna.

Ellenben a tanyai magyar szavahihető öreg polgár, aki hosszabb ideig előjárója is volt a népnek — határozottan megmaradt az állítása mellett, hogy ő olyan halottakat talált a föld alatt, akiknek pénz volt a szájukban.

Persze, az ilyen beszéden el lehet elmélkedni. Különösen kint a mezőn holdfényes éjszakákon. Hogy talán Attila idejéből, mikor Priscos erre járt küldöttségben, maradhattak

embereiből halottak? A hún vezérnek sok felé keresik a táborhelyét, eddig sehol sem találták, de a kutatói közül többen úgy vélik, hogy ezen a tájon lehetett az.

Elcsatangoló gondolatok ezek, amiknek a nyomán semmi igazságra sem lehet jutni. Nem lehet az igaz, amit a tanyai magyar beszélt: ez volt a dolgok végső megállapítása s így nem is szóltam, nem is írtam a szájpénzes halottakról senkinek semmit.

De pár év előtt azután egyszer csak megjelentek, azaz hogy megtalálódtak. A szeged-alsótanyai Öttömös pusztáról kaptuk a hírt, hogy ott a földmunkánál sírokra találtak. *Móra Ferenc* tisztársam, városi könyvtáros, kiment oda, hogy megásassa a helyet. A mai öttömösi pusztán egykor Öttömös (régí okiratokban Hytemes) községe állott, amelyet valószínűleg a törökök vertek széjjel s romjait később a földdel egyenlővé tette a futóhomok.

A sírok, amiket itt Móra egy kisebbszerű templom alapfalai körül föltárt, szám szerint 71, az Anjou-korból valók. Elég jómódú emberek lehettek, akiket halott korukban az élők ide letettek, mert a temetkezés nagyobb része koporsós volt. A koporsó elkorhadt fájának barna nyomai meglátszottak a világossárga homokban, amellet megmaradtak a csontváz körül a koporsószegek s az erős, díszes vaspántok is.

A halottak némelyikének homlokcsontján ezüst boglár feküdt, míg a koponya felső részén vékony ezüst, hajlított sodronyok, mintha azok a hajba befonva lettek volna egykoron.

Az ezüst boglárokon — körülbelül régi négykrajcáros nagyságúak — vert lilíomos díszítés van. Egy boglárnak a stylizált sasmadara ugyanazt a formát mutatja, mint amilyen a kolozsvári Szent Mihály-templom portáléján látszik. A templomnak ez a része pedig Zsigmond korabeli.

A rossz ezüsből való boglárok zöld rozsdá nyomait hagyták a koponyák homlokán. Föltűnt azonban, hogy egyes fejeknél belül a szájbán, a szájcsonton is hasonló, habár kisebb terjedelmű, zöld rozsdá mutatkozott. Hogyan kerülhetett ez ide? A bronzból vagy rossz ezüsből való tárgyak, amik csont mellett fekszenek (fibulák, karpereczek, gyűrűk, halántékkarikák), rendszerint megzöldítik a csontot, de ilyen zöld rozsdát a szájjüregben eddig nem találtunk.

Hogy mi okozta a rozsdát, azt eleinte nem lehetett megtudni, mert az a barnás kis anyag, ami a szájbán volt, az első érintésre széjjelomlott. De azután három esetben ép állapotban talált Móra a szájjüregben egy-egy kis ezüstpénzt. Mind a három *Nagy Lajos királynak szerezsenfejes denárja* (Rupp: XV. tábla 421. sz.), amik jelenleg az öttömösi ásatás egyéb leleteivel a városi múzeum régiségtárában vannak. (Az öttömösi ásatásokról különben részletes ismertetés az Arch. Értesítő 1906. és 1908. évfolyamában jelent meg.)

Az egykori templom környékén eltemetett ezen halottak bizonyára a község előbbelői lehettek. Erre mutatnak a boglárdíszek, a hajfonatok közé való ezüstszálak, továbbá a koporsós temetkezés, ami a fában szegény vidéken ritkaságszámba megy. S így valószínű az a feltevés, hogy az Anjou-korban a magyar Alföldön is divatos volt a jobb módúak között a Cháron oboluszával való temetés szokása.

Tömörkény István.

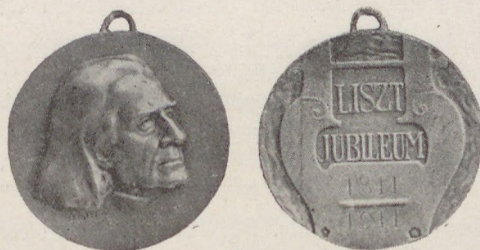
Liszt Ferenc

születésének századik évfordulójára készült érmek és plakettek.

A magyar királyi kormány, Ő Felsége a király védnöksége alatt, f. évi október hó 21.—25. napjain Liszt Ferenc születésének századik évfordulója alkalmából emlékünnepeket rendezett, melynek egyes szakaszai a budavári Mátyás-templomban, a m. kir. operaházban s a m. kir. zeneakadémiában zajlottak le. E nagyszabású ünnepeken kívül megülte, kiki saját eszközeivel, a Liszt-centenniumot a zenészvilág, a társadalom, a napi sajtó s a folyóiratok is. A magyar nemzeti múzeum is kivette a maga részét Liszt Ferenc ünneplésében, amennyiben egyrészt d'Isoz Kálmán titkár okt. 14-én a magyar nemzeti múzeumban levő Liszt-emlékekről előkelő és nagyszámú közönségnek tartott ismertető előadást, elsőrendű ének- és zeneművészek közreműködésével a magyar nemzeti múzeum dísztermében, másrészt ugyancsak a magyar nemzeti múzeum saját termeiben néhány hétre terjedő kiállítást rendezett a birtokában levő Liszt-emlékekből. E kiállításban részt vett a múzeumi éremtár is úgy a régebben birtokában levő Liszt-érmekkel és plakettekkel, mint azon legújabbban megszerzett hazai és külföldi medáliákkal és plakettekkel, amelyek éppen a Liszt-centennium alkalmára készültek.

Ezen újdonságoknak alkalmoszerű ismertetésével kíván a Numizmatikai Közlöny is, a maga körében és szerény eszközeivel részt venni az ünneplők díszes és tarka sorában.

A Liszt-ünnepség alkalmára magyar művészeink közül Beck Ö. Fülöp, Berán Lajos, a pozsonyi Regele A. és Szödy Szilárd, kívülök pedig még a müncheni Goetz Károly készített medáliákat, illetve plaketteket. Ezek közül Berán Lajos Liszt plakettjét, mely Lisztnek java férfikorabeli arcképét nyújtja, a budapesti lipótvárosi kaszinó verette saját Liszt-ünnepélye alkalmára, a Regele-féle szép kis érmet pedig Zichy Géza gróf, a hivatalos Liszt-ünnepség rendezőbizottságának elnöke készítette s ezen érmecske szolgált egy szermind a rendezőbizottság tagjainak jelvényül is.

1. Liszt Ferenc feje jobbfelé. A fej alatt, balra, vízszintes sorban, apró homorú betűkkel: REGELE A. mesterjegy.

Hátlap: Hullámos alapon nagy líra. A húrok helyén: LISZT | JUBILEUM | Lenn, a líra alsó részén, egymás alatt — köztük egy domború vízszintes vonallal — 1811 és 1911 évszámok homorú jegyekkel. Lenn kétoldalt két ezüstpróba-ponc. — Fülezzet érem karikával, nemzeti-színű szalagsokorral, melyre hátul kapcsos tű van erősítve.

Ezüst. 30 mm. — NM. — (Lásd a fönti ábrát).

2. Ovális mélyített mezőben Liszt Ferenc mellképe balfelé (reverendában kolláréval és kabátban). A vállszelvényben homorú betűkkel: BERÁN L. mesterjegy. Alább, a plakett alján, homorú betűkkel: A · LISZT · CENTENNÁRIUM · EMLÉKÉRE | A · LIPÓTVÁROSI · CASINO | 1911 · OKTÓBER · 23 | Négyszögletes egyoldalú vert plakett.

a) Ezüst. 80 mm. magas és 49·5 mm. széles. — NM. — b) Bronz. — NM.

3. Liszt Ferenc balfelé fordított feje. A szelvényben: LISZT

Hátlap: Szökőkút két medencével. Mellette, balra, meztelen férfi ül szemben a földön és hegedül. Fönn, vízszintes sorban, nagy betűkkel: MVSICA · INFINITA — Négyszögletes öntött plakett.

a) Ezüst. 65·5 mm. magas, 61 mm. széles. — b) Bronz. — NM.

4. Liszt Ferenc jobbfelé fordított mellképe (papi civil ruhában). A széles szelvényben, balra: LISZT | 1811=1886 | Fönn, a balsarokban: szódy. (Fönn és kétoldalt síma szegély.) — Négyszögletes, egyoldalú öntött plakett.

Bronz. 165 mm. magas és 124 mm. széles. — NM.

5. Liszt Ferenc mellképe jobbfelé: FRANZ LISZT & 100. GEBURTSTAG. 22. OKT. | A mezőben, jobboldalt: 1911 | Az érem szélén, balra, bevésve: K. GOETZ mesterjegy.

Hátlap: Krisztus a keresztfán, szemben, két hegedülő anyalka közt. A mezőben virágokkal tarkázott növényinda-dísz. Jobbra egy sziklán K. GOETZ mesterjegy domború betűkkel. Körül: DEM · SCHÖPFER DES · GROSSEN ORATORIVMS | Szegély nincs.

Bronz. 90 mm. Öntvény. — NM. — Goetz Károly müncheni művész műve.

Gohl.

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

A. Riechmann (Halle a. d. Saale, Magdeburger-Str. 34. I.) f. évi október 17-én árverezi Weidinger-Wels Miksa XV—XIX. századbéli emlékérmekből álló gyűjteményét és egy másik gyűjteményt, mely északnémet pénzekből áll. Több magyar vonatkozású érem is van e sorozatokban, így egy kis ovális renesszánsz-plakett (300. sz.), mely satyr-fejet ábrázol és amelynek eredetije az ismeretes Attila-érmeknek szolgált mintául, továbbá egy szép Henkel-érem, stb. A hat képes táblával díszített lajstrom 834 tételt tartalmaz.

J. Schulman (Amsterdam, Keizersgracht 448.) f. évi szeptember 30-án egy főképen rajnavidéki, pfalzi és németalföldi érmekből álló gyűjteményt árverezett. Az árverési lajstrom 10 képes táblát és 1385 tétel éremleírást foglal magában. — Ugyanezen cég november 27-én az antik, továbbá bizanci, vandál, spanyol, német, orosz, olasz, svájci, hollandus, portugál, amerikai pénzekből és emlékérmekből álló Noguét és Van Doorninck-féle gyűjteményeket fogja árverezni. (1800 tétel, 17 képestábla.)

C. F. Gebert (Nürnberg, Tafelhofstr. 32. I.) f. évi október hó 10-én tartotta 39-ik éremárverését. (807 tétel; különböző országok érmei.)

Adolph Hess Nachfolger (Frankfurt a. M., Mainzer Landstr. 49) f. évi november 13-án árverezi az Erbstein-féle nagy éremgyűjtemény hatodik részét, mely középkori pénzekből áll (20017—21535. tétel). Túlnyomó részük német pénz, de más országok, így Csehország, stb. szintén vannak képviselve kisebb-nagyobb sorozatokkal. Magyarországot II. András három banális dénára, továbbá IV. Béla (C. N. H. 248) és Róbert Károly (C. N. H.³ 51. sz.) egy pénze képviseli. Két képtábla van mellékelve a lajstromhoz.

Leo Hamburger (Frankfurt a. M. Scheffelstr. 24.) f. é. október 23-án árverez egy közép- és újkori pénzek és emlékérmekből álló, 1343 tételre rugó sorozatot, melyben Wallenstein, Breisach, Constanz, Hagenau, Thorn, a Pfalz, Nürnberg és I. Napoleon érmei kiváló szép és dús sorozatokkal vannak képviselve. A lajstromot 26 képes tábla díszíti. A Wallenstein-féle sorozatot s a kiválóan szép XVI—XVII. századbeli arcképes érmekeket első sorban ajánlom figyelembe.

Henry Seligmann (Hannover, Georgstr. 20.) f. é. október 16-án braunschweig-lüneburgi érmekből álló speciális gyűjteményt, továbbá duplatallérok és személyi emlékérmek sorozatait árverezte. (2500 tétel).

Étienne Bourgey (Paris, Rue Drouot 7.) november 6-án árverez római és francia pénzeket, emlékérmeket és numizmatikai könyveket (431 tétel). A könyvek közül említeni lehet: Cohen első kiadása, Hennin: Histoire numismatique de la révolution française. Paris 1826. (2 k. 95 képtáblával). Hucher: L'art gaulois 2 k., Trésor de numism. et de glyptique (1858) 3 k.

C. F. Gebert (Nürnberg, Tafelhofstr. 32.) f. évi november hó 21-én tartja 40-ik éremárverését, mely alkalommal 947 tételre rúgó, nagyobbbrészt német pénz és érem, egyebek közt alkimista érmek, biblikus érmek stb. kerülnek eladásra.

2. Eladó érmek lajstromai.

Rudolf Kube (Berlin SW, Wilhelmstr. 31.) Numism. Correspondenz No. 266. (Juli 1911.) Nagybőrára német pénzek. 1548 tétel. Numizmatikai könyvek is.

Spink & Sons (London W, Piccadilly 17 & 18.) Monthly numismatic circular 224—228 sz. (1911 július—november).

C. F. Gebert Numismatische Mitteilungen Nr. 138—139. (1911. szept. és okt.) 199 tétel, német pénzek.

Friedrich Redder (a Zschiesche & Köder cég utóda, Leipzig, Thomaskirchhof 21. I.) Verzeichnis Nr. 5. Oktober 1911. Antik és bizanci, német és vegyes más országbeli pénzek és medáliák. Személyi emlékérmek. Numizmatikai könyvek. 3319 tétel.

Charles Dupriez (Bruxelles, 69, avenue de Longchamps). Catalogue périodique No. 102. Monnaies, médailles, jetons, méreaux etc. en vente aux prix marqués. Görög, gall, római, közép- és újkori, különböző országbeli pénzek és emlékérmek, bárcák, stb. magyar vonatkozású ostábla-piónok 1319, 1320, 1323 sz. (Mohács, Székesfehérvár, Kanizsa.) Numizmatikai könyvek. 1911 tétel.

Sally Rosenberg (Frankfurt a. M. Schillerstr. 18.) XXI. Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen 6298 tétel. Görög, római, különféle közép- és újkori pénzek, emlékérmek, városok és személyek emlékérmek, numizmatikai könyvek. 788—822. sz. magyar pénzek. (Róbert Károlytól Ferencig) 658—668. magyar vonatkozású XVII. századbeli emlékérmek, stb. Balassa J., Goldmark K., Haydn, Korányi F., Sonnenthal, Weifert Ignác, stb. arcképes érmei.

J. Schulman (Amsterdam, Keizersgracht 448.) LIV. Catalogue (novembre 1911.). Antik és bizanci pénzek, különböző országbeli medáliák, vasúti, hajózási, orvosi, pénzverdei, bányászati, katonai és szabadkőműves-érmek. 3686 tétel. (642, 648, 689, 1808—1932. sz. és 3117. sz. Magyarországra vonatkozó érmek.)

Adolph Hess Nachfolger (Frankfurt a. M. Mainzer Landstr. 49.) Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen des Mittelalters u. der Neuzeit. 10258 tétel. 843—976. sz. Magyarország, Kálmántól a millenniumig. Személyi érmek dús sora. Köztük: Attila, Baldacci, Batthyány, Burgstaller (neje †), Haydn, Horsky, Jellachich, Kazinczy, Kössuth és Bem, Liszt, Mahler (Gusztáv), Odescalchi Livius, Paskievitsch S. hg., Pulszky F., Scheucherstuel, Sonnenthal, Széchenyi, Tisza K., Wiczay. Városi érmek, pl.: Budapest, Eger, Körömczbánya (Ádám és Éva, 8 mk.), Sopron (harangszentelés, 1 mk.), Brassó (1612—1613). Numizmatikai könyvek: köztük Armand, Eckhel, Friedländer (Repertorium 750), Montenuovo (Erdély, 8 mk.), Kiss F. (Ringelder, 3 mk.), Leitzmann (Bibl. Num. 3 mk.), Markl (Ferdinand I., 12 mk.), Mommsen (Gesch. röm. Mw., 75 mk.), Neumann (Kupferm. 150 mk.), Pray (Syntagma 8 mk.), Welzl (70 mk.), Egger: Monatshefte I—IV. (20 mk.).

3. Numizmatikai könyvek lajstromai.

Ranschburg Gusztáv (Budapest IV., Ferenciek tere 2 sz.) Antiquár könyvek katalógusa 89. sz. jegyzék (1911 szept.—okt.) Egyebek közt: Érdy: Erdély érmei (20 K), A bosznai és szerb régi pénzek (2.40 K), Anson: Numismata Graeca (150 K), Numizmatikai Közlöny III—IX. k. (56 K), Rupp magyar kiadása (100 K), Schoenwisner (24 K).

Lantos A. (Budapest, IV., Királyi-Pál-utca 4. sz.) 9—19. sz. könyvjegyzéke (gr. Dessewffy Lajos könyvtára, stb.) — Benne: Luczenbecher János: A szerb zsupánok, stb. pénzei (4 K), 1848/49. évi, a Kossuth-bankóra vonatkozó proklamációk (árak 2—4 K), Horn Ede könyve a londoni papírpénz pöréről (4 K), Simonchiz: Dissert. ac numism. Hungarica (8 K), Széchenyi, teljes (50 K), Weszerle új kiadása, első kötet, (30 K), stb.

F. Haschke (Leipzig, Wettinerstr. 7.) Antiqu.-Katalog Nr. 4. (321—348. sz. tételek).

Paul Geuthner (Paris VI., Rue Mazarine 68.) Éphémérides bibliographiques No. 27. (1911 július) (2288—2311. tételek) és No. 28. (1911 október) (3369—84 tételek).

Paul Cheronnet (Paris VI., Rue des Grands-Augustins 19.) Catalogue No. 130. (Août 1911).

J. Schulman (Amsterdam). Bibliothèque de feu M. le dr. Jules Meili, etc., Numizmatikai stb. könyvtár. 440 tétel. F. évi október hó 5-én árverezik.

Jean Schemit (Paris IX., Rue Laffitte 52.) Catalogue de livres anciens, No. 68. sept. 1911. No. 6140—6254. Numismatique. Egyebek közt Arneth, Babelon, Barthélemy, Bompis, Boutkovsky, Cohen (2. kiadás, kötve 1000 frcs), Donop, Froehner, Head, A. Heiss (Les médaillons de la renaissance, kötete 18—80 frcs) Jobert, De la Tour (gall és barbár pénzek atlasza 45 frcs), Mazerolle (médaillor-monografiák 2—5 frcs), Molinier (a reneszánsz-plakettekről, 30 frcs), Sabatier (bizanci pénzek, 2 kötet, 200 frcs), Saulcy (bizanci pp., 30 frcs) stb.

Lásd még fönnebb R. Kube, Fr. Redder, Hess, Dupriez és S. Rosenberg lajstromait is.

T á r s u l a t i é l e t.

Schlesinger József †. Társulatunkat ez évben, sajnos, már a harmadik haláleset érte alapítása óta lelkes tagjának, Schlesinger Józsefnek f. évi július hó 10-én, 74 éves korában bekövetkezett elhalálása folytán. — Elhunyt tagtársunk hosszú, tevékeny életének utolsó évtizedeit teljesen a numizmatikának szentelte és sok gyűjtő egészíthette ki különösen az utolsó két század magyar érmeinek sorozatát az elhalálozottak gazdag éremtárából. — Őrizzük meg kegyelettel az emlékét!

„Weszerle József hátrahagyott érmészeti táblái“ szöveggel bővített II. kiadásának első kötete — a képes táblákat tartalmazó rész — megjelent. A művet tudvalevőleg a Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségosztálya engedélyével s az eredeti rézlemezek felhasználásával társulatunk adja ki s kibővítette azt a 144 kizárólag a magyar pénz- és éremverésre vonatkozó táblát tartalmazó első kiadással szemben, a Weszerle József megrendelésére készült és antik érmeiket tartalmazó 21 táblával. — A szöveget s a szerzőnek egykorú olajfestmény után készült arcképét tartalmazó második kötet előreláthatólag a jövő év első felében fog megjelenni. — Az első kötet összesen 150 példányban készült, melyből a társulat ma már csak igen csekély készlettel bír. — Ára 30 kor.; társulati tagok 10% kedvezményben részesülnek. A vételárral együtt 78 fillér postaköltség is beküldendő.

Hamisítvány-kiállításunk. Társulatunk, különösen okulás céljából, éremhamisítványokból kiállítást rendez. — Ebben első sorban a társulati gyűjtemény elsőrangú

hamisítvány-sorozatát kívánja a tagoknak s más érdeklődőknek bemutatni, azonban kíváncsún tartja, hogy a kiállításon a tagok is minél nagyobb számban vegyenek részt. — Felkérjük tehát igen tisztelt tagjainkat, hogy kiállítani szándékolt éremhamisítványait minél előbb küldjék be a társulat címére, miután a kiállítást mielőbb meg akarjuk nyitni. — A társulat a beküldött éremanyagért teljes felelősséget vállal.

Összejöveteleinket a társulati helyiségben (VIII., Csepreghy-utca 4. sz. II. em. 15.) a következő napokon rendezzük: 1911 november 9. és 30.; — december 14. és 28-án. — 1912 január 11. és 25.; — február 8. és 29.; — március 14. és 28.; — ápril 11 és 25.; — május 9. és 30.; — június 13. és 27.; — július 11.; — augusztus 8.; — szeptember 12. és 26.; — október 10. és 31.; — november 14. és 28.; — december 12. és 26-án. Az összejövetelek után társasvacsora van Frenreisz István éttermében (VIII., József-körút 56. sz.). — Kivéven június 27., július 11. és augusztus 8-án, amikor is a vacsorákat a tagokkal külön közlendő nyári vendéglői helyiségben fogjuk rendezni.

Rampacher Pál másodtitkár megvált ezen tisztségétől, miért is felkérjük igen tisztelt tagjainkat, hogy a társulathoz szánt levélküldeményeiket ezentúl kizárólag a társulat titkári hivatala (VIII., Csepreghy-utca 4.), vagy pedig dr. Zimmermann Lajos titkár címére (VII., Erzsébet-körút 2.) küldjék.

A füzet utolsó oldalán levő társulati hirdetményre e helyt is felhívjuk tisztelt tagjaink figyelmét.

A társulati gyűjtemény és könyvtár gyarapítására utolsó kimutatásunk óta a következő ajándékok érkeztek: a) könyvek: Blanchet Adrientől 1 füzet saját műve, Gneccchi Francesco tiszteleti tagtól 61 füzet saját műve, Imhoof-Blumer Friedrich tiszteleti tagtól 2 füzet és 1 kötet saját műve, Szentgáli Károlytól 3 füzet, a Numismatische Gesellschaft Wienből 1 füzet, a Vereinigte Numism. Gesellschaften Deutschlands und Österreichstől Sitzungsberichte c. füzet; b) érmek: Babelon Ernest tiszteleti tagtól arcképes plakettje, Stein Páltól 27 drb zseton-féle érem, Szentgáli Károlytól 27 hamis és utánzott érem, Sziklai Jenőtől 332 nagybányai veretű pénz, és pedig 6 drb XV kros, 4 drb VI kros, 5 drb 3 kros, 10 grossus, 60 garas, 4 félgaras, 33 denár, 1 obolus, 3 poltura, 13 rézpénz és egy 193 darabból álló garas-lelet; N. N.-től 2 strassengeli kegyeleti érem. — Fogadják ez úton is hálás köszönetünket.

Kivonat a választmány 1911 október 12-iki ülésén felvett jegyzőkönyvből. — Elnök: Sziklay Jenő; jegyző: Zimmermann Lajos dr. — Jelen vannak még: Finály Gábor dr., Gohl Ödön dr., Kúnváry Fülöp, Pákozdi Károly dr. és Szentgáli Károly választmányi tagok.

A választmány részvétellel veszi tudomásul Schlesinger József rendes tag elhalálozását. — Stein Pál a fővárosi rendes tagok közé soroztatott. — A választmány köszönetet mond Imhoof-Blumer Frigyes dr., Gneccchi Ferenc és Babelon Ernő tiszteletbeli tagoknak könyv-illetve érem-ajándékaikért, — jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Dessewffy Miklós gróf alapító tagnak „Barbár pénzei” második közleményének az összes tagok részére történt adományozásáért. — A társulat az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület alakuló közgyűlésén képviseltette magát s az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet 25 éves fennállása alkalmából táviratilag üdvözölte. — A választmány köszönetet szavaz Finály Gábor dr. választmányi tagnak az aquincumi kiránduláson tartott érdekes magyarázataiért. — A társulat újabban nyolc leletet vett át letétbe a m. kir. főfénnyelző és fémbeaváltó-hivataltól, melyek a következő társulati éremvásáron állanak a tagok rendelkezésére. — A választmány tudomásul veszi az elnökség intézkedéseit a „Weszerle József hátrahagyott érmészeti táblái” első kötetének megjelenése alkalmából s köszönetet szavaz Czeizel Gábor nyitrai nagyprépostnak az antik éremtáblák költségeinek fedezéséért. — A választmány tudomásul veszi, hogy a „The Numismatist” című amerikai és a „Közlemények Dunántúl Történetéhez” című székesfehérvári folyóirattal csereviszony

létesült; — ellenben megszűnt a csereviszony a „Rivista di Storia Antica“ című olasz folyóirattal. — A választmány tudomásul veszi Rampacher Pál másodtitkárnak ezen tisztségéről történt lemondását. — A választmány 350 korona költséget szavaz meg a könyvtár gyarapítására. — A társulat rendes tagjai sorába felvették: *Bars vármegye közönsége*, Aranyosmarót; — *Bayer Ágost* rajztanárjelölt, Budapest, VI., Kmety-utca 14.; — *Bohdaneczky Imre* dr. keresk. iskolai tanár, Pancsova; — *Császári ház műtörténelmi gyűjteményeinek könyvtára*, Bécs, I., Burgring 5.; — *Gaal János dr.* ügyvéd, Kisújszállás; — *h. Kanabé Dezső* tanár, Resiczabánya; — *Lévai róms. kath. főgimnázium*, Léva; — *Marterer Ferdinánd* lovag cs. és kir. tábornok, Bécs, I., Hofburg; — *Neumann Miksa* dr. bankigazgató, Budapest, V., Nádor-utca 7.; — *Prileszky Zoltán* róms. kath. plebános, Boksánbánya; — *Toch Manó*, régiség- és ékszerkereskedő, Budapest, IV., Városház-utca 16.; — *Weichart Waldemár* m. kir. pénzügyi fogalmazó, Aranyosmarót.

K. m. f. Sziklay Jenő s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. — Hitelesítjük: Dr. Finály Gábor s. k. Szentgáli Károly s. k.

Inhalt.

Dr. Edmund Gohl: 1. Ungarische kirchliche Medaillen. II. Teil: Erinnerungs-Medaillen mit lokaler Beziehung. — 2. Medaillen und Plakette für die Zentenarfeier Franz Liszts. — **Dr. Franz Kovács:** Die Legenden der ungarischen Goldgulden der gemischten Periode. (Fehlerhafte, korrigierte, umgestaltete Inschriften.) — **Stephan Tömörkény:** Charonsmünzen (Denare Ludwigs I. von Ungarn) in Gräbern im Alföld. — **Auktions- und Verlagskataloge.** — **Gesellschaftsnachrichten.** — **Beilage:** Numismatische Angabensammlung (5. Halbbogen).

Sommaire.

Edmond Gohl dr.: 1. Médailles ecclésiastiques hongroises. II. Partie: Médailles locales. — 2. Médailles et plaquettes faites au centenaire de François Liszt. — **François Kovács dr.:** Les légendes des florins d'or hongrois de la période mixte. (Légendes anormales.) — **Étienne Tömörkény:** Obsoles de Charon (deniers du roi Louis I. de Hongrie) trouvés dans les bouches des cadavres dans un ancien cimetière dans l'Alföld. — **Ventes.** — **Nouvelles de la société num. hongroise.** — **Ci joint:** Corpus des données numismatiques.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

16. Az átvonuló keresztések pénzváltásnál rövideget szenvednek a magyaroktól (1189).... quippe qui pro duobus Coloniensibus quinque tantum suos, et pro duobus Frisacensibus quatuor dabant Ungaricos denarios et pro Ratisponense sev Chremsense unum tantum Ungaricum qui vix Veronensem valebat. — (... akik tudniillik két kölni fillérért az övéikből [t. i. magyar denárokból] csak ötöt adtak, és két frisachi fillérért négy magyar denárt, és a regensburgi vagy kremsi fillérért csak egy magyart adtak, amely alig ért egy veronait.) Tageno-féle gráci kézir. Univ. Bibl. Cod. 411. fol. 146.^v — Luschin a Num. Zeitschr. új f. II. k. 144. 1. G—n.

17. Magyar forintok verése Bécsben. — 1841 okt. 4. — III. Frigyes császár pénzrendelete Jan von Steg bécsi pénzverőmesterhez. Magyar és rajnai forintok és különféle ezüstpénzek veressenek. — W. N. Z. N. F. 1. S. 160. — Luschin a Num. Zeitschr. új f. II. k. 182. 1. G—n.

18. A magyar forint átszámításához. — 1460 aug. 2. — Frigyes császár a bécsi Hausgenossen (pénzverők) által újfajta pénzt veret, amelyből hat silling érjen egy magyar forintot. — Chmel. Reg. Fried. III. Nr. 3821. — Luschin a Num. Zeitschr. új f. II. k. 181. 1. G—n.

19. Jan von Wittowez pénzverési joga. — Bécsujhely, 1459 nov. 10. — III. Frigyes császár megengedi neki, hogy Magyarországon a császári pénz veretével és finomságával — „auf das geprekh, koren und aufzal als wir selbst munzen“ — pénzt verethessen. — Birk im Archiv X., 229. Nr. 358. — Luschin a Num. Zeitschr. új f. II. k. 185. 1. G—n.

20. Magyar katonák vitézségi érmei. — H. Kóburgnak tudósítása szerint, a' Sept. 22-dikén tett Rimniki győzedelemben magokat különösen kimutatott vitézek közül arany és ezüst emlékeztető pénzt kaptanak: 1 a' Kaunitz Seregéből, 1 az első Székely Regementől, 5 a' Lövenerektől, 3 a' Tsászár Huszárok, 6 Barkó, 1 a' Székely Huszár, 3 az Ágyuzók, 1 a' szekerek mellett, mind öszve 21 arany pénzt nyertének. — 4 a' Tsászár Seregétől, 1 a' Toskána Károl, 3 Kaunitz, 1 Pellegrini, 10 az első Székely Seregéből, 86 a' Löven, 36 a' Tsászár Huszár, 56 a' Barkó Huszár, 39 a' Székely Huszár, 29 az Agyus seregbéli, 1 az Arnotak Seregéből; és így mind öszezve 266 emberek kaptanak ezüst emlékeztető pénzt, mely az Udvari Német Ujságban is vagyon. Számláld fel hány Magyar van itt. — A „Magyar Kurir“ 1. számából. Indult Bétsből Pénteken 1. Januáriusban 1790. Közli: Neubauer Zoltán.

21. Névtelen napló az ónodi országgyűlésről. — „4. Juni. Proponáltattak az tekén- tetes Státussoknak bizonyos punctumok, első volt: ha ez jelen való hadakozást köllene-é tovább Continualni vagy sem? melyre fölkiáltván a Statusok egy szóval hogy igeniss. Azután kérdés lött az főrendektől hogy miképpen réz pénzzel vagy is ezüstvel füzetvén az Hadakat? Itt némelyek kiáltottak rézzel, némelyek pedig ezüstel, vetekedvén majd két óráig déll után, semmi nem Concludáltatott.“ (Gróf Berényi Család levéltára, „Fanda et nefanda“ csomagja, nemz. múzeumban.) — Történelmi tár 1902. évi foly. 415. lap. 1706. Gálócsy Zoltán.

22. Az ungvári pénzverő házról. — „Kapus 1451. Febr. 13. (Sabbato proximo post festum beatae Scolasticae virginis.) „Páni Demeter Ung megye alispánja jelenti, a megye nevében, V. László választott királynak, (electo regi) hogy Homemzay (így) István a megye

ítélete szerint esküvel tartozik Ewri Dacsó Péter ellen, hogy előbbi utóbbit négy hónapon át az ungvári pénzverő házban (in Camera cussionis denariorum in Wnghwar) eltartotta, és előbbi utóbbinak ötven arany forinttal nem tartozik és utóbbtól át nem vette a kamara tartozéka fejében a száz forintot, — de mivel előbbi a megye bíraskodását ez ügyben gyanusnak tartja, az annak megítélését Pálóczy György országbíróra bizza. — Történelmi tár, 1902. évi folyam. 75. lap. Csicsery család oklevéltára 31613. sz. okmány.

Gálócsy Zoltán.

23. Az ötpénzes garas. — Feria secunda proxima post festum Conceptionis beatissimae semper Virginis Deiparae 9. Decembr. celebrata est Sedes indria Comitatus Abaujwariensis in Oppido Geoncz, in qua ex unanimi totius Universitatis dñorum Magnatum et nobilium Consensu Santitum esti:

„Látva az mostani nagy alkalmatlanságot és sok dissipulációnkat, melyek nem csak ezen Vármegyében de más vármegyékben is irrepaltanak az *Eot pénzes garas* miat, melyekben sokan csak válogatva nem kicheny kárt szereznek, közönségesset penigh minden rendeknek. Annakokáért, hogy minden renden való ember az Cassai, Munkáchy és Nagy Baniay Eot pénzes garast, melyeket Urunk eo Fge neue alat vertenek, és megh szinten igen megh nem reszesedthenek, ambár bochátott marháinak elvesztése alatt, avagy ha az nem találatnék marhaiaból és jawaibul extorquealando 12 forinth büntetés alatt el vegye. Melynek executioiara plenar autoritassa legyen. Vice Ispan Zolga biro és avagy falusi Capitány Uraméknak, simul vel diuisim. Az mely városi biro penigh valamely panaszo felnek instantiaira modo ptho megh nem büntethne az penz el nem veveot. Tehát azon az Város birasag Vice Ispán, Zolga biro avagy Capitány uraim in suis pcessibus simul vel diuisim száz forinthott, az falusin penigh 40 forinthott irremissibili vehessenek.“

Abauj Vármegye 1624. évi Jegyzőkönyvéből.

Gálócsy Zoltán.

24. Hamis pénz. — 1613 július 21. — Forgách Zsigmond királyi biztos a palatinus rendelete szerint inti Kassa városát, hogy semmi hamis lengyel és erdélyi garast el ne fogadjanak és ne éljenek vele, mert a törvényes végzés szerint nagy büntetésben fognak részesülni. — (Tört. Tár 1907. évf. 270. l.)

Közli: H. Fekete Péter.

25. Pénzverdék grófja. — 1396 január 18. — Bernát fia Ferencz a pénzverdék és harminczas hivatalok grófja. — (Tört. Tár 1907. évf. 167. l.) Közli: H. Fekete Péter.

26. Üzérkedés pénzzel. — Eszterházy Pál újbíró kapitány testvérbátyjához Eszterházy Miklós nádorhoz 1643 május 24-én Újvárból a többek közt a következőket írja:

„Ezen occasióval írok Nagyságodnak a poltura állapotjáról is. Kérem Nagyságodat ottan csak Zólyom vármegyének írjon Nagyságod róla, vegyék harmadfél pénzben. Lám Pálffy Pál közel a bányákhoz úgy véteti jószágában, Csáki uram is úgy; csak mi vesztegetjük véle magunkat. Hidgye Nagyságod, sem Ő felségének, sem a bánya kamaráinak egy pénz hasznára ez nincsen, hanem ennyihány dus kurvafinak, a kik Lengyelországban hordják az aranyat tallért, s uzsorára azt a kamarára adják, és nekik tallért 120 pénzben, aranyat 3 frt. 40 pénzben adnak osztán érette, ennyi haszna a császárnak benne. Most Draskovit is 180 pénzben akarja a tallért nekik adni, 3 frt. 60 pénzben az aranyat, vagy Lengyelországban akarja küldeni elváltani a pénzt, s polturát hozatván azt aranyat adni. Pálffy Pálnak is csufos praktikáját tudom vele, és a kamaragróffal is. Nem mernek ellene véteni, egyet értenek Draskovittal.“ — (Tört. Tár 1907. évf. 585. l.)

H. Fekete Péter.

27. Pénzverés II. Rákóczy Ferencz alatt. — Radvánszky János a fejedelemnek 1705 január 11-én a következőket írja: „Abrughányai aranyváltó küldött azóta kezemhez, hogy Ngod méltóztatott váltó pinzrül provideálni, circiter 2000 nehezik aranyat, kit, minapi Eglmes parancsolatja szerint Selmeczről pinzformákat nem hoztak, de máskint is üdő kívántatván a catoria erectiójához, kiviszem Isten segítségiből Ngodnak, ha csak gróf Forgács uram ő nga ki nem veszi a kezemből. Legnagyobb szükségít abban látnám, hogy porbul való befogattatása tizedrészen káros, nehezből való aranyverettetés suspectus lévén előttem, vétetné inkább Helmbach urammal állandó próbáját és experimentumát Ngod“. — (Tört. Tár 1906 évf. 434. l.)

H. Fekete Péter.

28. Radvánszky János a fejedelemnek 1705 március 6-án a következőket írja: „Az idő alatt mind a franczia követnek bé jüvetele, béhozott aranynak fel veretlétésinek hère..... magyarországiak szivit megvidámétja s erőséti, erdélyiek előtt penig veneratiót szerez s kész obsequiumot is viszen bé Ngod“. — (Tört. Tár 1906. évf. 437. lap.)

H. Fekete Péter.

29. Zsigmond király rendelete a M. N. Múzeum törzsgyűjteményében 1436 jún. 9. Levélt. növ. napló 1909. 33. Patens-alakú oklevélpapíron, a szöveg alatt vörös viaszba nyomott középpécset töredékeivel. A szöveg elején levő kancelláriai feljegyzés a pecsét alatt is megvan.

De commissione domini imperatoris Thoma de Melanensi (Bihelanczy) per suas litteras referente (reseratur).

Sigismundus dei gratia Romanorum imperator semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, fidelibus nostris iudici, iuratis, ceterisque civibus et hospitibus (ac Inhabitoribus) ac toti communitati nostre civitatis Kesmark vocate, salutem et gratiam. Quia nos *disponentes* (disponendo) commisimus fideli nostro egregio Leonardo *Noffrý* (Nopszy) de Baýmocz, comiti *tricesimarum ac* (Kesmarkensi ad) urbium et cusionis monetarum nostrarum, ut ipse inter *cetera* (certa) loca cusionis monetarum nostrarum in civitate nostra Cassoviensi, presentem novam nostram monetam maiorem, cuius centum denarii faciunt et *reputant* (reputantur ad) unum florenum auri pro usu regnicolarum nostrorum cudi faciat et fabricari, pro cuiusquidem monete predictae *exercitio* (exactione) et continuatione presertim circa principium et *inceptionem* (inceptum) eiusdem copia argenti necessaria nobis est et valde opportuna, ideo volentes et decernentes ad huiusmodi monete nostre cusionem in camera nostra Cassoviensi *exercendam* (extendi) per vos inter *alios nostros civitatenses* (alias nostras Civitates) *certum* (certius) subsidium in argento, *nomine* (nouum) mutui et sub spe restitutionis preberi et assignare; fidelitati vestre universitatis firmissimo et strictissimo nostro (*sub*) edicto precipimus et mandamus, quatenus agnita presentium notitia omni cessante occasione et qualibet recusa postergata, centum marcas argenti de *vestri* (vestro) medio exquirendo et *comportando* (computando) prefato comiti Leonardo, eiusque nomine camerario suo inibi constituto ad predictam cameram nostram Cassoviensem pro uberiori continuatione *cusionis* (continuationis) monete nostre *prenotate* (praedictae), pro *pretio* (proprio) condigno et consueto nomine mutui et sub spe restitutionis concedere, dareque et assignare modis omnibus debeatis. Ipse enim comes Leonardus, seu suus camerarius pretactus de *pretio* (proprio) huiusmodi argenti vestri cum dicta moneta nostra ex ipso argento cudenda vobis successive plenam impendet satisfactionem. Secus ergo gratie nostre sub obtentu facere non ausuri. Datum Bude, Sabbato proximo post festum sacratissimi corporis Christi, anno eiusdem M^oCCCCXXXVI^{to}, regnorum nostrorum (*anno*) Hungarie etc. quinquagesimo, Romanorum XXVI^{to}, Bohemie XVI^{mo}, imperii vero quarto. In dorso: Kesmark *Civitatis* (Civitati) pro argento ad *monetandum* (monetam).

A császár úr rendelete Tamás (Thomas de Melanensi) levélbeli jelentésére.

Zsigmond Isten kegyelméből római császár és örökös uralkodó, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya, híveinknek s Késmárk nevű városunk birájának, esküdtjeinek, többi polgárainak és jövevényeinek s az egész közönségének üdvözlünk és kegyelmünket. Rendelkezvén meghagytuk kedvelt hívünknek, bajmóci Noffry Lenártnak, a harmincadok, bányavámok és pénzverésünk ispánjának, hogy egyéb pénzverő helyünkön kívül Kassa városunkban is veresse és állíttassa elő országunk lakosainak részére jelenleg forgalomban levő nagyobb új pénzünket, amelyből száz denár tesz ki és ér meg egy arany forintot. Ezen említett pénz verésére és annak folytatására azonban, főként eleinte a munka megkezdésekor, szükséges és nélkülözhetetlen bizonyos mennyiségű ezüst, ezért azt határoztuk és azt akarjuk, hogy ezen pénzünk verésének kassai kamaránkban való foganatosítására többi alattvalóink között ti is nyújtsatok és jegyeztek kölcsönképen és a visszatérítés reményében bizonyos segítséget ezüstben; a legkényesebb és legszigorúbb rendeletünkkel parancsoljuk és hagyjuk meg hűséges mindnyájatoknak, hogy mihelyt megismeritek ezen jegyzékünket, minden késlekedés és vonakodás nélkül szedjétek össze környezetetekből száz márka ezüstöt és szállítsátok be a fent nevezett ispánnak, Lenártnak és az ő nevében a már említett kassai kamaránkhoz helyezett kamarásának s ezt minden körülmények között tartoztok kölcsönképen a szokásos és méltányos kamat mellett és a visszatérítés reményében teljesíteni, adni és jegyezni. Maga Lenárt ispán pedig, vagy nevezett kamarása, ezen ezüstök értékeért fokozatosan teljes elégtételt szolgáltat majd említett pénzünkkel, amelyet azon ezüstről vernek. Ha továbbra is kegyelmünkben akartok maradni, másképp ne cselekedjétek. Kelt Budán, Úrnapja után következő szombaton, ezen 1436. évben, Magyarországon stb. való uralkodásunknak ötvenedik, római királyságunknak 26-odik, cseh királyságunknak 16-odik, császárságunknak pedig negyedik évében.

Az oklevél hátulján: Késmárk városának a pénzveréshez szükséges ezüst ügyében. Ez az oklevél megjelent „Appendix ad cat. numm. Hung. ac. Trans. inst. nat. Széchényiani“ 219—221. ll. A dűlt betűs szók után zárójelben ennek eltérő szövege van. Ahol a dűlt betűs szó az én olvasásom szerinti szövegben zárójelben van, azt jelenti, hogy az Appendix szövegében hiányzik.

Ismerjük azokat a körülményeket, melyek között a Széchényi-éremkatalogus megszületett, azokat is, melyek a Széchényi-család levéltárának gyarapodására vonatkoznak (v. ö. Num. Közl. X. évf. 22., 23. l). Lehet, hogy az Appendix szövege nem az eredeti oklevél, hanem ennek csak Kovachich-féle másolata után készült. Lehet az is, hogy nem elég figyelmesen olvasták el. Lényeges eltérés nincs a két szövegben. Hű szövegének kiadása azonban nem látszik feleslegesnek, annyiival is inkább, mert a bányavám és pénzverés ispánjának (ekkor még nem gróf!) neve eltérő az Appendix szövegében, hol *Nopszyna* találjuk, holott *Noffry* volt. Róla további útbaigazítást nyújt *Kachelmann* János, *Gesch. d. ung. Bergstädte* III. rész, *Selmeczbánya*, 1867, 37. lap s *Das Alter d. ung. zun. schemn. Bergbaues*, Pozsony, 1870, 102. l.

Közli: dr. Harsányi Pál.

30. 1564. Floreni polonici 639 gross. 3 faciunt Hungaricales fl. 575 den. 19. (639 frt és 3 garas lengyel pénzben 575 frtot és 19 denárt ér magyar pénzben.)
Kassa város jegyzőkönyve. Közli: Kemény Lajos.

31. 1610. „mely 45 tallér teszen mostani valor szerint egyet per frt. 1 denar. 20 computalvan fl. 54.“
Kassa város levéltára, 5367. szám alatt. Közli: Kemény Lajos.

32. 1707. Kassa városa az egri káptalannak járó dézsma fejében évi 15 márka ezüsstel tartozott, melyért 1707-ben 376 frtot fizetett.
Kassa v. levélt., 19701. sz. a. Közli: Kemény Lajos.

33. IV. István rézpénzeinek nyomai a XVIII. század végén. Enesséről, május 27-dikén. „Jártomban 's költömben sok régi pénzeket láttam, résszerént in natura, résszerént pedig le-rajzolva, és ki-mettzve; de annál ritkábbat tsak nem láttam, melyly most kezemnél vagyon. Ez, vékony rézmonéta, egy máriás nagyságú; találtatott Nemes Győr-Vármegyének Tóközi Distriktusában fekvő Enessei Kuriális Helységnek szántó-földjein, más egy megmagyarázhatatlan hasonló nagyságú vékony rézmonétával egygyütt, melyet hasonló szívességgel közlenék, ha rajzoló-mesterséggel bírnék. — Az elsőnek kerületére ez van nyomva görbe-gurba betűkkel: „Rex Bela“, az alsó felére: „Rex Giesa“. A közepén látszanak meg-koronázott királyi fejek; jobb kezekben a' királyi páltza; bal kezekben pedig az aranyalma, mellyen kereszt szemléltetik. A' másik felén ez az írás látszatik: SANCTA MARIA. Bold. Szűz Mária' képével, melly jobb kezében királyi páltzát tart. Ezen pénzek olly épek, hogy méltán lehet tsudálni, annyi századoknak elforgása alatt, semmiben meg nem esett tsorbulásokat. — Ezen régi monétákról, és arról, miért látszatnak azon a' fenn nevezett két Királyok? okoskodjanak, ha tetszik a Tudós Hazafiak; én elégtelen vagyok arra. Azt tudom a' Históriákból, hogy II. Béla Királynak, II. Geiza Magyar Király, volt az egyik Fia; — és hogy Mellen Jakabnak de serie Reg. Hung. e numis aureis a' Continuatorja pag. 312 Nro. 30. Hollósi Mátyás Királyról azt írja, hogy az volt az első, a' ki B. Szűz Mária' képét metztette; holott ezen előttünk levő monéta sokkal régiebb időkre mutat.“ (Magyar Hirmondó. Szent Iván hava (Június) 25. 1793.).

Közli: *Schwarcz Nándor.*

34. A hatos ötvözetű pénz. Mátyás király meghagyja Thoklár Jánosnak, a kassai kamara kémlőjének, hogy Kovách István budai polgárt és kamarai tisztviselőt, kit pénzverés ügyében küldött ki Kassára, a neki adott utasítás betartásában ellenőrizze.

De comissione propria domini Regis.

Mathias Dei Gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc.

Circumspecte fidelis nobis dilecte. Misimus illac fidelem Nostrum Stephanum Kowach, civem istius Civitatis nostre Budensis, Camerarium nostrum, sibique de mente nostra informacionem dedimus, ut ipse pro arduis rebus nostris, et regni nostri disponendis et etiam necessitatibus nostris in illa Camera nostra Cassoviensi presentem nostram monetam in lega diminuat et solummodo ad sex piseta cudi faciat. Quare fidelitati tue harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus quem admodum nobis fideliter servire jurasti, ita servire debeas, ac prefatam monetam nostram prefato Stephano camerario nostro juxta informationem nostram sibi datam solummodo ad sex piseta cudi facere permittas, et insuper penes eundem camerarium nostrum in libro nostro more tuo nobis veram et puram rationem teneas, secus nullatenus facturus.

Datum Bude in festo beati Gregorii pape, Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronacionis vero primo.“ (= 1465 március 12.)

Kivül: Circumspecto Johanni Thoklár civi civitatis Cassoviensi et probatori in camera nostra similiter Cassoviensi, fideli nobis dilecti.

Mátyás, Magyarország stb.: királya. Körültekintő kedvelt hívünk, küldjük a mi kedvelt hívünket, Buda város polgárát és pénzverő tisztviselőnket Kowach Istvánt, és neki utasításul adtuk, hogy nyomasztó viszonyaink és uralkodásunk folyamán előállott szükségünk miatt a kassai pénzverő házukban jelenlegi (készletben levő) pénzünket olvassza be, és azután hat nehezék szerint verje ki. Miért is hűségednek szigorúan meghagyjuk és rendeljük, hogy amennyiben nekünk hűségesen szolgálni esküdtél, és azonképen szolgálni tartozol is, fentemlített István tisztviselőnknek, a neki adott utasításunkhoz képest, említett pénzünknek csakis hat nehezék szerinti verését engeddd meg, s azonfelül ezen tisztviselőnket a rendes szokások szerinti igaz és tiszta ellenőrzés alatt tartsad, másként nem cselekedvén.

Kelt Budán boldoggá avatott Gergely pápa ünnepén (március 12-én) 1465, uralkodásunk nyolcadik, megkoronázatásunknak pedig első évében.

Kívül: a körültekintő Thoklár János kassai polgárnak egyúttal kassai pénzverő házunk kémlőjének, kedvelt hívünknek.

Eredetije Kassa város levéltárában (non indicatum).

Közli: Gálócsy Zoltán.

35. Kis rozvágyi Tamás fja Mihály egy kistrozvágyi telkét többeknek 25 új forintért zálogba adja.

„in viginti quinque florenis, presentis nove monete regalis.“ etc.

1418 Augustus 12.

Sztáray oklevéltár II. kötet, 199. lap, 149. sz. okmány.

Közli: Gálócsy Zoltán.

36. Péter csanádi kanonok ítélete László kis-széchényi plebanusnak egy 25 forintot érő lova eltulajdonítása miatt Karos Tamás nagy-széchényi lakos ellen, mely alkalommal a 25 frtot 6 márkára határozza meg.

„in aquisitione cujusdam equi viginti quinque florenos valentis destinavit . . . quam etiam de toto in sex márcis se convinci permittendo.“ etc.

1403 Martius 8.

Sztáray oklevéltár II. kötet, 29. lap, 24. sz. okmány.

Közli: Gálócsy Zoltán.

37. Az „Obardus“ és a „Krucigerus“ pénz. Lesznay Péter fja István nagymihályi Eödfönyfő Jánosnak és Szeretvay Jakab fijának, miután a király által nekik adományozott javait visszanyerte, az ebből okozott költségek megtérítéséül 100 kassai „Obardus“ forintot fizetett, forintját 38 garassal, vagyis 76 keresztes pénzzel számítva.

. . . „Centum florenos computi Cassoviensis, eorum scilicet quemlibet ad rationem antique monete „Obardus“ dicte, cum triginta octo grossis, et grossum singulum cum duobus mnumpsis (így) ejusdem monete computando.“ etc.

Datum 1404 Július 27.

Sztáray oklevéltár II. kötet, 38. lap, 31. sz. okmány.

Jegyzet: A Bartal-féle „Magyarországi latinság szótára“ szerint az „Obardus“ Szt. László képével vert pénz, 38 garas, vagyis 76 keresztes pénz. „Obardus = ó bárdos, sic nominabatur, quia latere uno nummi simulacrum Ladislai Sancti Regis Hungarorum cum securi (bárd) erat incusum. Valoris triginta octo grossorum seu septuaginta sex crucigerorum.“

Bartal: 447. lap.

Közli: Gálócsy Zoltán.

38. A nyolcas ötvözetű pénz. — Várday Pál egri püspök 1526-ban elrendeli, hogy a kassai egyházak ezüstjéből nyolcas ötvözet tartalmú pénzt verjenek, ő királyi felsége pénzének alakjára.

„ad lottos octo, ad formam pecuniae regiae Majestatis.“ etc.

Kassa város levéltára 1134. szám.

Közli: Gálócsy Zoltán.

39. Perényi Péter pénzverése. — Esztery György 1530-ban „ex castro Terebes“ Kassához ír, hogy ura Perényi (Péter) pénzt veretett, s küld belőlök néhány darabot, hogy határozzák meg hány latos ezüstöt tartalmaznak?

„Misi quasdam monetas, per monetarios domini mei generosissimi cusas, ut probari faciat, quot lotones tenent?“

Kassa város levéltára 1498/97. szám.

Közli: Gálócsy Zoltán.

40. Sauer Sebestyén szomolnoki kamarai gróf 1531-ben tudatja Kassával, hogy a király Urának Thurzónak engedélyt adott a pénzverésre s küld belőle „etliche denari“, hogy kiáltassák ki.

Kassa város levéltára 1547/44. szám.

Közli: *Gálócsy Zoltán.*

41. II. Rákóczi Ferenc pénzeinek történetéhez. — Radvánszky levele a fejedelemhez 1704 nov. 9-én: „Megjűve tegnap Abrugbányáról emberem, az honnan mi relatióm, méltóztassa Ngod kegyelmesen megérteni ez acclusákbul sub littera I. Soha, se császár, se régi fejedelem ideiben oly dispositióban nem volt az aranyváltás, mint most lett volna, kinek notabilis hasznát is érzette volna Ngod és örökké benn maradhatott volna váltó pénz, de hogy azt funditus evertálták, Ngodnak igen jeles kárt, látni való dolog kinek hasznót tettek; utat nyitának pedig az bányászoknak az arany distractiójára, kitűl én alkalmasint elkezdém vala rekeszteni őket. Mi végre esett penig az aerarium eversiója, Ngod kegyelmesen megértse ex littera K.

En se az aranyváltót nem defendálom, se collateralisít, de praëjudiciosumnak tetszik, hogy hűtes és actualis szolgálait s tiszteit Ngodnak privatae vindictae cupiditate, akire nincs bizatva az dolog, valaki így tractálja és bánjon velek stb. . . . Már én egyebet nem tehettem, hanem kértem szép szóval az bányai tiszteket, hogy bárcsak háromezer forintokkal succurráljanak, méglen azon beváltandó aranyat kiverik, onnan magokét reha-beálják. stb. . . .

Nagybányára az aranyat kihordani igaz dolog kücséges, késedelmes, veszedelmes, de hogy benn erigálhassunk cusoriát, pro nunc lehetetlennek ítélem. stb. . . .“

(Tört. Tár, 1906. évf. 417—418. 1.)

Közli: *H. Fekete Péter.*

42. Gróf Forgách Simon 1705. jún. 20-án a fejedelemnek azt írja: „Most várok pinzt Nagy-Bányáról, kivel hogyha elérkeznek, azonnal exolváltatni fogom azon németeket s Ngod kegyelmes parancsolatja szerint kiküldöm. Szintén most készítetttem az egisz hadak tabelláját, melyet más alkalmatossággal alázatosan el fogok Ngodnak küldeni. Abból meglátja Ngod, mennyi pinz kívántatik az itt való armadáának. Csak az nagybányai cassa másfelé ne distraháltatna és a pinz verő ház különb, s nem olyan oktalán emberre volna bizattatva mint az az Ajtai, az ki oly dolgokat követ el, hogy az hadaknak nem kicsiny fogyatkozásokra esik.“

(Tört. Tár, 1906. évf. 443. 1.)

Közli: *H. Fekete Péter.*

43. A fejedelem írja 1704 jún. 13-án Radvánszky Jánosnak: „... forduljon kgd Zalatra és Abrudbányára és azt is szorgalmasan investigálja, micsoda oeconomia követtetett el eddig az kényeső készítésében és aranyváltásban és hogy az nemes ország-nak nagyobb s hasznosabb oeconomiája lehetne mindazon kényeső készítettésben s mind aranyváltásban, mit kelletnék elkövetetnünk, ahoz értő emberektűl tanulja ki és mind-azokat annak idejében előttűnk írásban declarálja.“

(Tört. Tár, 1906. évf. 2. 1.)

Közli: *H. Fekete Péter.*

44. Radvánszky János levele a fejedelemhez 1704 júl. 13-án. „Ugyanis kegyelmes uram igen jól eshet ez, mert az sóbéli fejedelmi jűvedelmet praescindalván fiscalítások jűvedelmítűl, amaz aranyváltásra deputáltathatik (kiben eddig is jeles kárát hallom Ngodnak, máskint is minden 3 forint folyó pinzbűl álló kücségen a kin egy aranyat lehet váltani, két forintot vesz Ngod).

(Tört. Tár, 1906. évf. 40. 1.)

Közli: *H. Fekete Péter.*

45. Kaczianer János felsőmagyarországi főkapitány a Kassán tartott vészgyűlés határozatait kiadja. „Deinde quod nova et antiqua moneta hungaricalis, quae in regiis cameris cusa est atque etiam nunc cuditur, uno eodemque valore, antiquus scilicet nummus perinde ac novus et vicissim novus, sicut antiquus passim pro quibuscunque mercibus, et edictum et in decreto hungarico cautum(?), ne quisque adulterinam seu falsam monetam regiæ Maiestatis sub pena infidelitatis admonitus, sicut alias perpetuum est mandatum cudi faciat aut monetam bonam adulteret. „Tertio sat.“ (1535: Az új és az ó magyarországi pénzt, melyet a királyi pénzverő kamarákban vertek vagy vernek, egy és ugyanoly értékben, t. i. a régít, mint az újat és legújabbat is mindenféle áruért, terményekért s más egyébért el kell fogadni és az urak és ő felsége minden alattvalói hűtlenség terhe alatt figyelmeztetnek, amint azt a rendeletek s a magyar országgyűlésen hozott törvények is meghagyják, hogy senki hamis pénzt ne verjen s a jó pénzt meg ne hamisítsa.) Eredetije Kassa város levéltárában. — Lajstromozatlan. *Kemény Lajos.*

46. Átszámítás; 1665. En Poppovich György Bécsben lakozó ez levelem rendiben valom, hogy aminemű száz tallért azaz fl. 150 deputált Kassán lakozó Jennei István uram pater Vesseléni Miklós uram ő kegyelme által énnekem, azt éppen felvettem pater Tattay Istvántól ő kegyelmétől. Bécsben die 26 Januarii anno 1665. Popovicz György. (Eredetije Kassa város levéltárában, lajstromozatlan, papiroson, rányomott pecséttel.) *Kemény Lajos.*

47. Lengyel pénzek kitéltása, 1788. — A' Lengyelországban 1787-diktől fogva vettett Taller és farintos pénzek mi-nálunk a' pénz folyamatjának árkaiból ki-rekesztettek, ugy annyira, hogy azok sem a' közönséges pénz-tárokba — sem a' vévésben vagy adásban való vásárlásokban el nem fognak vétetni — mely mindeneknek adatik tudtokra. Béts 27. Nov. 1788.

A „Magyar Kurir“ XCVII. számából. — Indult Bétsből Szombaton 6. Décemberben 1788. *Neubauer Zoltán.*

48. Átszámítás. — A' Nápolyi király parantsolatot küldött a' Nápolyi bankosokhoz, hogy azon 4 millió ducatiból álló summa (a' Nápolyi ducati ezüst pénz, és 1 forintot' s 36 krajtzárt teszen a' mi pénzünk szerént; a' Magyar Almanakban a' többi hasznos dolgok közt, minden Európai pénzeknek nemei, s azoknak a' mi pénzünk szerént való valorjai, alphabetum szerént lésznek fel jegyeztetve) melylyet a' frantzia kereskedők nállok le tettenek, a' frantzia Országban meg károsítatott Spanyol kereskedőknek számokra confiscáltasson.

A „Magyar Kurir“ 44. számából. — Költ Bétsben Novembernek 29. napján 1793. esztendőben. *Neubauer Zoltán.*

49. Átszámítás. (1849.) Optional Obligation über Gulden Zweitausend in Conventionsmünze das ist Gulden 2000 — drei Stück Silber Zwanziger auf einen Silbergulden und zwanzig solche Gulden auf eine Kölnische Mark gerechnet sat. Kaschau am 1-sten November 1849. (1849. Kötelezvény 2000 frtról, ezüst forintját három ezüst huszasban és húsz ilyen forintot egy kölni márkára számítván sat. Kelt Kassán 1849 november hó 1-én. Eredetije Kassa városa levéltárában 1864-ik évi 7536. polgári szám alatt. *Kemény Lajos.*

50. II. Rákóczi Ferenc pénzverése. „II. Rákóczi Ferenc fejedelem emlékiratai a magyar háborúról 1703-tól végéig (1711.)“ című műnek ötödik kiadásából vesszük át az eredeti latin szöveg mellőzésével a következő részeket:

(79. oldal.) Az isteni-gondviselés elküldött a puszta hazába, hogy fegyverre és szabadságra hívó szózat legyen. És meghallá e szózatot az ország minden népe. A nemes szivek lánggra lobbantak a szabadság nevére, és siettek fegyvert fogni annak visszanyerésére. De az ige nem volt elégséges fizetéssel, fegyverrel, lovakkal és ruházattal ellátni a sereget. A néptől kelle tehát kérnünk, — hogy adhassunk neki. Azonban ugyane nép volt katona is; ekként adó és élelemadásra kellett volna szorítani (anélkül, hogy földet művelni megszűnjék), s ugyanez időben a háború fáradalmi elviselésére is kényszeríteni. Ez az ország, mely bátran mondhatom, termékenységgel és a természet áldásaival Európa valamennyi tartományát felülmulta, örökre elveszté mindazt a pénzt, a mit boraiért Lengyel-, s mit marháiéért Németországból nyert; az ausztriaiak elzsarolták tőle adók fejében. A Bécsbe hordott pénz a török háborúk alatt a császári seregekre szükséges ausztriai árúkra fordított. A vert pénznek nagy ritkasága már a háború kezdetekor kényszerített a rézpénz behozatalára: nehogy adót kényszerüljek követelni a néptől, amely úgyis tulajdon lovaival és fegyvereivel szolgálván, az élelmet is maga adá, a legjobb akarattal. A királyi harmincadok jövedelmei csak csekély segélyül szolgáltak, a háború következtében nagyon csökkenvén bevételeik; különben is, sokat el kellett a vámok közül törölni, mint amelyek törvény ellen szedettek az országban a németek által, a népnek terhére. Az arany- és ezüstbányák, melyek gazdag ércerek találása reményében műveltettek, alig hozák be a rájuk fordított költséget. Így tehát nem maradt egyéb hátra, mint a rézbányáktól várni a legnagyobb segélyt. De ha a rézpénz belső értéke szerint veretett volna: sem elegendő, sem pedig — terjedelme miatt — a forgalomra nézve haszonvehető nem lett volna. Ezért tehát az összes vármegyéék és királyi városok beleegyezését kikértem, s azt megnyervén, rézpénzt verettem, a közszabadság jelvényeivel, nem ennencímeremre.

(123. oldal.) A rézpénznek óhajtott kelete volt, a mi képessé tőn hadseregeimet kiegészítenem; azonban józanul nem volt várható, hogy ez folyvást így fog tartani. A híres arany- és ezüstbányák nagyon bizonytalan jövedelmet hoztak. A rézpénz, melylyel a folyó kiadásokat fődözém, képessé tett az aranyat és ezüstöt megtakarítani: amit aztán fegyver és ruházat vásárlására fordíthattam, udvari hadaim számára. Ezek ekkor két — 1200—1200 emberből álló — ezred gyalogságból, és egy 1000 főnyi lovas-ezredből állottak. Sziléziának megadtam a neutralitást, melyet e tartomány a háború kezdete óta óhajtott, — leginkább azért, hogy elegendő ónunk legyen az ércék olvasztásához, mert ezen ércből sem Magyar-, sem Erdélyország nem termel eleget. A szileziták Lengyelországon át szállították azt hozzánk.

(174. oldal.) Az 1705-ik esztendő Munkácson fejezvé be, az 1706-ikat a kormánytanács üléseinek megnyitásával kezdettem, amelyet január havára Miskolczra tűztem ki. E nagy mezőváros az ország közepén fekszik, Egertől csak egy napi járásnyira. Bercsényi tábornok és valamennyi szenátor megjelent; és eljőve Szirmay is, a császári biztosok egyike, levelet hozván magával a közbenjáró hatalmak követeitől, melyben ezek igen sürgettek, hogy küldjem meg nekik a béke-föltételeket, s a nemzet sérelmeit. A legfontosabb ügy, ami ezen gyűlésen tárgyalatott, a rézpénz ügye volt. Már följebb mondtam, hogy a háború kezdetekor valamennyi vármegyével körlevelek által tudattam e pénznem behozatalának szükségességét, s jóváhagyásukat kértem ki arra nézve, hogy két millió forint értéknyit verethessenek.

Azóta, látván, hogy az első összeg nem elég: ismét ugyanannyinak verethetését kértem. A hamis pénzverők felhasználták az alkalmat, minek folytán aztán e pénznem rendkívül elszaporodott; úgy, hogy a kereskedők fel kezdék emelni árúiknak árát, a vevők pedig zúgolódás nélkül fizeték a magasabb árt.

Az elszegényedett nemesség a rézpénzt adósságai törlesztésére, vagy szükségből elzálogosított ősi birtokai kiváltására akará fordítani: de azt e célra nem használhatván, meg kezdé vetni; minek az lett a következése, miszerint a jövőre gondolván, mindenki azon igyekezett, hogy rézpénzét ezüstre vagy aranyra válthassa. Így keletkezett azután a pénzváltás rézről ezüstre, s az utóbbinak ára annál inkább emelkedik vala: mennél inkább szaporodott a rézpénz. Több senator azon véleményben volt, hogy be kellene záratni a pénzverő-házakat, s e helyett adót kivetni, hogy a rézpénz forgalmi becse növekedjék. E véleményt már majd az egész senátus elfogadá, midőn szót emelék, mondván: emlékezzünk meg arról, hogy a háború kitörésének főokai a németek által kivetett sarcok és adók voltak, melyek számtalan zaklatással, zsarolással és boszantással jártak, amik ezeknek elkerülhetetlen következményei szoktak lenni; hogy a háború kezdete óta a nép ingyen és önkénytelen látja el a hadsereget élelemmel, mivel a marhák tartása neki semmibe, legfőlebb némi fáradságba kerül, s a föld bőven termi számára a gabonát; legnehezebb neki készpénzhez jutni, a kereskedés és az eladás hiánya miatt, mert mindenki a maga terméséből él: keménykedéshez kellene tehát nyulni, hogy azon kevés készpénzt, amely úgyszólván csak átfut a nép kezén, elragadjuk tőle; s hogy a többségtől olyasmit kérnénk, amivel igazán nem bír; és végre, hogy a nép közül csak azok fizethetnének leginkább, akiknek fiaik vagy rokonaik a hadseregben szolgálván, ezeknek zsoldja vagy zsákmánya által segítettnek: azt azonban a katonaság igen zokon venné, ha elkezdenék családjaikat zaklatni. Ha a rézpénz bősége, folytatám, oka értéke csökkenésének: e bőség bizonyosan nem a nép közt keresendő, hanem a nemesség, a haditisztek, s leginkább a főurak között; s minthogy ezek nem eshetnek adózás alá: ez úton nehezen lehetne azt forgalomba hozni; s hogy mindaddig, míg e pénzt úgy nem használhatják, mint az ezüstöt és aranyat: nem váland az becsülésük és vágyaik tárgyává; mert valóban, miért kívánna valaki gyűjteni és tartani olyan pénzt, amelyet sem adósságai kifizetésére, sem zálogos birtokai kiváltására nem használhat, sem fekvő jószágot nem szerezhet rajta, sem kamatokra ki nem adhatja? Nem tagadom, hogy nagy bajok származhatnak abból, ha e pénznemet mindezekre alkalmasnak nyilvánítanók. Mert azonfelül, hogy anyaga nem igen ritka, könnyen utánozható is, úgy, hogy igen nehéz lenne sokasításában a hamis pénzverőket megakadályozni, továbbá, hogy magok a külföldi kereskedők is ne csempészszerűen azt be hazájukból: hacsak az eddig használt pénzt valami különös jeggyel el nem látjuk, amelyet nehezen lehet utánozni. Végre befejezésül mondám, hogy bármi megvetettnek látszassék is jelenleg a rézpénz: mégis még legalább három évig használhatjuk; s ha a háború még tovább húzódnék: akkor folyamódhatunk majd az adóhoz; így legalább az az előnyünk lesz, hogy nem kell már most zaklatásoknak és kényszerített adóbehajtásnak kitennünk a népet, ami az adó rendes következménye szokott lenni, miután a köznépek természete, hogy később a legszűkebb végletekre juttatni a dolgot, mintsem pénzt adjon. Ellenvetéseim hatottak, s a következő pontok mentek határozatba:

Hogy a régi pénznek értéke leszállítatik; hogy az újonnan verendőkre a Boldogságos Szűz oly kis képe nyomassék, melyet a hamis pénzverők ne legyenek képesek utánozni; továbbá, hogy adósságfizetéseknél, zálogban levő földjeik kiváltásánál, és mindennemű adás-vevéseknél a rézpénz érvényes legyen: ha a pénznem szerződésileg ki nem köttetett.

Dr. Zimmermann Lajos.

Átszámitási adatok a sárospataki ref. főiskola levéltárában őrzött széniorí tiszti könyvből (officiu liber) 1712—1760. évekről.

51. *Átszámitás.* 1712. Die 3. Maji. Ex bursa coreacea exemi 40. aureos, quorum 10. körmöztieneses, valentes flor. 5. d. 10., triginta autem Belgici, valentes f. 4. d. 80., summa facit 195.

A bőrszerényből kivettem 40. darab aranyat, amelyekből 10. darab körmöczi, 5. (magyar) forintot 10. denárt érő, 30. darab pedig belgiumi, 4. (magy.) frtot 80 denárt érő; az összeg tesz 195 (magyar) forintot.

Zsoldos Benő.

52. *Átszámitás.* 1730. 9. Jan. Ex oblatione gratuita Domini Francisci Filepszállási habitantis in Szerencs percepi unum ducatum Hollandicum: fl. (hung.) 4. den 92.

Szerencsen lakó Filepszállási Ferencz úr önkéntes ajánlatából bevettem egy darab hollandi aranyat: 4. magy. frt. 92. denár.

Zsoldos Benő.

53. *Átszámitás.* 1733. 26-ta Martii. Coquae ad conventionem solvi 1. ducatum Cremnitzensem: fl. (hung.) 5.

A sütő-főző asszonynak bérlevele szerint fizettem egy darab körmöczi aranyat: 5. magy. frtot.

Zsoldos Benő.

54. *Átszámitás.* 1733., 28-va Mart. Per D. Bende percepi piám legationem D. Francisci Dajka, constantem ex 20. ducatis Belgicis, omnibus tamen valde truncatis: flor. hung. 98. den. 40.

Bende úr útján bevettem Dajka Ferencz úr 20. darab belgiumi aranyból álló kegyes hagyományát, amelyek azonban nagyon meg vannak csonkítva: 98. magy. frt. 40. denárt.

Zsoldos Benő.

55. *Átszámitás.* 1733., 29-ma Maji. Per D. Mich. Váradi in Vadász congestorum semiduorum doliorum pretio penes litteras Ecclesiae percepi 3. Belgicos ducatos et 6. denarios: fl. hung. 14. den. 82.

Váradi Mihály úr útján Vadászon szedett másfél hordó gyülevész-bor árában az egyház levele szerint bevettem 3. darab belgiumi aranyat és 6. denárt: 14 magy. frtot 82. denárt.

Zsoldos Benő.

56. *Átszámitás.* 1735., 29. Martij. A Dno Spectabili Ladislao Barczay per Dnum Szempéteri tres ducatos Hollandicos et tres Marianos percepi; faciunt fl. hung. 15. den. 96.

Tek. Barczay László úrtól Szempéteri úr útján bevettem három darab hollandi aranyat és három márjást, összesen: 15. magy. frtot és 96. denárt.

Zsoldos Benő.

57. *Átszámitás.* 1735., 23. Maji. Dno Spectabili Ladislao Szemere in debitum Dni Bekes quattuor ducatos Hollandicos et 4. cruciferos percepi; faciunt fl. hung. 20.

Tek. Szemere László úrtól Bekes úr adósságába bevettem négy darab hollandi aranyat és 4. krajczárt; összesen 20. magy. frtot.

Zsoldos Benő.

58. *Átszámitás.* 1740., 23. Febr. Percepi aureos Hollandicos 16., qui erant in restantia apud D. Spect. Ladisl. Szemere; qui ponderati . . . defectum habuerunt 22. granorum; faciunt: fl. hung. 77., den 20.

Bevettem 16. darab hollandi aranyat, amelyek hátralékban voltak tek. Szemere László úrnál. Ezek az aranyak megmértvén . . . 22. gran hijával voltak. Tesznek 77. magy. frtot 20. denárt.

Zsoldos Benő.

59. *Átszámitás.* 1740., 14. Xbris. Vetera vina vendidi coetus de Bénye procreata A. 1739. nro. 24. hominibus Bényeinsibus ab aureis 7-mis, quorum summa est 168., qui faciunt fl. hung. 831., den. 60.

Eladtam a közönségnek Bényén 1739. évben termett ó borát, szám szerint 24. hordóval 7—7. darab aranyával, amelyek összege 168. darab arany; ezek tesznek 831. magy. frtot 60. denárt.

Zsoldos Benő.

60. *Átszámitás.* 1741. Nov. 9. Debitum per Dnum Grösum Rozgonyi contractum solvi unum aureum Hollandicum: fl. hung. 4. den. 95.

Nemes Rozgonyi úr által csinált adósságot, egy hollandi aranyat kifizettem: 4 magyar frt. 95. denár. *Zsoldos Benő.*

61. *Átszámitás.* Mihaéli Szathmári, Ch. D. Professori et Rectori:

1741., jun. 25. Tuli ipsemet ad aedes proprias 8. aureos

Cremnitzienses fl. h. 040. d. 32.

Mariatos 470., qui faciunt „ „ 159. „ 80.

1741., sept. 18. solvi hoc ordine:

Mariales 300., qui faciunt fl. h. 102. d. 00.

Aureos Cremnitziens. ex sex, qui faciunt „ „ 030. „ 24.

Sex aureos Hollandicos, deficientes singulis granis: „ „ 028. „ 86.

Szathmári Mihálynak, a ntiszt. professzornak és rektornak:

1741. jún. 25-én vittem saját magam a tulajdon

házához: 8. darab körmöczi aranyat 40. magy. frt 32. denárt.

470. márjást, amelyek tesznek 159. „ „ 80. „

1741., szept. 18-án fizettem a következő rendben:

300. márjást, amelyek tesznek 102. magy. frt 00. denárt.

6. darab körmöczi aranyat, amelyek tesznek 30. „ „ 24. „

6. darab hollandi aranyat, amelyekből darabonkint

1—1 gran hiányzik 28. „ „ 86. „

Zsoldos Benő.

62. *Átszámitás.* 1743., 28. Martii. A Spect. Dno. Paulo Otlik interesse legale a mille Rh. florenis pro annis 1740., 1741., 1742., 1743. numerando a fl. rh. 60. percepi in aureis Cremnitziensibus 57. et crucif. 36: flor. hung. 288.

Tek. Otlik Pál úrtól 1000. rh. forint után az 1740., 1741., 1743. és 1742. évekre törvényes kamatot 6 rh. frtjával számítva bevettem 57. darab körmöczi aranyban és 36. krajczárban 288. magy. frtot. *Zsoldos Benő.*

63. *Átszámitás.* 1743., 1. Dec. Testamentaria oblatione Dni Francisci Bóldizsár Miskólcus percepi 5. aureos Cremnitzienses: fl. hung. 25 den. 20.

Bóldizsár Ferencz úr végrendeleti ajánlatából Miskólczról bevettem 5. darab körmöczi aranyat: 25. magy. frtot 20. denárt. *Zsoldos Benő.*

64. *Átszámitás.* 1745., 1. Julii. Solvi (Dav. Sárkány, Cl. D. Rectori) aureos Cremnitzienses 14., facientes fl. hung. 70. den. 56.

Fizettem (Sárkány Dávid, ntiszt. rektor úrnak) 14. darab körmöczi aranyat, amelyek tesznek: 70. magy. frtot 56. denárt. *Zsoldos Benő.*

65. *Átszámitás.* 1750., 25. Ex pia testamentaria oblatione Nobilis quondam viduae Judithae Eszlári, relictæ condam Grösi Dni Nicolai Gyarmati, percipere debuisssem in summa flor. Hung. 300., id est trecentos, denarios 9., id est novem; sed quia duo ducati in summa illâ erant duo cum defectu singulorum granorum, duo vero cum defectu binorum granorum; hinc pro hoc defectu defalcatis denariis 72., id est septuaginta duobus, percepi fl. h. 299. den. 37.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

X. ÉVFOLYAM.

1911.

I. FÜZET.

BUDAPEST

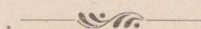
HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA.

1911.

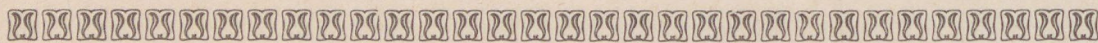

TARTALOM

1. Dr. Gohl Ödön: Magyar orvosok emlékérméi	1. lap
2. Dr. Harsányi Pál: A m. nemzeti múzeum százéves éremtára	18. »
3. Dr. Gohl Ödön: Adalékok a hazai barbárpénzek Corpusához. II.	24. »
4. Dr. Harsányi Pál, Éles Géza és Leszli Andor: Éremleletek	27. »
5. Érem- és könyvvásár	29. »
6. Társulati élet	30. »
7. Német és francia kivonat	42. »

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztő dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kéziratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendők.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) csütörtökön és szombaton este 6 órától 7 óráig. Helyettesíti Rampacher Pál másodtitkár.

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a könyvtár és gyűjtemény öre: dr. Finály Gábor hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön d. u. 5 órától 7 óráig áll a tagok rendelkezésére. Helyettesíti Szentgáli Károly másodkönyvtáros.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Kúnváry Fülöp, Budapest, VII. ker., Wessely-utca 20.) vesz át.

14

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A

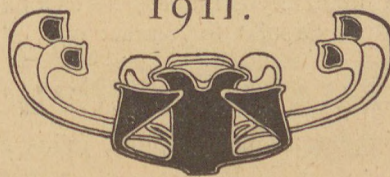
MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

X. ÉVFOLYAM.

1911.

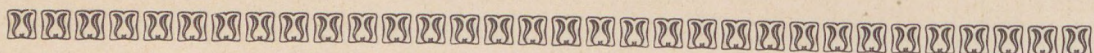

II. FÜZET.

BUDAPEST

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA.

1911.

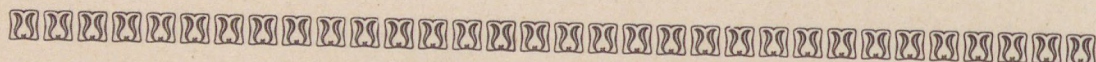

TARTALOM.

1. Zimmermann Lajos dr.: Visszapillantás a M. Numizmatikai Társulat tízéves működésére	43. lap
2. Gohl Ödön dr.: Barbár aranypénzeink	52. »
3. Réthy László dr.: A Béla- s István-féle rézpénzek első megfajtója	70. »
4. Szentgáli Károly: Társulatunk jubileumi emlékeztetője	70. »
5. Harsányi Pál dr.: Kiállítás a budapesti ág. hitv. főgimnáziumban	73. »
6. G—n: A csorbai tó emlékérmé.	74. »
7. Érem- és könyvvásár	74. »
8. Társulati élet	76. »
9. Német és francia kivonat	82. »
Melléklet: Magyar Numizmatikai Adattár. (3-ik félév.)	

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztí dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kézíratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendőek.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) csütörtökön és szombaton este 6 órától 7 óráig. Helyettesít Rampacher Pál másodtitkár (VIII., Kisfaludy-utca 26).

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a könyvtár és gyűjtemény őrre: dr. Finály Gábor hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön d. u. 5 órától 7 óráig áll a tagok rendelkezésére. Helyettesít Szentgáli Károly másodkönyvtáros.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Kúnváry Fülöp, Budapest, VII. ker., Wesselenyi-utca 20.) vesz át.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1908-ra: Árva megyei Csaplovics-könyvtár. — **1909-re:** Árva megyei Csaplovics-könyvtár, Szatmármegye múzeuma. — **1910-re:** Árva megyei Csaplovics-könyvtár, Szabadka szab. kir. város, Szatmármegye múzeuma, Wersényi Róza. — **1911-re:** Állami Darnay-múzeum, Árva megyei Csaplovics-könyvtár, Bathó Lajos, Bártfai m. kir. áll. főgimnázium, Bibliothèque d'art et d'archéologie, Biharmegyei és nagyváradai régészeti és történelmi egyeslet, Boroskay János, dr. Bothár Samu, Brenner Ferenc, báró Bruckenthal-féle múzeum, Cahn E. Adolf, Daniel Ferenc, Daubner József, Dimák Gyula, Dobiaschi József, Duka Marcell, Eperjesi ág. ev. kollégium főgimnáziuma, Éles Géza, Farkas Sándor (Nagyenyed), Fejérvármegyei és Székesfehérvár-városi múzeum, Fekete Győző, H. Fekete Péter, Felkai Tátrai múzeum-egyeslet, Fogel Ágoston, Forray József Sándor, ifj. Frey Imre, Grünhut Alfréd, Győri sz. Ben. r. főgimnázium, Győrik Márton, Hernfeld Miksa, Hess Adolf utóda, dr. Hirsch Jakab, Hlatky József, Hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium, Hont vármegye közönsége, Horváth A. János, dr. Horváth B. Ákos, dr. Jankovics Marcell, Jankovich Bésán Endre, Jánó Béla, Jókay Endre, Kalocsai Jézustárs. érseki főgimnázium, Karczagi ev. ref. főgimnázium, Kassai múzeum (Felsőmagyarországi Rákóczi múzeum), Kecskeméti róm. kath. főgimnázium, Kiskunfélegyházi városi múzeum, Kolozsvári kegyestanítórend főgimnáziuma, Kolozsvári ref. kollégium, Komárom vármegye közönsége, dr. Konkoly-Thege Balázs, Kováts Ede, Kováts Kálmán, Kristyórá Sándor, dr. Küttel Samu, Losonc r. t. városi közönyvtára, Magurányi József, Magyarországi Kárpát-egyesület múzeuma, Marosvásárhelyi ev. ref. kollégium, Mayer Elek, dr. Merzbacher Jenő utóda, Mezőturi ev. ref. főgimnázium, Mosonmegyei történelmi és régészeti egyeslet, Munkácsi m. kir. áll. főgimnázium, Múzeumi tót társaság, Nagyvárad

prem. kath. főgimnázium, Nyitra megyei múzeum, Örmény múzeum-egyeslet, dr. Payer Endre, Pazár Zoltán, M. kir. Pénzverőhivatal, Pozsony városi múzeum, Pozsonyi kir. kath. főgimnázium, Puky József, dr. Regling Kurt, Reisner József, Resch Adolf, dr. Richter Viktor, Ruisz Gyula, Schreiber Antal, Selmecbányai ág. evang. liceum, Somogy vármegyei könyvtára, Soproni ev. főgimnázium, Stein Pál, Szarvasi ág. ev. főgimnázium, Szatmári Kölcsey-kör múzeuma, Szászvárosi ev. ref. Kun-kollégium, Szekfü György, Székely nemzeti múzeum, Szirmai Antal, Tiszafüredi múzeum- és könyvtár-egyeslet, Tomik Bernardin, Tóth Sándor, Tömörkény István, Türk József L., Ungvári kir. kath. főgimnázium, Varannai István, Verseci m. kir. állami főreáliskola, Veszprémmegyei múzeum, Weinberger Antal, Zambauer Ede, Zilahi ev. ref. Wesselenyi-kollégium. — **1912-re:** Váci múzeum-egyesület.

Hibaigazítás. A Num. Közl. X. évf. 1. füzetében a nagyszombati városi közönyvtár javára kimutatott 6 kor. nem az 1910. évi, hanem az 1911. évi tagsági díj törlesztésére küldetett be.

Adomány: Stein Pál 2 korona.

A társulat elnöksége felkéri az igen t. tagokat, hogy *tagsági díjaikat* az évfolyam 1. füzetéhez mellékelte *postulványon* mielőbb küldjék be a pénztáros címére. Az alapszabályok 3. §-a értelmében azon tagok, kik tagsági díjaikat *április hó 1-éig* be nem fizetik, *postai megbízás* útján hivatnak fel a fizetésre, mely alkalommal azonban a tagsági díjon felül a postai beszedés költsége (61 fillér) is őket terheli. — *A postai megbízásokat május hó 1-én küldjük szét.*

A tagsági díjakat rendszerint csak a közlöny börtékán nyugtázzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról *nyugtát* óhajt, a nyugta elküldésének *postaköltségét*, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő *okmánybélyeg költségét* is előzetesen beküldeni tartozik.

Lanna-féle gyűjtemény. Prága.

(III. rész.)

Régi pénzek és emlékérmek

Kiváló sorozatok olasz, német, francia és hollandi XV—XVIII. századbéli emlékérmekből. Árjegyzék 1614 számmal, 56 fénynyomatú táblával 15 márka; képestáblák nélkül 3 márka.

Árverés: 1911 május hó 16-tól 19-ig.

Rudolf Lepke's Kunst-Auktions-Haus

BERLIN S.W. 68.

KOCHSTRASSE 28/29.

DR JACOB HIRSCH

MÜNCHEN

Arcisstr. 17.
Telefonszám 6834.
Sürgőny cím: Stater

PARIS

364. Rue St. Honoré
(Place Vendôme).
Telefonsz. 326-46.
Sürgőny cím: Stater

Törvénytől hítes szakértő ér-
mek és kiadott régiségek terén.
Minden kornak és országnak ré-
giségei és érmei, különösen óko-
riak. Kiadott régiségek, úgymint
terakották, vázák, márvány- és
bronz tárgyak, ékszerek, gemmák
stb. — Középkori és renaissance
elsőrendű műtárgyak. — Állandó
kiállítás. — Egész gyűjtemények
és egyes elsőrangú darabok át-
vételnek eladásra vagy árverésre.
Becslesek. Kívánatra árjegyzékek.
— Évenként több nagy árverés.

HELBING OTTÓ UTÓDA

(OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Maximilianstr. 13/1.

Mindenféle régiségek és em-
lékermek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénz-
fizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mér-
sékelt provízió mellett átvész. — Évenként több nagy
éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett
árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves ren-
delkezésére állanak.

C. G. THIEME

ÉREMKERESKEDŐ
Alapítva 1863-ban.

DRESDEN, A. AUGUSTUS-STR. Nr. 4.
Régi pénzek és emlékérmek vétele és eladása.

„Blätter für Münzfreunde“ című numizma-
tikai folyóirat kiadója. Évenként 12 szám.
6 fénynyomatú táblával. — XLVI. évf.
1911. Előfizetési ára 6 márka.

„Numismatischer Verkehr“, eladó régipénzek
lajstroma. — Megjelenik negyedévenként.
Évenként c. 12000 szám.

Díjtalan megküldés. Mutatványszám ingyen.

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

BÉCS, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlék-
érmek minden fajából álló
nagy raktárát. Különlegessé-
gek: ókor, görög és római pénz-
ek. □ Egyes érmek és egész
gyűjtemények vétele. □ Ár-
jegyzékek kiadása. —

Régipénz ár-
verések ren-
dése. 1870-1890

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régi pénzek és érmek vétele és
eladása úgy egyes darabokban, mint egész
gyűjteményekben. — Prehisztorikus és római
ásatások és régiségek. — Választékküldemé-
nyek a gyűjtők rendelkezésére állanak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

KÁLLAI DEZSŐ

ÉREMKERESKEDŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ 3.

Ajánlja a gyűjtő uraknak minden kor-
szak régi pénzeiből álló nagy raktárát.
Prehisztorikus és római ásatásokból
:: eredő tárgyak is olcsón eladók. ::

A gyűjtési kör közlését kéri, hogy választékkül-
deményekkel szolgálhasson. —

Dr. WALLA F.

ÉREMKERESKEDÉSE

BÉCS, I., MÖLKERBASTEI 12.

(a Franzensring mellett, — a
Liebenberg-emléknél, fönt a
bástyán földszint).

Régi pénzek és emlékérmek, va-
lamint régi pénz- és emlékérem-
gyűjtemények vétele és eladása.

Éremgyűjtők!

megkapják ingyen és bérmentve
most megjelent IV-ik árjegyzékemet

Hans Meuss,
H. Nerong Nachf.
régiségkereskedő

Hamburg, Gr. Bleichen 36, I.
Egyes régi pénzek, emlékérmek és
egész gyűjtemények megvételnek.

Kimutatás a társulat pénztárába befolyt alapítványi összegekről és tagsági díjakról.

Alapító tagok befizetései: Osztrák-magyar bank 200 korona.

Rendes tagok 20 koronás tagsági díjai:
1910-re: Dirner Gusztávné, Rausch Aladár.

Rendes tagok 12 koronás tagsági díjai:
1910-re: Gramberg Nándor dr., Milch Ármin. 1911-re: Jeszenszky Géza.

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai:
1908-ra: Berán Lajos, Csillag István, Éber Lászlóné, Réthi Zsigmond. — 1909-re: Erdélyi Aladár dr., Éber Lászlóné, Réthi Zsigmond. — 1910-re: Ballagi Aladár dr., Baumgarten Nándor dr., Délmagyarországi tört. és rég. múzeum társulat, Erdélyi Aladár dr., Erdélyi nemzeti múzeum érem- és régiségtára, Ernuszt József dr., Esztergom vármegye törvényhatósági bizottsága, Fraknói Vilmos, Geszti György, Gundel Károly, ifj. Halász Olivér, Hoffmann Frigyes dr., Juhász Gyula, Kammerer Ernő dr., Katona Béla dr., Kósa Sándor, Kovács Ferenc dr., Lőkóvits Artur, Magyar Iparművészeti Társulat, Magyar kegyes tanítórend, Magyar Nemzeti Múzeum érem- és régiség-osztálya, Martinovich Robert dr., Mihalik József, Moldoványi István dr., Nagy Mór, Neumann Károly dr. Neuschloss Kornél dr., Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeum, Pesti Ferenc, Pompéry Elemér, Réthi Zsigmond, ifj. Révay Gyula báró, Rhé Gyula, Sarbó Leó, Steiner Ferenc, Steinitz Sándor, Strauss Pál, Szabó Elemér dr., Szalay Imre, Szentgáli Károly, Tolna vármegye múzeuma, Torontál vármegye közönsége. — 1911-re: Enyeter Ferenc, Gáspár Fülöp, Gohl Ödön dr., Gundel Károly, Harsányi Pál dr., Horváth Antal, Magyar kegyes tanító rend, Munkácsy József, Pákozdy Károly dr., Szabó Otmár, Szendrey János, Thallóczy Lajos, Versec városi múzeum.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1906-ra és 1907-re: Borsay Jenő. — 1909-re: Holesch István dr. 1910-re: Alsófehérm. tört. rég. és term.-tud.-egylet, Abray Lajos, Balatoni múzeum-egylet, Berwaldscky Kálmán, Békéscsabai múzeum-egyesület, Erseki papnevelő intézet (Esztergom), Gálócsy Zoltán, Gömörmegyei múzeum, Gulovics Tivadar, Hamburger József, Hirsch Jakab dr., Holesch István dr., Karácson Béla, Kállai Dezső, Korentsy Sándor K., ifj. Lossonczy István, Lukeschitz Armin, ifj. Mild Gyula, Mosonmegyei tört. és rég. egylet, Nagybányai múzeum-egyesület, Nagyszombati városi közönyvtár, Payer Endre dr., Pokorny László, Pozsonyi ág. ev. liceum, Roser József, Ruisz Gyula, Sáros vármegyei múzeum, Schweninger Jakab, Szilágyi Imre dr., Szirmai Antal, Tyll Gusztáv, Vasvármegyei kultur-egyesület, ifj. Várnay Ernő dr., Vuits János, Walla Ferenc dr., Zentai községi főgimnázium. — 1911-re: Alsófehérmegyei tört. rég. és term.-tud.-egylet, Borsos István, Böhm Lénárt, ifj. Hurtay Lajos, ifj. Lossonczy István, Nagyenyedi Bethlen-kollégium régiségtára, Petrikovich János, Poszvek Ödön dr.

A társulat elnöksége felkéri az igen t. tagokat, hogy *tagsági díjaikat* a jelen füzethez mellékelt *postautalványon* mielőbb küldjék be a pénztáros címére. Az alapszabályok 3. §-a értelmében azon tagok, kik tagsági díjaikat *április hó 1-éig* be nem fizetik, *postai megbízás* útján hívatnak fel a fizetésre, mely alkalommal azonban a tagsági díjon felül a postai beszedés költsége (61 fillér) is őket terheli. — A *postai megbízásokat* május hó 1-én *küldjük szét*.

A tagsági díjakat rendszerint csak a közlöny borítékán nyugtázzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról *nyugtát* óhajt, a nyugta elküldésének *postaköltségét*, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő okmánybélyeg költségeit is előzetesen beküldeni tartozik.

Karl W. Hiersemann

könyvkereskedő és antikvárius
Leipzig, Königstrasse Nr. 29

Kiadásomból ajánlom:

NUMISMATISCHES LEGENDEN- LEXIKON DES MITTELALTERS UND DER NEUZEIT

Irta: Wilhelm Rentzmann.

I. rész. „Alphabetisch-chronologische
Tabelle der Münzherren und Verzeichnis
der auf Münzen vorkommenden Heili-
gen“ 8° VIII & 191 S. Berlin 1865.

II. rész. „Ergänzungen der auf Münzen
vorkommenden Titel, Abbiatiuren u.
Verzeichnis der den Münzen aufge-
prägten Länder- & Städtenamen“. 8°
VI & 247 S. Berlin 1866.

Pótlék. (Nachtrag) 8° 46 S. Berlin 1878.

Az egész mű ára 24 márka.

A mű célja az, hogy az éremgyűjtőnek
egy eszköz álljon rendelkezésére, mely-
nek segítségével a pénzverő és a véd-
szentek, szintúgy az előbbiekről rövidített
címéből megállapíthatja a reá nézve
ismeretlen érmeket és gyűjteményét
kronologikusan rendezheti. Az ismert
és a gyűjtőre nézve oly nagyfontosságú
műnek külön ajánlását feleslegesnek
tartom.

Ezenfelül rámutatok

347-IK SZÁMÚ ÁRJEGYZÉKEMRE: „NUMISMATIK“

mely többek között néhai Hans Rigauer
tanár, a müncheni kir. éremgyűjtemény
volt igazgatója könyvtárát is tartalmazza.

Karl W. Hiersemann
Leipzig, Königstrasse Nr. 29

NUMIZMATIKA ARCHEOLOGIA

Ó-, közép- és újkori pénzek és emlékérmek, ásatások, márványművek, vázák és bronztárgyak, gemmák és aranyékszerek stb. stb. — Vétel és eladás. — Eladási és árverési árjegyzékek!

Dr. Hirsch Jakob
(Dr. philosoph. Jacob Hirsch)

Telefonsz.: 6834

Táviratcím:
Stater München.

München
Arcisstrasse Nr 17

HELBING OTTÓ

UTÓDA ÉREMKERESKEDŐ
MÜNCHEN, Maximilianstr. 13/1.

Mindenféle régiségek és emlékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénzfizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mérsékelt provízió mellett átvesz. — Évenként több nagy éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves rendelkezésére állanak.

Éremárverés M.m. Frankfurtban
1911 február 27-én, hétfőn s a következő napokon

Horsky-gyűjtemény II. rész

Egyházi személyek, ó és új fejedelmi házak, városok, az osztrák-magyar monarchia magánosainak érmei és pénzei. 3863 szám. Benne egy tekintélyes sorozat erdélyi érem. Katalógus 21 táblával 6 márka, táblák nélkül ingyen.

Megjelenik január végén.

Frankfurt a/M Hess Adolf utóda
Mainzer Landstr. 49 (Adolph Hess Nachfolger)

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER)

régipénz-kereskedés

BÉCS, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlékérmek minden fajából álló nagy raktárát. Különlegességek: ókor, görög és római pénzek. □ Egyes érmek és egész gyűjtemények vétele. □ Árjegyzékek kiadása.

Régipénz árverések rendezése.

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régi pénzek és érmek vétele és eladása úgy egyes darabokban, mint egész gyűjteményekben. — Prehisztórikus és római ásatások és régiségek. — Választékküldemények a gyűjtők rendelkezésére állnak :: nyek a gyűjtők rendelkezésére állnak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

KÁLLAI DEZSŐ

ÉREMKERESKEDŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ 3.

Ajánlja a gyűjtő uraknak minden korszak régi pénzeiből álló nagy raktárát. Prehisztórikus és római ásatásokból :: eredő tárgyak is olcsón eladók. ::

A gyűjtési kör közlését kéri, hogy választékküldeményekkel szolgálhasson.

Dr. WALLA F.

ÉREMKERESKEDÉSE

BÉCS, I., MÖLKERBASTEI 12.

(a Franzensring mellett, — a Liebenberg-emléknél, fönt a bástyán földszint).

Régi pénzek és emlékérmek, valamint régi pénz- és emlékéremgyűjtemények vétele és eladása.

Ritka régi pénzek, emlékérmek, leletek, valamint egész gyűjtemények vételére és eladására ajánlja magát

Redder Friedrich előbb a Zschiesche és Köder

cég prokuristája

Leipzig, Thomaskirchhof 21/I.

Raktár-árjegyzék gyűjtőknek ingyen. Egy római császársági gyűjtemény különjegyzéke (c. 2000 db) 1 márkáért kapható, mely vevőknek beszámíttatik.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A.

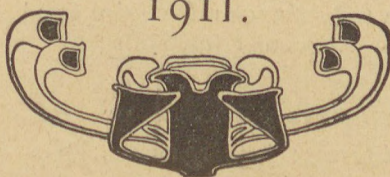
MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

X. ÉVFOLYAM.

1911.

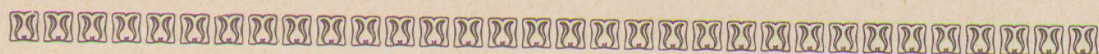

III. FÜZET.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA.

1911.

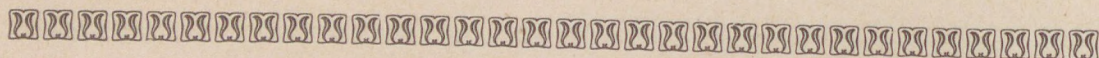

TARTALOM.

1. Gohl Ödön dr.: Magyar egyházi emlékérmek. I. rész	85. lap
2. Dékáni Kálmán dr.: Kovásznai Tóth Sándor értekezése «A magyar pénzekről»	106. »
3. Múzeumok, gyűjtemények	116. »
4. G—n: Dessewffy Miklós gróf barbárpénzei	119. »
5. Érem- és könyvvásár	120. »
6. Társulati élet	121. »
7. Német és francia kivonat	124. »
Melléklet: Magyar Numizmatikai Adattár (negyedik félv).	
Külön melléklet: Gróf Dessewffy Miklós barbárpénzei. II. (1910—1911. évi szerzemények)	
6 képtáblával (Dessewffy Miklós gróf ajándéka).	

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztő dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kéziratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendőek.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) hétfőn és csütörtökön este 6 órától 7 óráig. Helyettesítő Rampacher Pál másodtitkár (VIII., Kisfaludy-utca 26).

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a gyűjtemény és könyvtár őre: dr. Finály Gábor hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön d. u. 5 órától 7 óráig áll a tagok rendelkezésére. Helyettesítő Szentgáli Károly másodkönyvtáros.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Kútvány Fülöp, Budapest, VII. ker., Wessely-utca 20.) vesz át.

13

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

X. ÉVFOLYAM.

1911.

IV. FÜZET.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA.

1911.

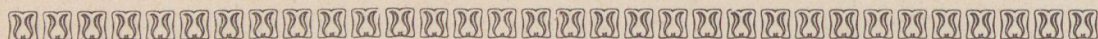

TARTALOM.

1. Gohl Ödön dr.: Magyar egyházi emlékérmek. II. rész 125. lap
 2. Kovács Ferencz dr.: Tanulmányok a magyar középkori pénzverés köréből.
Az aranyforintok köriratai 140. »
 3. Tömörkény István: Cháron obolusai az alföldön 147. »
 4. Gohl Ödön: dr.: Liszt Ferencz születésének századik évfordulójára készült
érmek és plakettek 149. »
 5. Érem- és könyvvásár 150. »
 6. Társulati élet 152. »
 7. Német és franczia kivonat 154. »
 8. A Numizmatikai Közlöny X. kötetének címlapja tartalomjegyzéke és betű-
rendes tárgymutatója.
- Melléklet: Magyar Numizmatikai Adattár (ötödik félév).

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztő dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kézíratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendőek.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) hétfőn és csütörtökön este 6 órától 7 óráig.

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a gyűjtemény és könyvtár órá: dr. Finály Gábor hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön d. u. 5 órától 7 óráig áll a tagok rendelkezésére. Helyettesíti Szentgáli Károly másodkönyvtáros.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Kútvány Fülöp, Budapest, VII. ker., Wesse-lényi-utca 20.) vesz át.

Tagtársaink figyelmébe!

A Magyar Numizmatikai Társulat 10 éves fennállására vert zsetón arany példányai 30 K 92 f, ezüst példányai 2 K 20 f és bronz példányai 1 K 20 f áron kaphatók. — Megrendeléskor a zsetón árával együtt a megfelelő postaköltség (vidékre 45 fillér, helyben 22 fillér) is beküldendő.

A Magyar Numizmatikai Társulat tagsági érme, a legrégebb magyar tallér mintájára verve, a megrendelő tag nevével és a felvétel évszámával, ezüstben 12 korona, bronzban 8 korona áron rendelhető meg. — A vételárral együtt a vidéki tagok 55 fillér, a helybeliek 32 fillér postaköltséget is szíveskedjenek beküldeni.

„Weszerle József hátrahagyott érmészeti táblái“ című műnek a Magyar Numizmatikai Társulat kiadásában most megjelent és 165 képes táblát tartalmazó első kötete — amíg a csekély készlet tart — 30 korona áron kapható. — A társulati tagok 10% árkedvezményben részesülnek. — A vételárral együtt 78 fillér postaköltség is beküldendő.

„Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei“ című mű első közleményét (18 képes táblával) 10 kor. áron, — második közleményét (6 képes táblával) 3 korona áron bocsátjuk tagjaink s más érdeklődők rendelkezésére. — A mű árával együtt a vidéki megrendelők 55 fillér, a helybeliek 40 fillér postaköltséget is szíveskedjenek beküldeni.

Dr. Réthy László: Corpus Nummorum Hungariae I. kötet (Árpád-házi királyok kora) 6 kor. kedvezményes áron, — **II. kötet** (Vegyesházi királyok kora) 6 korona kedvezményes áron rendelhető meg a társulat útján. — A második kötet vevői ingyen kapják **„Dr. Zimmermann Lajos: Pótlék a Corp. Numm. Hung. I. kötetéhez“** című füzetet. — Megrendeléskor a vidékiek kötetenként 55 fillért, a helybeliek 40 fillér postaköltséget is tartoznak beküldeni.

A megrendelések és a fentiekre vonatkozó pénzküldemények a társulat titkára, **Dr. Zimmermann Lajos** nevére és címére (VII. Erzsébet-körút 2.) intézendők.

Kimutatás

a társulati pénztárba befolyt tagsági díjakról.

Rendes tagok 12 koronás tagsági díjai: 1912-re: Gramberg Nándor dr.

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai: 1908-ra: Kertay Viktor. 1909-re: Berán Lajos, Kertay Viktor, Maksziányi Dezső dr. 1910-re: Berán Lajos, Kertay Viktor, Maksziányi Dezső dr., Nyáry Albert báró. 1911-re: Bayer Ágost, Kertay Viktor Kovács Ferenc dr., Magyar Iparművészeti Társulat, Maksziányi Dezső dr., Martner Ferdinánd lovag, Nagy Mór, Nyáry Albert báró, Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, Országos Régészet és Embertani Társulat, Palágyi Ernő, Pelachy János, Somssich János gróf, Steiner Ferenc, Tolna vármegyei múzeum. 1912-re: Tolna vármegyei múzeum.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1909-ra: Szeghalmi Gyula. 1910-re: Dombai Mihály, Szeghalmi Gyula. 1911-re: Bars vármegye közönsége, Bács-Bodrog vármegyei történelmi társulat, Besztercebányai városi múzeum, Bohdaneczky Imre dr., Császári ház műtört. gyűjt. könyvtára, Hamburger József, Karácson Béla, Lévai ró. kath. főgimnázium, Listyevity Lajos, Lukeschitz Ármin, Prileszky Zoltán, Selmec- és Bélabánya szab. kir. város közönsége, Szabadka szab. kir. város közönsége, Szeghalmi Gyula, Weichhart Valdemár.

A tagsági díjakat rendszerint csak a Közlöny borítékán nyugtazzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról *nyugtát* óhajt, a nyugta elküldésének *postaköltségét*, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő *okmánybélyeg költségét* is előzetesen beküldeni tartozik.

NUMIZMATIKAI ÉS ARCHEOLOGIAI IRODA:

BUDAPEST, VII. KERÜLET,
ARÉNA-ÚT 15. (FÖLDSZINT).

(VEZETŐ: FEJÉR JÓZSEF).

Ajánlja dúsan felszerelt raktárát régi római, magyar és külföldi pénzek- és emlékérmékből a gyűjtő közönség figyelmébe. Vásárol mindenféle régi pénzt és kiásott régiséget a legmagasabb áron.

Irodai órák d. u. 3—8 óráig.

ÉREMÁRVERÉS BÉCSBEN.

Egy kiváló görög érmékből álló gyűjtemény (barbárok is) az uralkodóház éremgyűjteménye római érmeinek duplumai

jan. hó 15-én és a következő napokon árvereztetnek el. A körülbelül 80 éremtáblával díszített árjegyzék december elején jelenik meg. Ára 10 K, táblák nélkül ingyen. Megrendeléseket elfogadnak és felvilágosítással szolgálnak az árverezők:

EGGER TESTVÉREK
(BRÜDER EGGER.)

Wien I, Opernring 7. Mezzanin.

DR. JACOB HIRSCH

MÜNCHEN

Arcisstr. 17.
Telefonszám 6834.
Sürgőny cím: Stater

PARIS

364. Rue St. Honoré
(Place Vendôme).
Telefonsz. 326-46.
Sürgőny cím: Stater

Törvényszéki hites szakértő érmek és kiásott régiségek terén. Minden kornak és országnak régiségei és érmei, különösen ókoriak. Kiásott régiségek, úgymint terrakották, vázák, márvány- és bronz tárgyak, ékszerek, gemmák stb. — Középkori és renaissance elsőrendű műtárgyak. — Allandó kiállítás. — Egész gyűjtemények és egyes elsőrangú darabok átvételnek eladásra vagy árverésre. Becslések. Kiváratra árjegyzékek. — Évenként több nagy árverés.

HELBING OTTÓ UTÓDA (OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Lenbachplatz 4.

Mindenféle régiségek és emlékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénzfizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mérsékelt provízió mellett átvesz. — Évenként több nagy éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves rendelkezésére állanak.

C. G. THIEME ÉREMKERESKEDŐ

Alapítva 1863-ban.

DRESDEN, A. AUGUSTUS-STR. Nr. 4.
Régi pénzek és emlékérmek vétele és eladása.

„Blätter für Münzfreunde“ című numizmatikai folyóirat kiadója. Évenként 12 szám. 6 fénynyomatú táblával. — XLVI. évf. 1911. Előfizetési ára 6 márka.

„Numismatischer Verkehr“, eladó régipénzek lajstroma. — Megjelenik negyedévenként. Évenként c. 12000 szám.

Díjtalan megküldés. Mutatványszám ingyen.

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

BÉCS, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlékérmek minden fajából álló nagy raktárát. Különlegességek: ókor, görög és római pénzek. □ Egyes érmek és egész gyűjtemények vétele. □ Árjegyzékek kiadása.

Régipénz árverések rendezése.

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régi pénzek és érmek vétele és eladása úgy egyes darabokban, mint egész gyűjteményekben. — Prehisztorikus és római ásatások és régiségek — Választékküldemények a gyűjtők rendelkezésére állanak :: Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

KÁLLAI DEZSŐ

ÉREMKERESKEDŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ 3.

Ajánlja a gyűjtő uraknak minden korszak régi pénzeiből álló nagy raktárát. Prehisztorikus és római ásatásokból :: eredő tárgyak is olcsón eladók. ::

A gyűjtési kör közlését kéri, hogy választékküldeményekkel szolgálhasson.

Dr. WALLA F.

ÉREMKERESKEDÉSE

BECS, I., MÖLKERBASTEI 12.

(a Franzensring mellett, — a Liebenberg-emléknél, fönt a bástyán földszint).

Régi pénzek és emlékérmek, valamint régi pénz- és emlékéremgyűjtemények vétele és eladása.

Keressük

a „NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY“

II. ÉVFOLYAMÁT.

Bekötetlen tiszta példány 10—12 K-ért megvételik.

Ajánlatokat tessék a társulat titkári hivatalához intézni.

Kimutatás

a társulat pénztárába befolyt alapítványi
összegekről és tagsági díjakról.

Alapítványi összegek: Teles Ede 50 K (utolsó részlet).

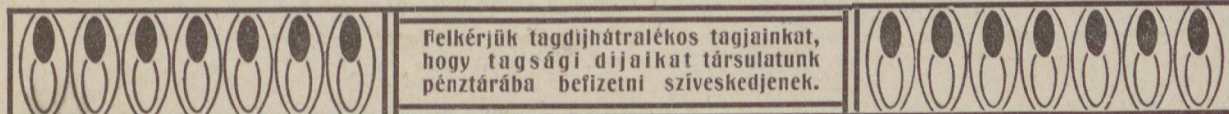
Rendes tagok 20 koronás tagsági díjai: 1911-re: Rausch Aladár.
1912-re: Mihálovics Béla dr.

Rendes tagok 12 koronás tagsági díjai: 1911-re: Gramberg
Nándor dr., Milch Ármin.

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai: 1908-ra: Nagy Sámuel dr.
1909-re: Nagy Sámuel dr. 1911-re: Baich Milán báró, Ballagi Aladár dr.,
Baumgarten Nándor dr., Durugy Ferenc, Egger Ármin, Erdélyi Aladár dr.,
Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiségtára, Eszék szab. kir. város múzeuma,
Esztergomi főkáptalan, Faludi Géza dr., Faragó Miksa, Fraknói Vilmos,
Friedmann Izidor, Geszti György, Gyulai Noé Hugó dr., ifj. Halász Olivér dr.,
Halász Sándor dr., Haranghy György, Hoffman Frigyes dr., Kotlán Sándor,
Martinovich Róbert dr., Murányi Gyula, Neumann Károly dr., Neuschloss
Kornél dr., Pesti Ferenc, Rácsay Geza dr., Réthi Zsigmond, ifj. Révay Gyula
báró, Rhé Gyula, Sarbó Leó, Schwarcz Nándor, Steinitz Sándor, Strauss Pál,
Szentgáli Károly, Szivák Imre dr., Torontál vármegye közönsége, Vértes
Sándor, Weisz Berthold, Wertheim Pál, Zachár Antal, Zandrea Vilmos,
Zwack Ákos. 1912-re: Zachár Antal

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1908-ra: Smetana Aladár.
1909-re: Dombai Mihály, Smetana Aladár. 1910-re: Baranya vármegye,
Smetana Aladár, Vojtás Mátyás. 1911-re: Ábrai Lajos, Balatoni múzeum-
egyesület (Keszthely), Baranya vármegye, Barna János dr., Berwaldszky
Kálmán, Békéscsabai múzeum-egyesület, Bodrogi János, Borsod-miskolczi
közművelődési és múzeum-egyesület, Czapáry László dr., Érseki papnevelő-
intézet (Esztergom), Felsőlövői evang. főgimn., Fischer János, Gálócsy Zoltán,
Gömörmezei múzeum, Helbing Ottó utóda, Hild Viktor, Iglói ág. hitv. evang.
főgimn., Jankovich József Mihály, Jászberényi m. kir. áll. főgimn., Joannehm
(Graz), Kállai Dezső, Kecskemét th. város tanácsa, Kósa Sándor, Kovács
István dr., Lossonczy Károly, ifj. Mild Gyula, Moson vármegye közönsége,
Nagy József, Neubauer Zoltán, Nécsey József, Pápay Pál dr., Pécsi városi
múzeum, Pokorný László, Pozsonyi ág. hitv. ev. liceum dr. Simkó Dániel-féle
éremgyűjteménye, ifj. Regényi István, Roser József, Sárosvármegyei múzeum,
Schweninger Jakab, Smetana Aladár, Székesfehérvár szab. kir. város tanácsa,
Sziklaváry Zoltán dr., Tinis József, Tyll Gusztáv, Varsányi Román, Vasvár-
megyei Kultúregyesület, ifj. Várnay Ernő dr., Voetter Ottó, Vojtás Mátyás,
Vuits János, Walla Ferencz dr., Zöld János, Zsoldos Benő. 1912-re: Baranya
vármegye, Philipp István, ifj. Regényi István. 1913-ra: Philipp István,
ifj. Regényi István.

A tagsági díjakat rendszerint csak a közlőny borítékán nyugtazzuk. Aki
ezenfelül tagsági díjáról nyugtát óhajtott, a nyugta elküldésének postaköltségét,
ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő okmánybélyeg költségét is elő-
zetesen beküldeni tartozik.

Felkérjük tagdíjhátralékos tagjainkat,
hogy tagsági díjaikat társulatunk
pénztárába befizetni szíveskedjenek.

DR JACOB HIRSCH

MÜNCHEN

Arcisstr. 17.
Telefonszám 6834.
Sürgőny cím: Stater

PARIS

364. Rue St. Honoré
(Place Vendôme).
Telefonsz. 326-46.
Sürgőny cím: Stater

Törvényszéki hites szakértő ér-
mek és kiadott régiségek terén.
Minden kornak és országnak ré-
giségei és érmei, különösen óko-
riak. Kiadott régiségek, úgymint
terakották, vázák, márvány- és
bronztárgyak, ékszerek, gemmák
stb. — Középkori és renaissance
elsőrendű műtárgyak. — Állandó
kiállítás. — Egész gyűjtemények
és egyes elsőrangú darabok át-
vétetnek eladásra vagy árverésre.
Becslések. Kiváratra árjegyzékek.
— Évenként több nagy árverés.

HELBING OTTÓ UTÓDA (OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Lenbachplatz 4.

Mindenféle régiségek és em-
lékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénz-
fizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mér-
sékelt provízió mellett átvész. — Évenként több nagy
éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett
árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves ren-
delkezésére állanak.

C. G. THIEME

ÉREMKERESKEDŐ
Alapítva 1863-ban.

DRESDEN, A. AUGUSTUS-STR. Nr. 4.
Régi pénzek és emlékérmek vétele és eladása.

„Blätter für Münzfreunde“ című numizma-
tikai folyóirat kiadója. Évenként 12 szám.
6 fénynyomatú táblával. — XLVI. évf.
1911. Előfizetési ára 6 márka.

„Numismatischer Verkehr“, eladó régipénzek
lajstroma. — Megjelenik negyedévenként.
Évenként c. 12000 szám.

Díjtalan megküldés. Mutatványszám ingyen.

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

BÉCS, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlék-
érmek minden fajából álló
nagy raktárát. Különlegessé-
gek: ókor, görög és római pén-
zek. □ Egyes érmei és egész
gyűjtemények vétele. □ Ár-
jegyzékek kiadása.

Régipénz ár-
verések rende-
zése.

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régi pénzek és érmei vétele és
eladása úgy egyes darabokban, mint egész
gyűjteményekben. — Prehisztórikus és római
ásatások és régiségek. — Választékküldemé-
nyek a gyűjtők rendelkezésére állanak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

KÁLLAI DEZSŐ

ÉREMKERESKEDŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ 3.

Ajánlja a gyűjtő uraknak minden kor-
szak régi pénzeiből álló nagy raktárát.
Prehisztórikus és római ásatásokból
:: eredő tárgyak is olcsón eladók. ::

A gyűjtési kör közlését kéri, hogy választékkül-
deményekkel szolgálhasson.

Dr. WALLA F.

ÉREMKERESKEDÉSE

BECS, I., MÖLKERBASTEI 12.

(a Franzensring mellett, — a
Liebenberg-emléknél, fönt a
bástyán földszint).

Régi pénzek és emlékérmek, va-
lamint régi pénz- és emlékérem-
gyűjtemények vétele és eladása.

A Magyar Numizmatikai Társulat jubileumi

emlékzsetonjának

arany példányai 30 K 92 f,
ezüst példányai 2 K 20 f és
bronz példányai 1 K 20 f áron kaphatók.

A megrendeléskor a zseton árával együtt
a megfelelő postaköltség (vidékre 40 f,
helyben 22 f) küldendő be Dr. ZIMMER-
MANN LAJOS társulati titkár nevére és
címére (VII. ker., Erzsébet-körút 2. sz.).